

Bibliotéka poučná a zábavná

vydávaná

„Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje“.

.....

Veškerých Dědictvím vydaných spisů č. 66. na rok 1914.

Vychovatelská Rozhledna.

Zbudoval

František Janovský.

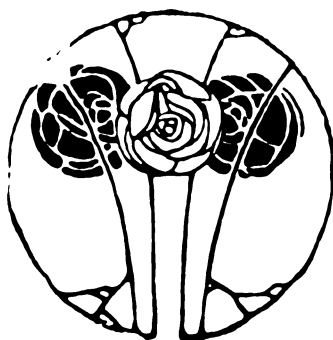
V BRNĚ 1914.

V komisař v Benediktinském knihkupectví v Brně, Bedřicha Grassa v Olomouci a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francela) v Praze.

Tiskem benediktinské knihtiskárny.

František Janovský:

Vychovatelská Rozhledna.

Č. 4125.

Nihil obstat.

Imprimatur.

Jan Štěpánek, professor,
censor ex officio.

† **Pavel**, biskup.

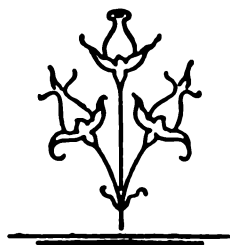
V bisk. konsistoři v Brně, dne 18. července 1912.

OBSAH:

	Strana
Úvod	3
Církev a školství	15
Z paedagogiky sv. Augustina	83
Cudnost	145
Čistotnost	154
Dětské duše opora	156
Cvičba dětského svědomí	156
Jak si získati lásku dítek	160
Proč se děti mnohdy nezvedou	162
Z učitelských rozjímání sv. Jana de la Salle	194
Katechismus	203
Krasocit	214
Láska k Bohu	217
Láska k bližnímu	218
Láska k povolání	222
Láska k vlasti	223
Láska k zemřelým	235
Cti otce svého i matku svou	239
Matčin vliv	247
Z listů mateřských	258
Dcera o matce	274
Overberg, vzorný kněz, učitel i vychovatel	277
Pravdymilovnost a upřímnost	297
Sebeúcta	300

Spisy pro mládež	304
Spolužáci	306
Sváteční den	338
Šesté přikázání Boží	357
Šetrnost ke zvířatům	358
Vděčnost	360
Zdraví a jeho škůdce	373

Úvod.

Stane-li člověk před znamenitým uměleckým dílem, avšak nejsa odborně vzdělán, nerozumí-li jeho umělosti, nemůže-li posouditi jeho ceny, musí mu postačiti vědomí, že dílo to vykonal znamenitý, veledovedný mistr a umělec, a to s péčí a námahou převelikou. Vyřkne-li na př. znalec umění malířského: „Tento obraz pochází od nesmrtelného Rafaela“, bude zajisté vzdělanec s úctou patřiti na obraz ten, ježto Rafael jest nepřekonatelným králem malířů. Řekne-li znalec dále: „Právě na tomto obraze dal si Rafael co nejvíce záležiti, pracoval o něm ve svých nejkrásnějších, nejnadanějších hodinách; kdyžtž byl jeho důmysl vyvolal už tolik znamenitých, překrásných obrazů, chtěl tímto obrazem korunovati všechnu dosavadní svou činnost; vymalovav jej, nebyl by ho dal za živý svět“ — to když slyšíme o obraze Rafaelově, jistě dodáme a vyznáme: „Ano, toť dílo na výsost krásné a drahocenné!“

Obraťme to na Boha a člověka.

Velemistrem, veleumělcem jest Bůh, dílem jeho nade všecka díla pozemská jest člověk, živý obraz, živé podobenství Boží.

* * *

Země už všecka byla uchystána; roviny i doliny byly povlečeny půvabnou zelení; vzduch i voda i suchá půda hemžily se nesčetnými živočichy; hvězdy mile zářily na obloze nebeské; všecko bylo krásné, všecko dokonalé — jen člověk ještě scházel. Ano scházel; bylať příroda bez člověka, jako tvář bez očí. I řekl Bůh: „Učiňme člověka k obrazu a podobnosti svému; ať panuje nad rybami mořskými i nad ptactvem nebeským, i nad zvířaty i nade vši zemí i nad všelikým plazem, kterýž se hýbe na zemi. A stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu stvořil ho, muže a ženu stvořil. I požehnal jim Bůh a řekl: „Rosttež a množte se a naplňte zemi a podmaňte ji, panujte nad rybami mořskými i nad ptactvem nebeským i nade všemi živočichy, kteří se hýbají na zemi“. I. Mojžíš 1, 26.—28.

Tato slova Písma sv. jsou listinou lidské urozenosti, lidského šlechtictví. Jako šlechtické rodiny na výsost si váží královské listiny, kterouž kdysi jejich zasloužilý předek byl povýšen do stavu šlechtického, tak zajisté každý člověk mnohem více si má vážiti oněch právě uvedených slov z I. knihy Mojžíšovy; obsahují urozenost nad všelikou urozenost světa, ukazují náš původ z rukou Krále všech králů, isoutě nejstarší šlechtickou listinou, a tož vydanou od Boha všemohoucího netoliko jednomu člověku, nýbrž všem lidem.

Podle těla jsme sice jen země, prach. Žijeme-li, jsme zdvižený, poletující prach; až zemřeme,

budeme skleslý, položený prach. Jsme-li šťastni, podobáme se prachu, jenž se vznáší ve světlém paprsku slunečním a v něm si pohrává; jsme-li nešťastni a sklíčení, podobáme se prachu deštěm a větrem stlučenému. Živí jsou prach, mrtví jsou prach. Zkrušen rozjímáním takovým volá zbožný trpitel Job: „Bože, rozpomeň se, prosím, že jako bláto učinil jsi mne, a v prach zase obrátíš mne!“ Job. 10, 9.

Avšak tento prach, tato země těla lidského má úkonem Boha Stvořitele zvláštní důstojnost, jest velebnějším způsobem v tělo člověka utvářena než tělo zvířat; měloť tělo lidské býti příbytkem duše myslící, rozumné nesmrtelné; nemá býti duši břemenem, žalářem, nýbrž ušlechtilým služebníkem, jenž bude dovedně plniti vůli svého pána, nerozlučným, přátelským soudruhem, s nímž se duše jednou shledá i na věčnosti. Dle velemoudrého úradku Božího, až se Syn Boží vtělil pro naše vykoupení, mělo býti živým chrámem i Ducha svatého.

Tisíce a tisíce těl byla by hotová už příroda předvedla, však žádné z nich nebylo by mohlo vyhověti, aby bylo tělem člověkovým; proto vidíme, ana všemohoucnost Boží znova se dává do díla. „Učinil Hospodin Bůh člověka z hlíny země“, praví Písmo svaté. Jaké to vzácné dílo! Hlava nehledí do země, nýbrž k nebesům, jako smělý hrad duše pro nebe stvořené; veledůmyslně, velemoudře označili staří Řekové pojem člověka jménem „anthrōpos“, to jest bytost vzhůru hledící. Obličeje důstojně

utvořen, by se v něm důstojně obrazy ne-
smrtelná duše; jazyk a všecko ústrojí mluvové
jost schopno lidské řeči, již se nevyrovná sebe
lepší nástroj hudební; ruka tak podivuhodně
složena, tak dovedných prací schopna! Přeslavný
lékař pohanský Galenus byl pozorováním těla
lidského tak unesen, že zvolal: „Ať si jiní
uctívají své bohy kadidlem; já chválím původce
díla tak podivuhodného svým úžasem a podivem;
třebas jen popisuji lidské tělo, zdá se mi, že pěti
hymnus na počest jeho původce“.

Chvály tedy hodna všeliká naše rozumná
péče o tělo a zdraví; vždyť se týká tak zname-
nitého díla všemohoucnosti Boží, a zdravá mysl
bývá ve zdravém těle; avšak želeť jest, že se
mnohdy přílišnou péčí o tělo zapomíná nebo
nedostatečně dbá rozumné výchovy duše, pro
niž tak krásné tělo učiněno. „Učinil Hospodin
Bůh člověka z hlíny země a vdechl v tvář
jeho dechnutí života, i učiněn jest
člověk v duši živou.“ I. Mojž. 2, 8.

Bůh vdechl duši. Z toho vidno, že duše naše
jsou bytosti, na jejichž utváření nebylo na širo-
širém světě, ani látky, ani síly; znova sáhl Bůh
do pokladu své všemohoucnosti, přímo stvořil
duši, s tělem ji spojil, v tělo ji vdechl; i zdvihl
se člověk ze své nicoty, počal svůj život, počal
své dějiny, nejen pro zemi, nýbrž i pro věkovitou
věčnost — šťastnou, zachová-li se důstojně,
jako živý obraz živého Boha — nešťastnou,
zneuctí-li v sobě podobenství Boží, zneuctí-li je
hříchem a nepravostí.

Jako by si však dítě samo sebou neuhájilo života tělesného, nýbrž všecko jest v té příčině poukázáno na své rodiče nebo jejich zástupce, rovněž tak samo neuhájilo by si života duševního, nezachovalo by milosti, již na křtu svatém bylo ozdobeno, neprospělo by v potřebných vědomostech a ctnostech, nechránilo by se hříchu, kdyby se mu nedostalo pravé výchovy duše a všemožného přispění doma i ve škole.

Zlatá věru slova napsal Komenský ve svém líbezném „Informatoriu školy mateřské“: „Kdo nezná, že které a jak rozložené ratolesti strom v starosti své má, ty se hned v mladosti jeho z něho vypučeti, a tak, jakž jsou, rozrůstí musily? Protože to jinak býti nemohlo; a že živočich, nedostane-li všech svých údů založení hned při prvním stvoření svém, potom jich nedojde? Protože, co slepé, kusé, křivé na svět vyjde, kdo to napraví? I člověk tedy, jaký v životě svém celý věk má býti, takový se hned, jakž se tělo a duše jeho v něm začne, tvořiti musí, jestliže ušlechtilé jako nádoba milosti Boží jako obraz Boha živého utvořen býti má.

Protož rodičové nemusejí s cvičením dítek svých na učitele a kněze teprve odkládati (nebo křivě zrostlý strom zpřimovati a ze zarostlé houště štěpnici dělati těžko); ale musejí s těmi sobě danými klenoty Božími pěstovati se sami uměti, tak aby hned pod pěstěním jejich za pomoci Boží jak věkem, tak moudrostí a milostí před Bohem i lidmi zdárný prospěch bráti mohly.

Oznámeno pak již nejednou, že kdo se Bohu i lidem hoditi má, v trojím tomto: pobožnosti, mravech a literním umění všelijakém vycvičen býti musí; a protož všeho toho trého základy mocné v dítkách svých klásti povinni jsou rodičové v první hned této škole pěstování svého.

Pobožnost (pravá a spasitelná) záleží v tomto třem:

Jedno, aby srdce naše po Bohu vždycky a všady se ohlédalo a jeho ve všech skutečích hledalo.

Druhé, aby nalézajíc a poznávajíc Boží šlépěje, vždycky a všudy bázní, milováním a poslušenstvím Boha ctilo.

Třetí, aby ustavičným takovým na Boha pamatováním a s ním se obíráním ustavičně se s Bohem pojíc, v něm pokoje, radosti a potěšení požívalo.

To jest pobožnost pravá, ráj rozkoší božských člověku s sebou nesoucí . . .

V mravech pak a ctnostech učeny mají býti malé ditky:

1. Střídmosti, aby zvykaly podle potřeby přirození jísti a pít, nad potřebu pak nepřecpávat a nepřebírat se.

2. Švárnosti, aby v jídle, pití, šatkách a všelikém ošetřování těla mravů dobrých užívati zvykaly.

3. Šetrnosti k starším a pozoru na jejich činy řeči i každé pohledění.

4. Jdoucí odtud skutečné poslušnosti k představeným, tak aby ke každému hlesnutí na poskoku býti musely.

5. Náramně potřebné jest učiti je pravdomluvnosti, aby všecky jejich řeči bývaly, jakž Kristus poroučí, co jest, jest; co není, není. Klamům pak a mluvení jinak, než jest, aby ani žertem nezvykaly.

6. Spravedlnosti ať se učí, na cizí věci ne-sahati, nebrati, nekrásti, nepřikrývati, na vzdory nic nečiniti.

7. Dobré jest také zvykati pracovitosti, od zahálky pak utíkati.

8. Učeny býti mají nejen mluvíti, ale i mlčeti, kde potřeba, jako v čas modlení a když starší mluví atd.

9. Trpělivosti a ustupování své vůle mohou také přiučovány býti, tak aby hned z maličkosti vládnouti sebou zvykaly.

10. Ochotnost ke službě starším pěkná jest mládeže ozdoba; protož k ní také hned z dětinství cvičeny býti mají . . .

V těchto ctnostech pocvičené dítě snadně bude (jakž o Kristu se praví) milost míti před Bohem i lidmi.“

Pro výchovu duše není tedy nad autoritu Kristovu, nad autoritu jeho svaté církve, v níž Kristus ustavičně žije, mluví, působí, abychom se více a více zdokonalovali podle rozkazu jeho: „Buďte dokonalí, jako i Otec váš nebeský do-

konalý jest!“ Mat. 5, 48. A k jaké dokonalosti církev lidstvu dopomohla, dosvědčují tisíce, statisíce, milliony světcův i světic Božích.

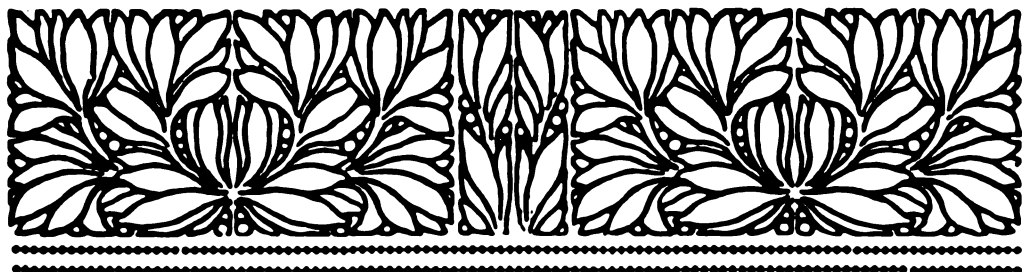
Dosáhnou tedy vychovatel i chovanec kýženeho cíle, nalézají-li se na pravém základě církevním, Kristově. A máme vychovávat i vzdělávat nejen svěženou mládež, nýbrž i každý dospělý sebe sama, a to ustavičně, dokud nás Bůh ponechává na světě, abychom pak shledáni byli jednou „dospělými“ pro království nebeské, až budeme zkoušeni na soudě Božím. Každému tedy bude s prospěchem vystoupiti na tuto „Vychovatelskou Rozhlednu“ zbudovanou na pravém základě Kristově. Milá skýtá se s ní podívaná na ušlechtilou práci v oboru výchovy a vzdělanosti práci konanou všemi povolányi činiteli, nejen Bohem, nejen rodiči, nejen církví, nejen školou, nejen Boží přírodou, nýbrž každým šlechetným člověkem. Působíme druh na druhu svým zjevem, svými řečmi, svým chováním, svým charakterem; poroučí nám to sám božský Spasitel, vece: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích“ Mat. 5, 16. — poroučí nám to sv. apoštol Páně: „Pročež napomínejte se vespolek a vzdělávejte jeden druhého“. I. Solun. 5, 12.

S „Rozhledny“ té skýtá se však i podívaná na nebezpečná a záhubná scestí, na nichž se člověk kolikrát octne, že se mu nevěnuje patřičná péče, že nedoznává upřímné lásky, anebo že sveden zlým světem svévolně kráčí cestou marnotratného syna.

Potřebné stavivo opatřili jsme si ze své zkušenosti a u osvědčených, na slovo vzatých paedagogů a přátel lidstva. Použito zvláště spisů Alkuinových, Dossových, Hattlerových, Kellnerových, Knellerových, Komenského, Kosmákových, Nikolayových, Overbergových, Palackého, Červinkové-Riegrové, Stolzových, Věstníku českých profesorů, Wetzlových a j.

Kéž jest práce tato laskavě přijata, jako s láskou byla pracována s Bohem a pro Boha, ve prospěch mládeže i národa!

Církev a školství.

I.

Starověk křesťanský.

1. S Kristem Pánem začíná nová doba nejenom pro všecko lidstvo, nejenom pro veškeré dějiny světové, nýbrž i pro paedagogiku. Národní domýšlivost Řeků i Římanů, zatvrzelost Židův již nemohly odolati velebné pravdě, že Bůh nepatří na osobu lidskou, nýbrž že v každém národě je mu milým, kdo se Boha bojí a poctivě žije. Kristem nadešla rovnoprávnost všech lidí. Nezrušen sice rozdíl stavů, avšak připomenuto představeným, by ve svých poddaných ctili dítky Boží, obrazy Boží, a nesnižovali jich za otroky, ba za němeu tvář.

Starověká výchova vychovávala jednotlivého člověka jenom pro stát, jenom na občana — Aristoteles přímo nazývá člověka „bytostí politickou“; křesťanství chce lidi vychovati také na občany říše Boží a spojuje souladně obojí ten cíl. I jest výchova křesťanská universální, avšak současně oproti starověku

individuální, jelikož si každého člověka bez rozdílu váží jakožto dítka Božího, jež podle přirozených i nadpřirozených vlastností jest přivésti ku vznešenému, všem lidem společnému cíli.

V podobenstvích o svěřených hřivnách (Mat. 25, 14.—30.) poukazuje Ježíš Kristus na různost individualit od samého Boha stanovenou, zároveň však i na zodpovědnost jednoho každého, jakáž ho čeká vzhledem k onomu vysokému cíli.

Spasitel posvětil též řádné manželství základem všeho vychování a rozšířil VI. přikázání Boží „Nesesmilníš“ i na myšlenky a žádosti (Mat. 5, 27. 28.) Zádá veliké úcty v úči dětem a obětavé lásky k nim; řekl: „Amen, pravím vám, neobrátíte-li se a nebudete-li jako maličká pacholata, nevejdete do království nebeského . . . A kdo by přijal jedno takové pachole ve jménu mém, mne přijímá. Kdo by pak pohoršil jedno z maličkových těchto, jež ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřben byl do hlubokosti mořské“.

Mat. 18, 3. 5. 6. „Nechte dítek a nebraňte jim ke mně jíti; nebo takových jest království nebeské.“

Mat. 19, 14. Když mu dítky na první Květnou neděli radostně zpívaly v Jerusalemě: „Hosanna Synu Davidovu!“ a pyšní, závistiví fariseové nad tím se pohoršovali, poukázal je na slova Zalmistova: „Z úst nemluvnátek dokonal jsi chválu—“, poukázal na vnímavost srdce dětského pro dobro. Jaká má býti láska rodičů i vzhledem k chybujícím dítkám, vylíčil ve vzácném podobenství o marnotratném synu

(Luk. 15.) Nevděčnickovi povolil otec ne ze slabosti, nýbrž jsa smutně přesvědčen, že když byly marny jeho výstrahy, jenom zkušenost, zlá zkušenost napraví mu život. A když cile toho dosaženo, mile otevřela se náruč otcova vracejícímu se kajícímu synu.

Spasitel konečně i sám se byl osvědčil vzorem dítěte, jak nám dosvědčuje jeho chování ve chrámě jerusalemském a chvála, kterou o něm zaznamenal sv. evangelista Lukáš: „I sestoupil s rodiči a přišel do Nazareta, a byl jim poddán . . . A prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí“. Luk. 2, 51. 52. A jaká láska zračí se ve slovech, kterými ještě s kříže byl pamětliv své Matky, doporučuje ji svému nejmilejšímu učedníku Janovi, řka: „Hle, matka tvá!“ Jan 19, 27.

2. Apoštolové následovali svého Mistra, učili nadšeně a radostně, zvláště pak sv. Pavel, jenž nám v epištole k Židům (6, 1. 2.) podává osnovu i metodu vyučování. Neméně horlivými osvědčili se žáci a nástupcové sv. apoštolů, jak zejména ukazuje Apollo z Alexandrie (Skutky ap. 18, 24. 25.), jenž horlivě a bedlivě kázal, sám však od jiných přijímal ponaučení, aby hlouběji mohl vniknouti do pravd sv. víry.

3. Duchem Kristovým naplnění rodičové spatřovali ve svých dětech dědice království Božího a přičiňovali se horlivě zavčas vštípati jim nauku spásy. Tak vyučoval rhetor Leonidas sám syna svého Origena († 254). Vypravuje se sice, že Origenes již jako hoch chodil do školy

v Alexandrii, avšak nezvratných důkazů není, že by hned v I. a II. století křesťanském byly bývaly zvláštní školy pro křesťanskou mládež; pro dospělé, pro ty, kdož se připravovali na přijetí sv. křtu, školy takové byly; učení v nich slulo katechese, žáci katechumeni.

Ke konci II. století působil jako učitel vědecký, však i jako učitel mládeže kněz Protogenes v městě Edesse; děti učily se u něho psáti, čísti, zpívati, jakož i žalmům.

4. Pro vyšší vyučování povstaly v té době školy katechetické. První byla v Alexandrii; v čele byl jí kol roku 170 Pantænus ze Sicilie, bývalý stoik, příčiněním žáka apoštolského křesťan. Podobná škola byla v Caesareji a v Antiochii. Podávány tam mužům a mladíkům z dalekých končin světa nejen nauky křesťanské, nýbrž i vědy světské, zvláště matematika a astronomie.

5. Jak důležitým bylo toto vyučování, vysvětá z toho, že slavní učitelé církevní a světcové pokládali za svou nejušlechtilejší úlohu napsati spisy a podati pokyny o látce i methodě vyučování.

Z té doby máme : a) 23 katechesí sv. Cyrilla Jerusalemského († 386), z nichž 18 jest pro katechumeny, 5 pro hotové již křestany. b) Katechetický návod sv. Řehoře Nysenského († 395), jak Zidy i křestany přesvědčiti o pravdě křesťanské víry. c) Sv. Augustina († 430) spis „Jak vyučovati nevědomé“. (Viz článek „Z pedagogiky sv. Augustina“).

6. Takovéto s vroucím nadšením konané vyučování náboženství křesťanskému působilo vydatně, působilo zvláště na matky. Svatá rodina nazaretská byla vzorem křesťanského života; matky věnovaly se své vychovatelské úloze s takovou horlivostí, že věhlasný učitel řečnictví a filosof Libanius v Antiochii zvolal pln podivu: „Jaké to ženy mají křesťané!“

Jaký duch vanul celou výchovou v prvních stoletích křesťanských, vidno z vychovatelského listu sv. Jeronyma († 420) vznešené římské paní Laetě, která se na něm, žijícím tenkrát v Betlemě, dožadovala ponaučení, jak vychovávat dcerušku Pavlu; píšeť světec: . . . Duši, jež jest chrámem Božím, dlužno dle toho vychovávat. Neslyšíž ona ničeho, nemluviž ničeho, co by bylo proti bázni Boží; nestydatým slovům nerozumějž. Mladistvý jazyk budiž cvičen v líbezných zpěvech žalmů . . . I služby Tvé vyhýbejtež světáckému obcování, aby snad čemu tam nešťastny byly by se naučily neučily pak Tvé dítě. Pořid Pavle písmenky z modřínového dřeva anebo ze slonové kosti, označ je názvy; ať si s nimi hrá, ať i hra jest poučením; ať zachová pořadí písmen, ať si je zpívajíc říká z paměti; avšak ať také častěji pořadí ono přeruší; ať zamění poslední prostředními a prostřední prvními, aby se jim naučila nejen dle zvuku, nýbrž i dle názoru. Když pak začne třesoucí se ručkou pisátkem psáti na voskové desce, ať ruka někoho druhého vede její jemné prstíčky, anebo ať se písmeny na desce oné vyryjí, a cna pak ať v obrysech těch pisátko pohybuje. . . . I při učení

mějž družky, ať s nimi závodí, ať jest pobádána ony-li jsou chváleny . . . Budiž jí zvolen učitel osvědčeného věku, života i učenosti; myslím, že se nebude styděti u své přibuzné anebo u ctné panny konati, co konal Aristoteles u syna krále Filipa, učiti totiž začátkům věd; nesmíť jako maličností pohrdati se tím, bez čehož věci veliké neobstojí . . . Musíš se postarati, aby dceruška Tvá pošetilými pochlebovačnými řečmi chův nenavykla si vyslovovati slov jenom napolo a aby si nehrála se zlatem a šarlatem; neboť oním kazí se řeč, tímto mravy. Nenaučiž se v útlém věku něčemu, čemu by se později musila odnaučovati. K výmluvnosti Gracchů přispívala prý hned od jejich mládí mluva matčina; výmluvnost Hortensiova začínala již, když jako dítě sedával na klíně otcově. Jenom stěží se odstraní, co nevzdělaná dosud duše do sebe pojala. Kdo pak vrátí vlně šarlatem zbarvené původní bělost? Řecké dějiny vypravují, že Alexander, mocný král a vládce okrsku světa, nemohl ve svém chování a chůzi zbýti se chyb, jež si byl osvojil od svého hofmistra Leonidy. Zlé se snadno napodobí a lehkó přisvojí si člověk chyby těch, jejichž ctností nemůže ještě dostihnouti . . .“

Podobný list napsal sv. Jeronym vznešenému Římanu G a u d e n t i o v i.

Čím více se křesťanství šířilo, čím více přibývalo křesťanských obcí, tím více bylo potřebí škol pro dorůstající pokolení Potřebě té vyhověl sv. Basil Veliký († 379) svým řádem basilianů, jimž zvláště ukládal vychovávat

mládež, pečovati o sirotky. (Viz článek „Spolužáci.“)

Také sv. Jan Zlatoústý († 407) upozornil, by se mniši obírali vyučováním mládeže, řekl též: „Výše malíře, výše sochaře, výše kteréhokoliv umělce cením toho, kdo umí vzdělávati duše dítek“. Tomuto přání sv. Jana Zlatoústého plnou měrou vyhověl řád sv. Benedikta a jeho klášterní školy.

Sv. Benedikt, patriarcha mnichů na západě, narodil se r. 480 z rodičů bohatých v Nursii (v Umbrii) studoval v Římě, zhnusil se mu však rozmařilý život spolužáků; i odebral se do pustiny subiacké (u Tivoli) a žil tam v jeskyni. Svatost přilákala k němu mnoho učedníků, kterým zřídil 12 klášterů. Zlovolným nepřátelstvím vypuzen, odešel na Monte Cassino v Kampanii a založil tam r. 529 slavný klášter, jenž se stal kolébkou velezasloužilého řádu sv. Benedikta, jehož účelem jest posvěcení členů věrným plněním rad evangelických, avšak i posvěcení druhých lidí službami Božími, sv. svátostmi, kázáním, vyučováním, pěstováním věd i prací tělesnou. V čele kláštera stojí od mnichů volený opat, jenž se o všecky otcovsky stará, vědom veliké zodpovědnosti u Boha. Veškera duchovní rodina svědomitě dbá hesla: Modli se a pracuj! Svatý Benedikt napsal řeholi také pannám, založil i pro ně klášter, jehož představenou byla sestra jeho sv. Scholastika.

Řehole sv. Benedikta měla nevyslovitelný vliv na nábožensko-mravní obrození lidstva. Benediktini byli po staletí takřka jedinými přestiteli, strážci i šířiteli evropské kultury; učiliť národy rolnictví, zahradnictví, řemeslům; pečovali opisováním o záchranu starověkých památek literárních, zřizovali znamenité školy, vychovávali bohonaděšené věrozvěsty. Z klášterů sv. Benedikta vzešlo na tisíce spisovatelů, biskupů, světců, kardinalů a 35 papežů.

Klášterní školy benediktinské dělily se na školy vnitřní (klausury) pro dorost klášterní a školy vnější pro povolání světské. Vyučování zahrnovalo již dávno obvyklé trivium (grammatika, dialektika, rhetorika) a quadrivium (geometrie, arithmetika, astronomie, musika); také řezbářství a malířství zdárně pěstováno. Za největšího rozkvětu řehole benediktinské spatřujeme v jejích klášterech veškeré školy nynější: obecnou, střední i vysokou.

Z řádu sv. Benedikta vzešli také tito znamenití mužové, slovutní učitelé: Alkuin, Rhabanus Maurus, Sturm, Wallafried, Strabo, který nám zaznamenal, že biblické dějiny byly základem náboženského vyučování. Zvláště slavné školy klášterní měla tato města: Armagh v Irsku; Canterbury, York, Westminster v Anglii; Tours, Remeš, Clermont, Paříž; Solnohrad, Řezno, Corvey, Fulda, Mohuč.

Nejstarší benediktinský klášter v naší vlasti jest v Břevnově u Prahy, založený r. 993 od Boleslava II. Ženský klášter u sv. Jiří v Praze založila již r. 973 sestra Boleslavova

Mlada. Následovaly kláštery ostrovský (na ostrově Vltavy u Davel 999), sázavský (1039 od knížete Břetislava založený), rajhradský (1045 od téhož Břetislava), hradištský u Olomouce (1078), opatovický (1087), třebíčský (1101), kladrubský (1108) vilémovský (1159). Druhý ženský klášter byl teplický (1156).

Uznávajíc preveliké zásluhy řádu benediktinského, poslala vídeňská universita r. 1880 na památku 1400letých narozenin svatého Benedikta opatovi na „Monte Cassino“ latinskou adresu tohoto obsahu: „Řádu sv. Benedikta, jehož úsilím a výtečnou horlivostí způsobeno, že v dobách, kdy za nejlitějších bouří veškerému světu západnímu hrozila záhuba a po všem vyučování a vši vědě zdálo se býti veta — nejlepší památky klassických jazyků jsou zachovány zřizováním nových škol, ve kterých se hoši ve starých vědách vyučovali, čímž uměny a vědy znova rozkvetly — pamětlivi jsouce nehynoucích zásluh, jakýchž veškerému pokolení lidskému členové řádu prokázali, přinášejí svá blahopřání v památný den 1400. ročnice, na který jmeniny sv. Benedikta z Nursie se oslavují: rektor a senát university vídeňské.“

8. Ke školám klášterním přibýly biskupské nebo kathedrální. Již sv. Augustin, biskup hipponský († 430), zavedl pro své duchovenstvo život pospolitý a předepsal jim řád (kánon); bydleli s biskupem v jednom domě. Cetní žáci tohoto světce stali se takéž biskupy, a zavedli pak i u svých chrámů podobný život,

jakým žili v městě Hippo. Příkladu toho následováno i jinde, a tak se vyvinul život kanovnícký (*vita canonica*); stoupenci jeho nazývání *clerici canonici*, nebo jak my říkáme kanovníci, jejich sbor sluje kapitola. Druhým otcem tohoto života kanovníckého stal se sv. Chrodegang, biskup metský († 766). Zvláštní úlohou kanovníků bylo vyučovati a vychovávat mládež, aby bylo s dostatek kněží; že byly školy jejich poblíž biskupského, katedrálního chrámu, sluly katedrální. V čele stál *canonicus scholasticus*, jenž také vyučoval; jemu byl podřízen rektor (pro předměty *trivia*); *cantor* vyučoval hlavně zpěvu.

Papež Eugen II. na synodě římské roku 816 poručil biskupům, aby se postarali, by ve farnostech byli učitelé, kteří by mládež vyučovali v potřebných vědomostech a v náboženství. Toť třetí druh škol, školy farní, parochiální.

II.

Středověk křesťanský.

1. O školy již z I. období známé získal si veliké zásluhy císař Karel Veliký (771—814).

Již předkové Karlovi se proslavili a veliké získali si zásluhy o křesťanství. Děd Karlův Karel Martell uchránil evropského křesťanstva od meče a ohně saracenského. Kdyžtě byli Saraceni vzali a zpustošili celou severní Afriku, když se

zmocnili Španěl (711), chtěli vzít i Francii a odtud pak celou jižní Evropu, aby měli celý věnec území kolem Středozemního moře. Avšak chrabří Karel Martell zmařil plán jejich; porazil je ve strašných bitvách u měst Tours a Poitiers (732); padlo 375 000 Saracenů, ostatní vrátili se do Španěl a nikdy už nepřekročili hranic francouzských.

Syn a nástupce Martellův Pipin pomazán byl r. 752 na rozkaz papeže sv. Zachariáše od sv. Bonifáce na krále. K němu vydal se schválně papež Štěpán II. prosit za pomoc proti langobardskému králi Aistulfovi, jenž ohrožoval Řím; nebyloť nikterak možno v Cařihradě pomoci se dožádati. Pipin návštěvou papežovou i titulem „patricius romanus“ poctěný, vytáhl proti Aistulfovi, dvakrát jej porazil, část země mu odňal (exarchát raveneský a Pentapolis — celkem 20 měst) a daroval navždy sv. Petru a jeho nástupcům (patrimonium sancti Petri). Klíče měst oněch s listinou darovací dal za přítomnosti městských představenstev položit na hrob svatého Petra (754). Toť počátek papežského státu; rozšířil jej Karel Veliký, potvrdili Ludvík Pobožný Ota I. a j.

Po smrti Pipinově stal se králem syn jeho Karel (771—814). Byl to panovník v pravdě veliký, horlivý křesťan a upřímný podporovatel věd a umění. Uložil si trojí úlohu: 1. Spojiti pod svým žezlem všechny národy germánské. 2. Pokřtiti, kdož z jeho poddaných dosud nebyli pokřtěni. 3. Zachovati soulad mezi církví a státem.

Říše Karlova sáhala od řeky Ebra ve Španělsku až k Odře, od Tibery v Itálii až k Eidoře v severních Němcích. Nejdéle vzpírali se mu S a s o v é usedlí od dolního Rýnu přes Emži, Veseru až k Labi, a od Severního moře až k Durynsku. Válčeno 30 let. Omluvou jest Karlovi při tomto úporném boji se Sasy a nuceném zavádění křesťanství, že dokud Sasové zůstávali pohany, neustále napadali franckou říši a překáželi klidnému rozvoji jejímu. Vypravil k nim Karel kolik věrověstců, zvláště světce Willeharda, Swiberta, Ludgera; knížeti Wittekindovi sám byl kmotrem na křtu sv. Na upěvnění křesťanství založil tam 8 biskupství a 20 klášterů. Otcovsky staral se o vzdělání lidu hojnými školami.

O udržení kázně v celé říši pečoval svými vyslanci, biskupy i župany. Konány četné provinciální sněmy. Na výživu duchovenstva stanoven desátek, na důstojné konání služeb Božích podarovány chrámy pozemky.

*

Když se r. 800 Římané vzbouřili proti papeži Lvovi III., spěchal mu Karel na pomoc. Šťastně vzporu potlačil. Uznávaje všecky veliké zásluby Karlovy korunoval jej papež na Hod Boží vánoční císařem římským. Toto obnovení císařské důstojnosti na západě mělo ovšem jiný účel než bývalá samovládná moc císařů římských. Císař měl býti: 1. světskou hlavou knížat a králů křesťanských na západě, jejich pánem a soudcem; 2. ochráncem církve, jenž by bděl nad poslušností k církvi, hájil ji proti nepřátelům, staral se o roz-

šíření a rozkvět křesťanství, ujímal se vdov, sirotek a utiskovaných, a jenž by byl strážcem a šířitelem mravnosti. Papež a císař byli zástupci dvou mocí vedle sebe postavených; onen byl svrchovaným rozhodčím ve věcech duchovních, tento byl pánem v záležitostech světských. Jsouce navzájem neodvislí, přece byli druh druhu poddáni: císař papeži jako křesťan ve věcech víry, papež císaři jako panovníku ve věcech časných. Obě moci měly míti jediný cíl — sloužiti blahu poddaných. Toto obnovené císařství římské potrvalo až do roku 1806, kdy za válek francozských císař a král náš František I. korunu římskou složil, zůstávaje pak císařem rakouským.

*

Všecky své poddané chtěl Karel Veliký přivesti k jednotě života jednotou u víře. Proto směřovala činnost jeho nejenom k zevnější ústavě zevnějšími zákony, nýbrž zejména k vnitřnímu obrodu vyučováním a vychováním. Ve šlechtěných těchto snahách pomáhal Karlu Velikému řád sv. Benedikta, pomáhali četní biskupové, pomáhalo horlivé kněžstvo.

O velkonocích roku 787 byl Karel po čtvrté návštěvou u svého přítele papeže Hadriana I. Povzbuzen od něho k větší ještě horlivosti o vědu, vzdělání a vyučování, jak vidno z cirkuláře, jež vrátiv se z Říma poslal všemu světskému i klášternímu duchovenstvu; v zachovaném exempláři, poslaném fuldskému opatovi Bangulfovi, čteme:

„Budiž známo, že jsme se svými věrnými shledali užitek i prospěch toho, aby v biskupstvích a klášterech naší od Boha nám svěřené říše, vedle úkonů zbožnosti a zachovávání řehole bylo dopráno místa i vědeckému zaměstnání, a aby ti, kterýmž Bůh propůjčil schopnosti, se vši horlivostí druhé vyučovali . . . Ačkoliv dobrým skutkům jest dáti přednost před vědomostmi, přece předcházejí vědomosti a následují dobré skutky . . . Za učitele budtež voleni mužové, kteří mají k tomu netoliko vůli a schopnost, nýbrž i radost a zálibu. Kéž své povinnosti plní s touž ochotností a obětavostí, s jakouž přímostí a vážností my jim doporučujeme . . .“

Nenapomínal Karel opatů nadarmo; klášterní školy za jeho doby slynyly a vedle nich kathedrální. Na svém dvoře založil Karel Veliký vědeckou společnost i školu palatinskou (dvorní) pro děti své i svých dvořanů, však i pro druhé. Stěhovala se s královským dvorem. Působili na ní mužové věhlasní, jako Petr z Pisy, Eginhard, zvláště pak Alkuin, věrný přítel a spolupracovník Karlův.

Alkuin narodil se r. 735 v Yorku v Anglii; pocházel ze šlechtické rodiny, vychován v klášteře a po té ve škole založené a řízené od yorkského arcibiskupa Egberta. Vystudovav, byl pomocníkem na téže škole, až pak od arcibiskupa Aelberta posvěcen na jáhna a ustanoven ředitelem téže školy yorkské i také bibliotéky, jež rovněž byla původu arcibiskupského. Aelbertův nástupce Eanbald I., taktéž chovanec yorkské

školy, poslal si r. 781 Alkuina do Říma pro arcibiskupské pallium. Na této cestě sešel se Alkuin v Parmě s Karlem Velikým, kterýž ho vyzval, aby přišel provést jeho úmysly o zřízení církve a škol v říši francké. Alkuin přijal tento úkol s dovolením svého arcibiskupa i krále.

Jakožto přítel a důvěrný rádce Karlův účastnil se nyní Alkuin v š e c h prací, týkajících se vnitřního i zevnějšího uspořádání církevního života, jakož i zvelebení vyučování a vzdělanosti v říši v Karlově, především pokud se týkalo duchovenstva, jež pak mělo touž službu prokazovati svěženému lidu; byl pro říši Karlovu takřka ministrem vyučování.

Jako měl jáhen Pavel W a r n e f r i e d z uložení Karlova upraviti a protříbiti církevní H o m i l i a r i u m, t. j. homiletické úryvky v nocturnech církevních hodinek (breviáře), tak Alkuin celou V u l g a t u, celý překlad Písma sv. pochodící od sv. Jeronýma; také kazatelům pořídil pomůcku „H o m i l i e“. Z té duše staral se Alkuin o křesťanskou zvedenost lidu; jeho přičiněním dokračoval Karel přísně na kněze, kteří snad v té příčině nebyli dosti dbalí. Vůči pohanům od vojsk Karlových podmaněným doporučoval mírnost. Horlil proti svatokupectví, jímž se osoby nehodné vtíraly do úřadů církevních. K papeži L v u III. naplněn byl nejhlubší úctou; však i papež velice si ho vážil a přál si ho míti svým sekretářem; ale Alkuin omlavil se pokročilým již stářím a chorobou. Z téže příčiny byl již také několikrát i Karla se doprošoval, by jej propustil

a dopřál mu někde na odlehlém místě klidu a pokoje pro zbytek života. Nerad a s bolestí vyhověl král jáhnovi; královsky se mu však odsloužil. Jakož hned od začátku byl mu dopřál příjmů dvou opatství — ferriérského a troyského — tak jej nyní r. 796 ustanovil opatem velebohatého kláštera sv. Martina v T o u r s u, uloživ mu opraviti tam pokleslou kázeň a řídití tamější klášterní školu.

Brzký potom rozkvět školy této jest nejlepším svědectvím o zdatnosti Alkuinově, a má škola ona v kulturních dějinách tím větší význam, že se v ní jakožto žák Alkuinův vzdělal věhlasný R h a b a n u s M a u r u s, později chloubka klášterní školy ve Fuldě; však i jiní znamenití učitelé doby karolinské, zvláště H a y m o H a l b e r s t a d t s k ý, vzešli ze školy tourské.

Ač vzdálen dvora královského, nepřestal Alkuin býti miláčkem Karlovým a celé královské rodiny; svědčí o tom četné listy, jež si navzájem posílali. Roku 800 navštívil ho Karel; konaltě pout ke hrobu sv. Martina. Tenkrát vyprosil si na královském příteli nové milosti: aby směl úřadu zanechati a již jen na smrt se chystati. Casto říkával, že by si přál zemříti o letnicích, kdy se slaví výroční památka dokonání díla Vykupitelova sesláním Ducha svatého. Přání se mu splnilo; skonalt na svatodušní Hod Boží r. 804, dne 19. května. Pochován v klášterním chrámě.

Přečetné spisy Alkuinovy jednají o všech předmětech církevního, klášterního, školního i učenického vzdělání, jakéž tenkrát pěstováno, počínajíc od mluvnice a pravopisu až k po-

sledním a nejvyšším otázkám o Bohu a světě, jejichž rozřešení podáno církevní theologií, spočívající na základě Písma sv. i tradice. Přípravou pro theologii jsou artes liberales, svobodná umění, v klášterních i katedrálních školách rozdělená ve trivium (grammatika, dialektika, rhetorika) a quadrivium (geometrie, arithmetika, astronomie a musika). Pro předměty trivivia dochovaly se nás učebnice Alkuinovy.

Učebnice Grammatiky jest opatřena předmluvou, kterou lze pokládati úvodem do studia věd vůbec. Předmluva ona záleží z otázek a odpovědí, pojednává o pramenech a nosiči moudrosti, o posledních a nejvyšších cílech jejich. Pravíť:

Záci: Veleučený mistře! Již často jsme slyšeli, kterak jsi říkal, že filosofie jest učitelkou všech ctností a ze všech pokladů světa ona jediná že neučinila nešťastným svého majitele. Takovými slovy — vyznáváme to zřejmě — pobídl jsi nás, bychom zkoumali toto neobyčejné štěstí, bychom seznali, co z této nauky nejdůležitějšího, které jsou stupně ku štěstí tomu. Náš věk jest ještě útlý, beze tvé pomoci se neobejdeme. Vímeť že nám přirozena duševní činnost, právě jako jest nám přirozen zrak; avšak co platný zrak bez osvěcujícího slunce, co platný rozum bez osvěcujícího učitele!

Učitel: Dobře, milí synové, zrak a duši podobností spojete. Ten, jenž osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět, kéž

osvítí duši vaši, abyste mohli zdárně pokračovati ve filosofii, jež jak právem jste pravili, neklame svého pěstitele.

Ž á c i: Mistře! Jsme přesvědčeni a víme neklamně, že se máme obrátiti k Tomu, jenž dává hojně a nikomu svých darů nevyčítá; vyučování však může se nám jenom po částech podávati; jako slaboši můžeme jenom zdlouhavým krokem býti vedeni, dokud síla naše nedospěje. Jako křemen již od své přirozenosti skrývá v sobě oheň, jenž se z něho křesáním vyluzuje, tak i lidskému duchu od přirozenosti jest světlo moudrosti přiděleno; není-li však zažíháno mnohonásobně opakovanou snahou učitelovou, zůstane skrytým, jako jiskra v křemeni.

U č i t e l. Nebude za těžko ukázati vám cesty, jimiž se spěje k moudrosti, ač-li ji milujete pro Boha a abyste poznali věci; milujete-li ji pro čistotu ctnosti, pro nalezení pravdy a pro moudrost samu, a nikoli pro chválu lidskou, nikoli pro klamné radosti plynoucí z bohatství, což všecko tím více bývá milováno, čím dále člověk po tom toužící vzdaluje se světla pravého poznání, tak jako opilec nenalézá cesty, po níž by šel domů.

Ž á c i. Upřímně řečeno, rádi bychom byli šťastnými; ale nevíme, jak zde na světě štěstí naléztí.

U č i t e l. Touha po pravém dobru jest duši lidské od přirozenosti vštípena, avšak blud sráží většinu lidí s pravé cesty na cesty bludné za klamnými, nepravými cíli. Jedni myslí, že svrchované

blaho záleží v hojnosti statku, druhým líbí se čest a sláva, jiným chce se velké moci, opět jiní kochají se rozkošemi. Bedlivěji-li přihlédneme, jest to všecko spojeno s tolika nesrovnalostmi a přitěžemi, že málo zbude blaha a štěstí; kdežto nás přirozený pud poukazuje na dobro nejvyšší, jsou onino různými bludy strženi s pravé cesty.

Ž á c i. Který pak rozumný člověk neznal by pomíjitelnosti všech těchto věcí! Kdo však by přes to nevěděl, že dostává-li se jich člověku, skýtají mu na pozemské pouti mnohonásobnou pomoc?

U č i t e l. Ano, pomáhají mu, užívá-li jich s mírou; pak-li nemírně, jsou mu na obtíž. Odtud výrok mudrcův (Solonův): Ničeho nemírně!

Ž á c i. Nemírnost všude je škodlivá. Ve které však máte toužiti po věcech, jež jsi právě jmenoval?

U č i t e l. Zde rozhodují potřeba těla a pravidla moudrosti.

Ž á c i. Myslíme, to že způsob dokonalých lidí, takovými to rozumovými důvody krotiti náklonnosti srdce.

U č i t e l. K takové dokonalosti rád bych vám dopomohl, milí synové, dokud se těšíte kvetoucímu mládí a čilému duchu.

Ž á c i. Provázej nás po cestách božské moudrosti a doved nás na vrchol této dokonalosti, půjdeme za tebou vůdcem, třebaš nestejným krokem . . .

U č i t e l. Moudrost jest věčnou ozdobou duše . . . Bohatství člověka mnohdy opustí, všecka čest světa může rozmanitým způsobem býti ztenčena.

Ž á c i. Víme, že ani moc královská není trvalá.

U č i t e l. Co jest bohatství bez moudrosti?

Ž á c i. Totéž, co tělo bez duše. Tak praví Šalomoun: Co jest platno bláznů, že má zboží, poněvadž za ně moudrosti koupiti nemůže? Přisl. 17, 16.

U č i t e l. Není to právě moudrost, která nízkého povyšuje a chudáka z prachu zvedá, aby stanul mezi knížaty a usedl na trůn slávy?

Ž á c i. V pravdě tak tomu. Avšak jak velebno moudrosti se těšiti, tak obtížno ji získati.

U č i t e l. Který bojovník bez boje v zápasu dosáhne koruny? Který rolník bez práce dočká se hojné úrody? Nepraví již staré přísloví, že kořen moudrosti hořký, ale ovoce sladké? Soudí tak i apoštol v listě k Zidům: Všelická kázeň, když přítomná jest, nezdá se býti radostná, ale smutná; ale potom velmi pokojné ovoce spravedlnosti přinese těm, kteří skrze ni pocvičeni byli. 12, 1.

Ž á c i. Nuže veď nás, kam se ti líbí! S radostí půjdeme za tebou, jelikož naděje odměny usnadní všelikou námahu. Známe příběh o velikém mudrci Diogenovi, kterak zahnal jednou všechny své žáky řka: „Jděte si a hledejte si učitele!“ I šli: jediný Plato zůstal; a když Diogenes jednoho dne i toho zaháněl, hroze mu holf, sklonil se před ním Plato vece: „Žádná hůl není tak tvrdá, aby mne od tebe zapudila.“ Tak-li láska k světské moudrosti učinila Platona nezvratně vytrvalým u váženého učitele, oč ochotněji máme my kráčet ve tvých šlépějích, ó mistře, ježto nás chceš vésti

netoliko stezkami svobodných umění, nýbrž i krásnějšími cestami moudrosti, jež pomáhá k životu věčnému . . .

Učitel. S Boží pomocí vyhovím prosbě vaší. Představím vám sedm stupňů moudrosti; bude-li se pak Bohu líbiti a dopřeje nám života, vystačí-li míra našich sil, poměry času i vysoké stáří mé, doprovodím vás s těchto sedmi stupňů na vrchol vědeckého poznání.

Záci. Veď nás, pozdvihni nás z nevzhledného hnízda nevědomosti na větev moudrosti Bohem tobě propůjčené . . . Ukaž nám oněch sedm stupňů!

Učitel. Jsou tyto: Grammatika, rhetorika, dialektika, arithmetika, geometrie, musika, astrologie . . .

Po této předmluvě následuje vlastní učebnice **G r a m m a t i k y**, složená od Alkuina pro školu palatinskou, opět ve způsobě rozpravy dvou žáků, Anglosasa a Franka, u přítomnosti a za účasti učitelovy. Frank chce býti poučen, Anglosas zakládající si na kulturní povýšenosti Anglosasů nad Franky, odpovídá; učitel vypomáhá, někdy přímo do rozpravy zasahuje, zvláště dotknuto-li věci z jiných oborů, na př. z metriky, z dialektiky. Rozprávěno o celém tvarosloví (o písmenkách, slabikách, částech řeči) a větosloví. Všecko doloženo hojnými příklady a citáty z latinských klassiků.

Učebnice **R h e t o r i k y** jest podána rozpravou Karla Velikého s Alkuinem (v této rozpravě sluje Albinus); napsalť ji Alkuin především pro Karla samého; co byl druhdy ústně králi sdělil o formách a zásadách řečnictví, podává nyní v rozpravě

stručně a přehledně. Jest to jako příručka skýta-
jící návod, jak si vésti při soudcovských výnosech
ne tak vzhledem k právnímu obsahu, nýbrž pokud
se týče logického uspořádání a mluvnické formy.

K a r e l. Že tě Bůh, můj ctěný učiteli Albine,
znova přivedl (vrátil se Alkuin z Anglie, kdež byl
meškal od r. 790—792), budiž mi na krátko dovo-
leno, pozeptati se tebe na pravidla řečnictví.

Albinus. Bůh tě, můj pane a králi Karle,
osvítit všelikou moudrostí a ozdobil slávou vědy,
že můžeš netoliko lehko sledovati výklady svých
učitelů, nýbrž že je ve mnohých statích i předčíš.
Ač tedy jiskérka mého skrovného nadání o nic
jasnějšími neučiní jasných plamenů tvé moudrosti,
chci, aby mne druzí nekáráli z neposlušnosti, rád
odpovídati na tvé otázky. Kěž bych to mohl uči-
niti tak výborně, jak chci ochotně!

K a r e l. Celý náš život má prospěch z pona-
učování a cvikem nabude síly. Proto mně oznam
zákony umění řečnického; denně ho potřebuji.
Napřed mi oznam díly toho umění.

Albinus. Řečnictví má 5 dílů: Vynalezavost,
pořad, vylíčení, utvrzení, přednesení.

K a r e l. Které jsou druhy řečnictví?

Albinus. Tři: líčící, radící, soudcovské. Lí-
čící řeč koná se k něčí chvále či pohaně, jak čteme
v knize Genesis o Abelovi a Kainovi: „Vzhlédl
Hospodin na Abela a na dary jeho; na Kaina pak
a na dary jeho nevzhlédl.“ Gen. 4, 4. 5. Radící řeč
skutek doporučí nebo zavrhuje. Tak čteme v II.
knize královské, kterak Achitofel poradil Absolo-
novi Davida co nejdříve zničiti; Chusaj však chtěje

Davidu zachrániti, radu tu zvrátil. Soudcovská řeč obsahuje obžalobu a obhajobu. Tak se dovidáme ze Skutků apoštolských, kterak Zidé s řečníkem Tertullem na Pavla u vladaře Felixe žalovali a jak se Pavel hájil.

(Následuje dlouhé pokračování.)

*

Dodatkem k Rhetorice jest **P o j e d n á n í o c t n o s t e c h**; odtud název celého spisu „**D i s p u t a t i o d e r h e t o r i c a e t v i r t u t i b u s**“. Spisovatel velebí ctnost, líčí její krásu a ukazuje, jak i sám pro ni jest zaujat, jak se jejímu líbeznému půvabu koří. Směřuje-li rhetorika k tomu, aby naučila člověka, jak si vésti v občanském životě, zvláště v právních věcech, ukazuje dodatek o ctnostech mravní vlastnosti člověka, jež jsou nezbytným základem poctivého právního jednání.

K a r e l: Zním výrok jednoho filosofa, jenž jest důležit nejen pro naše mravy, nýbrž i pro naše slova.

A l b i n u s. Jak zní?

K. Neupřilišovati.

A. Toho věru všude jest šetřiti, jelikož co jest přes míru, jest chybné. Ctnosti jsou tu zlatou střední cestou. O těch bylo by, pane můj a králi, mnoho mluviti, kdyby již naše rozprava nespěla ke konci a kdyby nezdálo se zbytečným o ctnostech mluviti právě s tebou, jehož ozdobou jsou nejen vědomosti, nýbrž i ctnostný život.

K. A přes to, milý učiteli, nedopustím rozpravy ukončiti, dokud mi nevyprávíš jmen a částí čtyř ctností, jež jsi nazval kořeny ostatních.

A. Především jest věděti, že některé věci jsou tak slavné a ušlechtilé, že si jich máme vážiti a po nich toužiti ne k vůli zevnějšímu lesku a zisku, nýbrž pro jejich vlastní důstojnost. Jsou to ctnost, moudrost, pravda, láska.

K. Zdaž jich nechválí křesťanské náboženství?

A. Chválí i pěstuje.

K. Co soudí o nich filosofové (pohanští)?

A. Poznali, že patří k lidské přirozenosti, proto si jich horlivě hleděli.

K. V čem tedy rozdíl mezi takovým filosofem a křesťanem?

A. Ve víře a ve křtu.

K. Vysvětli mi názory filosofů a pověz napřed, co je ctnost.

A. Ctnost jest uspořádanost duše, ozdoba lidské přirozenosti, pravidlo života, urozenost mravů. (Cicero: De inventione. II. c. 53.)

K. A kolik tam částí?

A. Čtyři: moudrost, spravedlnost, statečnost, mírnost.

K. Věru, z ctností těchto plyne člověku největší čest u lidí i zásluha u Boha. I divím se nemálo, že kdežto oni filosofové hleděli si jich již pro jejich vlastní důstojnost a cenu, my křesťané dovedeme od nich se uchylovati.

A. Spíše jest nás politovati, než se nám diviti.

K. Pověz mi ještě, jak ty ctnosti vysvětlují křesťanští učitelé a jak je podle nich konati.

A. Nezdá se ti býti důkazem moudrosti, že Bůh nepatrno u silou lidského ducha jest poznán

že se ho člověk svatou bázňí bojí věda, že jednou před ním před soudcem stane?

K. Dávám ti v tom i souhlasím, že není nad tuto moudrost; napsánoť již v knize Jobově: „Ejhle, člověková moudrost jest zbožnost.“ A což zbožnost jiného, leč úcta Boží, či podle Řeků bázeň Boží?

A. Krásně a výborně řečeno! A což spravedlnost? Nezdá-li se ti láskou k Bohu a zachováním jeho přikázání?

K. Také v tom ti dávám; nic není spravedlivějšího nad tento druh spravedlnosti.

A. Nepokládáš známkou statečnosti porážeti vraha od počátku (dávla) a snášeti nepřítelství světa?

K. Toť i můj soud; není nad toto vítězství.

A. Nevidí se ti mírností, krotiti hříšnou žádostivost, dusiti lakotu, opanovati rozjitření?

K. Tak tomu jest v pravdě a každému člověku toho potřebí. Ptám se však dále: Jaký účel mají tyto ctnosti?

A. Lásku k Bohu i bližnímu. Či soudíš jinak?

K. Nikoliv; jen rozveď ještě svou odpověď!

A. Co snazšího, než milovati krásné formy, lahodné pokrmy, líbezné zvuky, libou vůni, něžné doteky, čest a štěstí tohoto světa? Měla by tedy duše s n a d n o milovati toto všecko, což prchne a zmizí jako stín, a n e s n a d n ý m a těžkým mělo by jí býti, milovati Boha, jenž jest věčná krása, věčná lahoda, věčna blaženost, věčný žár lásky, stálá čest, nepomíjející štěstí? K ničemu jinému tolik nás nepobádá Písmo sv., než abychom Boha

milovali z celého srdce svého, ze vší duše své, ze vší mysli a bližního jako sebe samy. Ten, jenž neklame, slíbil nám: „Jho mé je sladké a břímě mé lehké.“ Obtížnější jest láska k světu než láska k Bohu. Čeho duše hledá u světa, nenalezne, totiž štěstí a stálosti; pomínouť tyto věci, opustí milovníka svého, anebo bývají opuštěny od něho. Kéž se tudíž duše drží zákona, kterýž jí dán!

K. Který je to zákon?

A. Duše milujž, co jí vyššího, totiž Boha; panujž nad tím, co jí nižšího, totiž nad tělem; milujž duši bližního. Posilněna a oblehčena takovými obětavými úkony, navrátí se z klopot a útisků tohoto světa do míru a odpočinku ve slávě Páně.

K. Jakou to velikost, jaké štěstí velebíš, milý učiteli!

A. Kéž i tebe takovým učiní Bůh, můj pane a králi! Kéž ti dopřeje, bys čtyřspřežením zmíněných ctností bral se nicotou pozemskosti ke hradu nebeské říše!

K. Budiž! Kéž mi pomůže milost Boží!

Podobně i „Dialektika“ podána ve způsobě rozpravy Karla s Albinem (Alkuinem). Jest to logika podle tehdejší doby; upotřebeno zejména spisů Isidorových, Boethiových a pojednání, jež omylem připisováno sv. Augustinu.

Vedle těchto učebnic pro předměty *trivia* dochovaly se nás ještě jiné paedagogické spisy Alkuinovy:

„Disputatio Pippini cum Albino scholastico — Rozprava Pippina s Albinem scholastikem.“

Jest to spisek pro školu palatinskou na zbystření ducha a doclení hbitosti, ráznosti v myšlení i řeči. V první části táže se Pippin, syn Karlův, a Albin odpovídá; v druhé naopak táže se Pippin svého učitele na podstatu věcí a zjevů. Jsou to údy a ústroje lidského těla, jakož i věci a zjevy, jež člověka den ze dne obkličují a doprovázejí; avšak člověk chová se k nim všedně; myslí, že je zná, ač po podstatě jejich nepátral a jí nevyjádřil. Činí to tedy učitel (Albinus) ve svých výpovědích; ovšem nespokojuje se prostým výkladem, nýbrž vkládá do svých odpovědí duchaplná rčení obrazná. Otázky, jež se v druhé části rozpravy kladou do úst učiteli, jsou takřka hádanky; na rozlustění jejich má žák užítí důmyslu a vtipu, jehož nabyl předchozím výcvikem ve škole.

*

Paedagogického rázu jest také Alkuinův spis „Liber de ratione animae ad Eulaliam virginem — Kniha o podstatě duše Eulalii panně“, sepsaná na přání abatyše Gundrady (v listě zvané Eulalie), spřízněné s královským dvorem; jest to morální psychologie podle zásad sv. Augustina a Kassiana.

Se všemi žáky pojil Alkuina svazek důvěrného přátelství, jenž se jevil v četných otcovských dopisech.

Z astronomických rozprav Alkuinových s Karlem Velikým i z listů jemu psaných vzešel spis „De saltu lunae — O oběhu měsíce“ a „Sbírka matematických úloh“.

Praktického obsahu jest kniha sepsaná pro župana Widona „Liber de virtutibus et vitiis — Kniha o ctnostech a neřestech“. Z exegetických prací jeho o Starém i Novém Zákoně vyniká zvláště „Výklad evangelia sv. Jana v sedmi knihách“, věnovaný paním Gisle a Rhotruditě, sestře a dceři Karla Velikého. Své nejdůkladnější theologické dílo „De fide sanctae et individuae Trinitatis — O víře ve svatou a nerozdílnou Trojici“ a menší spis „Libellus de Spiritu sancto — Knížka o Duchu svatém“, věnoval císaři Karlovi.

Proti tehdejšímu bludařům Elipandovi a Felixovi z Urgely chopil se Alkuin taktéž péra Liturgického obsahu jsou jeho díla: „Liber sacramentorum — Kniha o svátostech“ a sbírka mešních formulářů; „Officia per ferias — Modlitby na všední dny“, brevif to pro laiky, zejména pro Karla; „De psalmodum usu — Jak jsou užitečny žalmy“. Podal též v kolika „Životopisech svatých“ veršem i prósou části dějin církevních, jednak ze své vlasti, jednak z říše francké; část veršem podaná obsažena v 1657 hexametrech. Jiných poetických prací Alkuinových počítáno 280.

* * *

Jaký to veleduch, milý Alkuin, jak důstojný přítel a spolupracovník Karla Velikého! Ký div, že po toliké a tak poctivé i blahodárné práci

spokojeně bral se na věčnost (r. 804)! Císařský přítel a ctitel jeho, Karel, putoval potom ještě deset let a pak i on si odpočal; důstojně o tom píše náš Zeyer, ve své velkolepé „Karolinské Epopeji“ a to v „Písni o korunování krále Lovise“:

„Byl Karel v Cáchách. Stár tak nyní byl,
že věděl, smrt že dlouho otálet
už nemůže, že skosit přijde jej
už za krátko; vždyť dosti loudavě
se k tomu měla, konat úřad svůj,
vždyť zdálo se, že zapomněla naň,
ač na žádného nezapomíná.

Byl Karel klidný, byla vítána.

Co měl zde ještě dělat na zemi?

Vždyť úkol jeho byl už dokonán:

Byl pohan přemožen a zdrcen,
vlád' Kristův kříž nad světem vítězně,
na trůnu v míru seděl apoštol
tam v slunném Římě, plála Francie,
střed světa křesťanského, v slávě své,
a sklonily se země, národy
před velikostí její v obdivu.

A mír a klid na nivách žehnaných

té sladké vlasti ležel nerušen

a v celé říši hlavy nebylo,

jež proti řádům by se zvedala,

jak dříve někdy v vzpouře divoké,

ba ani těch v oblasti nebylo

už celé říše, již by dychtili

svým bližním křivdu páchat soukromou.

Obrátil se

k shromážděným pak a promluvil,
 svá slova na tom světě poslední:
 „Hle,“ řekl jim, „můj život uniká!
 Mám prosbu na vás. Kdo ji odepře
 kdy umřajícím? Má prosba zní:
 Ó milujte se svorně vespolek!
 Zášť hubí říše, láska mocná však
 je udržuje, sílí, povznáší —
 Ó milujte se! Láska všecko jest,
 z ní všecka pravá velikost temení.
 Ó milujte se svorně vespolek! — — —“

A náhle mlčel. Velká vidina
 mu duši táhla, celý život svůj
 jak mihotavým bleskem mizícím
 zřel před sebou a viděl, nástrojem
 že v ruce strůjce lidských osudů
 byl vždy a ve všem. Oděl Hospodin
 ho nádherou, jak Šalomouna kdys,
 a celé tvorstvo jemu sloužilo,
 když za velkým šel cílem za svatým.

— — — — —
 — — — — —

A dlouho nikdo sebou nepohnul,
 ač tušili, že odchází
 ta velká jeho duše . . . Planul zrak
 mu ještě jako slunce, nehybný
 ač byl a ztrnulý a skleněný,
 a všichni v chrámě sotva dýchali,
 až papež jeho ruky dotknul se
 a vlastní ruce k nebi zvedl pak
 a slavně řekl: „Skonal, mrtev jest!“

V pláč propukli tu všichni hlasitý,
 a všechny zvony v říši nesmírné
 se samy sebou hnuly, zvonily
 zpěv pohřební, jak posud neslyšel
 na zemi nikdo — — — — —

V rakev nekladli
 to bohatyrské tělo; odnesli
 je na stolci na zlatém, třpytícím
 se drahokamy, v kobku hlubokou,
 jež zela soumravně jak jeskyně;
 tam postavili stolec, na kterém
 v plášť zlatý halen seděl v slávě své
 a ve velebě Karel Veliký,
 a na kolena obnažený meč
 mu položili. Tiše, tiše pak
 krok za krokem, po zpátku pomalu
 se brali z kobky, desku kamennou
 pak přiklopili a tak v hrobě byl.
 Tu zahučela divá vichřice
 od slunce západu až k východu
 tak nesmírná, že lesy bouřila,
 že města třásla se. To obracel
 list anděl smrti v knize osudů
 těch našich lidských; neboť pohřbem tím
 se dovršila doba památná
 a zapadla jak hvězda za lesy.“

2. Ke školám klášterním, katedrálám a
 parochiálním přibýly ve středověku v městech
 školy listovní, jež vzdělávaly žáky pro
 praktické povolání v životě občanském, zvláště
 pak učily zhotoviti dopisy a jiné potřebné
 písemnosti. Vedle těchto škol měla města i školy

latinské, v nichž se učilo témuž, čemu v nižších odděleních škol klášterních a katedrálních. Kde byla katedrála, konal dozor nad školou městskou a dával učitelům potřebné instrukce kanovník scholasticus; kde katedrály nebylo, dohlížel farář.

3. Jako jinde tak i v naší vlasti spatřujeme první školy při kláštercích a kapitolách. Ze škol klášterních slyňula praemonstrátská na Strahově, kdež se učil Vojtěch, syn krále Vladislava II. (1150—1173). Z XI. století se připomíná slovanská škola na Vyšehradě. Farní školy byly i u nás u farních chrámů Páně. Legenda připomíná latinskou školu v Budči, kdež se učil i sv. Václav.

Na IV. lateránském sněmě roku 1215 nařizeno aby u každého metropolitního chrámu byl ustanoven učitel (doktor) theologie, u každého pak biskupského chrámu alespoň jeden učitel (mistr) svobodných umění. Školy takové nazývány studium particulare, učení částečné na rozdíl od studia generálního či obecného (universitního), na němž se vyučovalo veškerým vědám tehdy obyčejným a udělovala se důstojenství mistrův a doktorů, platná pro všecky země křesťanské.

Takovéto znamenité studium particulare spatřujeme na začátku XIII. století u sv. Víta v Praze. Za Přemysla Otakara II. zastkvělo se tak, že i z německých zemí, z Rakous, Štýrska, Bavor přicházeli žáci, mužové již dospěli a hodnostáři, na př. Engelbert, opat kláštera admontského ve Štýrsku, Volkmark, opat kláštera

fürstenfeldského v Bavorsku. Podobná vyšší škola byla u kollegiátního chrámu na Vyšehradě. U katedrálního chrámu v Olomouci bylo studium particulare od první polovice XII. století. O založení učení obecného či university usiloval již král Václav II. (1283—1304), založil pak ji císař a král Karel IV., za ochotné blahovůle papeže Klimenta VI., bývalého vychovatele svého. Příslušnou bullu vydal papež již dne 26. ledna r. 1347; chválí v ní „obzvláštní oddanost a čistotu víry, s kterou jak Karel, tak předkové jeho, králové čeští, tak obyvatelé téhož království vždycky prokazovali a prokazují církvi římské; i jeví horlivou žádost a přání, aby to království, jež dobrota božská obdařila takovou četností lidu, takovou hojností všech věcí, rovněž na plody věd bylo úrodné, a jakož jest známo dolem zlata a stříbra, tak aby bylo i dolem platných umění; aby plodilo muže zdravého důvtipu, ctnostmi ozdobené a rozličných druhů uměním vzdělané; i aby tam bylo zřídlo neprosychavé, z jehož plnosti by čerpati mohli všichni, kdož jsou žádostivi literního umění! Z těch tedy příčin a zvláště též z povážení příjemnosti toho města, k užitku netoliko obyvatelů téhož království a zemí kolem něho ležících, nýbrž i všech jiných, kteří z rozličných krajů světa budou do toho města se sbíhati, povoluje papež, aby bylo v Praze obecné učení ve všech kterýchkoli dovolených fakultách i aby učící tam a studující směli užívatí všech

práv a svobod, kterých doktoři a studenti při každém obecném učení, jakž obyčej jest, užívají; rovněž aby v každé fakultě, kdož pořádné zkoušce se podrobí, právo učení a název mistrovský mohl obdržeti, kterýž jemu má býti platen ve všech zemích a při všech jiných obecných učeních, kamž by se kolivěk obrátil“. Arcibiskup pražský ustanoven k a n c l é ř e m university.

Dne 7. dubna 1348 vydal pak Karel svou zlatou bullu; čtete v ní krásná slova otce vlasti, „že mezi žádoucími věcmi srdce jeho, mezi věcmi, které v myšlení královské slušně přicházejí, jest obzvláštní jeho péče a starostlivost mysli, kterak by království jeho české, jež přede všemi jinými dědičnými i jinak šťastně nabytými zeměmi objímá s obzvláštní náklonností duše, tak jako přirozenou povahou svou oplývá hojností potrav tělesných, rovněž velikým počtem moudrých mužů jeho působením bylo ozdobeno, aby věrní obyvatelé téhož království, kteří bez přestání lačnější po ovoci dobrých umění, nemusili o cizí almužny žebrati, nýbrž v království svém aby měli připravený stůl . . . *)

Platy dávány profesorům při prvním začátku z komory královské; avšak pro lepší jejich pojištění s radou a povolením arcibiskupovým uložena duchovenstvu v celém království sbírka; král sám a Arnošt arcibiskup předcházeli dobrým příkladem a znamenitými příspěvky; i sebráno hojně peněz.

*) Sr. Václ. Vlad. Tomka: Děje university pražské. Str. 8.

Kapitula pražská mimo 10 kop každoročně lektorovi kostela pražského vyplácených zavázala se, že na platy profesorů přidá ročně ještě pět kop, roku pak 1352. na žádost Karlovu složila místo toho najednou jistinu 50 kop.

Za peníze takto sebrané koupil arcibiskup několik dědičných statků pro universitu pražskou od rytíře Epika z Hrádku v kraji litoměřickém; v desky vešel prodej roku 1357. na jméno arcibiskupa pražského ve prospěch obecného učení tak, aby z koupených statků stále byli placeni profesori. Roku pak 1359. koupil Arnošt z téže sbírky duchovenské za 90 kop grošů českých dům se zahradou na Starém městě pražském pro studenty svobodných umění.

Tato štědrost duchovenstva hned u kolébky obecného učení pražského osvědčená nepotuchla ani v dalších dobách. Vzpomeňme též, kdo založil universitu na naší milé M o r a v ě. Byl to rovněž církevní hodnostář, velezasloužilý biskup olomoucký Vilém Prusinovský — roku 1567; veleochotně dal svolení papež Pius V. i císař Maximilian II. Roku 1569. zbudována velikým nákladem potřebná kolej a 5000 zl. rýnských ročního platu na biskupských statech Modřicích, Chrlicích, Želuzicích, Bludově a Těšicích pro universitu ustanoveno.

4. Universitou rozumělo se společenstvo učitelů i žáků, kteří se spojili za účely vědeckými. University byly zářnými ohnisky duševního života. Libá zář poctivé vědy šířila se z nich daleko široko, a to přičiněním a zásluhou církve; bez

bully papežské nebylo university. Většinu jich založili papežové, dávajíce jim statky, aby se mohli platiti učitelé. Papežové schvalovali zákony universitní, žákům i učitelům udělovali výsady a universitám poskytovali samosprávu a vlastní soudnictví. Zástupcem papežovým byl kancléř.

Zajisté že v ě č n ý Ř í m, sídlo náměstka Kristova, těšil se především otcovské péči papežově, aby měl studium generale, universitu. Začátky spatřujeme za papeže Inocence IV. (1243—1254). Sám jsa přítelem a pěstitelem vědy, přál si, aby snaživí mladíci, kteří z dalekých končin světa přicházeli do Říma, mohli zde podle chuti ukojiti svou chtivost a lačnost po vědách. Sám jsa podivuhodným znalcem církevního i světského práva, takže i nazýván od vrstevníků „panovníkem práva a zákonů, pánem kanonistů, otcem a nástrojem pravdy“, založil roku 1244 v Římě školu právnickou; brzy pak přidružilologii, vědu lékařskou, retoriku a grammatiku jazyka arabského, chaldejského a hebrejského. Toť římská universita, zvaná „Sapientia“ (Moudrost), jež chvalně závodila se staršími spolusestrami v Paříži, Bologni, Padově, Salernu, Oxfordě a Cambridgi.

Veliké zásluhy o zvelebení římské „Sapientiae“ zjednali si papežové Bonifác VIII. (1294—1303) a Jan XXII. (1316—1334); neblahým „avigdonským zajetím“ a následujícím potom rozkolem západním ovšem i „Sapientia“ neblaze zastižena. Jak toho bylo líto papeži Innocenci VII (1404—1406) a

jak se přičiňoval o nápravu, vidno z konstituce, kterou vydal dne 1. září 1406; pravíť, tam mimo jiné: „Přerušená studia znova uvádíme do tohoto města (Říma) a všemi prostředky k novému probouzíme životu, aby lidé poučováním poznali pravdu a naučili se poslouchati zákonů. Oddělivše jednotlivé odbory, postavili jsme jim v čelo muže veliké zkušenosti, vzdělané stálým a vytrvalým studiem. Přičinili jsme se, aby nižádnému studujícímu nescházel v nižádném odvětví věd důkladný a veškeré chvály hodný professor . . . . . Od takovýchto učitelů Našeho velebného města mohou se všichni vědy chtiví mladíci dáti učiti; a myslí-li kdo, že i samo místo, kde studuje, dodává studiu vážnosti, pomni nevystižitelného lesku tohoto slavného města, neníť na širém světě slavnějšího a velebnějšího; není města, kde by déle byly studie kvetly a prospívaly. Zdeť založena latinská literatura; zdeť sepsáno občanské právo, odtud národům podáno; zdeť sídlo práva církevního; zdeť vzešla anebo alespoň z Řecka sem přesazena všeliká moudrost a věda; vědy jiných měst jsou jenom půjčené bohatství, Římu jsou vlastním majetkem . . .“

Tyto šlechetné tužby Innocence VII. jen částečně se splnily; neblahý rozkol byl nemalou závadou; když tento konečně odklizen, přičinili se zvláště papežové Eugen IV. (1431—1447) a Julius II. (1503—1513) o rozkvět „*Sapientiae*“, až ji Řehoř XIII. (1572—1585) všecku znova upravil, takže po něm nazývána „*universitas Gregoriana*“.

Sixtus V. (1585—1590) zřídil roku 1588 15 kongregací kardinalských, postavil jednu z nich, pět kardinálů, v čelo university Řehořovy a uložil jim, by ze sebe vzdálenějších končin světa povolávali nejučenější doktory theologie, nejproslulejší juristy a professory krásných umění. Spolu svěřen kongregaci oné dohled na všechny university na světě, by se všude zachovávala pravda a čisté učení.

* * *

Již papež Honorius III. (1216—1227) chystal se zříditi universitu v jižní Francii, zpustošené bludařstvím albigenským, obmýšleje vysokou školou postaviti ochrannou hráz proti zhoubnému přívalu kacířskému; plány jeho zdařily se teprve za nástupce, za papeže Řehoře IX. (1227—1241). Hlavní ochránce Albigenských, hrabě Raimund Toulouský, křižáckým vojskem poražen, a přijat pak na milost, zbaven klatby jen pod tou podmínkou, že bude spolupůsobiti a se přičiní, aby v Toulouse byla zřízena universita. Milerád poslechl; postaral se o dotaci 14 profesorům; základní bullu podepsal Řehoř IX. dne 27. dubna 1233.

Tamtéž město Montpellier těšilo se již ve XII. století škole lékařské; pravé základní listiny dostalo se jí však teprv od papeže Mikuláše IV. r. 1289; fakulta theologická přibyla r. 1350.

Ještě prve než si papežové obrali Avignon svou residencí, potvrzeno mu od Bonifáce VIII. generální studium kanonického a občanského práva, lékařství a svobodných umění, a to bullou ze dne 1. července 1303.

Papež Jan XX. zřídil universitu ve svém rodišti Cahorse r. 1322, Kliment VI. v Pise r. 1334.

* * *

Toť několik dokladův o universitách, jež děkují ze svého vzniku přímo římským papežům; bylo by možno uvésti ještě jiné. Více ovšem jest těch, které založeny společným přičiněním císařovým či knížecím a papežovým, jakož také jak od císaře, tak od knížat ochotně uznáván papež nejvyšším zodpovědným pánem za přesnost a poctivost všeho učení universitního; měltě papež, jak už zmíněno, na každé universitě svého zástupce, kancléře; každý kandidát musil před promoci učiniti před kancléřem slavnostním způsobem vyznání víry; právo promoční uděloval universitám jenom papež, a to nejenom fakultám theologickým, ale i lékařským, právnickým a filosofickým. A což přčetné privileje od papežů universitám propůjčené!

Zřízení universitní bylo: Žáci a učitelé dělili se na národnosti, jež spravoval prokurátor, maje na pomoc děkana. Všichni prokurátoři volili rektora. Vrchní dozor měl kancléř, jímž byl biskup a jenž dával také povolení vyučovati. Stupně hodnostní byli tři: bakalář, licenciát a mistr (magister, doctor). Aby žáci nebyli vydáni mravní nákaze, zřizovány kolleje (collegia), v nichž dobrodinci zakládali bezplatná místa (bursy). Tak na př. kaplan sv. krále francouzského, Ludvíka IX., Robert ze Sorbony, bohatě nadal

kolleji pařížskou; proto sluje i celá universita Sorbonnou.

Jak i nynější jinověrci dovedou oceniti zásluhy sv. církve o university, vidno z holdovacího listu, jež dne 15. května 1901 u příležitosti svého 450letého jubilea poslala universita v Glasgowě ve Skotsku náměstku Kristovu svatému Otci Lvu XIII., celá universita: kancléř, rektor, professoři a studenti. Píšíť:

„Nejvyššímu Pastýři, Jeho Svatosti, veleučenímu Lvu XIII.! Chystajíce se slaviti jubileum, vzpomínáme v radostnou tuto chvíli s myslí povděčnou, že naše vážená universita, která dnes ópatřena všemi duševními i hmotnými prostředky, děkuje ze svého vzniku Stolci apoštolskému za láskyplné ochrany římského papeže. Tak zní zpráva našich předků. Ano, učený papež Mikuláš V., pln jsa lásky k lidu skotskému a ke krásným uměním — slynulť svými vědomostmi v oboru umění a věd — založil roku 1451 naši universitu a propůjčil doktorům, učitelům a studentům privilejí university boloňské. Toto veliké dobrodiní připisujeme jakožto věrná dcera vele-drahé matce a pokládáme za svou čestnou povinnost, bychom učinili Vaši Svatost účastnu naší jubilejní radosti, jakož i abychom apoštolskému Stolci vyslovili vroucí díky za velikou tu službu . . . I prosíme, Vaše Svatost račiž naše jubileum svou autoritou zvýšiti . . .“

V odpovědi svatého Otce ze dne 9. června téhož roku čteme: „Že slavná universita glasgovská děkuje ze svého vzniku apoštolskému Stolci,

obrátila se v nastávajícím jubileu Vaše vděčná srdce k papeži a pozvali jste Nás samovolně, bychom se zúčastnili Vaší jubilejní radosti, zrovna jako by Vám něco chybělo, kdybyste u této příležitosti neznamenalí účastenství Našeho. I zaletíme tyto dny v duchu k Vám. Naše myšlenky budou s radostí prodlévati u university, která založena od papeže Mikuláše V. Zajisté prokázal Náš předchůdce na papežském trůně tímto založením národu skotskému službu neocenitelnou a jasně dokázal, že papežství dle své podstaty slouží pokroku věd a umění, dvou to činitelů, na nichž hlavně založena civilisace národů . . . . .“

5. Za rozkvětu universit pěstování též s c h o l a s t i k a a m y s t i k a, pochodící z dřívější už doby. S c h o l a s t i k a (věda, již se ve škole učí) snažila se logickými, správnými, rozumovými soudy a filosofickým rozlišováním, podle metody Aristotelovy, pravdy zjevení Božského učiniti r o z u m u přístupnými; objasňovala je, obhajovala a nové z nich vyvozovala. M y s t i k a (mystikos, tajemný) snažila se pohřížením duše v Boha, vroucným rozjímáním, pravdy Bohem zjevené a církví hlásané učiniti přístupnými s r d c i; toužila po spojení duše s Bohem.

E l e m e n t á r n í vyučování jaksi opomíjeno; avšak i tehdy byly čestné výjimky. Horlivým učitelem byl J a n G e r s o n, kancléř Sorbonny pařížské, účastník sněmu kostnického. Po sněmě onom žil v Lyoně, vyučoval dítky katechismu a umřel uprostřed nich v kostele při mši sv. (1429). Napsal spis „J a k v é s t i d í t k y k e K r i s t u“

Jako pomůcky katechismu vyvěšovány v kostelích tabulky s Otčenášem, desaterem. Provozovány biblické a jiné posvátné hry divadelní, vydávány bible chudých (biblia pauperum), biblické to obrazy staro- i novozákonní beze slov.

Zebravé řády sv. Františka a sv. Dominika horlivě a obětavě obíraly se vyučováním mládeže. Členové obou řádů vyučovali v rodinách, hlásily se za rektory a kantory u škol kathedrálních, prosluli i na universitách. Ženské řady týchž světců obíraly se vyučováním u výchovou mládeže ženské.

Dominikán Vincenc Beauvais, vychovatel dítek francouzského krále Ludvíka IX. Svatého (1226—1270), napsal spis „O výchově královských dítek“, jenž svědčí o zdatnosti autorově a obsahuje výborné pokyny vychovatelské i vyučovatské. Poslušnost prohlašuje kardinální ctností, tak nezbytnou vlastností lidskou, že jí Bůh žádal jak na prvním člověku, Adamovi, přirozené hlavě všeho lidstva, tak na druhém člověku, Kristu, nadpřirozené hlavě všeho křesťanstva; vímeť, že učiněn jest poslušným až k smrti, a to smrti kříže. Poslušnost činí nás bratry Kristovými, krotí sobeckost, zjednává pokoj vnitřní i zevnější, činí nás schopnými rozjímati o věcech nebeských a vede do života věčného.

Z druhé polovice XIV. století pochází řád Jeronymovců, založený v Deventru (v Nizozemí) od kanovníka Gerharda Grootea a nazvaný tak proto, že lnul zvláštní úctou a láskou

k sv. Jeronymovi, že opisoval a šířil jeho spisy a vyučoval mládež. Jmenovali se též „Bratři společného života“. Po příkladě jejich povstaly i „Sestry společného života“, obírající se výchovou dívčí. Laskavě šetřeno při vyučování řeči mateřské.

6. Nikdy sice nezapomnělo se ve středověku na studium jazyků klassických, zvláště latiny, ale učenci středověcí majíce na zřeteli spíše obsah spisů, nedbali valně krásné, klassické formy. Obrat nastal ve věku XV. nejdříve v Itálii, kde hlavně čilým stykem s východem při pokusech o sjednocení církve východní a při výpravách křížových, zvláště pak pádem Cařihradu a odchodem učenců z končin tamnějších do Italie vznícena byla láska k jazykům klassickým, čímž nastala t. zv. renaissance čili znovuzrození věd a umění na základě klassickém. Středem těchto snah byla Florencie, kdež slavný rod Medicejský a potom Řím, kdež papežové horlivě podporovali tento vědecký směr, humanismus zvaný.

Humanismem znovu oceněny paedagogické a filosofické zásady Platonovy, Aristotelovy, Quintilianovy, Plutarchovy (oba z I. století po Kr.) Zásady ty, sloučeny s vychovávacími zásadami křesťanskými, přivodily podstatné změny u výchově a vyučování. Působiliť humanisté jako učitelé na mnohých školách. Pamětihodný z té doby jest Viktorin z Feltre (nar. 1378, zemř. 1446), vychovatel synů knížete Františka Gonzagy; měl také vychovávací ústav a osvědčil se dovedným paedagogem a methodikem. V lásce

vidí radostivost i božskost působení učitelského. Vedle duševní výchovy dbá i tělesné a zavedl pro ni tělocvik a hry. Řeči, chůzi, vzornému zevnějšímu zjevu velikou věnuje pozornost. Neméně proslul M a p h e u s V e g i u s (1406—1458), miláček papeže Eugena IV., jenž si ho schválně do Říma povolal a služeb jeho v různých úřadech církevních užíval; i biskupská důstojnost mu nabízena, které však ze skromnosti nepřijal. Z různých spisů jeho jest zvláště jmenovati latinskou knihu „O výchově dítek a jejich čistých mravech“. Poukazuje na veliký vliv matčin při výchově, nabádá šetřiti individuality chovancovy, varuje od zkomolování slov; ukazuje, jak hned pro začátek jest žádoucno míti důkladné učitele; nejlepší výchovou jest mu ta, která dbá společnosti žákovy. Končí touto apostrofofou na mládež: „Čas jest proudem, družkou smrti, ustavičným umíráním. Jenom jedna věc odolá času — ctnost; jenom jedna věc dodá ceny času — studium věd. Pracuj tedy, mládeži, dokud krev jest teplá. Starej se o budoucnost, opatři se vědomostmi, jež tvé mládí naplní rozkoší, v stáří pak ti budou útěchou!“

U nás proslul z humanistů zvláště B o h u s l a v H a s i š t e j n s k ý z L o b k o v i c (v druhé polovici XV. století); jeho latinské spisy, duchem českým prodchnuté, ve školách vykládány, jeho knihovna patřila k nejbohatším. Přečtěme si některý z jeho „Epigramů“ v českém překladě od prof. Karla Hrdiny:

Šlechtovi ze Všehrd.

Jestliže království každé, když v sobě se rozdělí, samo spustne, jak pravil náš Pán — řekni, co počne si vlast? Jestliže závisti zloba a dychtění po zlatě, zpupnost národy vrhá v hrob — řekni, co počne si vlast? Jestliže zvrhlými mravy a bezměrnou zločinnou zvůli boří se královský trůn — řekni, co počne si vlast? Města-li padají v zkázu, když prospěchu vlastnímu často ustoupí obecný zisk — řekni, co počne si vlast? Nuže, co počne si básník, když, Šlechto, otčina zhyne, kam se pak uchýlit má s uměním, s varytem svým?

Pánům českým.

Tolikrát do pražských měst když na sněmy sjíždí se šlechta, má-li pak, šlechtici, vlast užitek ze schůzí těch?

Na města česká.

Občané stále a stále se bouří a hrozbami soptí, do války ostří si zbraň, strojí se v zuřivý boj. Bláhoví! v dobách míru jen s těžší si výživu najdou, přece však šílený duch žene je ve válek žár.

Také Viktorin Kornel ze Všehrd († 1520) proslul jako humanista.

III.

Novověk křesťanský.

1. Na začátku doby té byl ve vyučování mocný ještě vliv humanismu.

Nejslavnější z humanistů nizozemských, Desiderius Erasmus Rotterdamský (nar. 1467 v Rotterdamě, zemř. 1536 v Basileji), řeholník, kněz a učitel, zanechal katechismus a několik spisů paedagogických: „Rozpravy dětské“ (Colloquia puerilia), „O způsobě studování“, „Jak u dítek mravy pěstiti“, „Jak potřebí hochy záhy vědecky vzdělávati“. Usiluje také o náboženskou vzdělání: „Dítě boj se Boha, miluj Boha a buď vždy pamětlivo, že nám skrze Syna svého Ježíše Krista dal život věčný, věřme-li v něho a přikázání jeho zachovááme. Jméno Ježíš budiž dětem do srdce tak vštípeno, by jim bylo nade vše drahým. Ať vědí, že také andělé jsou stále u nás přítomni. Dítě, které se nebojí Boha a nectí svých rodičů, ani bitím se nepolepší. Dorůstající dívka vyžaduje větší péče nežli hoch. První u ní jest: naplniti mysl její sv. city; druhé: chrániti jí od necudnosti; třetí: uchovati od zahálky. Nevinnost hyne zvláště zlým příkladem. Základ výchovy musí býti položen už v rodině; rodiče veztež, čemu učiti, a děti poslouvejtež“.

Slavným žákem Erasmovým byl Jan Ludvík Vives (nar. 1492 ve Valencii, zemř. 1540 v Londýně), augustinián, professor v Lovani, později domácí učitel na dvoře Jindřicha VIII.,

krále anglického. Z přečetných spisů jeho jsou obsahu paedagogického hlavně tyto: Dva listy o způsobě dětského studia“, „Jak učití po křesťanskú“, „Průvodčí duše čili Symbolum“, určené hlavně knížecímu vychování. Žádá, by škola činila žáka netoliko mouďejším (skrže vyučování), nýbrž i lepším (skrže vychování). Zvláště doporučí postup indukční. Jeho spisů s prospěchem použili jesuité i Komenský.

2. Tak zvaná reformace sama sebou školství mnoho neprospěla. Za reformačních proudů a bojů lidí dospělých zapomínáno na mládež, anebo nedbáno jí, že nebylo času ani prostředků. Lidé žili a hádali se o přítomnost a zapomněli škol, jakožto ústavů, v nichž se buduje pro budoucnost.

Však také z doby té plno nářku nad úpadkem a zanedbáváním škol, zvláště vysokých. Děkan filosofické fakulty na universitě erfurtské píše v úřední zprávě za rok 1523: „Nikdo před dobou naší nebyl by uvěřil, kdyby mu kdo byl předpovídal, že za krátko naše university tak hluboce klesnou, jak skutečně nyní klesly, že jim zbývá sotva stín bývalé slávy . . . Mluví se s kazatelen reformátorů o universitách tak, že všecko, co drubdy bývalo ve vážnosti, nyní odsouzeno.“ *) Professorů i posluchačů ubývalo a ubývalo. Roku 1520 immatrikulováno na universitě erfurtské 311 studujících, r. 1521 jen 120, roku 1522 bylo jich 72 a za rok 34. V R o s t o c k u studovalo

*) Zahn-Hazuka: Věda a katoličtí učenci. Str. 110.

před reformací 300 studujících, roku 1524 bylo jich jen 38 a rok na to 15. Z university basi-
lejské zazněl roku 1524 smutný nářek: „Zdá
se, že university vymřely a jsou pochovány.“
Měliť tam roku 1522 pouze 27 posluchačů a roku
1526 jen 5!

Nebylo u protestantů s dostatek učitelů,
nebylo kazatelů. Lid pustnul, propadal nevěře,
pověře, hrubosti, bouřil se proti vrchnosti. Knížata
a města s chutí rušila kláštery a jiné církevní
ústavy, zabavovala jejich majetek, pro sebe
uchvacovala a nepomněla, že takovouto „saeku-
larisací“ podetne i školy. I musil Luther
roku 1524 napsati spis „Radním pánům
všech měst v Německu, aby zřizovali
a udržovali křesťanské školy“. Prakticky
pak zasáhl do školního vyučování „Velikým
a Malým katechismem“ (r. 1529).

3. Jako všeho života, tak i školství bedlivě
si hleděli Jesuité dle vůle svého svatého
zakladatele Ignáce z Loyoly. Světec tento
narodil se r. 1491 ze slavné rodiny španělské na
zámku Loyola. Mladý věk strávil na dvoře krá-
lovském a u vojska. Háje města Pampeluny
proti Francouzům, byl raněn. Bylo mu života již na
málo. Zaopatřen sv. svátostmi. Zachráněn; ale
dlouho, dlouho ležel. Četl si životy Svatých, jimiž
tak nadšen, že si umínil státi se vojínem Kristovým.
Ozdravěv vybral se do samoty Manresy, kdež
složil nepřekonanou dosud knihu „Duchovních
cvičení“. Vybral se do Jerusalema obracet
Saraceny na víru Kristovu. Ale poznav tam, že

nemá ještě dostatečného vzdělání, vrátil se do vlasti své a studoval v Barceloně, ač mu bylo již 33 let. Posvěcen na kněze odešel do Paříže, kde se spojil se svými krajany J. Lainezem, Frant. Xaverským, Fabrem, Rodriguezem a j. Všichni vykonali slib, že své služby nabídnou papeži a půjdou tam, kam je pošle. Papež Pavel III. jejich slib přijal a řád potvrdil (1540); sluje „Tovaryšstvo Ježíšovo“. Má pracovati pro čest a slávu Boží a spásu duší. Jeho zřízení směřuje k úplnému a pevnému vychování celých, Bohu oddaných mužů. Kdyby se byl kdo sv. Ignáce tázal, proč od svého obrácení až do smrti přísně činil pokání, slzy proléval, neunavně pracoval, byl by mohl odpověděti s prorokem Eliášem: „Horlivostí horlil jsem pro Hospodina, Boha zástupů“. Totéž možno říci o celém řádě. Rychle se šířil; při smrti zakladatelově (1556) měl již tisíc členů.

V naší vlasti, kam byli Ferdinandem I. povoláni, osadili jesuité nejprve kolej u Sv. Klimenta v Praze 1556. Předním úkolem jejich bylo vyučovati mládež, kterou vedli s takovým úspěchem, že i nekatolíci do škol jejich chodili; před r. 1620 bylo na školách jesuitských skoro polovice žactva nekatolického a mnozí z nich stali se katolíky. Zdar učení klementinského povzbudil české pány, že založili na svých panstvích jesuitské koleje v Krumlově, Chomutově, Jindřichově Hradci. Na čas svěřena jesuitům i universita Karlova. Stejně zdárně prospívaly jesuitské koleje na Moravě v Brně, Olomouci, v Telči, Jihlavě, ve Znojmě, v Uherském Hradišti. O dospělé věřící

starali se jesuité kázáním, horlíce pro úctu nej-
světější Svátosti a Panny Marie a podporující
pouti. Nekatolíkům konali časté missie. Z almužen,
jichž se jim hojnou měrou dostávalo, pomáhali
chudým, vdovám, sirotkům, vykupovali dlužníky
z vazby, starali se o nemocné a vězně. Tím jim
ovšem přibývalo přízně. Po bitvě bělohorské
pracovali jesuité horlivě pro katolickou
reformaci konajíce missie, kázání, katechese
a spisy katolické rozšfřující. Násilí neschvalovali,
naopak radili k mírnosti; a proto dařilo se jim
dřelo obrácení nejlépe tam, kde nebylo reformačních
komisí.

Že šlo jesuitům o povznesení vědomí
katolického, při čemž jim překáželi závadné
knihy, sbírali je a ničili, ale za to rozdávali na
tisíce katolických. Nejčastěji se uvádí v té příčině
jméno Antonína Koniáše († 1760), jenž
jsa prý zarputilým nepřitelem českých knih,
zničil jich na tisíce. To se s pravdou nesrovnává.
Bylť Koniáš nepřitelem knihy bludařské, nikoliv
české; vždyť sám spisoval knihy „milým vla-
stencům českým“ a lidu je rozdával; a neničil
všech knih bez rozdílu. Knih dobrých vůbec
neničil, nýbrž svědomitě jich šetřil; knihy po-
lepšitelné s velikou pílí a bedlivostí opravoval;
knihy zcela špatné, kacířské, plané, štvavé, plné
náboženských hádek, odstraňoval, anebo uscho-
vával v knihovnách jesuitských; tím způsobem
zachovaly se nám podnes. Mimo to nestíhal Koniáš
jen kacířských knih českých, nýbrž i německé,
latinské a francouzské; a konečně nelze se ne-

zmíniti, že počet knih od něho spálených bývá nad míru nadsazován.

Poctivě se starali Jesuité u nás o rozkvět náboženství katolického, však i o pokrok kulturní, literaturu vědeckou a umění, jsouce při tom dobrými vlastenci. Z missionářů vynikli Sturm, Chanovský, Hostounský, Kravaňský, mezi spisovateli Bohuslav Balbín, Václav Steyer, jenž r. 1669 se svou matkou z rodinného majetku založil „Dědictví sv. Václava“, podnes trvající; Pubička, Stanislav Vydra; vlasti konečně proti Švédům statečně hájili v Brně P. Martin Středa (1645) a v Praze P. Jiří Plachý (1648).

Od založení Tovaryšstva Ježíšova až po naše časy zemřelo dle seznamu P. Terriena asi 80.000 členů; z nich za svaté nebo blahoslavené prohlášeno od církve 95 mužů; mezi nimi na př. sv. František Xaverský († 1552), apoštol Indie, o němž jeden kalvínek napsal, že by ho oni ctili jako druhého sv. Pavla, kdyby patřil k jejich straně; anebo sv. Petr Klaver († 1654), jenž po 40 let v jihoamerické Kartageně byl „otrokem černých otroků“; patronové studující mládeže: sv. Alois, sv. Stanislav Kostka, sv. Jan Berchmans; mučedníků napočítáno 800. Toť svědectví Boží o Tovaryšstvu Ježíšovu. Chvalné vydává svědectví také každý poctivec. Tak i na začátku roku 1911 v Americe na návrh novyorské historické společnosti usnesla se vláda postaviti pomník Jesuitovi Isáku Joguesovi. Jogues narodil se dne 10. ledna 1607 v Orleansu ve Francii. Vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova, byl

po mnoho let prvním missionářem a učitelem indiánského kmene Irokesů, až byl dne 18. října 1646 zabit. Jogues a s ním druzí dva Jesuité byli první Evropané, kteří přišli k jezeru sv. Jiří, na jehož břehu bude nyní postaven zmíněný pomník. Podotýkáme, že uznali Američané, ač jinověrci, již před lety postavili na kapitolu ve Washingtonu také jinému Jesuitovi, rovněž Franconuzi, Marquettemu, apoštolu indianského kmene Miamů a badateli řeky Mississippi.

*

Oblibujíce si klassické řeči, zvláště latinu, podobali se Jesuité ve školách humanistům. Vysvětlujeme si tuto zálibu tím, že byla latina tehdy řečí světovou, řečí římské říše i římského práva, pojídlem vzdělanců všech národů. Snažili se Jesuité mužskou mládež středních a vyšších stavů dokonale vyučiti a vychovati, čeliti zkáze mravů a úbytku náboženství, osočovanou církev katolickou podporovati, a čeho pozbyla, znova získati. Vzbuzovali úctu a podiv i u protestantů. Tak vyznal filosof Baco Verulamský († 1626): „Pozoruji pilnost Jesuitů, a připadá mi slovo, jež druhdy vyslovil Agesilaus o Pharnabasovi: ‚Že's tak výtečný, kéž bys byl náš!' Na příklad učitelův zvláště kladen důraz, zvláště mu uloženo chrániti žáků od všelikého pohoršení a za ně se modliti. Jakými by učitel své žáky rád měl, takovým, ba ještě výtečnějším musí se osvědčovati. Mravy učitelův obrážejí se v žácích, jako podoba rodičův ve tvářích dítek.

Dobře praví Angličan R. H. Quick: „Příčinou populárnosti Jesuitů (a škol jejich) byly prostředky, jichž užívali, právě tak jako výsledky, jichž dosáhli. Jesuitští učitelé měli své žáky vésti, nikoli hnáti, jejich učení činiti nejen snesitelné, nýbrž i příjemné. Sacchini *) se vyjadřuje velmi důrazně o této věci: ‚Jest stálý soud mudrců jak starých, tak nových, že vyučování hochů bude nejlepší, bude-li nejpříjemnější; odtud i jeho název ludus (hra). Něžnost mládí zasluhuje, aby nebylo přetěžováno; nevinnost jeho zasluhuje, aby se ho šetřilo . . . . . Co se mile sluchu sděluje, tomu duch jakoby vstříc vychází, dychtivě přijímá, pečlivě v sebe ukládá a věrně uschovává.‘ Bylo tedy na všeliký způsob nabádati žáky, aby se oddali se zálibou naukám. Majíce tento účel na mysli, byli učitelé povinni získávati si pečlivě náklonnosti žákův. ‚Kdo nekloní žáky nejprve sobě, praví Sacchini, ‚snadno je nakloní i naukám.‘ Proto se přičiňuj (učitel) všemožně, aby si rozumně zjednal jejich přichylnost a aby ji neustále podněcoval. Ukazuj, že má na srdci jejich záležitosti a to nejen pokud se týká vzdělání ducha, nýbrž i pokud se týká jiných věcí. Po příkladě Apoštola budiž maličký mezi maličkými, aby je učinil velikými v Kristu a Krista velikým v nich . . . Nechť slučuje přímou vládnost a otcovskou vážnost s mateřskou laskavostí.‘ **)

*) Jesuita, autor díla ›Paraenesis ad magistros scholarum inferiorum Soc. Jesu — Vyzvání k mistrům nižších škol Tevaryšstva Ježíšova‹.

***) Quick — Dr. Foustka: Vychovatelští Reformátoři Str. 52.

Z Tovaryšstva Ježíšova byl blah. Petr Kanisius († 1597), od něhož pochází katechismus (Viz článek „Katechismus“).

5. Vedle Jesuitů povstaly jiné ještě školské řády, mužské i ženské:

a) Somaskové, založení od sv. Jeronýma a Emilina v severní Itálii (1528).

b) Otcové křesťanské nauky (Doktrináři) ve Francii z r. 1592.

c) Piaristé (Otcové pobožných škol) z r. 1617. Jejich zakladatelem jest sv. Josef Kalasanský, šlechtic starého rodu španělského a svatý sluha Páně. Přišel r. 1592 jako poutník do Říma, nevrátil se již, ale zůstal tam milosrdným Samaritánem chudších a nemocných, zvláště pak opuštěné a zanedbané mládeže; pro její nápravu založil svůj řád, jenž pak zdárně prospěl i ostatní mládeži nejen v Itálii, ale i v jiných zemích, i u nás. První kolej piaristická mimo Itálii založena právě u nás, v Mikulově na Moravě, a to přičiněním biskupa olomuckého, kardinála Františka knížete Dietrichsteina, spolužáka to sv. Aloisa a současníka i přítele sv. Josefa Kalasanského (1631). Následovaly koleje ve Strážnici (1633), v Lipníku (1634), v Litomyšli, Krumlově, Kroměříži a t. d. Sv. Josef skonal 25. srpna 1648 v pozeňnaném věku 92 let.

d) Školští bratři, založení kanovníkem remešským, sv. Janem Křtitelem de la Salle, na bezplatné vyučování a výchovu mládeže zvláště dělnických vrstev. Bratři měli se spokojiti, čeho jim poskytne dobrá vůle; láska a

trpělivost doporučeny jim nejdůležitějšími a nejlepšími vlastnostmi. Když sv. Jan skonával — dne 7. dubna 1719, ve svém rodišti, staroslavné Remeši — měl již 27 řeholních domů, 274 bratří, 122 tříd a 9885 chovanců. Dnes čítá se Školských bratří ve všech dílech světa na 14.000 a žáků jejich na 400 000. U nás jsou v Bubenči u Prahy, kdež r. 1909 zřídili si též ústav učitelský. (Viz článek „Z učitelských rozjímání sv. Jana Křtitele de la Salle“.)

e) Kněz Jan Bosco (nar. 1815, zemř. 1888 v Turině) založil kongregaci salesiánskou, jejímž účelem je poskytnouti pomoci chudé a opuštěné mládeži. Kongregace zakládá oratoře pro neděle a svátky, večerní školy pro mládež dospělejší, sirotčince, v nichž se chovanci vzdělávají na řemeslníky nebo umělce, nebo se věnují klassickým studiím; jiní stávají se učiteli a kněžími; také hospodářské kolonie se zřizují, aby se odpomohlo nedostatku rolnických sil pracovních. Dívky jsou svěřeny péči sester, jež pro sebe tvoří zvláštní kongregaci. V ústavech Boscových nalézá se přes 130 000 chovanců, z nichž ročně 30 000 se propouští do lůna společnosti lidské, jakožto dobří křesťané a občané. Mateřský dům v Turině (bývalý dřevník, jež si Bosco byl najal) má 1400 chovanců, z nichž 900 se zabývá prací řemeslnou, 500 studuje gymnasium. Podle toho vzoru utvořen r. 1884 v Solnohradě spolek „Přítel dítek“ a polepšovny v Kostomlatech a jinde.

f) Uršulinky založila sv. Angela Merici z Brescie (1537) na výchovu mládeže dívčí.

Do naší vlasti přivedeny v polovici XVII. století; v Kutné Hoře i v Olomouci mají ústav ku vzdělání učitelek.

g) Salesiánky zavedeny byly biskupem svatým Františkem Saleským a svatou Františkou z Chantal (1618). Z téže skoro doby pocházejí

h) Anglické panny, ze začátku pak XIX. století Paní nejsvětějšího Srdce Ježíšova (Dames du sacré coeur), založené od blahosl. Magdaleny Žofie Baratové, rozené Francouzky.

i) Školství rovněž se věnují Sestry sv. Karla Borromejského, Šedé sestry svatého Františka Serafinského, Sestry Mariánské, Sestry sv. Vincence z Pavla a jiné.

Jaký dobroděj byl sv. Vincenc z Pavla (1576—1660)! Velevýznamně dí slavný kardinal Manning, arcibiskup londýnský, že byla Francie navštívena dvojitou revolucí: revolucí lásky a revolucí trestu. Pochodeň revoluce lásky nesl nadšeně sv. Vincenc z Pavla. Knihy bylo by psáti o veškeré činnosti tohoto sv. sluby Páně, o jeho působnosti na tolika místech ve Francii i v cizině, o jeho strastech a utrpeních (tak na př. byl již jako kněz zajat od námořských lupičů a v Tu.ise prodán za otroka), o jeho velezasloužilém řádě Lazaristů, jakož i o Milosrdných sestřích jež založil a otcovsky se o ně staral. Zvláště obětavě věnoval se ubožákům. N.štítal se zločinců na galeje odsouzených; žil s nimi, rozdával jim pl-

nýma rukama, čeho potřebovali; mluvil s nimi zdvořile a laskavě, projevoval jim soustrast a milosrdenství; na dobu, kdy bydleli na pevnině, zbudoval jim v Marseillu, Paříži a Bordeaux slušné byty a nemocnice; pečoval o jejich spásu a vzdělání náboženské. U svého hlavního kláštera sv. Lazara v Paříži zbudoval Dům křesťanské lásky, polepšovnu pro lidi mravně pokleslé. Tamtéž založil Jednotu dobročinných paní na záchranu pohozených nemluvňátek; zřídil nalezinec, kdež pěstounkami ustanoveny Dcery křesťanské lásky, rovněž duchovní to dcery světcovy. Za hrozné třicetileté války našel v klášteře sv. Lazara kde kdo přístřeší a podporu. Všeobecný špitál pařížský, v němž opatrováno na tisíce chudších, jest rovněž dílem sv. Vincence. Tímto přehojným tělesným milosrdenstvím stavoval nejen hmotnou bídu, nýbrž zjednával si přístup k drahým nesmrtelným duším, vychvacoval je z hříchu a zoufalství, přiváděl k Bohu. Tato podivuhodná, neobyčejná samaritánská činnost zjednala sv. Vincenci úctu u všeho lidu; neodepřeli mu jí později ani krvelační revolucionáři; postaviliť sochu jeho na palác krále Ludvíka XIII. s tímto nápisem: „Vincenci z Pavla, francouzskému mudrci věku XVII.“ Skonal v 85. roce života. Právem svatořečen od papeže [Klimenta XII., právem prohlášen od sv. Otce Lva XIII. patronem všech dobročinných spolků; duch jeho žije ve všech, zvláště pak v Konferencích na dobrovolné ošetřování chudých, založených a pod

ochranou sv. Vincence postavených od Bedřicha Ozana ma, později slavného profesora na universitě pařížské (1833).

6. Přes 100 spisů a spisků z různých oborů vydal veliký Jan Amos Komenský (nar. 1592, zemř. 1670), poslední biskup Českých bratří; největší však zásluhy získal si spisy pedagogicko-didaktickými a svým působením na opravu veškerého školství. Všiml si veškeré mládeže, všeho věku jejího. V „Informatoriu školy mateřské“ na př. jedná o způsobu ušlechtilého vedení mládeže hned ve škole první, totiž hned doma u matky, a ukazuje, v čem mládež hned od narození svého pomaličku cvičena a do šesti let věku svého vycvičena býti má. Obrací se k matkám křesťanským a způsobem něžným a zajímavým dává jim poučení a napomenutí, jak by položiti měly základ pobožnosti, mravův a literního umění v dětech svých, v tomto drahém a slavném klenotě, kterýž, jak dí, nad stříbro, zlato, perly a drahé kamení rodičům vzácnější býti má.

Když pak dítky z této mateřské školy postoupí do školy veřejné, postaral se o ně Komenský svou „Didaktikou“ t. j. „uměním umělého vyučování, kterak by totiž člověk, dřív než na těle zroste a stav svůj začne, všemu tomu, což ku potřebě a ozdobám přítomného i budoucího života přináleží, šťastně, snadně, plně vyučen a tak potěšeně k životu obojímu nástrojem býti mohl“. V kapitole XXIV. podává se „Methodus pietatis, t. jak obzvláště pobožnosti svaté

mládež učití.“ . . . . . „Aby všech, kdož to čísti budou, mysl na věc tuto obrácena byla, ještě to obnovím, že všecko mládeže cvičení od pobožnosti se začínati, i po veškeren cvičení čas nejvyšší na ni pozor obrácen býti má . . . Tak Bůh káže, tak rozum velí, tak potřeba nutí; nelze jinak. Na tom stůj neproměnitelně, ať školy naše křesťanské chrámové pobožnosti a Ducha svatého dílny jsou!“ Učitelé „nejvýbornější z lidí býti musejí, obyčejů a povah líbezných a pravé ctnosti zrcadlo, protože se k nim jistotně discipulové (žáci) formovati (připodobňovati) budou.“ (Tamt. hl. XXIII)

Komenský žádal vychování pro všechny: „My směřujeme k tomu, aby všichni, kdož se zrodili lidmi, vzděláni byli pro všechno lidské.“ (Veliká Didaktika, hl. XXIX., odst. 2.) „Cílem a metou školy obecné (národní) bude, aby se všechna mládež obojího pohlaví mezi rokem šestým a dvanáctým nebo třináctým naučila těm věcem, jež jsou celý život užitečné.“ (Tamt. odst. 6.)

V 77. roce života svého napsal Komenský tato pamětihodná slova: „Díky vzdávám Bohu svému, jenž mne mnohým k užitku potřebovati chtěl, že ač mne do různých zmatenin pustil, přece z mnohých zase vyvedl, a naposledy vyvede — jak věřím — k odpočinutí blahoslavenému v slávu svou. Vždy však vím, že každá žádost po dobrém jest potůček, plynoucí od pramene dobra — od Boha, jenže my lidé neumíme vždy po potoku k prameni jíti, aneb potok k moři

obrátkiti“. (U n u m m e c e s s a r i u m.“) *) (Viz „Úvod“.)

7. Jako realistické reformy ve školství za století XVII. směřovaly proti dřívějšímu přílišnému pěstování latiny a dialektiky a snažily se zjednotit patřičnou platnost jazyku mateřskému a realism, tak zase v druhé polovici XVII. století a počátkem XVIII. někteří šlechtetní mužové i z tábora protestantského poznávali, že úkolem školy není toliko starati se o rozmnožování vědomostí, nýbrž že hleděti jest k vychovávání křesťanskému, jevícímu se skutky. Cílem vychování mužům těm bylo „vzdělání království Božího v srdci každého dítěte“. Toť pietismus a pietisté (Francke † 1727, Niemayer a j.).

8. Vedle sv. Jana Křtitele de la Salle, svrchu již zmíněného zakladatele Školních bratří (1651—1719), stkvěl se ve Francii jeho bývalý spolužák v pařížském kněžském semináři u sv. Sulpice, František Salignac de la Motte Fénelon, arcibiskup cambrayský (1652—1715). Památka šlechtetného Fénelona zachována zejména jeho dvěma spisy, „Telemachem“, v němž podáno zrcadlo knížecího vychování a „O výchově dívek“. Narodil se r. 1652 ze vznešené hraběcí rodiny na zámku Féneloně v Perigordě. Už v mládí obliboval si staré klassiky. Do 12. roku zůstal u rodičů, pak se vybral na vyšší studium do Cahorsu; bohosloví studoval

v Paříži. Maje 24 let posvěcen jest knězem. Po 3 léta sloužil veleobětavě nemocným, načež svěčil mu král Ludvík XIV. duchovní správu u obrácených katolíků, zvláště žen a dívek, v městě Poitou. Nebyliť se obrácenci oni ještě úplně probrali z bývalého hugenotismu. Svou mírností, láskou a opatrností všecky je Fénelon získal a církvi svaté úplně vrátil. Z této doby pochází zmíněný spis „O výchově dívek“, jakož pojednání „O úřadě duchovního představeného“. Spisy tyto i úspěchy u obrácenců přiměly krále, že nový opět úřad svěčil Fénelonovi, zvoliv ho r. 1688 vychovatelem svého vnuka Ludvíka, vévody Burgundského, korunního prince. I v tomto úřadě znamenitě se proslavil. Světenec jeho krásně prospěl ve vělách i ctnostech; i bylo se nadíti, že bude dobrým a milovaným panovníkem; avšak záhy skončil. Z tohoto vychovatelského období Fénelonova pochází spis „Telemach“; pořídil jím především pro svého královského svěřence zrcadlo knížecího vychování; poutavou četbou touto chtěl mu sděliti zásady křesťanské opatrnosti a sebevlády, jakož i varovati ho od rozmanitého svůdnictví světa. R. 1695 stal se Fénelon arcibiskupem cambrayským, kdež blahodárně působil až do své smrti, dne 7. ledna 1715. Sám Voltaire vyznal o něm: „Jeho vtip oživovala krása, jeho srdce dobrota“. Všecko v pravdě zdárné vyučování a vychování jest projevem lásky k předmětu samému i lásky k mládeži. A této dvojí lásky bylo plno srdce Fénelonovo; miloval pravdu, miloval mládež. Tato dvojí láska, jakož i že

zvláště byl požádán od vévodkyně z Beauvilliersu, přiměla ho, že své zkušenosti, tužby, pokyny a rady uložil do spisu „O výchově dívek“. Chválí a doporučí v něm základem veřejného blaha spořádaný život rodinný a poctivé domácí vychování. Ženám-li se dostalo špatného vychování, vzejde z toho více zla, než kdyby mužové nebyli bývali patřičně vychováni. V ženách, v matekách spatřuje nejúčinnější pěstitelky zbožnosti a mravnosti. I postarejtež se matky, aby se v srdcích jejich dcer náboženství co nejlépe ujalo a také zevně osvědčovalo. Postarejtež se, aby se dcery vzdělaly i intelektuálně, aby si opatřily potřebné vědomosti i z druhých předmětů; ovšem stříci se přepínání a přílišného hromadění, z něhož pak pochodí jenom povrchnost a domýšlivost. Vychování začniž co možná nejdříve, ježto první dojmy jsou nejhlubší a nejtrvanlivější.

9. Filantropistům v XVIII. století (počínajíc B a s e d o v e m nar. 1723, zemř. 1790), většinou z tábora protestantského, mizelo zjevené náboženství, „p r o č l o v ě k a m izel B ů h“; a vykonali jen potud co záslužného, pokud se přece k Bohu zase vraceli.

10. V pruském Slezsku, Kladsku a pak i u nás znamenité služby školské prokázal Jan Ignác z Felbigerů, opat augustiniánského kláštera v Zahani (v pruském Slezsku), nar. 1724 ve Velkém Hlohově, zemř. 1788 v Prešpurku. Zlepšením školního vyučování hleděl povznésti vzdělanost, zbožnost a pracovitost lidu. Seznav v Berlíně t a b u l k o v o u f o r m u Hähnovu, zavedl ji na

katolických školách ve Slezsku a dodělal se takového výsledku, že pruský král Bedřich II. nařídil, aby nikdo nebyl za učitele ustanoven, kdo by nedovedl vyučovati formou tou. V Zahani zřízen seminář pro učitele, v němž i nastávající kněží měli nabýti způsobilosti k vyučování. By se výlohy na seminář hradily, musil každý nově ustanovený farář k účelu tomu věnovati své první čtvrtletní příjmy. Ze všech krajů Slezska putovali učitelé a kněží do Zahaně. Roku 1765 schváleny Felbigrem navržené předpisy pro městské a vesnické školy katolické, jimiž se měly spravovati školy ve Slezsku a Kladsku. Zřízeno bylo zároveň několik ústavů učitelských, zejména ve Vratislavi. V knihtiskárně Felbigrem v Zahani zřízené tiskly se školní knihy, jež Felbiger sepsal dle formy tabulkové. Těmito opravnými pracemi upoutal na sebe Felbiger pozornost všeobecnou; všude se mluvilo o „formě zahanské nebo felbigrovské“. Sama císařovna naše Marie Teresie požádala Bedřicha II., krále pruského, by jí na čas propůjčil opata Felbigera na zvelebení školství v jejích zemích. Král pruský milerád vyhověl. Felbiger přibyl do Vídně 1774. Nalezl svou formu již všude zavedenu. Prozkoumaj poměry školské vypracoval „Všeobecný řád školní“ pro normální, hlavní a trivialní školy ve všech c. k. dědičných zemích. V čele celého řádu uvedena zásada: „Vychování mládeže jest nejdůležitějším základem pravé blaženosti“. Sepsal též „Metodní knihu“, poučení to pro učitele,

kterak jednotlivým předmětům vyučovati. Všeobecným řádem školním Felbigrovým položen pevný základ vývoji školy obecné v Rakousku; za šest let, co vydán, bylo 15 škol normálních, 83 hlavních, 47 dívčích a skoro 4000 trivialních. Felbiger ustanoven generálním ředitelem školství, poslední pak léta strávil na svém proboštví v Prešpurku, jímž za své služby odměněn; zemřel tam r. 1788. *) Felbigerův žák, Josef Gall, bývalý katecheta na vídeňské škole normální, stal se rádcem císaře Josefa II. ve věcech školních; místo obširné Felbigerovy „Methodní knihy“ vypracoval stručnější „Návod pro učitele“; zemřel jako biskup linecký.

V Čechách šířena forma tabelární Ferdinandem Kindermannem (nar. 1740), farářem v Kaplici na Budějovicku. Jeho přičiněním nabyla škola kaplická takové pověsti, že tam putováno jako druhdy do Zahaně; sála se sama sebou normální. Kindermann byl též tvůrcem a strůjcem učení průmyslového na školách obecných. Jeho přičiněním bylo za 8 let při školách obecných 200 škol pracovních. Roku 1775 jmenován vrchním školním dozorcem zemským; povýšen do stavu rytířského; zemřel jako biskup litoměřický r. 1801. **)

Znamenitým paedagogem byl i Vincenc Eduard Milde, narozený r. 1777 v Brně, katecheta na školách vídeňských, professor vy-

*) Kalina-Domin: Obrazy z dějin vychovatelství. Str. 63, 80.

**) Tamtéž str. 82.

chovatelství na universitě vídeňské. Své slavné dílo „Učebnici obecného vychovatelství“ věnoval císaři Františkovi. Jmenován biskupem litoměřickým a později arcibiskupem vídeňským.

Až do polovice XVIII. století nebylo ústavů pro hluchoněmé a slepce, a přes všechny neúporné snahy španělského Benediktina Petra de Ponca podařilo se teprv Francouzům Valentinu Hauyovi, učiteli krasopisu v Paříži, a knězi Karlu Michalu de l' Epée r. 1786 založiti v Paříži ústav takový z vlastních peněz a přiměřenou methodu pořídit. Za 4 léta přibyl podobný ústav v Liverpoole a brzy pak celý vzdělaný svět následoval pařížského popudu. Ve Vídni byl to rovněž kněz Bedřich Stork, jenž za přispění císaře Josefa II. založil ústav pro hluchoněmé.

12. O zvelebení školství a založení akademie a university u pobratimského národa chorvatského získal si největší zásluhy veliký Josip Juraj Strossmayer, katolický biskup bosensko-srěmský se sídlem v Ďakově (od r. 1849), chloubu všeho Slovanstva, ctihodný patriarcha (nar. 1810, zemř. 1905). Celý jeho život jest řetězem skutků nejšlechetnějších, jež dokazují, jak může prospěti národu věhlas, jenž jest v překrásné harmonii se šlechetným srdcem. Veškero školství v rozsáhlé diecesi bosensko-srěmské nemělo jaktěživo takového mecenáše, jakým byl Strossmayer; věnoval na ně tisíce, statisíce peněz. Nade vše památnými zůstanou

Chorvatům dnové 28. a 29. dubna 1861; prvního dne odevzdal biskup Strossmayer po vzletné řeči sněmu 50.000 zl. jako základní příspěvek na zřízení akademie, druhého pak dne promluvil o nevyhnutelné potřebě, aby se dostalo národu chorvatskému kromě akademie věd a umění i vysokých škol, university. Mistrné ty řeči byly vytištěny a po vší zemi rozeslány. Jeho přičiněním sestavena na sněmě pravidla pro akademii a řád pro národní zemské museum v Záhřebě. Velice zaplesalo šlechtné srdce biskupovo, když Jeho Veličenstvo císař a král náš František Josef I. pravidla ta potvrdil reskriptem ze dne 4. března 1866. Protektorem stal se Strossmayer; mezi osm čestných členů pojati i náš Palacký a Purkyně. S akademií spojeno národní museum, u něhož i knihovna. Od roku 1866 má akademie svůj vlastní palác, na nějž přispěl protektor Strossmayer 60.000 zl. Zvláštnímu fondu uměleckému věnoval 20.000 zl., jakož také daroval akademii svou překrásnou a přebohatou sbírku obrazů, kterou si byl pracně a s velikým nákladem pořídil. Stála ho přes 300.000 zlatých. Pokud ji měl v Ďakově, rád v ní prodléval, jí se kochal a těšil; každý obraz vyluzoval mu zvláštní vzpomínky. I bylo mu zajisté rozloučení s obrazy velmi těžké; avšak přemohl se a vypravil ty své miláčky do Záhřeba, aby zdobily a rozhojnily druhého miláčka srdce jeho: akademii a museum; obětoval je pro čest a slávu svého národa. Když se roku 1866 oslavovala 300letá

památku sigetského Leonidy, Zrinského, věnoval Strossmayer na zřízení university 50.000 zl. Však i potom co chvíle se otvírala štědrá jeho ruka ve prospěch university, akademie a musea. Veliká byla jeho radost, když kýžená universita r. 1874 otevřena. Ve svém biskupském sídle Ďakově téměř jenom svým vlastním nákladem (půl druhého milionu zl.) vystavěl k a t h e d r á l n í c h r á m, zasvěcený našim sv. apoštolům, Cyrillu a Metoději, jemuž kromě chrámu sv. Žofie v Cařihradě není rovného na poloostrově balkánském, ba na celém východě. Vedle toho byl přeštědrým lidumilem v každé příčině, a při tom skromný, přeskromný a za všecko vděčný, jak krásně vysvítá na př. z jeho poděkování řediteli a sboru professorskému gymnasia osěckého, na němž druhdy studoval, za blahopřání k šedesáté ročnici kněžského posvěcení roku 1898:

Velmožný a veleučený pane řediteli!

Velectěný professorský sbore!

Díky Vám z celého srdce mého za krásné blahopřání, které jste mi u příležitosti mého šedesátiletého kněžského jubilea poslali. Zvláštní jest zajisté pro mne milostí tak vysoký věk, kterého jsem se dočkal; neboť jsem byl vždy více méně churav. Jako vše ostatní i toto stáří děkuji zvláštní milosti Boží. Díky Bohu! Poroučím se i další Vaší vzpomínce přátelské, lásce a zbožné modlitbě. Dokonal jsem v Osěku svá gymnasiijní studia. Přirostlo mi tudíž gymnasium

osěcké zvláště k srdci. Děkuji Bohu stále, že mi poskytl příležitost, abych se nějakým způsobem gymnasiu osěckému odvděčil. Mílo jest mi, že se k blahopřání sboru professorského připojila i šlechetná mládež. Pozdravuji ji při této příležitosti, děkuji a žehnám jí z celého srdce. V mládeži spočívá budoucnost národa, a má-li se národ dodělati svobody, pravé vzdělanosti a bezpečného pokroku ve všelikém ohledu, jest mu zapotřebí poctivých, učených, znamenitých, pro vše dobré nadšených mužů. Ještě jednou kráté díky! Se zvláštní úctou, se zvláštní oddaností zůstávám vždy pokorný sluha

J. J. Strossmayer,

biskup.

13. Dne 10. září 1910 byla v Americe ve Filadelfii otevřena „Pensylvanská kollej polská“, založená knězem Janem Godryazem, jenž na ni věnoval všecko své jmění 140.000 rublů. Kollej ta jest celý soubor škol, od nejnižší do nejvyšší; všechny jsou pod jednou střechou a pod jednou správou. Jest tam gymnasium o pěti ročnících, dvouletý universitní kurs filosofický se stolicí literatury a historie polské, kurs paedagogický, přípravný kurs pro studium práva a lékařství, škola technická, obchodní, průmyslová, škola obecná, škola pro dospělé analfabety, lidová universita s výklady nauk přírodních, sociálních, historie a literatury polské. Celá kollej má ráz školy polské a bude vychovávat mládež v jazyku a duchu národním.

Z paedagogiky sv. Augustina.

Sv. Augustin patří zajisté mezi nejpatrnější zjevy v naší sv. církvi, jest to největší myslitel křesťanského starověku. Narodil se v Tagaste v Numidii roku 354; otec Patricius, senator, byl pohanem, matka Monika, křesťankou, světící. Mírností a vroucími modlitbami dosáhla sv. Monika, že se manžel ještě před smrtí stal katechumenem a dal se pokřtiti; nového však zármutku, nových bolestí dožila se na synu Augustinovi. Měl sice podivuhodné vlohy a znamenitě se vzdělal, napřed doma, potom v Madaure a na konec v Karthagině, avšak podlehl tam pokušením zhýralého obyvatelstva, oddal se životu neřestnému, tonul v pýše a ctižádosti, a přidal se k bludařům — manicheům, křtu ještě nepřijav. Hořce plakala sv. Monika nad duchovní smrtí synovou a vroucně se zaň modlila, jakož i dříve byla činila za nešťastného manžela; a jako druhdy potěšil Pán zarmoucenou vdovu naimskou, plačící nad smrtí svého jedináčka, tak učinil i sv. Monice. Zdálo se jí jednou, že stojí smutna na dlouhém, úzkém kuse dřeva a vidí ozářeného mládence, jenž se jí ptá, proč že nařká. Odpověděla, že nad smrtí synovou. I pravil mládenec: „Upokoj se, tvůj syn nalézá se s tebou ve stejném směru“. A spatřila potom, kterak Augustin přišel za ní po témže úzkém dřevě. Tento sen vypravovala Augustinovi, on však vykládal jej tak, že i matka přidá se k manicheům; tak že se sejdou. „Nemyl se“, odvětila sv. Monika,

„ty's přišel v onom snu za mnou, ne já za tebou“. Zatím zůstal Augustin na nebezpečných cestách, a zarmoucená matka nepřestala zaň orodovati a proň plakati; řekl jí jednou zbožný biskup: „Jen neustávej; jestiž nemožno, aby zahynul syn, pro nějž matka prolila tolik slz“.

Touže po slávě, odešel Augustin do Říma a odtud do Milánu, kdež přijal úřad učitele řečnictví a poznal velikého biskupa Ambrože. Kázání tohoto světce, horečná touha po pravdě, kteráž ho byla provedla všemi školami filosofickými, zvláště filosofií akademiků, platonovců, a neustávající modlitby matčiny, kteráž schválně z Afriky pospíšila za synem až do Milánu, obrátily ho konečně na pravou cestu. Píše o tom ve svých „Vyznáních“:

„Dočkal jsem se blaženého dne, kdy milostí sv. křtu zrodil jsem se v Bohu. Nemám slov, bych dokonale vylíčil význam dne tohoto. Na bílou sobotu (léta Páně 387, dne 24. dubna) pokřtil Ambrož mne, mého patnáctiletého syna Adeodata a přítele Alypia. Jako bych slyšel zvukné zpěvy, do srdce řinula mi čistá pravda, zaplál mi oheň zbožnosti, proudily slzy. Kdo vypoví radost mé matky? Veškera naděje života se jí vyjevila, syn jest katolickým křesťanem . . . Obral jsem si heslem života slib na křtu sv. učiněný, že hodlám jedině Bohu žíti — jedině Bohu sloužiti . . .“ Vrátil se do vlasti. Na cestě zemřela mu v Ostii matka. Doma žil jako mnich v ústraní. Pověst o jeho zbožnosti a učenosti záhy se roznesla.

I zvolen za pomocníka biskupova a pak za biskupa v Hipponu (396). Jako biskup žil prostě a střídmě, hořel láskou k Bohu a duším lidským. Jsa ohniskem pravověrnosti, bojoval proti všem tehdejšími bludům. Cinnost jeho jest úžasná. Všestrannou vzdělaností předčil nejen vrstevníky, ale i předchůdce své. Spisy jeho jsou filosofické a dogmatické (Samomluvy; O městě Božím první to filosofie dějin; XV knih o nejsvětější Trojici), polemické, morální, exegetické, asketické, mnoho řečí a listů. Nejdojemnější jsou jeho „Vyznání“ (13 knih), veřejná to, přepokorná zpověď jeho; líčí tam svůj celý život před obrácením; začíná těmito slovy: „Ty's nás, ó Bože, stvořil pro sebe, a srdce naše nemá pokoje, dokud nespočine v Tobě“. Ve spisech sv. Augustina jest uložena také hluboká moudrost paedagogická, kteréž si chceme místněji všimnouti.

I.

Bůh vychovatelem.

„Jeden jest mistr váš, Kristus“. Mat. 23, 10. Tak pravil božský Spasitel zástupům a učedníkům svým, když je varoval před zpupnými a domýšlivými učiteli židovskými, před fariseji a zákonníky. Ano, jeden jest mistr, jeden pravý, nejvyšší učitel a vychovatel lidstva, Kristus, Bůh sám. Cokoliv pravdivého bylo kdy na světě vysloveno, ohlášeno, nejenom od svatých mužů, nejenom od proroků, nýbrž i od světských

mudrců, filosofů, básníků a podobných spisovatelů, toť z Boha, z věčné pravdy vyšlo, toť od Krista, vtělené pravdy Boží, potvrzeno.

*

Přinesl pak nám Kristus Pán netoliko plnou pravdu, nýbrž i pomoc, pravdu přijmouti a jí se řídit, získal nám svou přebolestnou smrtí velepotřebnou milost. Toužili po ní už pohané, vyznávající pokorně a kajicně ústy básníka Ovidia: „Video meliora proboque; deteriora sequor. — Vidím, co lepšího jest a schvaluji to, chce se mi toho; a přece následuji toho, což horšího jest, a co se mi přičí“. Věděli, jak potřebná jest milost ta i křesťané, vyznávající rovněž pokorně a kajicně se sv. Pavlem: „Libuji sobě sice v zákoně Božím podle vnitřního člověka; ale vidím jiný zákon v údech svých, kterýž odporuje zákonu mysli mé a jímá mne pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých. Nešťastný já člověk! Kdo mne vysvobodí z těla smrti této? Milost Boží skrze Ježíše Krista, Pána našeho“. Řím. 7. 22. a 25.

Bylať přirozenost lidská hříchem našich prarodičů na všechny věky poraněna, zubožena, se slabena, a teprv Kristem jí spomoženo. Dobře praví sv. Augustin: „Magnus de coelis descendit medicus, quia magnus in terris jacebat aegrotus. — Veliký s nebes sestoupil lékař, jelikož veliký na zemi ležel nemocný“.

*

Poprvé se nám dostalo této božské pomoci, tohoto božského přispění na křtu svatém. Milost křestná, milost posvěcující a s ní spojená všeliká

milost pomáhající, jest principem lidské mravnosti, jelikož právě skrze ni stává se naše jednání dobrým, blažícím nás netoliko zde na světě, nýbrž připravujícím nám i věčnou blaženost.

*

Mluvil a psal sv. Augustin ze zkušenosti. Obšírně o tom pojednal ve zmíněných už „Vyznáních“, jež možno též nazvati „Velepisní o milosti“. Sám na sobě tam ukazuje až do svého obrácení, jakých poklesků, jaké špatnosti jest schopen člověk, jemuž se nedostalo dosud nadpřirozených výchovných prostředků, nedostalo se mu křtu, nedostalo se mu milosti. Ukazuje však, co zmůže výchova založená na milosti křesťanské a provozovaná ve světle svaté víry. Poslyšme!

*

„Bože můj, Bože můj, jakých béd jsem tehdy (ve svém mládí) zakusil a pohanění. Jako chlapci se mi totiž předkládalo, to že jest dobře živu býti: poslouchati napomínajících, abych totiž v tomto světě slavným se stal a se významenal v umění řečnickém, jež vede ke cti u lidí a k získání klamného bohatství. Proto do školy dán jsem byl, abych se učil písmena znáti, a nepoznával jsem ubohý, že by mi z toho nějaký býti mohl užitek; a přece když jsem v učení byl váhavým, tělesně mne trestáno; neboť toto se schvalovalo od starších, a mnozí, kteří před námi tento život vedli, ustanovili tyto namáhavé v učení způsoby, které prodělati přinuceni jsme byli, čímž se nám, synům Adamo-

vým, rozmnožilo lopocení a trápení. Poznal jsem také lidi, k Tobě, Pane, volající, a naučil jsem se od nich, že jsem, pokud mně chlapci to možno bylo, poznával, Ty že jsi někdo veliký, ježto můžeš, ani zjevným nejsa smyslům našim, vyslyšeti nás a pomoci nám.

— — — — —
 A přece jsem hřešil, že jsem méně psal, aneb méně četl, aneb méně přemýšlel o úloze, než se ode mne žádalo. Neb mi, Pane, nescházely paměť anebo vlohy, které jsi uděliti ráčil dostatečné pro onen věk; ale mě těšilo více hraní; trestáno mne však od takových, kteří podobné hry prováděli . . .

V samém tedy pacholectví nemiloval jsem učení a horšil jsem se, že mne k tomu nutili; ale přece mne nutili, a dobře se mi dalo; avšak já jsem nejednal dobře; neboť bez přinucení, sám od sebe, bych se byl neučil ničemu.

Dovol mi, Bože můj, pověděti něco také o vlohách mých, daru to Tvém, a v jakých jsem se mařil pošetilostech. Bylať mi jednou uložena práce, jež mysl mou nemálo znepokojovala, buď odměnou pochvaly, aneb hanbou a bázni před trestem, abych totiž přednesl řeč Junony rozhněvané a zarmoucené proto, že nemohla z Italie vypuditi krále Teukrův — řeč, které že Juno nemluvila, jsem věděl; avšak za těmi básnickými výtvary blouditi a kráčetí jsme musili a v řeči nevázané přednésti něco, co básník byl pověděl veršem; a s větší pochvalou přednášel ten, kdo podle důstojnosti osoby vymyšlené

přiměřeněji vyznačil i vášně hněvu a žalosti, a myšlenky své oděl ve slova příslušná. A proč se mi toho dostalo, ó pravý živote můj, Bože můj, že mně přednášejícímu tleskalo se více než mnohým tehdejší mým soudruhům? Nebo aj všecko to bylo jen vzduch a pára. Či snad nebylo jiného způsobu, aby se byly cvičily vlohy mé i jazyk můj? Chvalozpěvy Tvé, Hospodine, chvalozpěvy Tvé ve svatých Písmech Tvých byly by povznesly révu srdce mého, jež by se pak nebylo vrhlo do marných pošetilostí jako bídná kořist duchů zlých. Ký však div, že jsem se takto vrhal na marnosti a od Tebe, Bože můj, se vzdaloval, kdyžtě za vzor bývali mně předkládáni lidé, kteří když nějaký skutek svůj, ne právě špatný, propověděli nesprávnými obraty řeči anebo slovy zastaralými, došli pohanění, z čehož se nad míru hanbili. Ale když své prostopášnosti výmluvně a ozdobně vypravili slovy bezchybnými a větami řádně spojenými, došli pochvaly a tou se honosili.

Na prahu školy takovýchto zásad stál jsem já chlapec ubohý a tohoto druhu bylo mé cvičení, kde jsem se více bál učiniti chybu v řeči, než na pozoru se měl, abych pochybil-li jsem, nepatřil závistivě na ty, kdož nechybili... Neviděl jsem propasti neřestí, do které jsem byl uvržen, nedbaje očí Tvých... To jest tedy ta nevinnost chlapecká? Ach není, není, volám k Tobě, Bože můj! Jsouť to všecko věci, které celkem přecházejí na následující starší věk, jen že od vychovatelů a učitelů se pokročí pod

úřady a krále, a na místo ořechů, kuliček a vrabců, s nimiž jsme si jako chlapani hráli, nastoupí zlato, statky a otroci, a někdy místo metly nastoupí těžší trest. Proto jenom výraz pokory na postavě chlapecké pochválil jsi, Králi náš, an jsi pravil: Takových jest království nebeské.

A přece, Hospodine, Tobě Bohu našemu, nejmoudřejšímu a nejlepšímu Stvořiteli i Vládcí všehomíra, díky vzdávati bych musil, kdybys mne byl nechal býti jenom chlapcem. Neboť jsem tehdy byl, žil a myslil a péči vedl o zachování života, jenž důkazem jest oné tajemné jednoty. Vnitřním svým smyslem bděl jsem nad neporušeností smyslů svých, a při každé maličkosti, i při samém v nepatrných věcech pomýšlení míval jsem zalíbení v pravdě. V omylu býti jsem nechtěl, měl jsem dobrou pamět, v řečnictví mne vyučovali, přátelství se mi dostalo, varoval jsem se urážky, sprostnosti, nevědomosti. A co všecko na takové bytosti není chvalitebno a podivuhodno? A to jsou samé dary Boha mého; já jsem si jich nedal, dobré jsou, a všecko to dohromady já jsem. Dobrý jest tedy, kdo mne stvořil; on jest mé největší dobro, jej velebím ve všech těch dobrodiních, kterými jsem já jako chlapec byl i žil. Neboť tím hřešil jsem, že ne v Bohu, ale ve tvorech jeho, v sobě a ostatních, hledal jsem radosti, slávy a pravdy, a proto upadl jsem do žalosti, hanby a bludů. Díky Tobě, Bože můj, má rozkoši, má chválo, má bezpečnosti! Díky Tobě za dary

Tvé; ale ještě mi je zachovej, neboť tak zachováš mne, tak se rozmnoží a zdokonalí, co's mi propůjčil, a budu sám s Tebou, poněvadž i že jsem, Ty's mi udělil". Vyznání kn. I.

Toť obraz Augustinův do 15. roku věku jeho. Byl by obraz ten ještě smutnější, kdyby mu nebyla po boku stála matka jeho sv. Monika. A byl by obraz ten utěšenější, kdyby stejně s matkou byl působil i otec Patricius; toho však on nedělal, vždyť byl pohanem. Marná ctižádost Patriciova neznala vyššího cíle, než aby syn dosáhl jednou slavného jména a vznešených úřadů; proto jej vypravil na vyšší školu do města Madaury, kdež bohužel většinou ještě vanul ledový dech pohanstva, jenž v duši Augustinově rušil a kazil dílo matčino. S bolestí opět sám toho vzpomíná těmito slovy:

„Zahořel jsem tehdy a odhodlal jsem se zbujněti v rozmanitých a ohavných rozkoších lásky tělesné. Vládu nade mnou uchopila vzteklá chlípnost, a já poutům jejím podal jsem ruce své. A což byla má žádost, lahodící mně, než milovati a milovánu býti? Nezachoval jsem však způsobu ušlechtilého, dle něhož láska jde ze srdce do srdce, a to světlou stezkou přátelství; nýbrž páry neřesti vystupovaly z bahnité žádostivosti těla mého a z bujné mužnosti mé, a zahalily i zatemnily srdce mé, aby nerozeznalo jasnosti lásky ode tmy smilnosti . . ." Vyznání kn. II.

Pobyt v Madauře rok, vrátil se Augustin do domu otcovského v Tagaste, aby za nějaký čas, až by se nashromáždilo potřebných peněz, vydal

se na vyšší ještě školy v K a r t h a g i n ě. Nejsa tedy zatím zabrán studiem, klesal Augustin hlouběji a hlouběji, nevšimaje si vážných slov matčiných a důtklivého napomínání jejího. Takto nad tím nařiká :

„V onom roce přerostlo mi přes hlavu bodláčí mých chtíčů, a nebylo ruky, jež by je s kořenem byla vyplela . . . Běda mně! Smím říci, Bože můj, že jsi mlčel, když jsem se od Tebe vždy více vzdaloval? Ci, nebyla to T v á slova, jež tak často opakoval jsi mi skrze matku mou, věrnou služebnici svou? Ale žádného ze slov těch nepřipustil jsem si k srdci. Chtěla matka má a napomínala mě s obáváním velikým, abych nehřešil proti šestému přikázání Tvému. To ale zdálo se mi býti jen ženským napomínáním, jehož poslechnouti musil bych se stydět. Ono ale přicházelo od Tebe, a já toho nevěděl, a myslil jsem, Ty že mlčíš a ona že mluví; ale skrze ni Ty jsi mluvil, a v ní pohrdl jsem Tebou, já syn její, syn děvky Tvé a služebník Tvůj. Ale nevěděl jsem toho a v záhubu spěl jsem s takovou slepotou, že jsem se styděl mezi soudruhy méně neřestně žítí, poněvadž jsem slýchal, jak se chlubili svými ohavnostmi a tím více se honosili, čím prostopášnější byli; páchányť neřesti nejen ze žádostivosti, ale i z touhy po chvále. Co pak ale více hodno jest hanby než nepravost? Já však, abych haněn nebyl, vždy větších nepravostí jsem se dopouštěl; a když to, co jsem uvéstí mohl, nestačilo, abych se vyrovnal oněm zkažencům, nalhal jsem, co že jsem spáchal, abych se jim nezdál

potupnějším, čím jsem byl nevinnějším, aby mne neměli za ohyzdnějšího, čím jsem byl čistší . . . Rozvázaly se mně všeliké žádosti, a ve všech byla tma, zavírající přede mnou jasnost pravdy Tvé, Bože můj, a vzešla jako z tuku nepravost má. Ž. 72, 7.

Návalu smyslnosti své se poddávaje a opustiv Tebe, přece neušel jsem metle Tvé. Neboť Ty's přimísil všem mým nedovoleným rozkošům hořkosti nejtrpčší, abych takto poučen, hleděl si rozkoši, jež jsou bez této hořkosti. Kde však jsem byl já a jak daleko jsem bloudil od radosti domu Tvého!" Vyznání kn. II.

V sedmnáctém roce věku svého odebral se tedy Augustin dle ustanovení otce na vysoké učení do K a r t h a g i n y. Brzy na to otec zemřel. Zemřel jako křesťan. Bůh vyslyšel sv. Moniku; dočkala se obrácení manželova. Po letech, po dlouhých ještě letech měla se dočkati i synova obrácení, jenž nyní v Karthagině k hříchům předešlým nové přidával, jak opět sám naříká:

„Nevedlo se dobře duši mé, Bože můj, s jak velikou trpkostí smísil jsi rozkoš mou! Neb milován jsa, byl jsem přece mučen metlami železnými, rozpálenými žárlivostí a podezřívostí a strachem a hněvem a hádkami. Takový byl život můj, ač možno-li to životem nazvati, Bože můj!" Vyznání kn. III.

Nářek a nářek zaznívá z dalších knih. Vyznání až do přijetí sv. křtu v Miláně z rukou sv. Ambrože. Hříchem porušená a milostí Boží dosud nezhojená přirozenost nemůže dopomoci

člověku k pravé šlechtnosti, k pravému blahu k milé spokojenosti. Přirozenost sama nestačí, jest nám potřebí milosti. Zkusil toho sv. Augustin a vyjádřil ve svých Vyznáních, a za 1000 let po něm vyjádřil to ve zlaté knize „O následování Krista“ duchovní syn jeho, c t i h o d n ý T o m á š K e m p e n s k ý, Augustinián (1380—1481). V knize III., kapitole 54. říká, jak rozdílná jsou hnutí přírody a milosti:

1. Synu, šetři, jak se jeví
příroda a milost svatá,
protivná jich hnutí jemná
jak jsou často nepojatá!

Nepojatá ani těmi,
kdož jsou duchem osvíceni,
a kdož, jak se domnívají,
dobré chtějí jen a cení!

Při všem sic, co mluví, činí,
úmysl vždy dobrý mají,
ale přece zdáním dobra
šáliti se někdy dají.

2. Přirozenost lestná bývá,
vábí, poutá, omamuje
a vždy sama sebe pouze
za cíl všeho prohlašuje.

Ale milost kráčí prostě,
varuje se zloby stínu,
neklame, vše k Bohu vede,
jako k svému odpočínu.

Přirozenost nechce zmírat,
ani potlačit se dáti,
nechce býti podmaněna,
ani ráda poslouchati.

Milost cílí k umrtvení,
odporuje smyslnosti,
poddává se, slouží ráda,
nezná žádné svévolnosti.

Volí v kázni žít, ne vlásti,
pod Boží chce vůlí žíti,
stát a býti, z lásky k Bohu
před každým se ponížiti.

Příroda svůj prospěch hledá,
jaký zisk by z koho brala,
ale milost nezná zisku,
než by jiným prospívala.

Přirozenosti jest milá
pocta všeliká a sláva,
milost Bohu jedinému
všechnu čest a slávu vzdává.

3. Příroda se hany bojí,
by nebyla potupená,
milost vítá pohanění
pro Ježíše podstoupená.

Přirozenost pohodlí chce,
pokoje si tělo žádá;
milost nezná lenivosti,
každou práci koná ráda.

Přirozenost jen co krásným,
vzácným zdá se, žádá míti,
věcí prostých jen a hrubých
často bojí se a štítí.

Z prostoty se těší milost,
strohých věcí neleká se,
neštítí se chudou býti,
i v šat vetchý obléká se.

Přirozenost k věcem časným
hledí a jest ziskuchtivá,
truchlí ze škody a slovo
neúcty ji urážlivá.

Milost zírá k věčným dobrům
a ne k těm, co pomíjejí,
škoda, slovo sebe tvrdší
nepomate myslí její;

neboť poklad svůj, svou radost
v nebesích má uloženu,
kde nic nezhyne a všechno
podrží svou pravou cenu.

1. Přirozenost lakotna jest,
raděj béře nežli dává,
miluje, co vlastního má,
a své jmění uschovává.

Milost štědrá, laskavá jest,
vlastního nic nechce znáti,
maličkem jen spokojí se,
milejším jí dát než bráti.

Ke tvorům lne přirozenost,
k tělu, řeči, marnivostem;
milost odřiká se tvorů,
k Bohu lne a svatým ctnostem.

Světa varuje se milost,
choutek těla nenávidí,
nepobíhá semo tamo,
na odivu být se stydí.

Příroda chce těchu vnější
k pokochání smyslnému:
milost pro ni k Bohu chodí,
k nejvyššímu dobru svému.

5. Přirozenost vše jen pro zisk,
pro pohodlí vlastní činí;
zadarmo nic; za čin dobrý
čeká zase dobrodiní;

stejnou, lepší odplatu chce,
chvály, přízně sobě přeje,
žádajíc, by její činy
za velké se kladly děje.

Milost časného nic nechce,
Bůh sám jest jí za odměnu
z potřeb zdejších pak jen žádá,
čím lze získat věčnou cenu.

6. Z mnohých příbuzných a přátel
těšívá se přirozenost;
rodištěm se jejich chlubí,
vynáší jich urozenost;

mocným ráda lichotívá,
bohatým vždy pochlebuje,
sobě rovným zavděčit se
hledí, že jim přisvědčuje.

Milost však i nepřátele
miluje a přátel davem
nechlubí se, leč jich ctnostmi,
nikoli jich rodem, stavem;

chudým přeje víc než možným,
k pilným víc než silným má se,
s přímými, ne s lichotnými
obcuje a těšívá se;

dobrych stále napomíná,
aby lepších darů dbali,
Synu Božímu se ctnostmi
stále více podobali.

Na práci a nedostatek
přirozenost nařká si,
milost zmužile a ráda
ke chudobě ctné se hlásí.

7. Přirozenost o sebe dbá,
za se bojuje a soudí,
milost obrací vše k Bohu,
z něhož původem vše proudí;

dobrého si nepřičítá,
hrdě sobě nepočíná,
nehádá se, aniž staví,
soud svůj nad mínění jiná ;

ale raději se ve všem
smyslu Páně podvoluje,
věčné moudrosti a pravdě
soud i rozum zůstavuje.

Přirozenost ráda zvidá
noviny a skryté věci,
smyslů výzkumy se chlubí
aby divili se všeci;

žádá všude známa býti,
ke vlastní jen cti a chvále;
ale milost nechce zvidat
nových, zvláštních věcí stále;

vít, že z dávné zkaženosti
vše to pochází a plyne,
a že pod sluncem nic není
nového, a vše tu hyne.

Milost učí smysly krotit,
svélibě se nechlubiti,
a co chvály hodno, divů,
pokorně radš světu krýti.

Milost hledí, aby vzešel
z každé věci prospěch pravý;
a vším uměním a vědou
hledá jen, čím Bůh se slaví;

nechce, aby mluvilo se
o ní a tom všem, co činí,
— jen by Bůh byl oslavován
za své lásky dobrodiní.

8. Milost ta je Božím darem,
zvláštním nebes osvícením,
zárukou je spásy věčné,
vyvolených označením ;

lásky křídla pozemčanům
ku nebeské vlasti dává,
ze člověka pozemského
duchovní se člověk stává.

Čím víc příroda se tlumí,
tím nás větší navštěvuje
milost vlitá a po Božím
obrazu nás obnovuje.

II.

Církev vychovatelkou.

Vedle Krista Pána, b o ž s k é h o Vychovatele, jenž milostí na kříži zaslouženou a sv. svátostmi rozdávanou zjednává nám nový vnitřný život, život dítek Božích, život křesťanské svobody a lásky — vedle toho b o ž s k é h o Vychovatele není ovšem zbytečným vychovatel člověk, ba naopak Bůh používá člověka jakožto svého orgánu. Proto ustanovil Bůh nejen několik lidí učiteli a vychovateli lidstva, nýbrž založil na zemi celý paedagogický ústav, založil c í r k e v, dům kázně, svou školu. Tato církev, založená na základě, na sloupech apoštolů, a po celém světě jedna, pravá a obecná, má ovšem přední úlohou smíření světa s Bohem, upřímné uctívání

Boha lidmi. Proto jí odevzdána od Krista moc klíčů, moc odpouštěti hříchů, moc rozvazovati a svazovati; avšak v církvi zároveň se vyučuje, čeho potřebí, by člověk došel svého posledního cíle, věčné spásy. Církev má neomylný úřad učitelský, kterýmž nauku Páně čistu a neporušenu zachovává, ji vysvětluje, jí hájí. Tento učitelský úřad, tento hrad autority rozhoduje jakožto nejvyšší instance ve sporných otázkách; i kniha knih, Písmo sv., podléhá jejímu soudu. Odtud slovo Augustinovo: „Já bych ani evangeliu nevěřil, kdyby mne k tomu nepobádala autorita katolické církve“.

Zvláště krásně líčí sv. Augustin poměr církve ke Kristu Pánu, poměr církve ke křesťanům. Církev jest mu nevěstou, chotí Kristovou; jako Eva vzata z boku Adamova, tak církev vzešla ze srdce Kristova, kopím na kříži otevřeného; jest bez poskvrny, bez vrásky, ze všech národů shromážděná, povolána s Kristem na věky vládnouti. Jsouc však nevěstou a chotí Kristovou, jest církev i matkou, matkou věřících, matkou naší; denně plodí dítky pro království Boží, údy Kristovy, a přece zůstává pannou, jako i Panna Maria porodila Ježíše Krista a Pannou nejčistší zůstala.

Jest pak církev věrnou a pečlivou matkou, rozumnou a statečnou matkou, která nejen učí, ale též napomíná, kárá i trestá dle potřeby; máme ji milovati jako matku, právě jako i Boha milujeme jako Otce. Podivuje se mateřské a vychovatelské moudrosti církve svaté, volá sv.

Augustin: „Po dětsku cvičíš a vyučuješ dítky, důrazně mladky, šetrně stárce, právě jak kdo prospěl nejen věkem tělesným, ale i duševním.

*

Předními orgány církve svaté při této její mateřské činnosti vychovatelské jsou biskupové, duchovní otcové svých okrsků. Svatý Augustin nazývá je služebníky církve, kteří zaujmají povýšené místo ve svatyni její, odkudž mohou přehlédnouti všecek lid; odtud i jejich jméno episkopos, superintendentor, přehlížitel. Biskupové jsou strážci, pastýři, učitelé lidu, sami však zase jsou podřízeni nejvyššímu strážci, nejvyššímu pastýři, nejvyššímu učiteli, Kristu Pánu, jemuž budou jednou přísný vydávati počet z úřadu svého za stádce své.

Slovo biskupovo a pastýřská péče jeho platí všemu lidu a každému jednotlivci. Pro začátečníky v křesťanské víře a životě, pro chovance, kteříž měli teprv býti uvedeni do církve, byla od nejstarších časů zvláštní škola, zvláštní vychovávací ústav, k a t e c h u m e n á t. Za časů Augustinových byl ústav tento v nejkrásnějším rozkvětu, a nalézáme právě ve spisech sv. Augustina nejdůkladnější poučení o škole té.

Byltě sv. Augustin také sám katechetou. Brzy po svém kněžském posvěcení byl od svého hipponského biskupa Valeria pověřen úřadem kazatelským a zároveň úlohou, připravovati pohany na sv. křest, čili učiti, připravovati katechumeny. Zabírala příprava ta dvě až tři léta; korunou její byl slavný sv. křest na Bílou sobotu.

Sv. Augustin se osvědčil výtečným katechetou, katechetická práce jeho byla hojně po-
žehnána. Sám vyznává, že jeho katechesím
naslouchali nejrůznější lidé: učenci, hlavy ob-
mezené, spoluobčané, cizinci, boháči, chudáci,
soukromníci, hodnostáři, lidé různých národností,
různého věku a pohlaví, různých sekt, různých
pověr. Všichni ho slyšeli rádi a horlivě. Podotýká
sice, že jemu samému málokdy se líbí výklad
jeho: „Toužím po lepším, jaký také vskutku ve
své mysli chovám, dříve než mu propůjčím
slovného výrazu; nepodaří-li se mi to u míře
žádoucí, hnětu se, že jazyk můj neuměl srdci
mému vystačiti. Chci zajisté, by vyrozuměl můj
posluchač všemu zrovna tak, jak tomu rozumím
já, i cítím, že toho nedosahuji svou řečí, hlavně
proto, že myšlenka jako blesk letí duší, kdežto
řeč docela naopak, jsouc zdlouhavá, teprve se
rozvíjí, když už myšlenka byla zanikla v hlu-
binách duše. — — — — —

Ale horlivost těch, kteří si přejí mne slyšeti,
jest mi důkazem, že výmluvnost má nenechává
posluchačů tak chladnými, jak se mi zdá, ale
naopak že je poučuje, jak poznávám ze zalíbení,
se kterým poslouchají; i snažím se horlivě, bych
dokonale plnil tento svůj úřad vida, kterak
ochotně se přijímá to, co se skrze něj podává.“*)

Jak výtečným katechetou byl sv. Augustin,
vidno i z toho, že i jiný tehdejší hledaný katecheta,

*) Kniha o vyučování katechumenů. 2, 3. 4.

jáhen Deogratias v Karthagině, prosil světce našeho, tehdy již biskupa, aby mu napsal návod, jak nejlépe katechumeny vyučovati. Milerád vyhověl sv. Augustin, a tak povstal spis jeho „Decatechizandis rudibus“ — „Kniha o vyučování katechumenů.“ Pokračováním takřka a doplňkem spisu tohoto jest další dílo světce: „De doctrina christiana libri IV. — Čtyři knihy o nauce křesťanské“.

Katechese sv. Augustina ve spise prvním obsažené platily ovšem především pohanům, katechumenům již dospělým; avšak ve věcech víry byli i tito dospělí ještě nedospělými dítkami. Jsou tudíž katechese ty prosté a jednoduché, jsou provanuty vesměs opravdovou křesťanskou láskou. Všimněme si na př., kterak v hlavě 4. problašuje posledním cílem vyučování, posluchače navésti k milování Boha:

„Jaký pak jest důležitější účel příchodu Páně, než aby ukázal Bůh svou lásku na nás a doporučil ji důtklivě? Neboť když jsme ještě byli nepřáteli, Kristus zemřel za nás. A to proto, že konec přikázání a vrchol zákona jest láska, abychom i sebe navzájem milovali, a jak on za nás obětoval život svůj, i my abychom obětovali život svůj za bratry své, a Bohu pak samému, poněvadž napřed nás miloval a Syna svého jednorozeného nešetřil, nýbrž za nás všechny jej obětoval, abychom alespoň nyní lásku spláceli, když jsme se napřed zdráhali jej milovati. Nenít k lásce mocnějšího pobídnutí nežli láskou před-

cházetí a příliš tvrdé bylo by srdce, které když už nezačalo milovati, ani lásky sobě věnované by neopětovalo. Jestliže totiž už i při hříšné a haněbné lásce vídáme, že ti, kdo si přejí, aby byli vzájemně milováni, o nic se tak nesnaží, jako o to, aby všelikými důkazy ukázali, jak veliká jest jejich láska, a aby dovodili, že jest spravedlivo, by ti, jež svěsti usilují, neodpírali jim vzájemné lásky, a sami ještě chtivěji hoří, jakmile pozorují, že stejnou láskou hárá i srdce těch, o něž se pokoušejí — když tedy srdce, které bylo chladné, se roznítí, jakmile uznamená, že je milováno, a když srdce, které již dříve hořelo, jakmile zví o vzájemné lásce, ještě více se rozplamení: jest zřejmo, že ničím se nebudí a nerozněcuje láska tak, jako když se vidí milován, kdo dosud nemiloval, anebo vzájemné lásky již zakouší neb alespoň v ní doufá, kdo již sám miluje.

A je-li tomu tak již při lásce hříšné, jak teprv při pravém přátelství! Neboť oč jiného se bojíme, nechtějíce porušiti přátelství, než aby přítel nemyslil, že od nás není milován, aneb alespoň ne tak všele, jak sám miluje? — — —

Stojí také za to, aby se uvážilo, jakým způsobem se rozněcuje láska podřízeného, když pozoruje, že jej představený miluje, ačkoliv i představení jsou rádi lásce svých podřízených, a radují se z jejich horlivé poslušnosti, tím více je milují, čím více se o ní přesvědčují. Neboť taková láska jest vítanější, která nevychází ze železné nutnosti, nýbrž která vyplývá z překypující dobrotivosti. Ona láska zajisté tkví v potřebnosti

tato v milosrdenství. A když dokonce podřízený ani naděje neměl, že by mohl býti milován od představeného, bude zajisté neomylně pohnut k lásce, jakmile onen z vlastního popudu mu ukáže, kterak miluje toho, který se ani neodvážil očekávati štěstí podobného.

A co jest vyššího nad Boha soudce, a co zoufaleji beznadějného nad člověka hříšníka, který se tím horlivěji odevzdával pod ochranu a služebnost pyšných mocností, jež spasiti nemohou, čím více pozbýval naděje, že se ho ujme ona mocnost, která nechce býti vznešena zlomyslností, ale kterou dobrota činí vznešenou?

Přišel-li tedy Kristus hlavně proto, aby poznal člověk, jak velice jej miluje Bůh, a aby to poznával za tím účelem, by zahřel láskou k tomu, který jej miloval, a aby bližního miloval z rozkazu a dle příkladu toho, který láskou nikoli k bližnímu, t. j. blízkému, ale k dalece zabloudilému stal se bližním naším, a jestliže veškero Písmo svaté, které napřed psáno bylo, napsáno bylo jako předzvěst příští Páně, a obsahují-li všechny pozdější spisy, pokud jsou potvrzeny božskou autoritou, vypravování o Kristu a napomínání k lásce: jest zřejmo, že na oněch dvou přikázáních, milovati Boha a bližního, se zakládají nejen celý zákon a proroci, ze kterých jen samých skládalo se Písmo svaté až do tohoto výroku Páně, nýbrž i všecko ostatní. Proto ve Starém zákoně jest skryt Nový, v Novém zákoně jest zřejmý Starý.

Tuto lásku tedy pokládej za cíl, za kterým ať se béře tvůj výklad, a cokoli vyprávíš, vyprávěj

tak, by posluchač slyše věřil, věře doufal a doufaje miloval^{*)})

Ve hlavě 16. podává sv. Augustin vzor katechese úvodní:

„Představme si, že k nám někdo přijde, chtěje se státi křesťanem, a že to člověk nevědomec, ne však venkovan, nýbrž měšťák, jací, jak vši, bývají v okolí Karthaginy. Otázal jsi se ho třeba již, chce-li býti křesťanem pro nějaký pozemský zisk, aneb aby došel klidu, ve který doufáme po tomto životě. Odpoví-li, že chce býti křesťanem pro klid, ve který po tomto životě doufáme, promluvíme k němu asi takto:

„Bohu díky, milý bratře! Srdečně ti přeji štěstí a mám radost velikou, že pomýšlíš uprostřed strašných a nebezpečných bouří tohoto světa na pravou a jistou bezpečnost. Vždyť už v tomto životě dojtí klidu a bezpečnosti lidé vši mocí usilují, ale pro své náruživosti a vášně ho nedocházejí. Hledají klidu a pokoje ve věcech neklidných a vrátkých; poněvadž pak čas hubí a ničí vše pomíjivé, proto věci takové jsou jim pramenem strachu a bolesti, neskytají jim hledaného klidu. Hledá-li kdo pokoje ve statcích pozemských, stane se ovšem pyšným, nikoliv spokojeným. Zdaž pak nebýváme svědky toho, kterak mnozí náhle pozbývají statků, mnozí pak pro ně v záhubu upadají, buď ženouce se za nimi, aneb stávající se kořistí těch, kteří jsou statků pozemských ještě

---

*) Kniha o vyučování katechumenů (v překladě Dr. Ferd. Jokla). Str. 19.

chtivější? A byť i s člověkem zůstaly po celý život, neopouštějíce ho nikdy, on sám, umíraje, musí je opustiti. Neboť jak pak dlouho potrvá život i sebe staršího člověka? A přejí-li si lidé vysokého stáří, zač jiného žádají, než za dlouhou neduživost? A právě tak jest s důstojnostmi tohoto světa. Což jsou jiného, než nadutá ješitnost a klamné zdání a neustálé nebezpečení záhuby? Pravíť Písmo svaté: „Všeliké tělo jest seno a sláva lidská jako květ sena. Seno schne, květ opadá, ale slovo Páně trvá na věky.“ Kdo tedy touží po pravém klidu a pravém štěstí, ať naději svou odepne od věcí pozemských a pomíjejících, přenesse ji na slovo Páně, aby připoje se k tomu, co trvá na věky, také trval na věky.

Jsou rovněž lidé, kteří netouží ani po bohatství, ani po lesku marné slávy, ale hledají svého uspokojení v hýření a necudnostech, v divadlech a kluzkých společnostech, čeho všeho ve velikých městech lehkó se jim může dostat. Ale i tak pro marnotratnost v bídě dočkávají se buď smrti, nebo nouze přivádí je ke krádeži, vlámání a často až k loupeži, i tísní je potom veliký strach; neboť sotvaže si zavýskali v krčmě, již ani ve snách nemají pokoje od hrozného pomýšlení na vězení. Ve své náruživosti k divadlům jsou hotoví démoni; křikem svým štvou lidi, kteří si jakživi nic neudělali a kteří se chtějí jenom zalíbiti šléným divákům. — — — — —

A konečně byť se i člověk cítil sebe šťastnějším ve chlubitosti bohatství, v honosivosti

úřadů a důstojenství, v hospodském hýření, v zápasích gladiatorů, v blátě necudnosti a ve vilnosti koupelí, jedinká zimnice smete to všecko, co v životě bylo základem celé blaženosti; nezbude, leč rozdrásané svědomí, jež nyní v Bohu vidí soudce, kterým pobrdlo, když mu chtěl býti ochráncem; pozná v Bohu přísného Pána, jímž opovrhlo, majíc se k němu přituliti jako k dobrotivému a laskavému Otci.

Ty však hledaje pravého, klidu, jenž přislíben křesťanům po tomto životě, okusíš jeho příjemnosti již zde uprostřed největších strastí života, budeš-li v lásce zachovávatí přikázání Boží. Brzy zajisté se přesvědčíš, že ovoce spravedlnosti jest sladší než ovoce nepravosti, a že opravdověji a příjemněji těší se člověk dobrého svědomí ve strastech, nežli člověk zlého svědomí v rozkoších . . .“ *)

* * *

Veledůležitý úřad má křesťanský učitel; má jako obhájce pravé víry a ničitel bludu dobru učiti a zlu odnaučovati; má protivníky získávati, mdlé pobízeti, nevědomé osvěcovati. Úřad tento vyžaduje dobrého předběžného vzdělání. Kdo chce učiti, sám se napřed všemu nauč, čemu má býti učeno. K tomu doporučí sv. Augustin návštěvu škol rhetorských, ovšem varuje zase před přílišnou teorií a doporučí jáhnu Decgratias, že by mu i větším bylo prospěchem jeho, Augustinově, katechesi naslouchati, nežli od něho písemného naučení se dožadovati.

*) Tamtéž. Str. 47—49.

Důležitějším nežli zevnější pravidla řečnická jest pro duchovního učitele theologické vzdělání; bežíť zde více o moudrost než o výmluvnost. Ovšem kdo výmluvně mluví, tomu se sladce naslouchá; avšak kdo moudře mluví, tomu se naslouchá s prospěchem.

Moudře však u vyšším či hlubším stupni mluví, kdo větší či menší vědomosti má z Písma sv. Jest tudíž studium Písma sv. pevným základem, na němž stojí křesťanský učitel; jest mu tudíž Písmo sv. bohatým pokladem, z něhož hojně čerpá. (Čtyři knihy o nauce křesťanské. IV. 5.)

*

Učme s důvěrou a horlivostí. „Potěší nás zajisté příklad Páně, který, když horšili se nad slovy jeho a jej pro zdánlivou tvrdost opouštěli, řekl přece těm, kteří zůstali: „Zdaliž i vy chcete odejítí?“ Neboť to jest jisto a nezvratno a to přesvědčení v srdci své chovati musíme, že osvobozen bude Jerusalém držený v zajetí Babylonem tohoto věku, až přijde čas jeho, a že žádný z obyvatel jeho nezahyne, protože který by zahynul, nebyl z něho. Neboť pevně stojí základové Boží, majíce znamení toto: „Znáť Pán ty, kteří jsou jeho a odstoupiž od nespravedlnosti každý, kdo jmenuje jméno Páně“.

Toto majíce na paměti a pozývajícě Pána v srdce své, nebudeme se tak báti nejistého výsledku řečí svých u nespolehlivé nálady posluchačů, i budeme čerpati uspokojení ze samé

námahy při skutku milosrdenství, ač-li v tom nehledáme slávy své. Tehdy jest dílo vskutku dobré, když snaha naše láskou jest hnána . . . I budeme s větší důvěrou prositi, by mluvil k nám Bůh, jak si žádáme, jakkoli s radostí připomínáme to, že skrze nás mluví, jak právě umíme. A tak se stává, že milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému. (O vyučování katechumenů. 11.)

Jáhen Deogratias stěžoval si sv. Augustinovi, že ho napadá při vyučování nechuť, že bývá rozladěn, že mu bývá těžko schýliti se k žákům. I napsal mu sv. Augustin: „Mrzí-li nás schýliti se, popatřme na vzor Páně, jenž sestoupil s nebes trůnu a dítkem se stal mezi námi. Mrzí-li nás obyčejné věci ustavičně opakovati, spojme srdce své se srdci žáků svazkem lásky, a všecko novým se ukáže.

Protiví-li se nám opakovati věci všední, ale maličkým užitečné, sestupme k nim s láskou bratrskou, otcovskou i mateřskou, a připoutáme-li srdce jejich, tyto věci všední a staré budou se i nám zdáti novými. Neboť láska sdílného srdce jest tak veliká, že když oni vnímají naše výklady a my pozorujeme jejich učení, oni jaksi mluví v nás, a my od nich jaksi se učíme, k čemu je navádíme.

Nepřihází-li se nám také často, že překrásné části měst nebo rozkošně položenou krajinu mjíme lhostejně, když jsme je již mnohokráte viděli? Ale ukazujeme-li je lidem, kteří jich dosud neviděli, zdali neožívá naše rozkoš rozkoší jejich,

se kterou se kochají v divadle nevidaném? A to se stává tím větší měrou, čím jsou nám milejší; neboť na kolik skrze svazek lásky v nich dlíme, na tolik i nám novým se stává, co již bylo staré.

A jsme-li v pozorování věcí pozemských jen poněkud vyspělí, nepřestaneme na tom, že přátelé naši se radují a žasnou nad divadlem, které se otvírá jejich očím, ale vynasnažíme se zasvětit je v uměleckost myšlenky, kterou ztělesnil původce těch věcí, a odtud povznésti je k obdivu a chvále Stvořitele, nejplodnějšího to cíle lásky: oč větší musí býti naše radost, když lidé přicházejí k nám už proto, aby se poučili o Bohu samém, k vůli němuž právě učíme všemu, čemu-koliv učíme; oč také nám, co jim jest nové, připadati bude novějším, takže výklad náš, není-li dosti živý, rozohní se neobyčejnou jejich pozorností? I tím vzroste naše radost, že si připomeneme a uvážíme, kterak tímto způsobem ze smrti bludů přechází člověk do života víry. A jde-li radostivě nejznámějším krajem, můžeme-li náhodou zbloudilému ukázati cestu, s radostí a horlivostí oč větší znovu ubírat se budeme oblastí myšlenek, která nám sice už je známa, jen když ubohou a v bludišti tohoto světa zemdlenou duši uvedeme na dráhu pokoje a míru z rozkazu Toho, jenž nám ji odevzdal?“ (O vyučování katechumenů 12.)

Pozoruje-li katecheta, že jeho výklad posluchače nezajímá, vynasnaž se všemi prostředky, by jej řečí svou povzbudil a mysl jeho takřka z úkrytu vyplašil, osvěžil, okořeně

řeč svou nějakým slušným a vhodným vtipem, nebo něčím, co budí podiv a úžas, neb i třeba bolest a soustrast, nebo ještě lépe něčím, co jeho samého se týkajíc, vzbudilo by u něho účast (ale tak, aby tím neurazil jeho útlocitu nějakou přikrostí, nýbrž spíše jej získal přivětivostí). Také bývá pomoc tím, že posluchači nabídneme sedadlo, jakož vůbec by rozhodně lépe bylo, abychom kdykoliv slušně se to dá učiniti, posluchače vždy posadili . . . Kdo omluví naši domýšlivost, když lidi, bratry své, nebo raději lidi, které svými bratry máme udělati, státi necháme, kdyžtě přece samého Pána našeho, před nímž i andělé stojí, žena poslouchala sedíc? (T a m t é ž. 13.)

* * *

Nezbytnou další podmínkou zdárného vyučování jest v z o r n ý ž i v o t křesťanského učitele a z b o ž n á m o d l i t b a, jak již sv. Pavel napomíná Timothea: „Cvič se v pobožnosti . . . Nižádný ať mladostí svou nepohrdá; ale buď příkladem věřících v slově, v obcování, v lásce, ve víře, v čistotě“. I. Tim. 4, 7. 22.

* * *

K uvedeným dosud paedagogickým zásadám sv. Augustina, jak se jim naučil v lůně církve svaté, vychovatelky od Boha to ustanovené, druží se krásně i znamenité paedagogické f a k t u m, jež světec provedl, seminář pro kleriky v městě H i p p o. Stalo se to takto:

Toť byl způsob Augustinův již od mládí: žíti pospolu s přáteli. Jsa professorem řečnictví v Miláně, chtěl se svými přáteli založiti družinu filosofickou. Sešlo s toho, že někteří přátelé byli ženati a nechtěli od manželek se odloučiti. Jako křesťan obeznámil se s životem mnišským a seznal v této instituci svůj ideál: býti prost pozemského světského závaží, míti hojně příležitosti ke studiu, býti chráněn proti zevnějším pokušením, míti vespolné povzbuzení a pobídku, cvičiti a tužiti vůli skrze askesi, sebezapření, poslušnost. Vrátiv se z Milánu do Afriky a pobyv krátký čas v Kartagině, stanul ve svém rodišti Tagaste a vkročil po tak dlouhé době opět do otcovského domu. Jaké to změny byly se zde zatím udály! Nebylo otce, nebylo matky. Jaká to vrátnost, jaká pomijitelnost na světě! Ještě že mu zbyli věrní přátelé Alypius, Evodius, Severus a syn Adeodatus. S těmi přebýval nyní společně v domě otcovském. Všecky věci byly jim společny, však také jim bylo společno vše, co se týkalo života duchovního, společná modlitba, posty, rozjímání slova Božího, zkoumání v pravdách sv. náboženství, také si sami obstarávali práce zahradní. Augustin byl všem vůdcem a učitelem; hlavním pravidlem byla láska k Bohu a bližnímu.

Měšťané tagastenští s úctou a podivem patřili na takovýto život, a jako se dříve honosili Augustinovou učeností, tak nyní velebili jeho dobročinnost a zbožnost. Byltě světec většinu statků otcovských prodal a výtěžek chudině rozdal.

Posvěcen od biskupa Valeria na kněze, přeložil sv. Augustin svou komunitu, svůj klášter do města Hippo. Daroval mu biskup zahradu, do níž se družina světcova přesídlila. Jak v Tagastě, tak v městě Hippo bylo těmto mužům vzorem, co napsáno o první křesťanské obci jerusalemské: „Všecko pak množství věřících bylo jedno srdce a jedna duše, aniž kdo něco z toho, co měl pravil býti svým, ale všechny věci byly jim společné.“ Skut. 4, 32.

Když pak se sv. Augustin stal biskupem a úřad jeho požadoval pohostinství, jebož nemohl skýtati ve svém chudém klášteře, založil ve svém biskupském domě monasterium clericorum, společný totiž způsob života pro své kněze, jakož i pro ty, kdož se na úřad kněžský připravovali. Vše bylo všem společno. Kdo se nepodrobil společným pravidlům, nebyl vysvěcen. Kdo měli otcovské jmění, mohli je buď chudým rozdati, neb společnosti své obětovati, žádné však proto neměli přednosti před těmi, kteří s sebou ničeho nepřinesli.

Jak vypravuje očitý svědek a životopisec Augustinův Possidius, byl světec náš ve společnosti té více spolubratrem než představeným; byloť i jemu vše s bratřimi společno, ježto chtěl s nimi ve všem úplnou rovnost zachovati. Bratři pak vedeni duchem a příkladem otce svého až milo prospívali v nauce křesťanské a všelike dokonalosti a slynuli takovou chvalitebnou pověstí po veškeré Africe, že deset z nich na biskupství povýšeno jest, ježto mnohé křesťanské obce snažně

na Augustinovi sobě vymáhaly, aby sobě jednoho z kněží jeho za biskupa vyvoliti směly.

Sv. Augustin zářil své duchovní rodině ušlechtilostí příkladnou, a také i co do zevnějšího života svou líbeznou mírností a prostotou zraky všech k sobě poutal. Co do oděvu a potřeb života zavrhoval všecek zbytečný lesk, však též i marnivou jakousi prostotu, marnivou proto, poněvadž jak říkával, mnozí se jí často neslušně vychloubají. Těm, kdož chodili bosi, divil se, chvále jejich zmužilou vytrvalost a mocné těla svého opanování; sám však pro churavost nikdy toho činiti nemohl. Společný stůl byl mírný a střídavý : chléb, zelenina, luštěniny, někdy maso, k vůli hostům a slabším spolubratřím víno. Milejší než jídlo a nápoj bylo světců při stole zbožné čtení a povznášející rozhovory. Mluvití nelaskavě o nepřítomných bylo zakázáno ; vsáktě to hlásal i tento nápis v jídelně:

„Slovem život nepřítomných kdo hrýzt se kochává, věz dobře, tento že stůl nehodí se jemu.“

Oděv světcův nebyl ani skvostný, ani příliš špatný, a ve všem se rovnal oděvu spolubratří. Velmi rád by si byl, jakž se to v klášteřích dalo, svou vlastní ruční prací chleba vezdejšího dobýval; avšak překážela mu churavost, jakož i mnohonásobné povinnosti úřadu biskupského.

Velice dbáno dobré pověsti domu. Nižádná osoba ženského pohlaví nesměla tam zůstat, tím méně přebývati, ani jeho vlastní sestra, která byla představenou jeptišek, ani dcery strýcovy, ani bra-

trovy. Když bylo potřeba, rozmlouval sv. Augustin se ženami jenom za přítomnosti svých kněží.

Dům Augustinův byl domem modlitby, rozjímání, práce, studia, vědeckého vzdělání. Naučení své i výklady své shrnul částečně do zmíněného již díla „Čtyři knihy o nauce křesťanské“, v němž podává smysl a výklad Písma sv. a návod ke kázání.

Odchovanci sv. Augustina stavše se jinde biskupy, zařizovali podobnou komunitu u svých biskupských chrámů. Přibírání za chovance i mladíci, kteří se měli státi třeba jen lektory (předčítateli) při službách Božích. A tak zříme v ústavě sv. Augustina začátek kněžských seminářů, jakéž sněmem tridentským všude jsou poručeny.

III.

Rodina vychovatelkou.

Církev jest velikým vychovávacím ústavem Kristovým pro lidstvo; svými viditelnými živými orgány pečuje o duchovní potřeby svěřených duší, učí lidi pravdám svaté víry, vede je k životu křesťansko-mravnímu; svatými svátostmi skýtá duchovně mrtvým lék života, milost posvěcující, jež člověka proměňuje, přetvořuje. Tomuto velikému vychovávacímu ústavu Kristovu stojí po boku jako pomocník ústav malý: rodina, křesťanská rodina. Důležitost tohoto druhého ústavu vysvětá ze všeobecné zkušenosti národů. Síla

světové říše římské se zlomila, říše ta padla a zmizela, právě že prostopášností mravů se zviklala a padla římská rodina. Největší hrdinové křesťanští vzešli obyčejně z bohobojných rodin.

* * *

Sv. Augustin usiluje především o svatost a čistotu křesťanského manželství, jakožto nezbytného základu řádného života rodinného. Založeno a požehnáno již v ráji od Boha Stvořitele na zachování a rozmnožení lidstva, bylo manželství od Krista povýšeno na svátost a takto upevněna manželská čistota. Tak píše ve slavném spise „O městě Božím“: „Podle požehnání božského jest vzrůst a množení lidstva a naplnění země darem manželství, jež Bůh před hříchem člověka od počátku byl ustanovil, stvořiv muže a ženu, jichžto pohlaví patrně v těle jest založeno. A k tomuto dílu božskému tudíž také požehnání samo připojeno bylo; neboť po slovech v Písmě svatém: Muže a ženu stvořil je, ihned se přikládá: I požehnal jim Bůh a řekl: Rosťtež a množte se a naplňte zemi a panujte nad ní. I. Mojž. 1, 27. — — — — —

Také Pán a Spasitel náš zřejmě se vyjádřil o sňatku manželském, jímžto obojí pohlaví ve spolek se víže, když byl otázan, sluší-li z kterékoli příčiny propustiti ženu svou, poněvadž Mojžíš pro hrdost srdcí lidu israelského dovolil dávati list zapuzení, v tato slova odpovídaje a řka: Což jste nečtli, že ten, jenž stvořil z počátku, muže a ženu

učinil je a řekl: Protož opustí člověk otce i matku a připojí se k manželce své, i budou dva jedno tělo. A tak již nejsou dva, ale jedno tělo. Což tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ Mat. 19.

Jisto tedy, že hned s prvopočátku tak stvoření byli muž a žena, jako posavad dvě osoby rozličného pohlaví spatřujeme a rozeznáváme; jedním-li však člověkem nazýváni bývají, stává se to buď pro jejich sloučenost, aneb z ohledu ženina původu, kterážto z boku mužova byla učiněna. A také i Apoštol pro tento první příklad předeslaný z ustanovení Božího vesměs napomenutí dává, aby muži milovali ženy své. Efes. 5, 25. Kolos 3, 19. — O městě Božím. XIV. 22.

Na základě křesťanského manželství s velkými povinnostmi jeho čisté věrnosti, nerozlučitelné jednoty a svatého vychování dítek spočívá blaho rodiny, a že stát záleží z rodin, i blaho státu.

*

Rodina a stát! Cílem obou jest pokoj. Avšak stát usiluje o pokoj pozemský, hledá ho ve věcech a státcích tohoto světa, přičiňuje se o svornost občanů, že jim dává rozkazy a žádá poslušnosti, snaží se o svornost lidského smýšlení ve věcech potřebných k životu pozemskému; a tato snaha státu ve velkém jest snahou rodiny v malém. Je-li však rodina v pravdě křesťanská a otec věrným-li je křesťanem, nespokojí se s pokojem pozemským, nýbrž usiluje o dosažení také

pokoje věčného, nebeského, kterýmž navzájem zušlechťuje se pokoj pozemský, jakož vůbec z upřímného spojení s Bohem plyne hojnost požehnání i všem snahám a potřebám pozemským.

„Dům (rodina) těch lidí, kteří nejsou živi z víry, snaží se získati pokoj pozemského ze statků a pohodlí časného života. Naproti tomu dům lidí z víry žijících očekává věčného blaha, pro budoucnost slíbeného, věci pak vezdejších a na čas trvajících jen jako v pohostinství užívá, nedaje se od nich polapiti, aniž odvrátiti s cesty, po níž k Bohu spěchá, nýbrž posiluje se jimi, aby polehčil sobě a nerozmnožoval zbytečně břemen těla porušitelného a obtěžujícího duši. A pročez obojí tento druh lidí a obojí ten dům společně užívá věci potřebných k smrtelnému tomuto životu; avšak jednomu každému z nich v užívání zvláštní jest úmysl a zcela od sebe rozdílný. Podobně též pozemské město (stát), nejsouc živo z víry, o pozemský pokoj usiluje, a v tom zakládá i svornost měšťanskou, aby u všech ve vůli jakási shoda se nalézala v příčině věcí přínáležejících k vezdejšímu životu. Město pak nebeské, anebo spíše částka jeho putující smrtelností touto, z víry žijící (církve), také z potřeby pokoje toho užívá, dokud nepomine smrtelnost ta, kteréž nelze přežiti bez takového pokoje. Z té příčiny také dokavad při tomto pozemském městě jako v zajetí čas putování svého tráví, majíc při sobě již zaslíbení vykoupení svého a také dar duchovní (křest), jakožto drahý závdavek, neváhá poslušnost

zachovávati i k zákonům města p o z e m s k é h o, jimiž se obstarávají věci příslušné k udržení smrtelného života, aby při společné smrtelnosti této u věcech k ní přináležejících zachovávala se svornost mezi obojím městem. — — — —

Toto tedy n e b e s k é m ě s t o, dokud na zemi pohostinu se nachází, ze všech národů měšťany k sobě přivolává a ve všech jazycích sbírá společníky putování svého neohlšejíc se na to, co při nich rozdílného jest v obyčejích, zákonech a ustanoveních, jež slouží buď k nabytí, buď k udržení pozemského pokoje; ničeho také v tom neměnic ani nerušíc, nýbrž spíše podržujíc a zachovávajíc, jinak-li na újmu není náboženství, které nás učí ctíti Boha jediného a téhož nejvyššího a pravdivého, neboť ačkoliv tyto věci rozdílné jsou při rozličných národech, k jednomu přece a témuž cíli směřují, totiž k pěstování zemského pokoje.

Užívá tedy i město nebeské na vezdejší pouti své pokoje zemského, i také těch věcí, jež náležejí k živobytí zde smrtelnému a žádá rovněž svornost a jednomyslnost mezi lidmi, pokud nábožnost a víra připouští; s pokoje pozemského vždy zřetel obrací na onen nebeský, který tou měrou jest pravdivým pokojem, že jej jedině rozumný tvor může tak nazývati a za takový považovati, záležeje totiž z nejuspořádanější a nejsvornější společnosti, požívající Boha bez přestání a sebe vespolek v Bohu — — — — —
O městě Božím. XIX. 17.

Dobře dělá otec, dobře dělá h o s p o d á ř, ohlíží-li se pro zachování pokoje ve svém domě na způsoby města pozemského, žádá-li pro svou osobu úcty, vážnosti se strany dítek a čeledi, právě jako ve státě žádá téhož světská vrchnost se strany poddaných. Křesťanský však otec, křesťanský hospodář ohlíží se zároveň na způsoby města nebeského, na hospodáře nebeského.

Spravedliví otcové naši tím způsobem šetřili domácího pokoje z ohledu pozemských statků, avšak pokud se Boha týkalo, od něhož věčných statků jest se nadíti, tu ovšem údům domu svého byli stejnou láskou radni a pomocni. — — —

Praví (křesťanští) hospodářové přidržují všecku čeleď, rovně jako své dítky, k službám Božím a k zalíbení se Bohu, žádajíce a toužíce, aby se dostali v dům nebeský . . .“ T a m t é ž. 16.

Staraje se otec nejen o pozemské blaho své rodiny, ale pečuje o náboženský život její, jest jako knězem, iako biskupem svých drahých; plní, co přikazuje sv. Pavel svému milému učedníku Timotheovi, biskupu efeskému: „Osvědčuji před Bohem a Ježíšem Kristem, jenž souditi bude živé i mrtvé v příchodu svém a království svém: Každá slova, nabízej včas i nevčas, tresci, pros, žehňi ve vši trpělivosti a učením . . . . . Bdi, ve všem pracuj!“ II. Tim. 4.

Po boku otcově, hospodářové stojí m a t k a h o s p o d y n ě. Připomíná sv. Augustin matce křesťanské, jak jest povinna svému manželu poslušností, skromností a upřímností, již také ve věcech pozemských, zvláště pak ve věcech týka-

jících se věčné spásy; připomíná, jak oba otec i matka, mají si dáti záležeti na zdárném vychování svých dítek; na to skýtá křesťanství hojně pomoci, hojného přispění. Kdo své dítky jenom prostě po světsku miluje, nezasluhuje ještě zvláštní chvály; neboť i hadi, lvi a tygři milují svá mláďata! Křesťanští rodičové mají své dítky milovati láskou nebeskou, mají v nich pěstovati nadpřirozený život milosti a ctnosti; mají se starati, aby křesťná milost v dítkách jejich rostla, se zmáhala a bohumilé ovoce přinášela; nad dítkem hříšným měli by více truchliti než nad dítkem zemřelým.

Velice důtklivě připomíná sv. Augustin slova Páně: „Požehnání otcovo utvrzuje domy synů, zlořečení pak matčino z kořene vyvrací základy“. Sir. 3, 11. Mohlť dokladem uvéstí událost, kteráž úžasem naplnila celé město Hippo, kde náš světec byl biskupem. Jedna totiž žena v Kappadocii (v Malé Asii) tak se dala zlostí přemoci, že své dítky proklela, a kletba ta hned se splnila: dítky od té chvíle se třásly na celém těle a bloudily nešťastně světem. Jeden ze synů těch a dcera přišli konečně z vnuknutí Božího až do města Hippo, kdež v biskupském chrámě Augustinově u oltáře a ostatků sv. Štěpána kletby matčiny a nemoci své zproštěny, a to k veliké radosti jak biskupa, tak všeho lidu ve chrámě shromážděného, jenž velepozorně naslouchal kázání světcově o čtvrtém přikázání Božím.

Nevaroval však sv. Augustin toliko od proklínání dítek, nýbrž poukazoval též, jak mají

rodiče, zvláště matky, dítkám svým žehnati, jak je mají denně u vroucích modlitbách lásce Otce nebeského, lásce božského Přitele dítek doporučeti. Tu mohl opět ze zkušenosti mluvit, ze zkušenosti své předobré matky svaté Moniky.

*   *   *

Ve svých „Vyznáních“ ve hlavě IX. postavil sv. Augustin své matce Monice nehynoucí pomník. Narodila se roku 332 v městě Tagaste z rodičů křesťanských, a již v dětinství jejím bylo na ni viděti hojnou zásobu duchovních pokladů a darů, kterými od Boha byla nadána a které zbožným a moudrým vychováním blahodárně se vyvíjely; vládlaf v rodině té křesťanská kázeň.

V rodině byla stará věrná služka, která byla již otce sv. Moniky odchovala a která proto, jakož i pro stáří a výborné mravy své požívala v celém domě veliké vážnosti; nyní měla na starosti milé dcerušky svých pánů, tedy i Moniku. Zbožná ta stařena pečovala o své svěřenky velmi svědomitě. Sv. Augustin o ní zaznamenal že nedovolila Monice a sestřám jejím mimo čas, kdež u stolu rodičů střídme byly pojedly a žízeň zahnalý, ani vody píti, aby se u nich neusadila zlá navyklost; říkávala jim velmi rozumně: „Nyní pijete vodu, nemajíce vína v moci své; avšak až se provdáte za muže a dá se vám správa zásobáren a sklepů, voda se vám znechutí, ale navyklost k pití (a to potom vína) potrvá.“ Takto ctnostně a střídme vychovány vynikaly dítky jak poslušností a bázní

Boží, tak i poddaností k rodičům. Po křtu svatém, jenž tenkrát po způsobě afrického udělován dítkám, teprv až byly ve víře náležitě vycvičeny, nesla se svatá duše Moničina ještě vroucnější láskou k Bohu

Když Monika věkem dospěla, provdali ji rodiče za Patricia, jenž pocházel z rodu římského, mohl se honositi slovnými předky, ale neoplýval statky pozemskými; zastával v Tagaste úřad decuriona, t. j. byl údem městské rady, a mimo svůj dům měl něco polí, vinohradů a obecných zahrad; byl však pohanem.

Jako manželce Patriciově skýtala se sv. Monice přehojná příležitost v mnohých a trpkých zkouškách osvědčovati poslušnost a láskyplnou pečlivost, jakéž byla nabyta již v domě otcovském. Bylatě paní rozumu bystrého, myslí vždy přímé a veselé, vždy tichounká a trpělivá. V útrobách srdce citlivého již od mládí a po všecek další čas chovala perlu království Božího, živou a vytrvalou víru a nejvroucnější lásku ke Kristu, jehožto milostí, jako rosou nebeskou, vždy byla občerstvována a posilována ve svém vyšším směru a vzletu nebeském. Tím však není řečeno, že by snad s jakousi nevolí neb nelibostí byla se vzdalovala povinností a prací života domácího, že by snad raději na modlitbách a v klidném rozjímání byla hledala blaženého kochání se v Bohu; nikoliv; nýbrž vyznati jest, že byla ženou, jakouž Písmo svaté s pochvalou velebí, říká: „Ženu statečnou kdo nalezne? Z daleka a z posledních končin jest cena její. Důvěřuje se v ni srdce

muže jejího, odplatí jemu dobrým a ne zlým po všecky dny života jejího. Přepásala bedra svá silou svou a posilnila ramene svého (tak snažně a ochotně se majíc k dílu). Okusila a viděla, že dobré jest zaměstnání její. V noci vstala a dala kořist domácím svým a pokrmy děvkám svým (t. j. záhy vstává a rozdává domácím jídlo a dílo). Patřila na stezky domu svého (na chování čeledi své hleděla) a chleba zahálčivě nejedla. Ústa svá otevřela k moudrosti, a zákon milostivosti jest na jazyku jejím. Síla a krása jest oděv její. Ruku svou otevřela nuzným a dlaně své vztábla k chudému. Povstali synové její a za nejblahoslavenější ji vyhlašovali, i muž její, a chválil ji.“
Přísl. 31.

Manželu svému Patriciovi byla věrně oddána, sloužila mu jako pánu svému, ve všech slušných věcech jsouc ho poslušna. Často se však přihodilo, že co Monika podle nejlepšího svého přesvědčení v domácnosti ustanovila, Patricius v prchlivosti své haněl a opak toho rozkazoval. V takovém případě rozumná choť neodporovala, nýbrž až se manžel vybouřil a prchlivosti své želel, vyložila mu klidně a rozšafně důvody své.

Také jiné chyby a hříchy manželovy trpělivě snášela, ukrývajíc zármutek svůj v tichou soukromost a zbožnou modlitbu, a uvádějíc v srdci svém na omluvu jeho, kterak že může chyb a těch hříchů býti prost, kdyžtě zůstává pohanem, kdyžtě nectí Krista, kdyžtě nemá účastenství a podílu v jeho milosti. Tu již nevzpomínala příkoří a křivd vytrpěných, nýbrž vroucně Boha prosila

aby se nad manželem jejím smiloval a štěstí sv. křtu mu dopřál. Všaktě také sama často mluvila s manželem o božském Spasiteli a svým příkladným životem pro věru jej získávala. Dočkala se konečně té radosti asi rok před smrtí Patriciovu; tehdáž totiž přijal sv. křest. Dosavadní slzy lítosti vystřídány u sv. Moniky slzami radosti a nevroucnějších děků, jež vzdávala Bohu nejmilostivějšímu.

I ve svém chování a jednání mimo dům, osvědčovala se Monika na výsost mírumilovnou, vystříhající se všeho, co by mohlo zavdati příčinu k různicím. Ano Bůh jí propůjčil dar, řečí smířlivou uklidňovati a smiřovati lidi rozhněvané a sobě protivné, tak že se jí často s největším prospěchem podařilo ke smíru přivésti osoby po léta rozhněvané a rozvaděné. I v důvěrném obcování vždy se řídila opatrností, jakouž jedinou lze mezi lidmi zachovati obcování milé a trvalé. Když přítelkyně její v nezřízeném sočení jí jedna na druhou žalovaly, jedna o druhé hanlivě mluvily, Monika nikdy nepověděla, co byla proti nim slyšela, nýbrž jen o tom mluvila, co mohlo přispěti k jejich smíření.

Zmiňuje se o tom svatý její syn těmito slovy: „Nevelkým by se mi to zdálo dobrodiním, kdybych k svému zármutku nebyl poznal, jakou to strašlivou hříšnou nákazou valná část lidí donášší řečí rozhněvaných lidí k rozhněvaným protivníkům, a nad to i přidává více, než se bylo řeklo, kdežto pravému člověku alespoň se sluší nepodněcovati nepřátelství lidí, kdyžtž již nechtěl by se vy-

nasnažiti, aby je uklidnil řečmi smiřlivými, jakž to činvala máti má, kterou jsi Ty, Bože, vyučoval jsa jejím učitelem ve škole srdce“.

Tak se stalo, že sv. Monika všeobecné požívala vážnosti, takže mnohé ženy v rozličných okolnostech života vyhledávaly u ní rady a pomoci. Z celého jednání jejího vysvítá pravá křesťanská moudrost, vesměs praktická. Mnohé paní, jejichž mužové byli mnohem mírnější než Patricius, stěžovali si Monice v důvěrné rozmluvě na manžely své, tupíce jejich živobytí, ukazující i pruhu na zohyzené tváři své, jež jim způsobila prchlivost manželů. Monika však jim nepřisvědčovala, nýbrž domlouvala jim a radila jim jako dobrá matka drahým dcerám.

Chudině byla sv. Monika štědrá dobrodějkou, často i dlužníkům dluhy odpouštěla, jakož i na příkoří učiněná zapomínala, ubližovatelům láskou splácela. Kněží velice ctíla, byla k nim velice úslužná Svatých služeb Božích na výsost si vážila; denně dvakrát, ráno i večer, chrám Paně navštěvovala; ráda slyšela Boha v kázáních, a Bůh zase rád ji slyšel v modlitbách. Žádného dne neopominula položití na oltář darů obětních. Málokdo se tak zbožně modlíval na hřbitově, jako sv. Monika.

*

Jakou láskou lnula sv. Monika k svým drahým dítkám! Sv. Augustin zvláště zmiňuje ve svých „Vyznáních“, že předobrá matka jeho sama kojila své drahé dítky, neohlížejíc se na tehdejší „módu“, dle níž vznešenější paní od-

nímaly svým dítkám tuto službu mateřskou, svěřující je v této příčině osobám najatým. Pečlivě hleděla si sv. Monika zdárného tělesného vývoje svých miláčků; proto velice byla sklíčena, když přes všecku pečlivost a opatrnost její zlá nemoc přivedla hošíčka Augustina na kraj hrobu. Bolestně to nesla svatá matka, že podle tehdejšího obyčeje církve africké malým dítkám křest se ještě neuděloval, leč v nebezpečenství smrti; musily tedy alespoň dle vroucího přání jejího býti záhy přijaty mezi katechumeny, což se dalo sv. obřady, aby pak mohly slyšeti slovo Boží, přijímati přiměřené vyučování, žehnání sv. křížem, podělování svěcenou solí na znamení, že sv. víra má duši jejich nadchnouti a slíti. Takto měly se dítky připraviti k příštímú obcování svému v církvi svaté, a toho si na výsost a především žádala zbožná mysl Moničina, aby dítky její, kteréž pod srdcem nosila, byly přijaty do království Božího, v němžto sama měla své největší štěstí a sv. spokojenost. Nejsladší jméno Ježíš bylo první, jež dítky z úst své dobré matky slyšely; vedla a napomínala je s nejupřímnější láskou a vzorným svým příkladem, doprovázela je ustavičně zbožnými modlitbami.

Když se ukazovaly Augustinovy vzácné vlohy a schopnosti, těšila se tomu dobrá matka, avšak s jakousi bázni a úzkostí, jako by předvídajíc, že duševní ono nadání stane se synovi příležitostí mnohého duševního poblouzení. Koli-kráte v soukromí mateřsky domlouvala svému miláčkoví, a poznavši brzy, že slova její nena-

lézají ohlasu v srdci synově, provázela starostlivost svou hořkým pláčem a vroucími modlitbami. Také potrestati dovedla syna svého, vyloučivši ho na čas z domu.

Chtěje ujíti výtkám matčiným, opustil Augustin tajně vlast, prchl do Říma, z Říma do Milánu; avšak až i tam vybrala se za ním matka, neustávajíc dobývati srdce jeho, až konečně slavně zvítězila v den křtu synova, dne 24. dubna 387.

Kdo vylíčí radost sv. Moniky! Jak vítězně vracela se pak s Augustinem a družinou jeho do Afriky! Avšak v římském přístavním městě Ostii skonala. Poslední dny života jejího líčí nám sv. Augustin ve svých „Vyznáních“ s převelikou vroucností a zaníceností :

„Stalo se, že já a matka má samotni stáli jsme položeni v okně, odkud bylo viděti do zahrady uvnitř domu, v němž jsme bydleli. I rozmlouvali jsme samotni velmi, a minulosti nepamětlivi, ale k tomu, co před námi jest, hledíce, spolu jsme zkoumali o poznané pravdě a o tom, jaký jest věčný život svatých a blaženost jejich, jakéž ani oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani srdce lidské kdy pocítilo. A s touhou otvírali jsme ústa srdce svého nebeským proudům pramene života, abychom jím dle schopnosti své ovlaženi, nějakým způsobem mohli mysletí věc tak velikou.

O tom jsme rozmlouvali, a matka pravila takto : „Co se mne týče, nic mne více nepoutá k tomuto životu. Co bych zde ještě činila a proč zde ještě jsem, nevím; neboť se mi již naplnila naděje tohoto života. Jedno bylo, proč jsem si přávala

prodlíti v tomto životě, abych tě viděla křesťanem katolickým, prve než umru. Hojněji mi toho udělil Bůh můj, že tě vidím sluhou Božím, kterýž odvrhl od sebe všecku rozkoš pozemskou. Co bych zde ještě činila?“

Co jsem jí na to odpověděl, již se nepamatuji. Ona zatím asi v pěti dnech, aneb o málo později, podlehla nemoci. Jednoho dne v nemoci své padla do mdloby, byla bez vědomí. My jsme se sběhli, a ona brzy zase přišla k sobě a pohlížela na okolostojící, na mne a tázala se: „Kde jsem byla?“ Pak hledíc na nás zármutkem poražené pravila: „Pochovejte zde matku svou!“ Já jsem mlčel, zadržuje pláč; avšak bratr můj pravil, že by si přál, aby neumřela v cizině, ale ve vlasti, což jest šťastnější. Uslyševši to, zarmoutila se, smutně naň popatřila, jako by jej kárajíc, že tak smýšlí, a na mne pohleděvši pravila: „Viz, co praví“. Po té řekla nám oběma: „Pochovejte kdekoliv tělo toto, nic vás starost o ně nezarmucuj; jedině za to vás prosím, abyste na mne pamatovali u oltáře Hospodinova, kdekoliv budete“. Když tuto žádost vypravila slovy, jak mohla, umlkla; nemoc se zhoršila a bylo jí těžko. — — — — —

Devátý den své nemoci duše tato zbožná a bohulibá zbavena jest těla svého, v padesátém šestém roce věku svého a v roce třicátém třetím věku mého.

Zatlačil jsem jí oči a do srdce mého shromáždil se zármutek nevýslovný a přetékal v slzách; ale oči násilím ducha nazpět tlačily proudy své

do prsou, až slzy uschly; ale mně bylo při tom smutku velmi těžko. Když matka byla posledně vydechla, chlapec Adeodat žalostí vykřikl, avšak zdržován od nás utišil se. Týmž způsobem i ve mne něco chlapeckého v pláč vypuklo hlasem synovského srdce, ale zadrženo pak to utišilo se. Měliť jsme za to, že se nesluší konati pohřeb tento s pláčem a žalostným naříkáním; neboť tím způsobem se oplakávají obyčejně, kdo nešťastně umírají, aneb kdo dle domnění (pohanů) umírají na celo býti přestávají. Ona ale neumřela ani nešťastně, ani k úplnému zahynutí; toho svědectvím jest nám i vzor mravů jejich, i víra upřímná, i bezpeční důvodové jiní. — — — — —

A co byla jiného má vnitřní těžká bolest, než rána nová, povstalá z náhlého přetržení uvyklosti mně nade všecko sladké a milé, žíti s matkou pospolu? Rád jsem byl sice jejímu svědectví, že v této své nemoci posluhování mému jsouc povděčna, nazvala mne synem zbožným a s velikým lásky pohnutím si rozpomínala, že z úst mých nikdy neslyšela vyjítí slovo tvrdé neb hanlivé proti ní. Avšak, Bože můj, jenž jsi nás učinil, co jest toto, co jest na celé té uctivosti, kterou jsem já jí prokázal, jen přirovnání hodno ke službám, které ona konala mně! Že jsem byl tedy zbaven její pomocné útěchy, krvácela duše má a takřka přetržen byl život, jenž jedním byl učiněn ze života mého a jejího.

Když jsme tedy zadrželi Adeodata od pláče, Evodius vzal žaltář a zapěl žalm, a celý dům jsme mu odpovídal: Milosrdenství Tvé a soud

Tvůj zpívati budu Tobě, Hospodine. (Žalm 100).
Slyšíce ale, co se děje, sešli se bratři mnozí a
mnoho nábožných žen. — — — — —

Když vynášeli tělo, šel jsem spolu a vrátil
jsem se beze slz. Nezaplakal jsem ani při těch
modlitbách, které jsem vysílal k Tobě, když se
sloužila za ni obět vykoupení našeho, ani při
ostatních modlitbách, které se zde vykonávají,
kdy již vedle hrobu složeno bylo tělo; ale po
celý pak den v skrytosti želel jsem s žalostí
těžkou a s myslí sklíčenou modlil jsem se k Tobě,
pokud mi bylo lze, abys uzdravil bolest mou.
Neučinil jsi tak; myslím, že proto, abys vtiskl
v paměť mou, třebaš jen jedním tímto důvodem,
jak tuhé jest pouto všeliké navyklosti i nyní při
duchu mém, který přece již se sytil neklamným
slovem Tvým.

Napadlo mi také, abych šel do lázní. A viz,
i to vyznávám milosrdenství Tvému, Otče sirotků,
že po koupeli byl jsem, jako před ní; nevytopila
ze srdce mého hořkosti zármutku. Konečně jsem
usnul. Probudím se, a vidím, kterak bolest má
z nemalé části jest zhojena; i vzpomněl jsem
zpěvu Tvého Ambrože:

„Bože, Tvůrce všehomíra,
Tebe chválí naše víra,
Ty den zdobíš světlem jasným
a noc spánkem sladším spasným,

jenž dá mdlému zotavení,
sílu k práci každodenní,
úlevu dá smutné duši,
chudé bídě slzy suší“.

A od té chvíle jsem si počal poznenáhla na paměť uváděti, jako dříve, služebnici Tvoji a zbožné s ní obcování v Tobě, jež bylo svaté, přívětivé a mravné, kteréhož já nyní byl zbaven; a rád plakával jsem před tváří Tvou nad ní a pro ni, nad sebou i pro sebe. I dal jsem vůli slzám zadržným, aby tekly, pokud by chtěly, srdci svému je podstélaje; a spočinul jsem v nich; bylyť v ložnici mé uši Tvé, ne uši člověka nějakého, jenž by snad pohrdavě vykládal pláč můj. Nyní ale, Hospodine, vyznávám Ti to v písmě. Čti to, kdokoliv chce, a vykládej, jakkoli chce; a jest-li za hřích mi položíš, že jsem já kratičkou dobu oplakával matku, očím svým již mrtvou, matku, jež mnoho let plakala, abych obživnul očím Tvým, jen nehaň mne; ale spíše, má-li mocnou lásku, sám pláč za hříchy mé k Tobě, jenž jsi Otec všech bratří Krista Tvého.

Nyní ale, když srdce již zhojeno jest z oné bolesti, při které by se kárati mohlo pohnutí tělesné, Tobě, Bože můj, vylévám za služebnici Tvou jiného druhu slzy, které tekou z ducha pohnutého rozjímáním o nebezpečnoství každého člověka, jenž v Adamu umírá. Ačkoliv ona, v Kristu Tvém oživená, i pokud ještě nebyla těla zbavena, takový vedla život, že chváleno jméno Tvé ve víře i mravech jejich, přece neosmělím se vysloviti, že by od toho času, kdy's ji znova zrodil skrze křest svatý, ani jediné slovo nebylo vyšlo z úst jejich proti přikázání Tvému. A pověděla nám Pravda, Syn Tvůj: Řekne-li kdo bratru svému blázne, vinen bude pekelného ohně. (Mat. 5, 22).

A proto běda i chvalitebnému životu lidskému, kdybys soudil, nedada místa milosrdenství svému. Poněvadž však nevybledáváš s přísností provinění našich, s důvěrou doufáme nějakého u Tebe přibytku. Kdo ale vypočítává Tobě své opravdové zásluhy, co Ti vypočítává, leč dary Tvé? — Ó by se poznali lidé, čím jsou sami sebou, a kdo honosí se, nech ať v Pánu se honosí! II. Kor. 10, 17.

Já tedy, chválo má a živote můj, Bože srdce mého, pomíjeje poněkud skutky její dobré, za které Tobě díky vzdávám radostné, nyní modlím se k Tobě za hříchy matky své. Vyslyš mne pro Spásu neduhů našich, která visela na dřevě a sedíc na pravici Tvé, u Tebe se přimlouvá za nás. Víím, že konala skutky milosrdenství a že ze srdce odpouštěla vinu svým vinníkům; odpustiž jí tedy i Ty viny její, jestli se čím provinila za tolik let od obmytí vodou spasitelnou. Odpusť, Hospodine, odpusť, a nevcházej v soud se služebnicí svou! Převyšuj milosrdenství Tvé nad soud, poněvadž pravdivá jsou slova Tvá a přislíbil jsi milosrdenství milosrdným. Však i toto Ty's jim udělil, jenž se slitováváš, nad kým se slituješ, a milosrdenství prokážeš, komu jsi milosrdný. Řím. 9, 15.

A věřím, že's již učinil, zač prosím Tebe, ale obět dobrovolnou úst mých dobroslibnou učiň sobě, Hospodine! Neboť když se blížil den jejího vyproštění, nešlo myšlení její na to, aby její tělo bylo pochováno s velikou nádherou, ani aby bylo namazáno vonnými mastmi, ani nežádala sobě náhrobku vzácného, ani netoužila po hrobě v otčině,

nýbrž jen toho si přála, abychom pamatovali na ni u oltáře Tvého, kterémuž sloužila, ani jediného dne nepominouc. Věděla, že se zde přináší obět svatá, kterou byl zmařen úpis, jenž proti nám svědčil. (Kol. 2, 14). — — — — K tomuto tajemství našeho vykoupení připoutala služebnice Tvá duši svcu poutem vsry. Nikdo jí neodtrhuj od obrany Tvé.

Odpočivejž tedy v pokoji s mužem svým, před nímž a po němž nikomu nebyla provdána, jemuž sloužila, ovoce přinášejíc Tobě v trpělivosti, aby i jej získala Tobě. A vnukni to, Pane Bože můj, vnukni to sluhům svým, bratřím mým, synům svým, pánům mým, jimžto sloužím srdcem i jazykem i písmem, aby kdokoli budou toto čísti, u oltáře Tvého pamatovali na Moniku, služebnici Tvou, i na Patricia, jejího druhdy manžela, skrze jejichž tělo přivedl jsi mne v tento život. Nechať s myslí zbožnou vzpomenou na ně, kteří byli v pomějším tomto životě mými rodiči, kteří i bratřimi jsou mými z Tebe Otce v církvi katolické matce, i spoluměšťany mými v nebeském Jerusalemě, po němžto vzdychají vyhnaní národové Tvoji od vyhnaní až k navrácení — aby, oč ona prosila mne naposledy, toho hojněji se dostalo jí v modlitbách mnohých čtoucích tato vyznání, než v modlitbách mne samojediného“.

Zdrželi jsme se déle u sv. Moniky, avšak vidno ze života jejího, vidno ze slov syna jejího, jaký význačný vliv má matka na své dítě, s nímž svou mateřskou službou, počínajíc hned od jeho početí, a svou mateřskou láskou tak úzce, tak

něžně jest spojena. Jakých dětí, jaké příští generace lze se nadíti, od žen emancipovaných, od lidí holdujících v o l n é lásce, v o l n é m u manželství, v o l n é myšlence, v o l n é, na Bohu nezávislé ethice?

IV.

Škola vychovatelkou.

Sv. Augustin prošel jako žák i jako učitel celou školu římskou; mluví tedy ve svých „Vyznáních“ z vlastní zkušenosti o tehdejší škole a jejím vlivu. Trojí byla škola. Prvně bylo hochu pěti až sedmiletému choditi do školy elementární, kdež se učil čísti, psáti a počítati; tento stupeň podobal se naší nynější obecné škole. Ze školy elementární dostal se hoch k učiteli grammatikovi, u něhož cvičen v grammatice, skladbě, četl klassiky a na základě četby oné konal písemná i ústní cvičení, úkoly a přednášky. Nejvíce užíváno Virgiliovy Aeneidy, pojata však do učebné osnovy i řečtina, a to zvláště Homer. Tento stupeň podobal se našim středním školám. Od grammatika dostal se mladík k rhetorovi, aby se v jeho škole připravil na státní službu. Předměty školy rhetorské byly rázu ideálního a praktického: výmluvnost, jaké bylo potřebí ve věcech právnických, zvláště na foru; dialektika, musika, arithmetika, geometrie, různá mechanická umění, architektura, medicina, gymnastika a j.

Školy tyto, zvláště však škola grammatiky a rhetoriky, byly školami státními. Professoři podrobovali se zkoušce, byli od státu povoláni a ustanoveni, a dostávali podle zákona určitý roční plat; vedle toho směli též přijímati dary od žáků, tak zvaný honorář. Začátek školního roku a vyučování býval hlučně na foru ohlašován. Vyučovalo se jen dopoledne. Školní rok trval od podzimu do podzimu; krátké prázdniny byly na jaře, hlavní prázdniny na podzim o vinobraní. Sv. Augustin vypravuje, kterak právě za těchto hlavních prázdnin roku 386 v Miláně nechal své professury.

Jak soudil sv. Augustin o tomto římském školském zřízení? Jest si zde všimnouti trojí věci: škola jakožto státní ústav, škola zprostředkovatelkou vědomostí, škola vychovatelkou charakteru.

*

Sv. Augustin neupírá státu práva školy zřizovati a učitelům ze státní pokladny platu poskytovati. Starál se stát o pokoj, blaho a štěstí svých občanů; potřebujeť úředníků dokonalých vědomostí a mravů, proto i škol na jejich vzdělání. Byltě i sv. Augustin professorem a chtivě se ohlížel po vyšších státních úřadech. Proč pak pojednou nechal učitelství a prchl „z trhu mluvivosti a prodeje slov“, jak praví ve svých „Vyznáních“? IX. 2, 2. Náboženskému, ideálnímu vzletu, jakýmž tehdáž uchvácen duch Augustinův, bylo dosavadní jeho povolání příliš

úzkým, však také povážlivým, jelikož pozoroval, že mnohým posluchačům jeho neběželo o spravedlnost, nýbrž že usilovali ve škole jeho nabýti řečnické schopnosti jenom k vůli tomu, aby pak u veřejném jednání na foru uplatnili své zaslepené náruživosti, aby vítězili i tam, kde jim vítězství nepatřilo. Tím ovšem nebyl by býval vinen sv. Augustin, a nebyl by musil proto zanechávati své professury; avšak zde zakročil Bůh sám, chtěje ze slavného učitele světského míti svatého učitele církevního. Zanechání professury nebylo odsouzením školy státní; neodsužoval jí ani později jako biskup; byla mu nutným světským ústavem, v němž jest se připravovati na pozemská povolání, na státní úřady; zůstávala zatím mimo okrsek křesťanské literatury, mimo dozor biskupů; trvalo to ještě staletí, než se podařilo církvi otevřítí křesťanům lepší školy, než byla starořímská pohanská státní škola. Zatím přičiňoval se sv. Augustin, aby křiklavý pohanský ráz byl se státní té školy ponenáblu stírán a vlivem křesťanským nabrazován. Za tou příčinou bylo působiti na směrodatné a rozhodující osobnosti v říši.

Formálně byla sice říše římská již křesťanskou, avšak nebyla ještě prodchnuta křesťanským duchem. I pozdvihl sv. Augustin hlasu svého k osobám v nejvyšších úřadech postaveným a dokazoval jim, kterak náboženství jest potřebno nejen pro jednotlivce, nýbrž pro celý stát. „Nejvyšší a pravdivý Bůh se Slovem svým a Duchem svatým, Bůh jediný a všemo-

houcí, Stvořitel a Učinitel vsí duše a těla všeho, z jehožto účastenství blaženi jsou kdožkoli pravdivým a ne šálivým způsobem jsou blaženi; kterýžto učinil člověka, rozumného tvora, z ducha a těla záležejícího; který jej zhřešivšího bez trestu nenechal, aniž opustil bez milosrdenství; který dobrým i zlým udělil bytnost spolu s kamením, život plodivý spolu se stromovým, život smyslový se zvířaty, život duševní s jedinými anděly; od něhož pochází všecka účelnost, všecka sličnost, všecek řád; od něhož jest míra všemu, počet i váha; od něhož jest, cokoli v přírodě jest, jakéhokoli druhu, jakékoli ceny; od něhož jsou semena forem, formy semen, hnutí semen a forem; kterýž dal i tělu původ, krásu, zdraví, plodnost k rozplozování sebe, hybnost v údech a svornost k udržování sebe vespolek; kterýž i nerozumné tváři propůjčil pamět, smysl a žádajícnost, rozumným pak tvorům mimo to um, smysl a vůli; kterýž nejen nebe a zemi, aniž toliko anděla a člověka, nýbrž ani nejmenšího a nejnepatrnějšího zvířátka vnitřnosti, ani ptačího pérečka, ani na bylině kvítečku, ani na stromě lístečku nezůstavil bez poměrnosti ve svých částkách a v jakémsi takřka pokoji: na žádný způsob nechtějí království lidských, jejich panovnictví a služebnictví odloučiti od zákonů své prozřetelnosti".
O městě Božím. V. 11.

Ano, prozřetelnost Boží vládne i těmi státy, kteréž pravého Boha neznají; jako vládla ve světovém státě assyrském, perském, tak vládne

nydí — píše sv. Augustin — světovou říší římskou; i jsou povinni občané poslouchati zákonů státních, pokud neodporují zákonu přímo Božímu; mohou směle používati všelikých výhodných zřízení státních, pokud duše neběže z nich škody. Za to však stát jest povinen starati se nejen o časné blaho svých poddaných, nýbrž také jim, pokud jest možno, napomáhati k dosažení blaha věčného, podporovati tedy a chrániti pravého náboženství. Neníť stát, leč sjednoceným množstvím lidí, a co tedy šťastným činí jednotlivce, činí šťastným i celek, stát. Blaze tedy státu, jehož otěže drží v rukách lidé poctiví, Bohu věrní, Bohu upřímně sloužící.

„Aniž pak proto některé křesťanské císaře blahoslavíme, že déle panovali, anebo že popanovavše pokojnou smrtí zesnuli a syny po sobě zůstavili, aneb nepřátelé zemí svých zkrotili, anebo že se jim poštěstilo s úspěchem zakročiti proti rozbrojům odporného sobě měšťanstva a udusiti nenávist těchto i jiných davů; vždyť polehčení v tomto živobytí strastném dostaloť se i některým ctitelům démonů — — — — —

My však proto blahoslavíme je, spravedlivě-li panují a jestliže nedbajíce na ústa až do nebe je vychvalující, ani na kolena před nimi až do prachu se křivící, v mysli hrdosti nemající, nýbrž že lidé jsou, na paměť si uvádějí; svou-li též moc nejvíce na rozšiřování božské cti a slávy vynakládají, živíce ji službou nejvyšší velebnosti Boží; k Bohu-li bázeň, lásku a uctivost mají; vysoce-li ono království milují, kde žádných soků

báti se netřeba; k pomstě-li váhavi jsou a snadni k odpuštění; trestu-li toliko z potřeby užívají, aby obec se chránila a střežla, nikoli však aby nevrazení a hněvu svému průchod dávali; a také shovívají-li s pokutami, ne aby bezkárnost vládla, nýbrž k polepšení života; nahražují-li milostivou povolností a uštedřováním dobrodiní, pak-li byli přinuceni nařizovati něco příkrého; tím více-li se straní rozkoší, čím více jsou jim dostupnější; raději-li svým zlým žádostem panují, než jakýmkoli národům; a všecko-li toto činí nikterak z touhy po marné slávě, nýbrž z lásky k blahoslavenství věčnému; a konečně nezanedbávají-li za hříchy své pravdivému Bohu svému přináseti obět pokory, zkroušenosti a modlitby. Takovéto křesťanské mocnáře blahoslavíme . . .“ O městě Božím. V. 24

A co doporučí sv. Augustin mocnářům, doporučí též úředníkům jejich. Tak píše císařskému místodržiteli Macedoniovi:

„Budeš-li ve svém vznešeném a vysokém úřadě užívati obdržených sil s vědomím, že pochodí od Boha, a s myslí Bohu povděčnou a k jeho slávě; budeš-li lidi, kteří tvé moci jsou podřízeni, příkladem svého zbožného života a upřímnou snahou, jim prospěti, naváděti a povzbuzovati, aby Bohu poctivě sloužili a jemu se klaněli; budeš-li svou péčí o jejich bezpečnost o to usilovati, aby se zabezpečili též u Boha, u něhož jediného lze dojíti pravého štěstí: budou tvé ctnosti v pravdě ctnostmi, bude jich přibývati a dopomohou ti k životu věčně šťastnému.“

Vedle horlivosti o čest a slávu Boží má i upřímná láska k bližnímu nabádati osoby v úřadech postavené, by své podřízené, svou blahovůli, svým příkladem, svým naučením a přiměřenou kázní podporovali v úctě a službě Boží.

*

Povzbudiv vrchnost, promlouvá sv. Augustin o tehdejších učitelích. Nebyli ovšem učitelé, jakými měli býti. Sv. Augustin kárá jejich ješitnost a marnivost. Nad vchodem škol grammatických byly draperie, jež však neznamenaly drahocennost nauk a učených tajemství za nimi v učební síni přednášených, nýbrž spíše zahalovaly tamější bludy. Učitelé měli roucho odlišné od druhých měšťanů a byli vespolek žárlivi a závistiví. Používali vůči žákům nesprávných pobídek, nabádajíce je k poslušnosti hlavně jen z té příčiny, aby se jednou ve světě zastkvěli vědomostmi a uměním; trestajíce jen poklesky grammatické, nikoliv také mravní.

Jakých úspěchů se dodělaly tyto římské školy, kladouce hlavně váhu na formálnosti a nedbajíce ani vědecké, ani mravní zdatnosti svých žáků, s dostatek ukazuje sv. Augustin. Píše, kterak se školy sice hemžily velikým počtem žactva, avšak nevědomost že jest úžasná; jenom málo jest těch, kdož chápou čemu se učí, a ještě méně těch, u nichž možno mluviti o vědě. Píše, v jaké hrubosti si libovalo vysokoškolské žactvo v Karthagině, jak bylo rozpustilé, jak mařilo čas milkováním a zženštilým dobrodružstvím, co času

strávilo v divadle a v cirku, jak se mnohdy s lomozem přihnalo do školy a jak pustým křikem rušilo, kazilo přednášku učitelovu. Tyto nemravy studentstva přiměly Augustina, že opustil Karthago a vybral se do Říma; avšak dostal se takto z deště pod okap; v Římě chovali se studenti v kolleji sice tiše, ale když měli platit školní plat, zmizeli a profesora připravili takto o honorář.

Neutěšená tedy celkem jest podívaná na školství římské, jak nám ji skýtá sv. Augustin; všecku naději skládá do křesťanství, čekaje od něho s důvěrou, že pronikne rodinu, školu i všecku společnost.

*

Co se týče osobnosti učitelovy zříme na sv. Augustinu samém živý typ křesťanského učitele. Jeví se nám jím zvláště ve svých spisech, jež sepsal na venkovském statku Kassiciaku poblíž Milánu, jež mu jako milému hosti propůjčil přítel Verekundus, a kdež byl laskavým učitelem dvěma svěťeným mladíkům Licentiovi a Trigetiovi, i synu svému Adeodatovi.

Svých svěťenců nespouštěl sv. Augustin s očí, byl s nimi ve dne i v noci, spáváje s nimi. Nejmilejší učírnou byla mu Boží příroda. Na krásné louce poblíž statku pod košatým stromem sedával učitel se žáky a rozmlouval s nimi o důležitých předmětech; proto také ony kassiciacké spisy jsou psány ve formě dialogů. Rozhodná soudnost Augustinova oživova'la rozmluvy ty a pevnou rukou vedla rokující k vytknutému cíli, i tenkrát, když je zadržlo mudrování žáků.

Kdykoliv se mu zdálo vhodným, i žertu přátelského použil, by povzbudil rozmlouvající k rychlejšímu rozřešení úlohy; laskavost jeho však hned se proměnila v přísnost, jakmile zpozoroval, že žáci při vědeckém zápase zapomínali na předmět rozmluvy, ctižádosti, sobectví, žárlivosti se poddávali; napomínal je netoliko slovy, nýbrž i slzami svými káral jejich marnivost. Když projevili srdečný zármutek, želice chyby své, opět se uklidnil laskavý učitel a s předešlou blahovolností a přičbylností pokračoval v rozmluvě. Podařilo-li se některému žáku, že mimo nadání poznal nějakou pravdu a ji přednesl, upřímně se z toho radoval sv. Augustin, jako by sám pravdu tu byl pronesl, a velebil Boha, že dal lidem schopnost poznati pravdu věčnou.

C u d n o s t.

Čím jest tělu duše, tím je cudnost všemu mravnému životu; i není zla, jehož by se mládeži více chrániti bylo, než nemravnosti, necudnosti a nestydatosti.

Zřídka kdy propadá mládež sama ze sebe hříchům proti svaté čistotě, proti stydlivosti; obyčejně přivoděna jest ona nepravost z venku, odjinud; přes to však zde onde se přihodí, že dítě samo připadne na nečisté představy, myšlenky, žádosti, doteky a postoupí i k poskvrnění sebe sama; bývá toho mnohdy příčinou před-

časná pohlavní dráždivost, kteréž se dostalo dítěti „smutným věnem“ od některého z rodičů; jindy hledati příčiny v tom, že dítě jest bujné, přílišně živeno, že se má příliš dobře, aneb že musí mnoho, příliš mnoho seděti; i nahromadí se takto v mladistvém těle mnoho ostré krve, a ta vzbuzuje v těle pocity, jež dítě pro příjemné jakés lechtání samo hledí vzbuditi, opětovati, představami přiměřenými a doteky rozněcovati, až propadne hnusné necudnosti.

Toť obyčejný postup zvláště v městských zámožných rodinách, kdež bohatší, hojnější je strava, hojně masa, kávy, čaje, vína, avšak též dlouhé vysezení ve škole, málo pohybu na zdravém vzduchu. Na venkově dostane se dětem jen zřídka kdy masa, musejí pomáhati při práci doma i na poli, krev se nekazí, čile proudí i nepřivodí mravní zkázy.

Z venku, zevně bře necudnost svůj původ rozmanitým způsobem. Jak často jest tím vinna chuva, jež, aby křičící dítě utišila, lehtá je a smyslně dráždí. Totéž činí si dítě později samo a pochutnává si takto na jedu nemravnosti. Tohoť ovšem dovedou chůvy již — jak se říká — „ostřílené“. I vidno z toho, jak důležité vzíti do služby vůbec a k dětem zvláště jen osobu v pravdě křesťanskou, počestnou a dopřáti jí času a příležitosti, by mohla svědomitě plniti své náboženské povinnosti. Kdo jest věrný Bohu, bude věren i člověku; kdo se nad Bohem a službou Boží zapomene, zapomene se i nad člověkem a službou lidskou.

Děti sledují obyčejně s velikou pozorností co na lidech, zvířatech, obrazích vidí pohlavního; a každý taký nemravný pohled podobá se hmyzímu vajíčku, jež položeno do živého masa. Jako vajíčko mění se v mola, tak necudný pohled mění se v necudnou fantasii, necudná fantasie v necudnou myšlenku a žádost, necudná žádost v necudný skutek. Neopatrnost manželů, neslušné chování jejich, mrzké žerty a řeči, vypravování o nemravných událostech — to vše před dětmi, přivodilo již a přivozuje podnes hroznou zkázu nevinných dosud duší. Jak toho tudíž želeti, když pro nedostatek místa musejí všichni pohromadě spáti! Jak toho ale též želeti, že se trpí ve výkladních skříních různých obchodníků mrzké, necudné obrazy, na něž se děti chtivě dívají! Ulice zametají se několikrát týdně, aby v nich nebylo kalu, špíny a šeredných odpadků — a „elegantní“ výkladní skříně stávají se mnohdy špinavou stokou mrzkého pohoršení a pokušení. Jak toho dále želeti, že děti na pastvě vidí na dobytku, co by viděti neměly! Jaké to vesměs trudné, smutné nebezpečné příležitosti a dráždidla ke hříchům, jež by dle slov svatého Pavla mezi křesťany neměly býti jmenovány! Ale nejčastěji svádějí se děti samy. Většina nešťastných dětí, jež se prohřešují sebeprzněním, byla k tomu svedena zlým příkladem zlých spoludruhů a ďábelským poučením, jehož se jim od nich dostalo. Co obětí vyžádalo sobě pospolné spaní v jednom lůžku!

Všecky tyto zlé a nebezpečné příležitosti a okolnosti buďtež odstraněny a budiž zároveň v čas probuzeno svědomí dítek ve příčině VI. přikázání Božího.

Jsoutě dítky od přirozenosti svědomitými; jestliže určitě a vážně označíme něco jako těžký hřích, budou se toho báti, budou se toho varovati. Avšak právě co se týče nejhoršího hřichu, hřichu nemravnosti, do něhož tolik dětí padá, nepoukazuje se dostatečně na svědomí, ba nechává se svědomí v nejasnosti, nevědomosti, neurčitosti; když však nebezpečí se přiblíží, duše podlehne, nejsouc jasným svědomím ozbrojena.

Vzbuzující a vzdělávající tedy svědomí v této příčině, musíme býti opatrní a rozvážni; děje-li se to ve škole, radno míti všecko to poučení napsáno a přečísti je, a to zvláště hochům, zvláště dívkám. Budiž jim řečeno, že mnohý člověk se velmi prohřešuje proti svému tělu. Byloť tělo na křtu svatém posvěceno, jako se světívá kostel nebo oltář. Kdo ony části těla svého, jež mají vždy býti zakryty, i když se koupáme, kdo ony části svévolné, bez potřeby na sobě či na jiném odkrývá, na ně se dívá, jich se dotýká, páchá hřích proti VI. přikázání Božímu. Hřích ten jest těžkým tak, že se stává smrtelným, i když člověk na takové zakázané věci třeba jen myslí, ovšem dobrovolně a se zalíbením, nebo o nich mluví, neb rád naslouchá, když druzí hanebné žerty a příběhy vypravují, nebo hanebné písně zpívají. Hřích ten ničí v člo-

věku vlastnost, která se Bohu na nás zvláště líbí, ničí nevinnost, panickost, pro kterou se člověk takřka již napřed připodobňuje svatým andělům, maje jim býti podoben jedenkrát ve slávě nebeské. Ztráta této překrásné vlastnosti nemůže a nemůže již nikdy býti nahrazena; hříšník takový může se obrátiti, může s Bohem smířen blaženosti věčné dosíci, jako na příklad svatá Maří Magdalena, svatá Markéta Kortonská; avšak slávy, jakáž cudným pannám, cudným panicům od Boha jest určena, té slávy již nedosáhne.

Dobrou strážkyní cudnosti jest stydlivost. Tento cit dřímá v duši dětské; i musí býti přiměřeně probouzen slovem, nelibostí projevou i citelným pokáráním. Jako dítě po prvé při krádeži dopadené a citelně za to na těle pokárané bude třeba již na celý život vyléčeno z poškozování cizího majetku svého bližního, tak i nešetření stydlivosti, rozumně jsouc pokáráno, citelně potrestáno, může též trvale býti vyléčeno, odstraněno. Nerozumno a nejvýš nebezpečno, nechají-li rodiče dítky dlouho nahy, trpí-li časté, zbytečné líbání; toto pěstí se v mnohých rodinách ráno i večer pečlivěji než ranní a večerní modlitba; kde koho musí dítě zulíbati: otce, matku, strýce, tetu, návštěvníky, atd.; myslí rodiče, že se tím udržuje láska, a zatím mnohé dítě koná tu „líbací“ práci zcela lhostejně, mnohdy třeba tak lhostejně, jako když se večer sezouvá; s druhé však strany může toto přílišné líbání zanechatí v dětech, když vyspějí,

chtivost, nezřizenou chtivost líbati osoby druhého pohlaví, a to už ne s dětskou nevinností, nýbrž s podrážděnou choutkou hříšnou a žádostivostí.

Myslí mnohdy mladiství hříšníci, že jejich tajné hříchy zůstanou tajnými; mýlí se; sami se prozrazují svou tváří, svýma očima, svým zevnějškem, svým chováním, svým odporným dechem a hnusnými nemocemi, jež jdou za necudností v zápětí. A což, jakými jsou před tváří Boží? Do nebe nevejde nic nečistého! Kéž se vzpamatují, kéž se nezahazují pod němou tvář, kéž řádnou, svatou zpovědí smíří se s Bohem a hledí si alespoň potom počestností, cudností, kterouž sám Bůh zahrnuje libou chválou! Co Bůh chválí, to jest chvály hodno; a kolikrát pochválil Bůh líbeznou cudností! Z úst jednorozeného Syna Božího vyšla o ní tato chvála: „Blahoslavení čistého srdce; neb oni Boha viděti budou“. Matouš 5, 8. — „Budou jako andělé Boží v nebi.“ Matouš 22, 30. Ve starozákonní knize Moudrosti poručil Bůh napsati: „O jak krásné jest čistotné plémě ve stkvělosti! Nesmrtelná jistě jest památka jeho“. Moudr. 4, 1. Podobně i z úst sv. apoštolů zaznívala chvála čistoty; zvláště velikým chvalořečníkem jejím byl panický sv. Pavel, a to v I. epištole ke Korintským. A což spisovatelé církvevní!

Sv. Řehoř Nazianský, přeslavný patriarcha cařihradský († 390), v mladém věku tajemný měl sen; ve sličných postavách viděl

cudnost a střídmost; celovaly ho, jako matka celuje dítě, a zvaly přívětivě, by jich následoval, že ho dovedou až k zářnému trůnu nejsvětější Trojice. Poslechl a nelitoval; cudnost a střídmost byly mu nápomocny ve studiu a vědách, v nichž vynikl tak, že všeobecně nazýván „theologem“. (Viz článek „Spolužáci“.) C u d n á duše lépe poznává, lépe vniká do tajemství, právě jako o k o č i s t ý m sklem lépe vidí než špinavým:

Že k r á s n á jest cudnost, však též i k ř e h k á, věděl sv. Alois; proto byl tak bdělý, by si té vzácné a křehké nádoby nerozbil; proto byl tak zbožný, tak přísnou kázeň proti sobě provozoval; tolik nocí probděl na vroucích modlitbách. Jednou ráno spatřil ho komorník spícího na zemi; dělával to často. Známo jest, že se i bičoval, že krví prolitou přiměl otce, by mu dovolil u s t a v i č n o u č i s t o t o u Bohu se se zasvětit v Tovaryšstvu Ježíšově.

Nemožna jest cudnost bez b á z n ě B o ž í, nemožna bez l á s k y B o ž í; čím větší tyto, tím pevnější ona. Roku 270 mučen přehroznou smrtí mládeneček A p a g i t, patnáctiletý syn ze vznešeného rodu římského; v bojích, jakéž byl napřed bojoval na obhájení c u d n o s t i, naučil se n e o h r o ž e n é statečnosti, se kterouž podstoupil později i za svatou víru smrt mučednickou. Císař Aurelian poručil ho zbičovati a zbičovaného uvrci do žaláře; zůstal tam čtyři dny; nedostal ani jísti, ani pít.

Přineseno žhavé uhlí; mělo mu býti nasypano na hlavu; svatý Agapit katany předstihl

a sám si uhlí na hlavu dal. Rozkacení žoldnéři pověsili ho za nohy, rozdělali mu pod blavou oheň, bičovali jej, vařící vodou polévali, dásně mu rozbili, lvům na pospas hodili; ale divoké šelmy zkrotly, mučedníku neublížily; lidé šelem horší konečně jej stali. Jaká síla duše cudné, duše panické!

Nemožna jest cudnost bez b d ě l o s t i. Srdce naše podobá se pevnosti se všech stran obléhané. Jaké tu třeba bdělosti, by nepřítel nevníkl! Zvláště jest bdíti nad z r a k e m.

Není cudnosti bez vážné p ř í s n o s t i, zrovna jako se neubrání obléhaná pevnost, obléhané město, nepanuje-li u obhájců přísná kázeň. Čeho člověk v této příčině z lásky k Bohu, z lásky k svaté cudnosti jest schopen, vidíme na vznešeném synu pobratimského národa polského, na sv. Kazimíru († 1484), zvoleném to králi uherském, synu polského krále Kazimíra IV. Pohrdaje přepychem a pohodlím, odíval se prostě, spával na holé zemi modlíval se i v noci, a to i u dveří chrámových, koře se velebné Svátosti a uctívaje nebes Královnu; však na její počest složil líbeznou píseň, i u nás známou:

„Omni die dic Mariae
mea laudes anima —
Každého dne pěj Marii
chvalozpěvy duše má . . .“

Panickou čistotu pokládal za nejkrásnější květ ve věnci křesťanských cností a nedal se nikterak přemluvíti, by vstoupil do stavu man-

želského, ani když mu otec dokazoval, jak by tím prospěl rodině královské, ani když mu lékaři předstírali, že by si manželstvím život prodloužil. — Marné domluvy; raději zemřel dne 24. března 1484, maje 25 let. Pochován ve Vilně ve hradním chrámu Páně pod oltářem Matky Boží, jak si byl vymínil, jakož také si byl určil, aby mu dali do hrobu zamilovanou píseň: „Omni die dic Mariae . . . Za 120 let hrob otevřen; tělo bylo všecko neporušeno, a ona píseň Marianská všecka čista; zjevný to důkaz, jak milá byla Bohu čistounká, panická duše svatého Kazimíra.

Není cudnosti bez modlitby. Kdo se stýká s lidmi, lidské přijímá obyčeje, lidské osvojuje si vlastnosti; modlitbou však stýká se člověk s Bohem, proto božské osvojuje si vlastnosti, tudíž i božskou nevinnost a čistotu; nad to jest modlitba klíčem ku všelikým milostem Božím, nám potřebným k zachování cudnosti.

Dobře si byl toho vědom sv. Karel Boromejský († 1584). Když mu bylo 16 let, vypraven od otce na vysoké školy v Pavii studovat práva. Universita pavijská byla slavná, ale tehdy panovala v Pavii hrozná zkáza mravů; přicházeli studenti ze všech končin, a to namnoze lehkomyšní. Vyznává sv. Karel, že by se nebyl ubránil oné zkáze, kdyby se nebyl mnoho a vroucně modlíval; modlitbou a pilným studiem zůstal ctnostným, třebaš že kolem něho sebe divočěji řádily nezřízené vášně rozpustilých mladíků, třebaš že sebe úsilovněji byl lákán na špatné cesty.

Tím cudnější duše i tělo, čím častěji přijímá křesťan velebnou Svátost, Boha samého: řekl Pán: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm“. Jan 6, 57; a kde přebývá Pán Ježíš, tam přebývá cudnost a čistota. Posilněny tělem Páně bojovaly neohroženě duše čisté s pohanskými ukrutníky, bojovaly jako lvové, a dvojí pak korunou zdobila je Boží spravedlnost, korunou panickou a korunou mučednickou.

Tím cudnější křesťan, čím častěji vzpomíná přehořného umučení a smrti Páně Ci jak pak obstojí před umučeným Synem Božím rozmařilé tělo rozmařilého člověka?

Tím cudnější křesťan, čím vroucněji ctí Rodičku Boží, Pannu nejčistotnější. Vzpomeňme na sv. Stanislava Kostku, andělského mládence; všimněme si jeho přeněžné lásky k Panně Marii, a vysvětlíme si jeho přesličnou cudnost a nevinnost...

Věztež to všecko, vychovatelé, sdělujte se s tím se svými svěřenci, vychovávejte dle toho!

Č i s t o t n o s t.

Nové šaty — nová mysl! V neděli i čeled a lid služebný a dělný ve svátečním šatě převětivěji se dívá a volněji dýchá. Mnohý nechtěje si pošpiniti šatů, ani duše hříchem nepošpiní. Nejsou si duch a tělo cizí, nýbrž působí navzájem; ne nadarmo nazval sv. Pavel tělo chrámem, chrámem

Božím. Úcta a šetrnost k tělu blahodárně působí na mravnost celého života. Komu špína na šatech, na těle je lhostejna, kdo se dovede blahým cítiti i ve špíně a kalu, ten propadl hroznému sprostotě a přístupnému jest každému pokušení a svedení. Kdo by chtěl lidstvo oloupiti o neděli, hrozně by se na něm prohřešil již i proto, že by mu vzal podnět k čistotnosti a k ušlechtlejšímu užívání života. Kdo chce lidi vzdělávati a vychovávat, nesmí nedbati těchto věcí, nýbrž musí pobádati svěřence, by zachovali čistou nejen duši, nýbrž i tělo, a to z lásky k Bohu, pro Boha, od něhož pochází jak duše, tak tělo. Čistotnost zachová tělo i duši zdravými; čistotný člověk má o pokušení méně. Ovšem jsou též lidé, kteří se v neděli až přílišnou čistotností, uhlazeností a úpravností oděvu blýskají, avšak čím blíže k tělu, čím blíže k duši, tím jsou ohavnější a zpustlejší; oniť si neváží těla pro Boha, jenž je stvořil, nýbrž obsluhují tělo své pro hříšný svět.

Veliká v té věci jest úloha našich škol; kolikrát jest jim činiti, co měla doma matka již učiniti. Netrpmež hlav neučesaných, tváří, rukou neumytých, sešitů, knih pošpiněných . . . Nezapomínejme, jak úzce souvisí čistotnost s čistotou, s cudností.

Dětské duše opora.

Srdce dětské jest jako břečtan, jenž potřebuje opory, aby se vinul vzhůru, aby mohl ssáti svěží vzduch, aby pěkně rostl; sice se plíží jen po zemi a brzy zhyne. Dětský věk potřebuje opory a hledá jí především u rodičů a učitelů. A čím pak se nejlépe připne k oné opoře? Láskou. „Máš mne rád?“ ptával se slavný Mozart, jsa ještě dítětem, ptával se každého, s kým se doma nebo jinde setklal; a slzy obyčejně vyhrkly mu z očí, odpověděli mu kdo jen žertem: „Nemám!“ Blaze škole, kde učitel je zdravým, pevným stromem, jehož se může bezpečně a směle zachytiti břečtan dětské duše a růsti pak vzhůru a vzhůru, odkudž všechno požehnání, všecek pokoj pochází. Jako se však břečtan neupne na sloup ledový, tak se také nepřivine duše dětská k chladnému srdci, v němž není lásky. Kde jest tedy jaký učitel bez lásky, tam jenom klam a pokrytectví. Pravda a láska — toť dvě vůdčích hvězd všelikého vychování.

Cvičba dětského svědomí.

Děti jakoby měly své svědomí ještě mimo sebe, totiž v lidech dospělých. Lidé dospělí převyšují dítky postavou i silou: a jak jsou tedy dítky v této příčině dospělým podřízeny, tak jim podřizují těž svůj mravní úsudek. Den co den, ba hodinu co hodinu odkázáno jest dítě ve všech svých pozemských potřebách na

pomoc otcevu, na pomoc matčinu ; nutně poznává zde svou nedostatečnost, a tak nutkáno, by i svůj mravní úsudek si utvořilo podle dospělých. I v dítěti už od přirozenosti jest snaha o čest i vážnost; chce pak býti váženo nejen od sobě rovných, nýbrž i od těch, kdož se mu zdají býti vyššími bytostmi, tedy zvláště od rodičův a od lidí dospělých vůbec ; co tito chválí nebo kárají, jest mu chvály hodno nebo pokárání hodno; pokud tito jsou s ním spokojeni, jest i ono se sebou samým spokojeno. I chce dítě býti pozorováno, především od rodičů, a samo také navzájem bedlivě pozoruje, co rodiče mluví a konají. Hlavně dychtí děti po chvále otcově, jakožto hlavy rodiny, hlavně otci chtějí se zalíbiti, hlavně otcova slova, otcovy skutky napodobí. Taktě tedy mravní úsudek mládeže bývá námi dospělými určován, svědomí mládeže vzdělává se slovy a příklady nás dospělých. Každý tudíž člověk jest vychovatelem. Kéž by si byl toho vědom, kéž by povždy šetřil zákona Božího, kéž by se slova jeho, skutky jeho srovnávaly se zákonem Božím ! Pak bylo by blaze probouzejícímu se svědomí dětskému.

*

I d e á l e m dítěti chudásovu jest učitel ; představuje si jej ozdobena všemi ctnostmi; myslí si: „I kdyby všichni lhali a klamali, můj učitel nelže, neklame, třeba i můj otec občas se opije, můj učitel jest mírumilovný a pokojný.“ Učitel jest nezkaženým dítkám vznešeným obrazem

lidské dokonalosti. Kéž by to byl vždycky dobrý obraz! Kéž by se jím dětské svědomí dobře řídilo!

Jak snadno se učí dítě, ještě prve než přijde do školy! Čemu všemu naučí se dítě za prvních šest let svého života! Léta ona postačí, by si dítě osvojilo řeč mateřskou a mohlo jí s radostivou volností vyjadřovati své tužby a city. Hravě pamatuje si značný počet slov, skloňuje, časuje, spojuje. Co bychom za to dali my dospělí, kdybychom kolik let obírajíce se řečí cizí, dospěli v ní takové dovednosti, jaké dospěje v řeči mateřské malé dítě za kratičký čas svého dětství!

Nenaučí se jenom jménům věcí, nýbrž zná i jejich vlastnosti, jejich činnost; tvoří si množství pojmů, mnoho soudů o příčině i účinku; ví, jaký užitek plyne z věcí, jaká škoda z nich pochodí. . . . Zná charaktery osob, s nimiž obcuje; ví, kdo mu laskavě nakloněn; pozná otci již na očích, jaké jest nálady, pohrá-li si s ním hned, či je-li vyčkati příhodnější chvíle, až mrzutost pomine.

Kam až musili bychom všichni dospěti, kdyby duch náš stále tak pokračoval, jako zříme na duchu dětském v prvních letech! Jaká to pro učitele pobídka k pokoře, kdyžtě uváží. co dítě už ví, než přijde do školy a jak snadno se tomu naučilo! A kde se tomu naučilo? V přírodě a životě.

Příroda, tato veliká učitelkyně z Boží milosti, jest stále ochotna učiti a poučovati; mluví

ustavičně, jako ustavičně obrozuje a obměňuje; u ní jsou slovo a pojem vždycky jednotny, u ní všecko, všecko názor. Nevnučuje se, nenadýmá se domýšlivě, nýbrž přichází pokaždé jako vítaný přítel mládeže a promlouvá s mladistvou svěžestí. Zde nic mrtvého a strnulého, nic chladného a přemrštěného; vše dýše životem, bystrým, radostivým životem; vše mluví řečí srozumitelnou,

Učitelkyně příroda nemá vrtochů, není viklavá, nestálá, ale důsledná; neslibuje, leč co může splniti; čemu dítě naučí, toho může dítě ihned upotřebiti ve svém vlastním malinkém životě; čemu se dnes naučilo, souvisí s tím, co ví už od včerejška, jakož i s tím, co zví zítra. A co nejkrásnějším při tom, že dítě ani neznamená úmyslů své velebné učitelkyně, že chodí dítě do té školy a učí se ani nevědouc! Takové jsou cesty Páně!

Této metodě jest přiměřen i učebný plán. Čtvero ročních počasí — toť čtvero stupňů po nichž dítě postupuje; každý ten stupeň obohacuje vědomosti a posiluje mohutnosti. Každý den jsou tři lekce: ráno, poledne a večer — jenom tři a střídají se půvabem věčně mladistvým, poskytujíce životu žáčkovu vždy nových pobídek. Noc jest nezbytnou a velepotřebnou přestávkou; pojímá dítě jako matka do svého náručí, a tomu líbezně se sní.

A čím jsme my dospělí v tomto učebném plánu? Zdaž ne učivem pro děti? Zdaž ne postavami v nesmírné obrázkové knize, kterouž příroda dětem otvírá?

Jak si získati lásku dítek?

Lásce jest všecko možno, láska koná sebe těžší činy; pomáhá tedy i dítkám, by konaly, čeho na nich žádá škola, učitel. Dítě, jež učitele miluje, vynasnaží se, by se mu zalíbilo, dá si pozor, by ho nezarmoutilo; rádo vykoná, co mu učitel uloží, rádo a pilně naslouchá jeho slovům, jeho učení. Jak důležitý to tedy činitel, láska! láska! Avšak, jak si získati lásku dítek?

Lichým prostředkem jest neopatrná, stranická důvěrnost. Nezískal si lásky učitel, jenž maje ve škole dítky rodičů chudých a bohatých, vodíval se ze školy jenom s bohatými; doprovázely ho, držely se ho; dítě nádenníkově závistivě na ně patřilo, dítě chudého řemeslníka se zatvrzovalo, že jím pohrdáno.

Nezískal si lásky učitel, jenž jak na konci hodiny zazvonilo, sestupoval do lavic, sedal si tam mezi děti, brával je na kolena, „hompal“ je. S počátku se to dětem sice líbilo, avšak ponenáhlu sevšednělo, k drzosti, smělosti je svádělo.

Nezískal si lásky učitel, jenž denně vypravoval dětem veselou příhodu, malou frašku, anekdotu. Smály se děti, smály; avšak mnohdy jen proto se smály, že pan učitel vypravoval, co už vypravoval. Co času zmařeno!

Nezískává se láska dítek titěrnostmi, „bratříčkováním“; jiného jest potřebí základu, a tím jest úcta a vážnost k učiteli, jakož ani mezi dospělými lidmi nelze mluvíti o lásce

a přátelství, kde není úcty a vážnosti. Nikdy si děti upřímně nezamilují učitele, nectí-li ho, neváží-li si ho.

Úcty však a vážnosti nezískává učitel nemírnou přísností; „despoty“ se děti bojí, ale nemilují ho, ba nenávidí ho, že jim ztrpčuje nevinné mládí, na skrovné jejich chybičky, zvětšujícím sklem se dívá a nepřiměřeně trestá; nenávidí učitele, nenávidí školy jako káznice, chodí tam s nechutí.

K nemírné přísnosti družívá se „škarohlidství“; a je-li už pouhé jméno „škarohlíd“ nevábivě působivé, tím méně působivější, čím odpornější pan učitel „škarohlíd“.

Čím si tedy získati lásku dítek? Bezpečným stejnoměrným charakterním chováním. Takový učitel není stranníkem, u něho neplatí boháč více chudáka, váží si žáků nadaných, nepohrdá méně nadanými; odpustí, kde možno odpustiti; jest neúprosný, kde nelze odpustiti; nezná vrtochů, nezná kolísavosti; podobá se klidné řece, jež se velebně nese požehnanou rovinou; přichází do školy vždy připraven, by nikdy na něm děti nepostihly jakés nejistoty, rozpačitosti.

Takového učitele váží si děti, ctí ho a proto i milují. Láska pak za lásku. Učitel bez lásky, buď si i Sokrata moudřejší, věz si kdejaké pravidlo paedagogické a methodické, nesvede ničeho kloudného u žáků.

Proč se děti mnohdy nezvedou.

Nejšlechternější lidé všech věků hleděli povždy na vzdělání a výchovu mládeže jako na největší povinnost od Boha rodičům i učitelům svěřenou, a řídili se pokyny, jež Bůh sám v nejlepší paedagogice, v Písmě svatém, na přčetných místech dává. Tam čteme na př.: „Kdo se štítí učení, upadne ve zlé věci“. Přisl. 17, 16. — „Synu, přijímejž učení od mladosti své, a až do šedin nalézati budeš moudrost.“ Sir. 6, 18. — „Slyšte, synové, kázeň otcovu a pozorujte, abyste poznali opatrnost. Dar dobrý dáť vám, neopouštějte zákona mého. Neboť já jsem byl syn otce velmi outličký a jednorozený před matkou svou (t. j. miláček otcův a jedináček matčin) a učival mne a říkával: Přijmiž srdce tvé slova má, ostříhej přikázání mých, a živ budeš. Nabuď moudrosti, nabuď opatrnosti, nezapomínej, ani se uchyluj od slov úst mých...“ Přisl. 4, 1.—5. — „Po pilnosti přijde moudrost.“ Kazat. 10, 10. — „Jako ten, jenž oře a seje, přistupuj k moudrosti a očekávej dobrých užitků jejích; neboť v díle jejím maličko popracuješ, a brzy jísti budeš z plodů jejích.“ Sir. 6, 19. 20. — „Jak veliký jest, kdo našel moudrost a umění! Ale není nad toho, kdo se bojí Pána. Bázeň Boží nade všecky věci se postavila.“ Sir. 25, 13. 14, — „Synu, bez rady nic nečiň, a po účinku nebudeš želeťi“. Sir. 32, 24. — „Vesel se, mládenče, v mladosti své a v dobrém budiž srdce tvé ve dnech mladosti tvé, a chď po cestách srdce

svého a dle vidění očí svých; ale věz, že pro všecky ty věci přivede tě Bůh k soudu“ (t. j. proto užívaje časného dobra, přikázání Božích při tom nepřestupuj a hříchu se varuj). Kaz. 11, 9. — „Lahod' synovi (t. j. chovej ho rozmazleně), a nažene ti strachu. Shýbej šji jeho z mládí, dokud jest malý, aby se snad nezatvrdil... Uč syna svého a pracuj na něm, abys mrzkostí jeho uražen nebyl“. Sir. 30, 9, 12 13.

Všecko toto naučení Páně korunováno jest v plnosti času příkladem nejsvětější Rodiny, příkladem blahoslavené Panny Marie, sv. Josefa a božského Spasitele, nejsvětějšího vzoru dítěte.

Nešetřili rodiče všeho toho, nezvedou se jim děti. Chceme však o nezvedenosti s jiného ještě hlediska pojednati; chceme podati několik črt ze znamenité psychologické a paedagogické studie „Nezvedené děti“, již napsal Ferdinand Nikolay a jež poctěna první cenou od francouzské „Akademie věd morálních a politických“; za krátko bylo dvacateré vydání knihy té rozebráno.

I.

Z domácí výchovy.

•Chtěl jsem rozmarně napsati vážnou knihu. •
(Nikolay).

Špatně pochodí rodiče, užívají-li nesprávných přirovnání.

„Podívej se, jak sousedův Emilek jest poslušný a zdvořilý ke služce!“ — „Že je zdvořilý? Onehdy jí řekl: opice!“

„Ne, ne, miláčku, mylíš se; špatně jsi rozuměl.“ hájí se matka. — „Nevěříš mi?“ brání se dítě. „Zeptej se jeho tatínka, mám-li pravdu.“

Druhý den začala opět matka: „Zajisté pan X. nenechá svému synu v ruku pušky; to by bylo velice nebezpečné!“ — „Že mu nenechá pušky? Vždyť mu nedávno koupil malý revolver.“

Tak si rodiče škodí. Že jim schází osobní autorita, volají si na pomoc příklad jiných, jakoby se musili u svých dětí omlouvati.

*

Marné sliby. Jako jsou škodlivy marné hrozby, rovněž škodí autoritě rodičů marné sliby.

„Sníš-li polévku, koupím ti panenku.“ — „Přijdeš-li brzy, dostaneš ovečku.“ — „Budeš-li pěkně psáti, dostaneš velikého dřevěného koně.“

Dítě roste a roste a nevidí nikde slibů těch splněných. Dalo se třeba desetkrát, dvacekrát podvésti, jelikož od přirozenosti jest důvěřivé; ale všecko má konec. Dítě ze zkušenosti pozná, že je podváděli a jeho lehkověrnosti využítkovali; až mu budou zase slibovati, řekne: „Napřed mi ukažte, co mi slibujete“. Anebo řekne: „To mi již dávno slibujete!“

*

Podvody. Ubohé dítě, jehož dětská víra schválně jest podvedena. „Podej mi své péro, miláčku, něco ti nakreslím.“ — Dítě ihned poslechne. — „Tak, nyní se načekáš, než je zase dostaneš!“

Ký div, že se dítě v duchu rozhuěvá a si pomyslí, proč že se mu poroučí, aby bylo upřímné a pravdomluvné?

Jiný příklad: „Že's byl hodný, půjdu s tebou do cirku“. A dítě se zavede k zubnímu lékaři.

Jindy obejde se pravda, aby se zabránilo nepříjemnostem. Povídá se dítěti o chutné šťávě. „Ach, jak jest dobrá!“ praví matka, dělajíc, jakoby pila. Dítě, důvěřujíc matčinu slovu, dá se obloudivi, vezme koflík a napijese; pozná však, že mu bylo podáno něco odporného. Rozlobí se, koflík odhodí a nevěří už matce, protože bylo od ní podvedeno.

*

P o s m ě c h. Mnohý si myslí, že napraví dítě posměchem. Zahanbené ubožátko někde v koutku pláče. Otec je vytáhne a praví: „Podívejte se, jak pěkně vypadá, jak jest hezký, jak jest způsobný!“

Takovou řečí se dítě jen roztrpčí a zatvrdí. I když musí býti pokáráno, má viděti a poznávati, že to rodiče třeba více bolí a rmoatí než je samo, nemá se tedy trestati jiným pro zábavu nebo na odiv.

*

Z a h a n b o v á n í. Jsou rodiče, kteří dětem co chvíle říkají: „Ty jsi hloupý! Ty jsi tupec! Ty jsi nešika!“

I kdyby to bylo pravdou, je tím dítě velice zraněno ve svých citech, velice pokořeno. Ostatní,

kteří slyší takové titulatury ubohého dítěte, budou mu také tak říkati, a tak bude ubohé od rána do večera slyšeti o své hlouposti, tuposti a nešikovnosti. Což když se na konec do toho vžije a si pomyslí, že si nemusí na ničem dát záležiti, že se nemusí učit, aby bylo pravdou, co mu se celý den říká, že jest hloupý, tupý, nešikovný.

Jak se kolikrát křivdí dítkám, za hloupé prohlášeným! Ptal jsem se jednou osmiletého dítky, o němž také bylo rozhlašováno že jest hloupé — ptal jsem se ho na něco a dostal jsem vzácnou odpověď. Učilo se o moudrém Šalomounovi. I zeptal jsem se, co že si myslí o moudrém tom králi. A víte co prostince odpovědělo? „Kdyby byl král Šalomoun Pána Boha poprosil o moudrost pro všecky lidi, byl by ještě moudřejším a nebyl by pamatoval jenom na sebe“!

*

Dressura. Dressura měla by platiti jenom pro němou tvář; moderní materialismus uvádí ji také do lidské výchovy; staví zevnější vlastnosti nad vnitřní morální charakter; obírá se více zevnějšími formami než vnitřním obsahem, hledí si více rozumu než srdce.

*

Společnost. Pověz mi, s kým obcuješ, a já ti povím, kdo jsi. Okolí a příklad mají na dítě velmi působivou sílu. Jest želeť, že se naši synové přátelí ne dle volby svého srdce, nýbrž

dle mody, dle výše společenské třídy: děti soudních úředníků vyhledávají společnost dítek z rodin notářských; děti jiných vysokých úředníků přátelí se s dítkami bankéřů. Velkoobchod a velko-průmysl jsou třídou jenom pro sebe, neobcují s obyčejným měšťanstvem. Bohužel zapomínáme, že jest jenom jeden Bůh, jeden Otec všech, jeden zákon, jedna otčina.

Jaké opatrnosti je třeba při volbě služebnictva! Jeho vliv jest mocnější, že jeho příklad a chování jest trvalé, a že dítě samo vyhledává jeho společnost, jelikož se může mezi ním nenuceněji chovati a jeho dětská ješitnost se více uspokojuje.

Je-li pravdou, že vychování jest složkou ze všech slov, jež ucho zaslechne, ze všech myšlenek, jež se duchu poskytnou, ze všech příkladů, jež oko vidí, ze všech činů, jež se vykonají: jak jsou tu důležitý zásady těch, jejichž každodenní přítomnost zanechá v dítěti nesmazatelný, nevyléčitelný dojem!

*

M a z á n e k. Strannictví vůči dětem jest záhubným pokušením. Mnoho jest příčin, proč rodiče některému dítěti více jsou nakloněni, více mu přejí: Dítě se velice podobá otci nebo matce; jest sličnější, jest bystřejší než ostatní dítky. Druzí mu lichotí, koří se mu. Mazlíčkovi plyne z toho škoda, ale matince lahodí tato vůně kadidla, jímž se dítě její okuřuje. Zdaž nepropadá matka takto sobectví?

Mazlíček musí obyčejně ve svém pozdějším životě draze zaplatiti, že jej rodiče býčkali na úkor ostatních sourozenců. Rodiče nemohli se odhodlati pustiti zbožňované dítě z domu, nemohli se rozloučiti se zbožňovanou dcerou, bránili jí ve volbě stavu — a jsou pak příčinou její nespokojenosti, jejího neštěstí.

*

Nerozvážné řeči. Přes zákaz matčin vběhlo dítě do zahrady, hopkovalo tam, klopýtlo a poranilo se. Dalo se do pláče, běželo domů a nařká si, Matka řekne: „Dobře ti, Pán Bůh tě potrestal!“

Víme, co tím matka míní, avšak co si pomyslí dítě? Druhý den zase uteče do zahrady a majíc od včerejška smutnou zkušenost, dá si pozor aby neupadlo; avšak dá si též pozor, aby nikomu nepovídalo, že přes zákaz matčin bylo opět v zahradě. Nikdo ho tedy pro to nekárá; i usoudí z toho, že matka neměla včera pravdu, pravila-li že je Pán Bůh potrestal, pozná, že možno světem projíti i bez trestu; řekne si: „Matka něco řekla, co není pravda. Buď Pán Bůh netrestá každé chyby, nebo moje neposlušnost nebyla chybou“.

Dítě selhalo. Otec mu praví, že lhář jest horší zloděje, že se mu nevěří, ani když mluví pravdu atd.; na konec podotkne: „Ostatně si pamatuj, že i když dítě rodiče obelže, rodiče to jednou přece poznají!“

Tuto poznámku pokládá otec za zvláště důležitou a moudrou; myslí, že dítě bude nyní jistě vždycky mluvit pravdu, ježto ví, že se rodiče přece jenom pravdy dopátrají. Mýlí se otec, výsledek bude jiný. Především dne vzalo dítě cukrovinku a nebylo káráno. Že tedy ušlo trestu, vezme cukrovinku opět a opět, až rodiče na konci týdne vidí — prázdnou krabici od cukrovinek.

Nyní vědí, že někdo mlsá; ale kdo? Mladý zloděj vedl si tak obezřetně, že nebyl dopaden. Otec zatím zapomněl na svá svrchu uvedená slova a praví jednoho dne své choti: „Zdá se mi, že naše služka je velikou milovnicí sladkostí; mám ji v podezření“. — Synáček to slyšel a celá soustava o vševědoucnost rodičů se shroutila. Toť následek nerozvážných řečí.

Zadávají si rodiče ještě více hrůzí-li lehkovážně neobvyklými, nevykonatelnými tresty. „Nenapíšeš-li hned své úlohy, nesmíš nikdy se mnou na procházku“. — Nepůjdeš-li rychleji, dám tě prvnímu člověku, kterého potkáme“. — Nevstaneš-li hned, zůstaneš v posteli celý den“.

Ze všeho toho nevěří dítě ani slovu.

II.

Autorita. Trest.

Dva systémy zápolí při výchově: systém laskavosti, jenž chce stále jenom přesvědčovat; a systém autority, jenž dovede poru-

čiti. Kterému systému dáti přednost? Zkušenost učí: laskavost má často dobrý výsledek, autorita častěji. Laskavým působením na city vychováme dítky více citlivé, zjemnělé, než nezločné a všele oddané a poslušné; a tu ještě třeba uvážiti, že smíme po nich žádati, jenom co se jim líbí; Autoritou působíce dočkají se rodičové uctivých synů a vlast řádných mužů, kteří věrně budou plniti své povinnosti.

Především musíme u dítěte získati poslušnost prve ještě, než dovede naše rozkazy posuzovati. Začítí s poučováním a přesvědčováním, bylo by stavěti dítě na roveň s rodiči; musili bychom pak i strpěti, kdyby dítě činilo námitky, kdyby odpíralo, kdyby rozkaz odmítlo, nejsouc ještě dostatečně poučeno.

Lykurg chtěje varovati lid od převráceného vychování, vzal dvě stejně vylíhlá štěňata; jedno dal pěstovati jaksi změkčile, druhé přísně. Když psíci povyrostli, přivedl je na Spartské náměstí. Na jednom místě dal položiti chutný koláč, na druhém dal pustiti zajíce. Současně puštění psi; jeden vrhl se na koláč, druhý hnal se za zajícem; onen jakoby byl pozbyl svých přirozených vlastností, že byl změkčile pěstován, tento rozvinul své přirozené vlastnosti, že byl držán v přísné kázni.

Začínějž tedy vychování rozumnou kázní, a může pak býti do plněno působením na cit. Čeho jsme jednou dítěti rozumně odepřeli, toho mu již neskytéjme, třeba se toho sebe více do-

máhalo, sice se ukážeme slabými a z dítěte budeme míti slabocha.

*

Jsou nenapravitelny děti? Někdo myslí že ano. Divná theorie! Pak by bylo vůbec popřítí lidskou mravnost a zodpovědnost; pak by byl člověk jenom slepým nástrojem jakési nepravostné přirozenosti a obětí tíživého osudu. Jako se dá mladý zkřivený stromeček vzpřímiti, tak i mladistvá chybná duše dá se přece ještě ušlechtilé vzdělání; ovšem stojí to práci, stojí to námahu; avšak dobře řekl veliký Ozanam: „Vychování jako každé jiné lidské dílo má takovou cenu, jakou stálo námahu.“

Jest dvojný druh nezvedených dětí: 1. Děti, na něž nebylo řádně dozíráno. 2. Děti, jež nebyly řádně vedeny.

A proč nedozírali rodiče na své děti? Proč jich nevedli náležitě? Neuměli toho. Zdali každý dovede vycvičiti koně, psa? Mnohdy však sebe nerozumnější lidé, sebe neopatrnější myslí, že dovedou vychovávat dítě. Výchova a její pravidla jsou pevným zákonem; bez znalosti tohoto zákona jaké pak bude vychování?

Již tedy zřejmo, že špatnou výchovou dítek jsou mnohdy vinny chyby rodičů a skoro vždycky jejich přehmaty při díle tomto.

Chybují rodiče, nechtějí-li se s dítětem obírat, že jest jim to nudné. Dávají-li před dítětem přednost světským rozkoším nebo shou za obchodem, trestají-li dítě nerozumně podle svých

vrtochů, uvádějí-li je do pokušení, pouštějí-li je do lehkovážné, nebezpečné společnosti.

Chceme doklady o přehmatech rodičů? Zde jich několik: **P a v l í č e k** má čtyři či pět let, jest zlostný, bije chůvu, táhá své sourozence, osměluje se i proti matce. Jest špatně vychován. Když ho prvé popadla zlost, smáli se rodiče. Hrozívali mu trestem, ale nikdy ho nepotrestali.

J e n í č k o v i jest šest či sedm let; jest nestoudný, vzdorovitý, chtivý! Svou poslušnost takofka prodává; za všechno, co udělá, musí být odměněn; tatínkovi říká „škaredý“. Jaké to vychování? Když jej chce otec trestati, sebéže ho matka, říká: „Pojď, andílku, pojď k mamince, tatínek tě nemá rád, on je zlý!“

L u d v í k o v i jest deset let; jeho chování, jeho způsoby, jeho řeč jsou ošklivé; rodiče se zaň stydí; doma ho nic netěší, domů ho nic nevábí. Kdo tím vinen? Za dřívějších let neměli rodiče proň nikdy času, nechávali ho jen v rukou svého služebnictva; když zde onde přece se synkem promluvili, jen se s ním hádali, jen ho kárali. Dali ho do ústavu, kde bylo mnoho péče věnováno jeho rozumu, ale málo jeho tělu a ještě méně jeho srdci.

*

Lze se obejítí bez metly? Kdo by u vzdorovitého malého dítěte dosáhl úplné poslušnosti bez citelného občas pokárání metlou, byl by vynálezcem znamenitého systému, že by si naň i patent mohl vzítí. Zdeť marná výmluva:

„Proč pak zrovna trestati dítě, když je mohu oklikou k tomu přiměti, čeho na něm žádám; když mu mohu dokázati, že jsem v právu, když je mohu přesvědčiti, že mi běží o jeho dobro, o jeho prospěch?“ Odpovídáme na to: Možná, že se dá dítě přesvědčiti, avšak neposlechlo, nýbrž provedlo s v o u, milostivě vyhovělo vašemu přání, samo se nepoddalo; vyloudili jste na něm jeho rozhodnutí, ale váš předchozí rozkaz byl marný.

U dítky vzdorovitého, neposlušného nelze se tudíž obejít bez metly, dokud nemá dosti rozumu, aby vystihlo důvody, proč se mu poroučí. Platí to ovšem jenom první léta a pro řídké případy. Hlavní věcí při tom jest, aby dítě zkusilo, že se na ně může i metlou dokročiti, a aby tato bolná zkušenost byla mu výstrahou pro příště.

Nepřičí se používání metly otcovské a mateřské lásce? Nikoliv. Sice by nebyl dal Duch svatý napsati v Písmě svatém: „Kdo šetří metly, nenávidí syna svého, ale kdo ho miluje, v čas jej tresce“. Přisl. 13, 24. „Otcové, vychovávejte syny a dcery své v bázni a trestání Páně!“ Efes 6, 4.

*

S t a r o v ě k nebyl bez metly. Mezi všemi veřejnými i tajnými tresty nebyl žádný častěji předepsán než metla. U soudu židovského, kde nezněl rozsudek zrovna na smrt, byl vinník trestán metlou; „Bude-li pře mezi některými a podali by se na soudce, kohož uzří býti spravedlivého,

tomu palmu spravedlnosti dajš; kohož bezbožného, za bezbožného odsoudš. Jestliže pak uzří, že ten, kdo zavínil, hoden jest bítí, ať jej položí a před sebou káží bítí. Vedle míry hříchů bude i počet ran, ale tak, aby nebylo ran více než čtyřicet, aby šeredně zedraný před očima tvýma neodešel bratr tvůj.“ Mojž, 25, 1.—3.

U Peršanů ani sebe vznešenější osoby nezůstaly ušetřeny metly, jestliže jí zasloužily. U Římanů teprve ke konci republiky zákonem Porcinským bylo zakázáno měšťanů bičovati; proto Cicero veřejně vyčítal Verrovi, že dal jednoho měšťana zbičovati; proto ozval se i sv. Pavel, jakožto měšťan římský, v macedonském městě Filippi, že jej vrchnost tamější dala zbičovati. Čtemeť o tom takto ve Skutcích apoštolských: „Plavivše se z Troady, přišli jsme přímým během na ostrov Samotracii a druhého dne do města Neapole a odtud do Filippi, kteréžto jest první té části Macedonie město, obyvateli cizími obsazené. I byli jsme v tom městě několik dní rozmlouvajíce. V den pak sobotní stalo se, když jsme šli k modlitbě, že nějaká děvečka, mající věštího ducha, potkala se s námi, kteráž veliký užitek přinášela pánům svým předpovídáním budoucích věcí. Ta jdouc za Pavlem a za námi volala řkouc: „Tito lidé jsou služebníci Boha nejvyššího, kteří zvěstují vám cestu spasení!“ A to činila po mnoho dní. Pavel pak těžce to nesa a obrátiv se řekl duchu: „Přikazuji tobě ve jménu Ježíše Krista, abys vyšel od ní. I vyšel v tu hodinu. A vidouce páni její, že odešla naděje zisku

jejich, chytivše Pavla a Silu, vedli je na náměstí ke knížatům a postavivše je před úředníky řekli: „Tito lidé jsou Židé, bouří naše město a zvěstují obyčej, kteréhož nesluší nám přijmouti, ani zachovávat, poněvadž jsme Římané“.

I seběhla se proti nim obec, a úředníci strhše sukňe jejich, kázali je metlami mrskati. A mnoho ran jim davše, vsadili je do žaláře, přikázavše strážnému, aby jich pilně ostříhal. Tedy on, maje takové přikázání, vsadil je do hlubšího žaláře a sevřel jejich nohy kládou. Tedy o půl noci Pavel a Silas modlíce se chválili Boha; i slyšeli je ti, kteří byli v žaláři. Najednou pak stalo veliké zemětřesení, tak že se pohnuli základové žaláře; a hned se všechny dveře žaláře otevřely, a se všech okovy spadly . . .

A když byl den, poslali úředníci služebníky k strážnému žaláře: „Propust tyto lidi“. I oznámil strážný žaláře slova ta Pavlovi: „Úředníci poslali, abyste byli propuštěni; pročez nyní vyjdouce jděte v pokoje“. Ale Pavel řekl jim: „Zmrskavše nás veřejně, neodsouzené, vsadili nás lidi Římany do žaláře a nyní nás tajně vyhánějí? Ne tak, ale nechť sami nás propustí.“

I báli se uslyševše, že by Římané byli, a přišedše odprosili jich a vyvedše je, žádali, aby vyšli z města“. (Skut. 16).

Římští vojáci a otroci byli za trest bičováni. I za středověku podržena metla. Také královští synové musili občas metly zakoušeti. Tak jest zaznamenáno, že francouzský král Ludvík XIII, (1610—1643) ve svém mládí jevil velikou

nechut ke čtení. Chtějíc tuto jeho nevoli zlomiti, poručila královna matka vychovateli Souvréovi, aby dal princi metlou. Princ se bránil trestu, ale rozmysliv se prosil: „Pane Souvré, nebijte mne mnoho!“

III.

Veselé vychování.

»Smutná věc se smutným dítětem«.

Smích jest projevem radosti, jako jest pláč projevem bolesti. Nemá-li dítě zásoby veselosti, bude trudné jeho mládí a nevalný jeho další věk. Smích jest lepší než lék, jest nutnou součástí vychování, nedostatku jejího nelze nahraditi, rozšiřuje srdce, ulevuje duchu, napomáhá rozvinutí organismu, zpřijemňuje charakter.

*

Neříkej nikdo: „Letory dětské nelze předělati; jedny jsou veselé, jiné smutné; to už jest jejich přirozenost“. Slova ta by snad platila o dětech, jejichž vychování již by bylo hotovo, a to špatně hotovo; avšak začne-li se v čas, lze všeho dosíci. Neříká se nadarmo, že zvyk je druhá přirozenost. A jestliže stálé, nepřerušené působení přemění člověka dospělého, oč spíše stane se to u dítěte?

*

Dr. B e l l u n i o, znamenitý lékař, takto píše: „Radostí zachovává se zdraví dítěte, ulehčuje

se zažívání, sílí se tělo, seslabuje únava“. A tak-li blahodárně působí radost na tělo, což teprve na duši! Dopomáhá jí ku blahé spokojenosti a rozmilé veselosti. Čím více jest srdce radostí rozšířeno, tím více místa má v něm dobrota a něžnost“.

Dopřejme tedy dětem hojně radosti, nekazme jim radosti!

*

Dobře praví slovuťný biskup Dr. Pavel Vilém z Kepplerů, že jest důležité a účinně dopřáti radosti dětem, třeba jen maličností. Dítě má již od přirozenosti jemné porozumění pro malé dárky; i nemá porozumění to býti otupováno, jak se bohužel za našich dnů často stává; i z nicotných věcí možno dítěti způsobiti radost, jen když mu rozumíme, jen když je milujeme. Především se má v tom umění znáti matka. Sebe menší dárek, hračka, kousek chleba, květinka, jsouce provázeny laskavým pohledem, jakého jest schopno oko mateřské — provázeny laskavým slovem, jakéž umějí promluvíti ústa mateřská, činí dítko šťastným, činí je takofka králem, jenž všecko má, jemuž všecko přání se splnilo.

Také otec i učitel, kteří jsou vážnější povahy a přísnějšího charakteru, mají s dostatek prostředků, aby do života dětského uvedli radost. Láska i zde nalezne tisíce příležitostí, by se projevila a jasným paprskem dítěti do srdce zářila. A tyto sebe menší radosti, jichž dovede láska matčina, otcova, vychovatelova posky-

nouti, podrží pro srdce svou sladkost, svůj půvab, svou líbeznost i do dospělejšího ještě věku, ba pro srdce zvláště dobrá až do let nejpozdnějších, až do věčného stáří. Schiller nazývá klín matčin svatým ostrovem, kdež nenalezne dítěte smutná trudnost a starost. Jean Paul praví: Jako ptačí vajíčka a novorozené holoubátko touží po teple, tak se i dítkám chce tepla, totiž radosti a veselosti. Radost je nebem, pod nímž se všecko daří!

Radost jest nezbytnou průvodkyní kázně a discipliny; obě patří k sobě, takže kázeň bez radosti mine se cílem, a radost bez kázně rovněž se ukáže marnou. Učitel, který dovede žákovi vštípati radost pro předmět vyučovací, mnoho získal; radost ta bude mu lepší pomocnicí než jakýkoliv kárný prostředek. Podaří-li se nám vštípati dítěti radost z modlitby, ze služeb Božích, z práce, ze skutků sebezapření a lásky k bližnímu, znamenitě jsme pokročili v díle vychovatelském a zdárný charakter bude se vyvíjeti sám sebou.

Mnoho radosti působí dětem pobyt v Boží přírodě, hry pod širým nebem, procházky, tělesná cvičení a pod. Dobře, velmi dobře učinil tudíž svatý Otec Pius X., když v říjnu 1905 otevřel Vatikánské zahrady tělocvičným hrám pro mládež z různých katolických spolků římských, když se svými hodnostáři byl hrám těm přítomen a „vítězům“ při hrách těch rozdal 200 zlatých a stříbrných medailí.

Věru, takový ústav, který nedovede svým chovancům způsobiti přiměřené radosti, zvláště radosti v Boží přírodě, mohl by směle býti zavřen či zrušen.

IV.

Hlavní chyby našich dětí.

Na prvním místě stojí sobectví, tož především jest odstraniti; avšak bohužel neděje se to. Dobře praví osvědčený znalec Alfons Karr: „Jako bychom usilovali zakrýti dítěti jeho slabost a závislost. Zdá se nám, jakoby vztahovalo ručky po nějaké části světnice, a již mu podáváme kde jaký předmět z té části světnice. A tak je učíme, aby se jen dalo trochu do pláče, nebo do křiku a kde co, kde kdo hned bude pohotově jemu sloužiti. Jako bychom se dítěte báli, jako bychom chtěli v něm vypěstovati přesvědčení, že má velikou moc a že každý je otrokem jeho vůle, vlastně svévole. Ach, chápu, jak sladké by bylo, moci vyhověti každému přání dítěte, všecky jeho cesty květinami posypati, všecky hodiny jeho v mládí radostmi vyplniti. Avšak což zůstane stále dítětem, a budete mu stále po boku, abyste ho chránili? Zestárnete, zmizíte se světa. Ba ještě dříve dostane se syn váš do širého světa, setká se s rozmanitými lidmi a věcmi, tu zraní svou hlavu, tam své srdce!“

Věru, sobectví jest velmi nebezpečné a nenasytné. Jsou děti sobecké, které by svou zemdlenou matku přinutily, aby třeba celou noc proseděla u jejich lůžka ruku v ruce. A matka? Vidí v tom důkaz lásky!

Jak mile naproti tomu zní z úst šestiletého nemocného chlapečka tato slova: „Nenaříkám, aby mohla maminka spáti!“

*

Hněv. Sotva se dítě narodí, již se poddává hněvivosti, jež se projevuje pláčem, svíjením, kopáním. Řekli bychom, že cítí bolest a že se jí tak brání; avšak ono dovede se hněvati i když vyrostе, i když dospěje užívání rozumu, a to tím více, čím nerozumněji jest od jiných ke hněvu drážděno, na př. od nerozumných příbuzných, od pošetilé služky a pod. Kolikrát slyšíme lidi takové říkati dětem: „Udeř ten zlý stůl! Udeř tu zlou stolicí!“ — když dítě o stůl, o stolicí zavadilo, se udeřilo a se rozplakalo. Tak se pěstuje hněvivost a mstivost.

Jak nebezpečný jest hněv! Kolik lidí hněvem zemřelo! A nenásleduje-li z hněvu přímo smrt, následují neblahé nemoci, jako na př. zimnice, zákal očí, křeče, padoucnice, jak dosvědčují zkušení lékaři. Pohybem, studeným obmýváním, odloučeností možno dobře čeliti zhoubné hněvivosti; také pohled na hněvivého vášnivce byvá dobrým prostředkem, právě jako staří Spartané učili svou mládež střídmosti tím způsobem, že jí ukazovali opilé, pod němou tvář kleslé otroky.

*

Zárlivost. Mnohému dítěti již se třeba omrzelo, že je matka stále líbá, již odvrací tvář od nových polibků, již se mu jich nechce; avšak kdyby v touž chvíli bratr nebo sestra jeho k

matce se přitulili a byli libáni — rozdurdí se dítě první, nebude jim toho přát. Žárlí.

Ve kterém srdci dětském se zahnízdí žárlivost, tam veta po radosti, po veselosti. Nechce se mu bráti, chce býti samo, obličej vadne, tělo hubne.

Nebylo by dětské žárlivosti, kdyby nebyla nerozumně od mnohých rodičů pěstována různými žerty, jež se svými dětmi dělají, říkajíce na př. synáčkovi, že jeho malý přítel Jakoubek jest hodnější, že by ho raději měli za svého synáčka, než jej a pod. Mluvte takto k svému dítěti, a uděláte je nespokojeným, nedůvěřivým, žárlivým. Stane se to tím spíše, jestliže je zahanbujete jeho vlastními bratřimi a sestrami. Žárlivost postoupí pak v nenávist a zlost, ve zlobu a nepřátelství. Vzpomeňme si na Josefa Egyptského, jak naň žárlili jeho bratři, že mu otec Jakub pořídil vzácný pestrý šat, jak mu záviděli, jak jej chtěli usmrtiti, do studně jej uvrhli a pak prodali otrokářům.

*

Bázeň. Čím jasněji poznává dítě hrozící nebezpečí, tím více se bojí; proto za stejných okolností má desítiletý hoch větší strach než dvouleté dítě.

V Maraisu — vypravuje autor Nikolay — měli jsme milé přátele, kteří nás vždycky s upřímnou radostí přivítali, zlíbali a kdejakou bračkou zahrnuli. Avšak když mi bylo již pět let, vymýšlel jsem si jakoukoli možnou příčinu

a výmluvu, jenom abych nemusil s rodiči na návštěvu v Maraisu. Proč? Musilo se jíti ulicí sv. Antonína a tam podle uzenářského krámu, kdež na dveřích visel ohromný divoký vepř, o němž mi kdosi řekl, že je živý a velice zlý. Zprvu jsem se ho bával, později jsem si ho ošklivil, a proto nechtěl jsem tou ulicí jíti ani k těm hodným přátelům.

Přečtěmež si, co napsal Dr. Pujol: „Pozorujeme úzkost jednoho z nešťastných dítek, jimž dospělí s velikou zálibou a rozkoší vypravovali hrůzyplné příběhy o loupežnících, lidojedech a strašidlech. Jest čas jíti spat. Položí dítě do lůžka, nechají je samo, světlo odnesou. Zaslýchne-li dítě sebe menší šumot, praskne-li nábytek, hned mu vytvoří nejstrašnější obrazy jeho obrazotvornost, přeplněná loupežníky, vrahy, rakvemi, strašidly. Zaleze pod peřinu, zakryje si i hlavu, ruce položí na prsa, kolena skrčí, a jest jako klubko; chce býti co nejmenší, aby se ukrylo před obávaným nepřitelem. Krví takto dovnitř hnanou nastane prudký tlukot srdce; tepna jde rychle, nepravidelně, dech je krátký a rychlý, dítě jej zdržuje, aby se neprozradilo. Oči má vypouleny, sluch napjatý, tělo bez pohybu, všecka pozornost jest upřena na obávaný předmět, až konečně vyčerpá všecku sílu svalovou, seslábne, začne se potiti a usne; avšak spánkem tím se neosvěží, jelikož jej provázejí hrozné sny.

*

N e s m ě l o s t. Velice se mrzívali rodiče, že dítě, které pokládají za velmi rozumné a ducha-

plné, se uzavírá v mlčelivost, nerado mnoho mluví, anebo jen co nejméně své přednosti a dobré vlastnosti ukazuje. Zdaž se právem takoví rodiče mrzí? Nikoliv. Nesmělost jest dcerou skromnosti, pochodí z vědomí dítěte, že je ještě takřka ničím oproti zkušeným lidem dospělým; a toto vědomí jest důkazem, že dítě něčemu rozumí, že umí souditi.

Však se dítě, dospívajíc věkem, nesmělosti zbude a dovede býti zmužilým a statečným, dovede vykonati znamenité činy lásky k vlasti, lásky k bližnímu.

Jak nesmělá na př. byla za svého dětství slavná blahosl. Panna Orleánská († 1431)! Vyrůstla daleko světa jen mezi stády a u přeslice; třásla se, když ji kdo oslovil; hořce plakala, když tehdy vítězní zpupní Angličané tupili její poražené krajany Francouze; jsouc volána s hůry do boje, francouzskému králi Karlu VII. na pomoc, odvětila nesměle: „Já jsem jenom chudé dítě, neumím ani mečem mávati, ani na koni seděti.“ — A ejhle, toto slabé dítě chudých pastýřů zvedlo z prachu povalený prapor Francie; před ní, bohonaděnou pannou, prchali vítězní bojovníci angličtí. Panna Orleánská nesla v čele nejsmělejších rytířů francouzských památný prapor do boje a k vítězství. Panna Orleánská získala „malému králi Bourgeskému“, jak nepřátelé posměšně přezdívali nešťastnému Karlu VII. za doby jeho ponížení, název „král Karel Vítězný,“ jakým se jmenuje v dějinách; ona jej takřka lesem ne-

přátelských mečů provodila do Remeše a ozdobila jeho hlavu korunou otců.

V.

Ďěti prostořeké.

Slušnost žádá, aby se netrpěla dětem prostořekost. Avšak kolik zajímavosti spočívá v naivních nápadech takových dětí, kolik zdravého rozumu, kolik zdravé kritiky! Mohly by mnohdy závoditi s velebenými výplody lidí dospělých. Slyšme několik dokladů.

„Dobrý den, miláčku! Jsem všecka zoufalá! Tvoje matinka jistě onehdy myslila, že mě zastane doma, já však jsem právě musila někam odejít. Asi se na mne hněvala?“ . . . „Že by se byla hněvala moje matinka? Nikoliv. Řekla jen: „Dobře, že není doma! Honem odejděme!“

Obědvají; mají hosti. „Jedna z našich domácích perliček,“ praví přívětivě hostitelka . . . „Toť kousek radosti venkovského života; člověk ví, co svým hostům předkládá.“ — „Maminko,“ ptá se synáček, „je to ta perlička, která se nám včera utopila?“

Přišla návštěva. Dítě bylo samo v saloně, i volá: „Maminko, pojd honem; přišla ta dáma s dlouhým nosem!“

„Vždycky se raduji, když k nám přijdeš na oběd.“ — „Máš mě tedy velice rád?“ — „To ne, ale míváme o jedno jídlo více.“

Milostpaní má odpoledne hosti. Posluha přinesl krásnou kytici. Hostitelka se diví: „Toť vzácné květiny! Kdo pak jest asi dárce . . .?“ „Ale,

matinko, vždyť jsi sama ráno květinářce poručila, aby ti o páté hodině kytici poslala!“

„Je tatínek doma?“ — „Nevím, ale zdá se mi, že pravil, kdybyste přišla, abych řekla, že není doma.“

„Příteli, že jste mi psal? Lituji, dopisu jsem nedostal; však to není po prvé, co se list na poště ztratí . . .“ — Dítě přerušil otce, řkouc: „Ale tatínku, co pak se nepamatuješ, že jsi ten dopis hodil do koše, že za nic nestojí?“

Zdaž by nebylo prostofekosti dětské, kdyby nebyli prostofekými rodiče?

VI.

Láska mateřská a otcovská.

„Nejlepší školou jest matka.“ (Michelet).

Narodil se synáček. Setká se u matky hned od prvního okamžiku s nejrůznějšou něžností, kdežto otec zůstává odměřeným. Matka na sebe takřka zapomíná; nechápe, že by mohlo býti cos důležitějšího nad blaho milého dítěte; všecka se mu obětuje, všeliké sebezapření si ukládá. Kolik bezesných nocí bude následovati, kolik obav, kolik starostí, než se jí od této malé bytosti dostane prvního usměvu, prvního políbení! Ale což na tom! Tomuto malému miláčku se zachovati, proň trpěti — toť matce nevyslovitelnou radostí, toť potřebou přirozenosti. Čím více se obětuje, tím více se cítí matkou.

Konečně nastane den, kdy dítě, již sebe i své okolí poznávajíc, po prvé zažvatlá „ta — ta.“ Tu i otec mocněji bude dojat a od té chvíle bude i on živěji a hlouběji pro dítě cítiti, než činil dosud ode dne narození dítěte. Proč se takto opozďuje láska otcova za láskou matčinou? Protože otec neumí tak nezištně milovati.

*

Převaha vlivu matčina v rodině má znamenité přednosti. Matka může z blízka pozorovati povahy, náklonnosti nebo chyby své mladistvé rodiny, kdežto otec, jenž jsa vzdálen, a proto jenom občas zasahuje, může snadno octnouti se v rozporu s nařizenými a opatřeními matčinými vůči dětem. Jak potom vychování vypadá, znázorní nám povoz, do něhož jsou zapřaženi dva koně, ale ne vedle sebe, nýbrž proti sobě, jeden v předu, druhý v zadu.

Ideálem by bylo, aby si otec osvojil něco z matčiny vládnosti a zůstal přirozeným zástupcem autority, matka aby byla pak od otce tak podporována, by v jeho nepřítomnosti mohla i „mužně“ poručiti, a dítě aby musilo jí poslechnouti.

*

Matky, nenadsazujte maličkostí! Co se kolikrát zbytečně nanaříká matka nad nějakou nicotnou malicherností, jež se dítěti přihodila! Čeho tím docílí? Dítě se rozmazlí, nedospěje odvahy a ráznosti.

Dítě se škráblo nebo uhodilo. „Ach, můj andílku, jakou to máš bolest! Podívejte se jen,

co si udělal! Honem, honem podejte anglickou náplast! Pojď sem, drahoušku! Bolí tě to mnoho?"

Ký div, že při tom všem nářku a křiku bude si dítě mysliti, že je s ním zle. Ký div, že se teprve nyní rozpláče, kdežto dříve mu do pláče nebylo.

Děje se tu cosi podobného, jako kdesi v soudní síni, kdež advokát svého klienta tak obhajoval, až ten milý obžalovaný dal se do pláče. Porotci myslili, že lituje svého činu; avšak porotce zaslechl tento povzdech obžalovaného: „Ani jsem nemyslel, že jsem tak nešťasten, jak to tento povídá.“

VII.

Zázračné děti a přetěžování.

U umělců, hudebníků, básníků a skladatelů spatřuje se nejčastěji velmi brzká dovednost, právě že geniálnost jest vrozena, kdežto učenost jest výsledkem teprve dlouhého studia a učenosti. Čtyřletý Mozart hrál s takovou jistotou a dokonalostí, že se mu divili na všech panovníckých dvorech evropských. Z mladických výtečných sochařů a malířů jsou známi především Canova, Petr z Cortony, Adrian Brauwer . . . Jakou podivuhodnou náhodou projevil Canova svoje nadání sochařské. Byl původně cukrářským učedníkem. Jednou zhotovil k hostině italského šlechtice krásného ležícího lva, který byl jako živý; všichni hosté byli podivem uneseni. Učedník zavolán, a za krátko dostal se z ku-

chyně do atelieru slavného sochaře, aby pak časem i toho překonal svými velikolepými sochařskými výplody.

Jakožto doklady znamenitého literárního nadání zasluhují zmínky ze staré doby římských císařův, Augustus, který jako dvanáctiletý, a Tiberius, který v devíti letech promlouval úchvatnou pohřební řeč; z doby nové Pico Mirandola, jehož paměti kde kdo se divil, Erichon, kterýž patnáctiletý byl takřka živým slovníkem kolika řečí, Viviani, kterémuž v jeho dvanácti letech málokterý matematik se vyrovnal.

Seznam takovýchto výjimek není příliš dlouhý; mnohé děti třeba na krátko vynikly, však dospěvše mužného věku, vrátily se do počtu lidí obyčejných. Událo se jim, jako předčasným květům, jež nepřinesou ovoce, aneb přinesou-li, jest i to ovoce předčasné, nedostává se mu trvanlivosti, nelze ho uchovati. Jindy zase jako by jediná větev na stromě přerostla všecky ostatní, strom bývá tím znetvořen, ladná proporce porušena.

Který způsob učení jest lepší? Pobádati a hnáti žáka od nejtítlejšího jeho věku tak, aby co možná nejdříve prošel všemi školami a vykonal všecky zkoušky? Či dopřáti synáčkovi, by se bral svou váhou, podle své přirozenosti? Tento druhý způsob jest zajisté žádoucí, protože přirozený, kdežto ono honění o překot připraví mladíka o poesii mládí, podobajíc se místo milému studiu kvapné a úchvatné „práci ak-

kordní“, a podlomí životní síly, jelikož je tolik přetěžuje.

*

Přetěžování! Co dále a děje se němé tváři, zvířatům, jež zapřáhneme do svých povozů, a nakládáme jim více, než utáhnou, anebo když nutíme je do běhu, kdy běžeti nemohou, to se děje mládeži ve škole. Dítě musí příliš brzy do střední školy, musí se učit mnohým věcem, a učí se špatně.

Jestliže kdo proti tomu protestuje, jestliže se domáhá pro dítě práva, aby mohlo jako dítě žít, utrží si posměch jako zpátečník, jako odpůrce vzdělání. Školního programu i zkoušek rok od roku přibývá, beze zkoušek se mladík nikam nedostane, nebo se dostane málokam, konkurence jest veliká. Chce-li prý tedy kdo cíle dojít, musí co nejdříve začít. A tak ubohé dítě octne se předčasně v pohonu středoškolském, a u věku, kdy by mělo jeho mládí květem rozkvétati, není než malým unaveným člověkem, který si nehrál, který se neumí už smáti. Duch jeho jest unaven, srdce seschlé, duše stísněna, avšak má už vysvědčení, už si odbyl zkoušky!

Francouzská akademie věd vydala zprávu o přežalostných výsledcích pozorování kouaných na školní mládeži; sbledalať předčasné ochabnutí i nečinnost ústrojů zažívacích, neduhy oční, zkrivení páteře, chudokrevnost, krtice, úbytě, bolest hlavy, zánět mozkových blan, ba často i šílenství. Skutečných vědomostí ubývá, domýšlivosti přibývá. Že slyšeli o mnohých věcech mluvit,

domnívají se mladí lidé, že všecko vědí, zatím však chvílemi projeví se býti nedouky. Dvojnásobná chyba, plynoucí z přetěžování jest, že se hlava rozpálí a srdce zchladne.

V medicinské akademii prohlásil dr. Lagneau na základě přehojných dokladů, že přibývá u žactva obojího pohlaví bolení hlavy, krvácení z nosu, krtic, různých novotvarů v témž poměru, v jakém přibývá doby trvání jejich studií.

Když už ti malí mučedníci moderního systému vyučovacího tělesně takřka úplně se vyčerpají, kdyby alespoň duševně a mravně stali se z nich vynikající mužové! Kdyby se jim místo lehkého nátěru okamžité učenosti dostalo trvalé znalosti podstatných věcí! Kdyby se zdárně působilo na jejich charakter! Avšak toho není. Ze stížností akademii předložených zírám množství neúspěchů: porušení síly svobodné vůle a morální energie (jak dovodí Dr. Lagneau), vyčerpání duševních schopností (Dr. Dally), duševní bezvýznamnost (Dr. Fonssagrives), přepjatá dráždivost (Dr. Beaumedz), otupělý rozum (Dr. Beckel).

Podobná svědectví vydali nejslavnější lékaři obou zemědlů: doktoři Ereiman z Petrohradu, Durn z Hannoveru, Edes z Bostoou, Macpherson z Glasgoba; angličtí lékaři Ashby, Stally, Drowth, Donkin a Gibwon

Dr. Cohn uvádí university vratislavskou, erlangenskou, heidelberskou, na nichž sto procent, tedy všichni posluchači, trpí neduhy očními, nemluvě o jiných četných nemocech, způsobených stálým vysedáváním ve škole.

Lord Shaftesbury, praesident komise pro duševně choré, oznámil, že se v Anglii až přílišně rozmáhá počet onemocnělých nelidským opotřebováním nervů.

Avšak mladý lid chce přece dospěti cíle, ať jest nadán či není, ať má přiměřené schopnosti či nemá; a učitelstvo se jim propůjčuje. Všichni se měří stejnou měrou, všichni se uzpůsobují dle stejného modelu, všichni se hnětou jako ze stejného těsta. Všednost je obligatorní, originalnost jako by nenáviděna.

*

Několik systémů.

Po s p a r t á n s k u. Staří Spartané myslili, že dítě se vychová nejlépe, když se mu odepře všeliké pohodlí. I musili mladí Spartané mírně žít, bolest bez nářku snášeti, na tvrdé zemi spáti, strohých cvičení se podjímati. Kdo byl slabší přirozenosti a útlejší tělesné konstrukce, padl, byl obětován zájmům národa. Dítě bylo více majetkem státu, než rodičů; spíše v něm spatřován příští spoluobčan, nežli syn. Zřejmo z toho jenom užitekářství, jež se příliš neohlíželo na mravnost; vždyť byla i krádež dovolena, jen se nesměl zloděj nechat polapit. Známo o mladém Spartanu, že se zmocnil lišky a dal si od ní raději prsa rozkousati, než by se dal chyt-nouti. Toť morálka mnohých našich lidí i za našich dnů, jež vyjádřena čtyřmi písmeny: S. G. D. G. = „Se garder des gendarmes = Chraň se četníků!“

Jednou za rok směli mladí Spartané obětovati bohům otroky, aby si zvykli dívati se na krev. Veřejně bývali bičováni, aby se naučili trpěti bolest. Pokrmem jim byla černá polévka, v níž bylo něco mouky, koření a krve.

Známá paní Dacierová pěstovala prý svou zálibu ve spartánských způsobech tak velice, že své hosty častovala onou polévkou. Aby hostitelky neurazili, požili hosté, učenci, té míchanice, ale několik jich z toho onemocnělo.

Spartanismus nesvědčí naší době. Rodiny by zajisté protestovaly, kdyby si nynější stát osoboval, co druhdy spartánský, a nad to snaha o zpříjemnění života a ponodlí vnikla hluboko do společnosti. Ovšem s výhodou jest, děti rozumně otužovati a bodře vychovávat.

*

Po rytířsku. Rytíři, šlechtici právem se domnívali, že při vychování jejich synů bude s prospěchem spolupůsobení někoho třetího, ovšem když otec šťastně vychovatele toho zvolí.

Když dospěl hošík sedmého roku, byl vzat z rukou paní a odevzdán mužům. Když pak doma položen žádoucí základ, poslán syn na jiný hrad, ke zpřízněnému nebo spřátelenému rytíři, aby takto v cizině své vychování dokončil; poslán — jak se říkalo — „na dobrou stravu“.

Tak loučival se otec se synem, takovéto mu dával naučení: „Milý synu! Dosti dlouho meškal jsi dosud u otcovského krbu, nyní musíš vybrati se do školy, kde se máš naučiti chrabrosti

a statečnosti; každému mladíku ve tvém věku jest opustiti otcovský dům, aby v jiné rodině požíval dobré, chvalné stravy duševní a v různých oborech nabyt zkušenosti.

Jen, pro Bůh, zachovej svou čest! Pamatuj, čí jsi syn, nezkaž se! Buď při každé příležitosti statným a skromným, vzdávej ze všeho Bohu čest a díky!

Buď posledním, jenž ve společnosti mluví, a prvním, jenž v boji bojuje; vzdej povždy chválu zásluze svých bratří, neboť rytíř, který hrdinné činy jiných zamlčuje, jest lupičem cizího statku.

Milý synu! Buď vlídným a dobrotivým k osobám nižšího stavu; budou ti povděčnější než-li osoby stavu vysokého, které všelikou zdvořilost vůči sobě pokládají za povinnost, kdežto lidé nižšího stavu budou se tvým chováním cítiti poctěni, pochválí tě za to i oslaví!“

Matka šlechtice dala odcházejícímu synu na památku váček na peníze, ježž sama byla umělou prací zhotovila, a na krk zavěsila mu posvěcenou medailku.

Vychovatel, jenž mladého šlechtice do ciziny doprovázel a s ním tam meškal, měl povinnost svědomitě u něho zastávati otce, v potřebných vědomostech, dovednostech, avšak i ctnostech jej cvičiti a zdokonalovati.

Zdaž toho všeho domáhají se vždycky a všude šlechtičtí rodičové za našich dnů? Zdaž hofmistrové v rodinách takových vybírají se vždycky s touž opatrností, a žádá se po nich

táž svědomitost v příčině mravní dokonalosti jejich svěřenců?

Zdaž v rodinách nešlechtických, prostých, městských, vesnických podobná panuje svědomitost vůči dětem a jejich učitelům ve školách obecných i středních? Zdaž pováží rodičové, že by dětem jejich málo bylo poskytnuto, kdyby se vzdělal jejich rozum, ale srdce bylo zpusťlo?

*

Jest ještě mnoho jiných systémů, avšak nejlepším systémem zůstane ten, jež nám dal božský Spasitel, řka: „Nechte dítek a nebraňte jim ke mně jíti, neboť takových je království nebeské!“ Mat. 19, 14.

Z učitelských rozjímání sv. Jana de la Salle.

Vedle zasloužilého řádu svého „Školních bratří“ zůstavil nám sv. Jan de la Salle i četné jiné literární práce, z nichž nejznámější jsou „Rozjímání“ a „Krátké přednášky o učitelích a všech, kdož se zabývají výchovou mládeže“. Podáváme tu několik ukázek z „Rozjímání“.

Zavedení křesťanských škol jest dílem prozřetelnosti Boží.

„Budou slova tato, kteráž já přikazuji Tobě dnes, v srdci Tvém a budeš je vypravovati synům svým“ V. Mojž. 6, 6. 7.

1. Bůh, jehož dobrota je neskonalá, „chce, aby všichni lidé spaseni byli a k poznání pravdy přišli.“ I. Tim. 2, 1. t. j. aby poznali Boha a

všecko, co nám zjevil Písmem svatým a tradicí. Poznání jeho však lze dosáti jen kázáním slova Kristova; proto dí sv. Pavel: „Kterak uvěří v toho, o němž neslyšeli? a kterak uslyší bez kazatele?“ Řím. 10, 15. Ustanovil tudíž Bůh, „jenž prostřednictvím lidí zjevuje vůni známosti své“ (II. Kor. 2, 14.) a jenž poručil, „aby se z temnosti světlo zablesklo“ (Tim. 4, 6.), ustanovil jisté osoby, jež by jeho slovo druhým, zvláště dítkám zvěstovaly. Aby tyto osoby připravil na vznešené povolání ono, osvítil srdce jejich, by dovedly zase navzájem osvěcovati své žáky. Ježto pak Bůh u svém milosrdenství i vám takovýto úřad světil, nebuďtež na hanbu slovu jeho, nýbrž přičiňte se, byste před tváří Boží měli chválu, že pravdu zvěstujete všem, kdož vám jsou svěřeni. Toť budiž vaše hlavní snaha při vyučování, snaha provanutá pevným přesvědčením, že jste „služebníci Kristovi a rozdávači tajemství Božích“. I. Kor. 4. 1.

2. Hlavní povinností rodičů je křesťansko-náboženská výchova dítek; avšak, bobužel, přemnoho rodičů není s to, povinnosti této vyhověti; jedni nejsou schopni, druzí časnými obchody a starostmi příliš zabráni; i nemohou v přičině křesťanských povinností svým dítkám poskytnouti potřebného vyučování. Postarala se tudíž božská prozřetelnost, by takovýto rodičové byli nahrazeni osobami, kteréž mají s dostatek vědomostí i potřebnou horlivost, by posloužily dítkám božskými pravdami, kladly základ náboženství a zbožnosti do srdcí jejich podle

slov sv. Pavla: „Já podle slov milosti Boží, kteráž mi dána jest, jako moudrý stavitel, položil jsem základ.“ I. Kor. 3, 10. Ó vy všichni, kdož od Boha k úřadu tak svatému povoláni jste, užívejte hřivny svěšené, užívejte daru vyučovati, vedte své žáky pozorně a opatrně, zastávejte svědomitě rodiče v nejpřednější povinnosti jejich; buďte věrni ve svém povolání, byste přispěli k spáse duší svěšených, jak Bůh na vás žádá!

3. Bůh chce, by všichni lidé nejenom přišli k poznání pravdy, nýbrž i spaseni byli; nemohl by však toho chtít, kdyby neposkytl potřebných k tomu prostředků; proto vzbudil vychovatele, by s ním spolupůsobili. Dušedětek svěšených nazývá sv. Pavel „Boží rolí, Božím stavením“, (I. Kor, 3, 4) a vás si zvolil Bůh, byste mu na roli té, na stavení onom pomáhali, zvěstujíce dítkám evangelium Syna jeho jednorozeného.

I máte si úřadu svého na výsost vážiti, máte ze všech sil o spáse dítek pracovati . . . Duše každého našeho žáka jest Bohu neskonale draha; ztracena-li bude která vaší vinou, požádá Bůh duši za duši.

Jakých prostředků užití, abychom s Kristem o spáse dítek pracovali.

„Ve všech věcech sebe samého vydávej za příklad dobrých skutků, v učení, v celosti (zachovalosti a neúhonnosti), ve vážnosti!“ Tit., 2, 7.

1. Buďte přesvědčeni, že svatou proslovil pravdu sv. Pavel, řka, že člověk jenom sází, za-

lévá, vzrůst však že dává Bůh; buďte přesvědčeni, že jenom Bůh může pravé požehnání dáti vašemu dílu a k dobrému dovésti je cíli. Střetnete-li se tudíž při výchově mládeže s těžkostmi, nebudou-li někteří chovanci z vašeho vyučování míti žádoucího užitku, narazíte-li při svém díle na ducha nevázanosti a neučelivosti, shledáte-li u některého velikou náklonnost k zlému, poznáte věru, jak potřebí vám je utéci se k modlitbě, jak potřebí je božského Spasitele prositi, by vás nadchnul svým duchem, ježto vás vyvolil za spolupracovníky o spáse dítek. Všimněte si také Spasitele, jakožto dobrého pastýře, jenž hledá ovce ztracené, a naleznuv ji, nikterak jí nebije, nýbrž klade si ji na ramena a nese domů. Jste jeho zástupci, podobejte se mu! Věduce, že vaše síla nestačí na dílo tak vznešené, ustavičnou modlitbou k Pánu se utíkejte. Předkládejte mu denně potřeby svých žáků, obtíže i svou nedostatečnost; a Pán vida, že sebe pokládáte jen za mdlé nástroje v ruce jeho, dá zajisté vám, zač prosíte.

2. Ježíš Kristus pravil apoštolům: „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste jakož jsem já činil vám, tak i vy činili“. Jan, 13, 15. Chtěl, aby ho učenci provázeli a od něho se učili, jak duše získávají; to platí i vám. Víte, kterak apoštolům předkládal nejvznešenější zásady dokonalosti a je poučoval, by za štěstí pokládali, čím svět pohrdá, chudobu totiž, potupu a pronásledování pro spravedlnost; ba žádal, by se proto pro všechno i radovali. Vštěpoval jim ve-

likou ošklivost proti všemu zlu, jež člověk páchat si navyká, ba i proti takovým hříchům, jež jedině Bohu jsou známy, proti zlým myšlenkám a žádostem. Také jim doporučil jisté ctnosti, zvláště mírnost, pokoru a trpělivost. Nabádal je, by se nespokojovali po způsobě zákoníkův a fariseů jen s jakousi zevnější ctností, ctností zdánlivou; varoval je řka: „Nebude-li hojnější spravedlnost vaše, než-li zákoníkův a fariseů, nevejdete do království nebeského“. Mat. 5, 20. — Takovými zásadami, pochodícími z úst věčné Pravdy, jest vám vychovávatí světebnou křesťanskou mládež.

Nestačí však dětem nauku Páně jenom předkládati, nýbrž dlužno je k životu dle nauky té nabádati; řeklť Pán: „Jáť jsem přišel, aby život měli a hojněji měli“ (Jan, 10, 10), a na jiném místě: „Slova, kteráž jsem já mluvil vám, duch jsou a život.“ (Jan, 6, 64.) Budiž tedy po příkladě božského Pána vaším nejpřednějším cílem dopomoci chovancům ku štěstí života v pravdě křesťanského . . . Tu jest se vám zprostiti lidských ohledů, zprostiti se ješitné samolibosti . . . Nezapomínejte na slova apoštolova: „Co máš, čeho bys nebyl odjinud vzal? Pak-li jsi vzal, proč se chlubíš, jako bys nebyl vzal?“ I. Kor. 4, 7.

Výchova dítek — služba andělská.

„Andělům svým přikázal o tobě, aby tě ostříhali na všech cestách tvých.“
Ž. 90., 11.

1. U valné většiny dítek rozvíjí se rozum velmi zdlouhavě, zejména u těch, které v rodině

bývají zanedbány. Že u dítek takových tělesnost převládá, dospívá duše jejich jen namáhavě vědomostí nadsmyslných, zvláště pravd křesťanských, jež převyšují lidský rozum. I potřebují dítky takové vyšší měrou než druhé pečlivých a horlivých učitelův.

Boží prozřetelnost, jež laskavě bdí nad spásou všech lidí, dala každému anděla ochráncem, aby nás vedl cestou spásy, aby osvěcoval naši duši, bychom došli poznání pravého dobra. Andělé nemajíce těla a nejsouce tudíž podrobeni panství tělesnosti, kterémuž my lidé nemůžeme ujíti, mají vznešenější osvícení než my a mohou tedy znamenitě nám přispěti, bychom jednali způsobem více nadpřirozeným; že však duše dětská jest ještě příliš k pozemskosti připoutána; potřebuje dítě vůdce, jehož by vidělo, slyšelo; a této potřebě vyhověl dobrotivý Bůh; dopřáváť dětem vycvičených, obětavých učitelů, viditelných andělů strážných.

2. Nestačí dítkám podávati jenom theoretické pravdy, jelikož víra beze skutků jest jako tělo bez duše, nýbrž dlužno vštěpovati do nich ducha křesťanství, obeznamovati je se zásadami a předpisy křesťanství. Tehdyť zvláště osvědčíte se jim anděly strážnými, porozumějí-li vašim přičiněním zásadám svatého evangelia a budou-li se jimi spravovati. Dosáhnete toho, jestliže svým vyučováním, svým příkladem a milostmi, jež s nebe vyprošujete, ukážete dítkám štěstí, jakémuž se budou těšiti již na tomto světě, zvláště však na onom — jestliže

srdce chovanců získáte křesťanským ctnostem a poskytnete-li jim prostředků přiměřených jejich věku a chápavosti, aby navykali všemu, čím by se v dobrém stále utvrzovali.

3. Cesta lidského života jest plna nebezpečností pro spásu duše, takže by se jim člověk ani nevyhnul, kdyby byl sám sobě zůstaven.

I dal nám dobrotivý Bůh každému anděla strážce a poručil mu, by hájil duše naší „abychom snad nohy o kámen neurazili“, (Ž. 90, 12.) t. j. aby nás snad nepřemohla příležitost ke hříchu, překážka naší spásy. Poručil též Bůh blaženým těm duchům, by dávajíce nám svatá vnuknutí a vštěpujíce dobré žádosti, na cesty nebezpečné nás ani nepouštěli.

Dítky jsou toho všeho potřebnější nás dospělých; proto dal Bůh vzniknouti náboženským společnostem, řádům, by se věnovaly křesťanské výchově mládeže; dopřává těmto vychovatelům potřebné bdělosti a horlivosti, by odvrátili od svých svěřenců vše škodlivé a nebezpečné, by se ďábel ani neodvážil k nim přiblížiti, když jsou pod tak mocnou a osvědčenou ochranou...

Vyučování dítky — úřad nejpotřebnější.

„My pilni budeme modlitby a posluhování slova.“ Skut. ap. 6. 4.

1. Vyvoliv si Bůh sv. Pavla a uloživ mu zvěstovati evangelium, dopřál mu tak hluboké známosti tajemství Kristových, že mohl ve všech městech, kde blásal slovo Boží, jako moudrý stavitel klásti základy (I. Kor., 3. 10), základy

budovy víry a náboženství. Týž úřad máte i vy. Hleďte tudíž na svůj úřad jako na nejdůležitější a nejpotřebnější v církvi; i vám rozkázáno, byste kladli základy budovy církve, a tož vyučujce dítky . . . Jaká to čest! Proste Pána Boha, by vás odůstojnil zastávati úřad ten způsobem jemu milým!

2. Úřad katechetův jest tak důležit, že svatí biskupové prvních dob křesťanských hlavní úlohou a velikou ctí si pokládali katechumeny a mladistvé křesťany ve svatém náboženství vyučovati. Sv. Cyrill, patriarcha jerusalemský, jakož i sv. Augustin, biskup hipponský, zůstavili nám písemné katechese, podle nichž sami vyučovali a jež i svému duchovenstvu půjčovali. Slovatný učenec sv. Jeronym dosvědčuje v listě Laetě, že si za větší čest pokládá malé dítě vyučovati sv. náboženství, nežli býti učitelem mocného knížete. Gerson, slavný kancléř university pařížské, tak si vážil úřadu katechetského, že se jím obíral ještě v posledních letech života svého.

Důvod, proč si mužové tito vyučování sv. náboženství tak vysoce vážili, jest ten, že to první úřad, jež Ježíš Kristus svým apoštolům svěřil. Vypravuje sv. Lukáš, že sotvaže si je zvolil, už je poslal zvěstovat lidem, že se přiblížilo království Boží. Totéž jim poručil krátce před svým nanebevstoupením, řka: „Dána jest mu všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávat všecko, cokoliv jsem přikázal vám; a aj, já

s vámi jsem po všecy dny až do skonání světa.“ Mat. 28, 18.—20.

Toť také prvně konal sv. Petr po seslání Ducha svatého, a ovocem tohoto prvního vyučování bylo obrácení 3000 osob, jež přijaly víru v Ježíše Krista. Toť také bylo nejpřednějším úřadem sv. Pavla, jak vysvítá z řečí, jež konal v Areopagu, před Felixem, před Festem; Korintanům sám dosvědčuje, že by mu bylo za těžko k nim přijíti a neprospěti vyučováním. Pomněmež ještě, že Kristus se nespokojil apoštolům svěřiti úřadu katechetského, nýbrž že jej také sám zastával; přednášel pravdy našeho svatého náboženství a řekl výslovně: „I jiným městům musím zvěstovati království Boží; nebo na to jsem poslán.“ Luk. 4, 43.

Považte ta slova a obraťte na sebe!

3. Nedivme se, že apoštolé a biskupové prvních století za takovou čest si pokládali katechumeny a novoobrácence vyučovati sv. náboženství, a že zvláště sv. Pavel se chlubil, „že jest poslán od Krista evangelium kázati.“ (I. Kor., 1, 17) — že proniknut vědomím o výtečnosti úřadu toho vyznal: „Mně, nejmenšímu ze všech svatých, dána jest ta milost, abych zvěstoval mezi národy pohanskými to nestihlé bohatství Kristovo“ (Efes., 3, 8) — nedivme se; vždyť účinek učení tohoto sv. apoštola byl tak veliký, že ti, kdož prve než slyšeli kázání jeho, „byli bez Krista, odcizení od obecnství Israele a hosté strany úmluvy, nemajíce naděje zaslíbení a bez Boha na tomto světě“ (Efes. 2, 12) — ti přijavše

po kázání víru a skrze křest Kristem jakožka přioděni „už nebyli hosté a příchozí, ale spolu-měšťané svatých a domácí Boží, vzdělání na základ apoštolův a proroků“ (Efes. 2, 19, 20) živým chrámem Božím učiněni.

Pozorně-li patříte na podivuhodné účinky horlivých apoštolův a jejich nástupců, snadno shledáte, jak důležit jest úřad katechetův. Oživujž nás podobná horlivost v úřadě tak důležitém! . . . Děkujte Bohu, že vás odůstojnil msti účast v úřadě apoštolův a nejznameníjších pastýřů církve svaté! Dělejte čest svému povolání, osvědčte se důstojnými služebníky Nového Zákona!

Katechismus.

Velkolepým způsobem slavena roku 1897 a 1898 třístá ročnice blažené smrti blahosl. Petra Kanisia, kněze Tovaryšstva Ježíšova († 21. prosince 1597), pravého to reformatora, na výsost zasloužilého obhájce svaté víry i v našich vlastech, muže, jehož památka ustavičně žije, jenž takřka stále s námi rozmlouvá svým nejpopulárnějším spisem — katechismem; tenť pochází od něho; jest nyní sice poopraven, avšak podstata jest Kanisiova. Jubileum ono slaveno jistou měrou po všem oboru církve svaté, zvláště však ve Švýcarech v městě Frýburce, kdež světec pochován; tisíce a statisíce poutníkův tam zavítalo. Nejpamátnější asi byla

pouť dítek; dne 14. září 1897 přibylo jich 5000 ve čtyrech zvláštních vlcích a na četných ověšených vozích; byly to dítky kantonu frýburského; kněží i učitelé je doprovázeli. Jaká to velebná podívaná na dětský onen průvod ulicemi frýburskými za blaholu všech zvonův a zvuků hudby! Jaká dojemná podívaná na jejich zbožnost při slavné mši svaté ve chrámě sv. Michala a potom tamtéž u hrobu blahosl. Kanisia! Za čest si pokládali měšťané frýburští pohostiti toto mladé poutnictvo a podarovati je milými památkami.

Právem připutovaly dítky do Frýburka poděkovat blahoslavenci za katechismus a za všelikou horlivost, jakouž byl dítkám věnoval, vysvětluje jim přeochoťně pravdy svaté víry. V bavorském městě Ingolštatě ukazují podnes místa, kdež blahoslavený Kanisius shromažďoval kolikrát za týden děti a učil je katechismu; byl tam tenkrát rektorem university; byl už dávno osvědčeným rádcem knížat, pánovníků, papežův; avšak děti zůstaly mu povždy miláčky. Pro lidi dospělé vydal r. 1554 spis „Summa doctrinae christianae“ čili „Velký katechismus“; pro děti r. 1566 „Malý katechismus“; tento vydán do smrti autorovy dvacetkrát! a přeložen do dvanácti řečí. Po té přibývalo i vydání i překladův. V pravdě zlatá to knížka, jak praví slovutný spisovatel, švýcarský kanovník X a v e r W e t z e l, jehož populární spisy ve mnoha stech tisících výtiscích jsou rozšířeny; poslyšme alespoň něco z jeho chvalořečí o katechismu, jen jako několik aforismů. *

Každý rozumný člověk ptá se: „Odkud pochodí tento svět, odkud já? Kam se ubírá svět, kam já; co bude po smrti? Proč jest tolik bídy na světě? Co musím činiti, aby mně bylo po smrti dobře? Kde mohu zvědět, co Bůh chce?“ Nezkažený rozum lidský tuší odpověď na tyto otázky; avšak kdyby mu Bůh sám nepřispěl, neodpověděl by správně. Dokladem jsou nám v té příčině Řekové i Římané, nejvzdělanější to národové starého věku. Bylo mezi nimi mnoho výtečných duchů; avšak pravého náboženství přece se nedopátrali. Že náboženství býti musí, v tom se shodovali všichni, jen že je měli příliš zubožené; proto právě duchové nejvýtečnější, jako byli Sokrates, Plato, Aristoteles, ohlíželi se po pomoci s nebe, po učiteli s nebe, zrovna jako v národě vyvoleném po něm touženo známými slovy adventními: „Rosu dejte nebesa s hůry, a oblakové deštěte Spravedlivého; otevři se země a vpuč Spasitele!“ (Is. 41, 8.) Tužba splněna. „Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi; i viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy.“ (Jan 1., 14). V evangeliu Páně obsažena co nejjasněji odpověď na otázky svrchu zmíněné; podstata pak evangelia, podstata veškery nauky církve svaté, obsažena v katechismu: právem nazývá jej aixský arcibiskup Gouthe-Soulard „Le livre par excellence“; jestiž v něm vše, co nám věřiti, co nám konati, abychom došli věčné spásy.

Dne 16. července 1895 skončil 87letý stařec August Reichensperger, slavný státník a vůdce německých katolíků, neohrožený zastánce jejich na říšském sněmu německém, učenec na slovo vzatý; cíť, že mu pomalu nadchází poslední hodinka, pravil: „Se světem bych hotov, proň nepřipouštím si již starostí; dílo mé dokonáno, nezdráhám se zemřít. Což mi času ještě zbývá, rád bych se obíral věcmi náboženskými, Čtěte mi z katechismu; k tomuť se všichni musíme vrátiti!“

*

Neuvale zachovala se k božskému Příteli dítek vláda francouzská; vymýtilať ze škol náboženství, katechismus; za to však spatřují se často v rukách školní mládeže nejhorší knihy a nejhanebnější obrazy: pěkné ovoce uzrálo; tak na příklad roku 1891 souzeno u soudů francouzských 32.100 mladistvých zločincův, z nichž 6743 nemělo ještě ani 16 let.

Dne 27. srpna 1891 pravil v anglickém parlamentě lord Salisbury: „Tolik se mluví o zločinech a nepravostech a jak přibývá mravní zkázy; jediný jest prostředek, jedině stávidlo — vyučování křesťanskému náboženství.“

*

Věru šťastné dítě, jež záhy obírá se katechismem; navykne modlitbě, navykne službám Božím, přijímá rádo svaté svátosti; poznává Boha,

miluje ho, miluje Rodičku Boží, světce i světice; uniká hříchu, oblibuje si ctnost, kráčí zlatou střední cestou, jejíž konec v nebesích. Přísloví jest: „Mládenec kráčeje dle cesty své, také když sestará, neodchýlí se od ní.“ (Přisl. 22, 6.). I jest katechismus dítěti vůdcem, rádcem po všechem život; zůstává mu knížkou nejmilejší.

*

Slovutný kazatel a miláček lidu, P. Jindřich Abel, T. J., vypravoval ve svém kázání ve Vídni dne 27. října 1894: „Bývalý universitní profesor věd přírodních, stařec 70letý, vykonal životní zповěď za mnoho let. Po té mi řekl: „Čítám již přes 70 let. Měl jsem dobrou matku, křesťansky byl jsem vychován. Na vysokých školách pozbyl jsem víry. Kde jaký nový názor se vyskytl, chopil jsem se ho a vždy jsem myslil: Nyní konečně našel jsem pravdu! Radost má bývala krátká; poznal jsem brzy, že názor ten bludný; i chytal jsem se nového a nového — až nyní maje 70 let vidím a jasně poznávám, že nejvědecktější knihou jest katechismus, z něhož jsem se již jako chlapec byl učil. Po lidské vědě zůstává hlava prázdná a srdce chladno; božská věda rozumu osvětčuje a srdce zahřívá. — Zeptal jsem se profesora onoho, smím-li kdy těchto slov jeho užití v kázání. Přisvědčil, ba řekl, že ho mohu i jmenovati.“

*

Katechesi ve škole mají ovšem děti pozorně naslouchati, na výklad pozor dávati, katechismu bedlivě se učiti a čemu se naučily, také skutkem, životem osvědčovati; musíť víra býti živá.

Řeholník Bonavita Blanc ve Würzburku učival rád děti katechismu. Dostal se na ostrov Korsiku. Sešel se s důstojníky. Jeden ho zvláště uctivě pozdravil, objal, vyňal ze zaňadří katechismus a pravil přede všemi: „Této knížce, z níž se otec Bonavita se mnou učival, děkuji ze všeho svého štěstí“.

Přeslavný lidumil Don Bosco bral se večer lesem. Zaskočil ho ozbrojenec, hrozil mu: „Peníze nebo život!“

„Peněz nemám“, odvětil kněz, „a život spočívá v ruce Boží“.

„Nemluvte zbytečně“, dorážel loupežník; „dejte peníze, sic!“

V té poznal sluha Páně v zuřivci onom bývalého trestance, jež byl v Turině v káznici vyučoval; i zvolal: „Aj, Antoníne, tys to? Už jsi zapomněl katechismus? Umíval's ho dobře; avšak nestačí jej toliko uměti, ale dlužno podle něho také žít!“

I lupič poznal kněze. Sklopil hlavu a řekl smutně: „Velebný otče, kdybych vás byl hned poznal, byl bych vás nechal na pokoji“.

„To nestačí, Antoníne; nový život musíš začít; nezahrávej si s Božím milosrdenstvím.“

„Slibuji, že se polepším.“

„Kdy?“

„Brzy.“

„Učiň to hned; toť nejjistější.“ Po té usedl Don Bosco na kámen, objal kajicníka a vyzpovídal ho; byl zachráněn a poctivosti navrácen.

*

Přeslavný vůdce katolíků německých, Dr. Windthorst, pravil dne 11. září 1879 na katolickém sjezdě v Cáchách: „Matku bych nejraději viděl fotografovánu, ana dítkám vysvětluje katechismus“.

Ó, zajisté v pravdě mateřskou službu prokazuje matka svým dítkám, zkouší-li je z katechismu, vykládá-li jim katechismus, čte-li jej s nimi; však i otci služba ta krásně svědčí; v domě takovém panuje věru živé křesťanství, dům takový nepozbude víry.

Jak důležité dílo sociální, jak znamenitý čin pravé humanity, jak líbezná dílo lásky koná tudíž učitel, jenž i rodičům i katechetovi jest nápomocen při vyučování náboženském, při katechismu!

Z té duše byl si toho vědom i přeslavný universitní professor, učenec světový, ježž zná kde kdo — Alexander Volta. Dny zaslouženého odpočinku trávil ve svém rodišti, městě Komu. Zbožnost, jež byla líbeznou ozdobou celého života jeho, doprovázela ho až do konce. Denně obcoval mši svaté. Vroucně se modlíval růženec; a jakož sám byl všecek oddán Bohu, tak se i přičiňoval, by podobnou lásku roznítil v srdcích svých spolubližních. O nedě-

lích a svátcích odpoledne sedával ve farním kostele sv. Domina uprostřed zástupu dítek a vykládal jim katechismus.

*

Svědčí katechismus nejen dítkám, ale i každému dospělému. Veleslavným generálem francouzským byl Lamoricière. Za války krimské navštívil ho dávný přítel. Generál byl ve své pracovně všecek pohřížen do veliké vojenské mapy, kdež si označoval postavení vojsk; aby se mu mapa nesvinula, měl ji na čtyřech rozích obtěžkánu knihami. Jakými? Knihou modlitební, Následováním Krista, kázanými Lacordairovými a katechismem.

Neohroženým vůdcem a zastancem katolíků na říšském sněmě německém byl slovatný Heřman z Mallinckrodtů, právník a státník na slovo vzatý. Kolikrát zastali ho přátelé, an si četl katechismus! Říkával: „Nemohu se načísti. Jak stručně tu všecka pravda podána, jak srozumitelné všecko a poučné!“

Republika ekvadorská neměla nad slavného presidenta Garcije Morenu. Býval přítomen státním zkouškám na universitě, aby se přesvědčil o schopnosti příštích úředníkův státních. Událo se jednou, že gratulovav novému doktoru práv, dal mu soukromě několik otázek z katechismu. Nedostal odpovědi; i pravil: „Milý pane, úředník musí především znáti zákon Boží! Chcete-li doktorátu svého ve státní službě použiti, zajděte

si napřed k františkánům a zopakujte si katechismus.“

Každou neděli, každý svátek vykládal slavný ten praesident katechismus svému služebnictvu.

Jak slavným generálem španělským byl Josef hrabě Manso, vítěz nad Napoleonem! Pravý to rytíř, pln uctivosti k představeným, pln pokorné lásky k podřízeným, mírný k přemoženým, ale přísný karatel hříchu a nepravosti. Stal se guvernerem kolika provincií. Za ohromné zásluhy o církev, vlast a národ jmenován i „čestným kanovníkem“ katedrály kadixské. Zemřel v Madridě v 78. roce věku svého, dne 23. června 1863. Ptal se ho jednou přítel, odkud že vzal pravidla a naučení k svému tak rekovnému a zbožnému životu? „Z katechismu“, odpověděl hrabě; „toť kniha knih.“

Veleučený a slovatný biskup francouzský Fraissinous, ministr vyučování za krále Ludvíka XVIII. (1814—1824), měl v Grenoblu postní kázání. Kostel takofka ani nestačil, co bylo posluchačů, a to zejména lidí zámožných, vznešených a učených. Co je vábilo? Co je vlastně poutalo? Jakou novotou zamlouvala se kázání biskupova? Konče poslední kázání, pravil posluchačstvu: „Víte, co jsme činili za těchto postních řečí? Opakovali jsme katechismus. Kdybych vám to byl řekl hned na začátku, byl by snad mnohý myslil, že ho nedůstojno sem choditi na katechismus; nyní však vidíte a poznáváte, jak důležité a potřebno katechismus

i se vzdělanci probíráti; vaše účast jest zřejmým toho důkazem.“

Nikdo se tudíž nedomnívej, že jest již s dostatek vyučen, anebo že již věkem příliš prospěl, než aby se obíral ještě katechismem. „Nikdy mně není pozdě učit se tomu, co člověku dlužno věděti“ — praví sv. Augustin; „ovšem, starci lépe by slušelo učit, než učit se; avšak ještě více mu sluší učit se, než zůstatí nevědomým.“

Co zásluh o lidstvo získala sv. Teresie (1515—1582)! Co klášterů karmelitánských zreformovala, co nových založila, co vzácných spisů napsala! Ptaly se jí spolusestry, kterou knihu by jim nejvíce doporučovala; podala jim katechismus řkouc: „Toť kniha, v níž dcery mé ve dne v noci mají čísti; v té jest obsažen zákon Páně.“

*

Vraťme se k dítkám. Odevzdávaje božský Spasitel Petrovi primát, ubezpečoval se po třikráte jeho láskou a pravil: „Pasiž beránky mé, pasiš ovce mé!“ Zdá se nám, že týž nebes a země Pán svěřuje katechetovi nebo učiteli nevinnou mládež, tyto prvotiny nových lidí, rovněž ubezpečuje se jeho láskou; neboť bez ní nezdaří se dílo a zůstane jen suchoparem, rovněž jakoby se sv. Petrovi nebylo zdařilo světové poslání jeho; avšak láska všecko zmůže, pro milého nic těžkého. Zdá se nám, že týž božský Spasitel svěřuje katechetovi nebo učiteli nevinnou mládež, takto mu promlouvá: „Tyto dítky jsou

moje ; má všemohoucnost je stvořila, má prozřetelnost je zachovává, tělo mé jest jim určeno za pokrm a království mé jest jejich dědictvím. Kéž je tvá bedlivost uhájí nákazy nepravosti, kéž v nich tvá horlivost vypěstuje zárodky ctností, jež jsem do nich vložil ! Tak mi pomůžeš je spasiti a dokážeš, že mne miluješ.“

Tento důvod vstípil největším světcům a veleduchům křesťanským velikou horlivost o vzdělání, posvěcení mládeže. Sv. Jeronym už stár uchýlil se do Betlema, aby se tam kořil lásce narozeného Spasitele; z daleka široka putovali za ním lidé poučit se jeho moudrostí, podívat se jeho kajicnosti; on však toužil po dítkách, toužil po radosti mluvit s nimi o základech víry, jak napsal vznešené matroně římské.

Svatý Řehoř Veliký, ač chatrného byl zdraví a obtížen starostmi o celou církev, přece vyhledal si vždycky dosti času a nashromáždil dosti síly, aby mohl římskou mládež učiti sv. náboženství. Sv. Augustin, sv. Vincenc Ferrerský, sv. Karel Borromejský, sv. František Xaverský, sv. František Saleský, Gerson, Bellarmin, Fenelon atd. byli z té duše přesvědčeni, že svých sil nemohou lépe vynaložiti, než pracujíce o vzdělání a posvěcení dítek.

I my tak smýšlejme !

Krasocit.

Pěstujme krasocit! Radost i líbeznost ovívá srdce, vidíme-li skutečnou krásu. Jest však želeť, že i tento cit, že i krasocit nedostatečně mnohdy buzen, ba u mnohého zůstává třeba po všecek život neprobuzen, anebo živen nepravým způsobem, věcmi nekrásnými, ba nebezpečnými, což zajisté mravnosti na újmu, ba někdy i její zkázou.

Pěstujme zálibu v krásách přírodních; cit z krás těch plynoucí znamenitě přispívá srdečné a upřímné úctě k Bohu. Připomínejme dětem při krásných zjevech přírodních, že jenom nejkrásnější a věčně krásný Bůh mohl takovouto krásu stvořiti, a že andělé a svaté duše lidské tohoto věčně krásného Boha stále vidí a krásou jeho věčně se blaží. Upozorňujme děti na malé napřed předměty, na líbezné květinčky, na zvířátka, na jejich barvu, sličnou podobu; potom postupme ku kráse ve velikých rozměrech, ku kráse celé krajiny, ku krásným zjevům na obloze, nebeské, k majestátnosti hvězd; velmi vděčna jest i básnická líceň přírody.

*

Jak vytříbený krasocit směrem k věčné kráse, k Bohu, měl Kepler! Jedno své dílo hvězdářské končí těmito slovy: „Nyní nemohu, leč oči a ruce pozdvihnouti k nebesům a pokorně i zbožně, kofiti se Otci světla . . . Ó, Stvořiteli a Pane náš, který světlem přírody vzbuzuješ v nás touhu po světle mi-

losti, abys nás tímto přivedl do světla slávy! Díky Tobě vzdávám, že's mi svým tvorstvem dopřál tak veliké radosti, abych udiven a plesaje patřil na ně, jak vyšlo z rukou Tvých! Hle, ukončil jsem dílo svého povolání, objevil jsem lidstvu slávu Tvých skutků. Mysl má byla plna dobré snahy; napsal-li jsem však přece něco, co by Tebe bylo nedůstojno, nauč mne, abych to opravil. Dopřej mně milostivě, aby toto dílo bylo k Tvé cti a slávě, k spáse duší a nikdy nikomu v ničem na škodu!“

*

Dítky hodné a zvedené rády přenášejí viditelnou krásu i na nebe, z krásy světa viditelného šperkují si svět neviditelný, ráj, blaženost věčnou. Tak řeklo si jednou dítko hledící na rozkošné večerní červánky: „Jak krásné jest asi nebe na první stránce, kdyžtě takovou má krásu na stránce poslední!“ Ano, hodné a zvedené dítky vedou si dle výroku Páně: „Jejich jest království nebeské“; jsou v nebi jakožka doma, dělají si z nebe svou horu Tábor, ovšem když jest jejich krasocit buzen a pěstěn.

*

Nebezpečno upozorňovati na tělesnou krásu druhých lidí nebo na tělesnou krásu vlastní; kde snad sama sebou takováto záliba vzniká, upozorněme dítě, že hlavně jest nám dbáti krásy vnitřní, krásy duševní; krásy tělesné stářím ubývá, ba smrtí bývá změněna v šerednost a ošklivost; krásy duševní však může a má stále

přibývati, krása duševní má na věky potrvati, ba má jednou i vzkříšenému tělu ku kráse, ku kráse věčné dopomoci.

V té příčině čteme památný příběh v životě sv. Františka Borgiaše (1510—1572). Roku 1539 zemřela císařovna Isabella, choť přeslavného císaře Karla V., žena tak krásná, že se říkalo, že jí není rovné na světě. Vévodovi Františku Borgiaši, prvnímu to muži po císaři, uloženo, aby mrtvolu zesnulé císařovny doprovodil do Granady, kdež měla býti pochována; mělo se to vykonati nádherně a velkolepě. František poslechl. Dojeli Granady. Dle španělského obyčeje měla mrtvola býti odevzdána tamějšímu arcibiskupovi; průvodce vévoda Borgiaš měl ji před pohřbem ještě ohledati a přísahou stvrditi, že jest to skutečně bezduchá schránka císařovny Isabelly. Byl to sedmý den, co zemřela. Rakev otevřena. František poodhalil roušku s hlavy zesnulé, popatřil na tvář — a hrůzou ztrnul. Jaká to změna za ten týden! Až do hlubin duše rozrušen zvolal: „Jsi ty skutečně ta mocná kdys a slavná císařovna Isabella? Kam se poděla tvá krása, jež kde koho poutala? Kde jest tvá spanilost, tvá veleba? Ó, marnosti, marnosti!“ — Roztoužil se po kráse duše, a by jí co nejvíce získal, opustil svůj místokrálovský úřad, vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova, stal se knězem, stal se světcem.

*

Varujme dítky, by lidí, kterých neznají, neposuzovali dle sličnosti či nesličnosti tváře; soud

takový bývá pošetilý a nespravedlivý; řekněme jim, že tělesná krása bývá zrovna jako bohatství údělem dobrých i zlých lidí; žádná z obojí té věci nedodává člověku ceny, obě budou mu časem vzaty, ne-li dříve, jistě v hodinu smrti.

Duchaplný Aesop byl hrbatý a moudrý Sokrates ve tváři nesličný; kdyby jenom na tělesné kráse záleželo, byli by oba co nejvíce politování hodni; a zatím jsou to velikáni.

Nad všelikou h m o t n o u krásou jest krása m r a v n í, krása zářící z mravního dobra, ze ctnosti; jestiž pravá ctnost povždy také krásná, na příklad pravdivost a upřímnost, cudnost, smířlivost, obětavost. Upozorňujeme na to; posilněme takto mládež v lásce k dobru a zošklivíme jí zlo.

Láska k Bohu.

Především probuditi jest v srdci dětském l á s k u k B o h u, probuditi, zachovávat i a rozhojňovati, jak o ž i l á s k u k b l i ž n í m u; bedlivě jest pečovati, by se láska ona nezvrhla v lásku otrockou, v lásku sobeckou, v lásku titěrnou, nýbrž aby se řídila zásadou evangelia: „To jest láska k Bohu, abychom jeho p ř i k á z á n í zachovávali“. Není tedy lásky bez poslušnosti, bez sebezapření. Chtěje Kristus Pán označiti, jak Bůh Otec lidstvo miloval, označil to jeho o b ě t a v o s t í, řka: „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal“.

Láska k bližnímu.

Láska k bližnímu osvědčuje se u dětí především jako přítulnost k osobám, s nimiž se nejčastěji stýkají; i robátko v kolébce se radostně zasměje, spatří-li tvář drabých rodičů, milé sestry či bratra, pečlivé chůvy; jest mu veselo a radostno, jako motýlu, když zasvitne slunce. Ježto však tato přirozená přítulnost má býti povýšena na křesťanskou, nadpřirozenou, všeobsáhlou lásku, budiž ukazováno dětem, přiměřeně dle jejich schopností, že nesmíme nikoho ze své lásky vylučovati; sic bychom se nelišili ani od pohanů, ba ani od němé tváře; také pes dovede milovati svého pána, štěká však zuřivě na ubohého chudáka. Křesťan milujž každého člověka, sic octne se v rozporu s Bohem, jenž jest každému člověku dobrotiv, jenž i nejhorším hříšníkům nabízí milost. Nezapomínejme slov Páně: „Milujte nepřátele své, dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vám protiventství činí a utrhnají vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích, jenž slunci svému velí vzházeti na dobré i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé. Nebo milujete-li toliko ty, kteří vás milují, jakou odplatu mfti budete? Zdaliž i publikáni toho nečiní? A budete-li pozdravovati toliko bratři svých, což více činíte? Zdaliž i pohané toho nečiní? Budtež vy tedy dokonalí, jako i Otec váš nebeský dokonalý jest.“ Mat. 5, 44.—48.

By nám pomohl tento zákon křesťanské lásky věrně plniti, vlévá nám nejvyšší dobrotivý Bůh se ctnostmi věrou a nadějí i ctnost lásky, vlévá nám ji na křtu svatém; i má býti vzbuzována, má býti upotřebována; a věru lehko se vzbudí, lehko se jí upotřebí, vidíme-li člověka trpícího, anebo slyšíme-li alespoň o jeho utrpení, o jeho bídě a nouzi; zjev utrpení, bídy a nouze klepá na srdce lidské a dovolává se lásky, jež tam od Boha vložena.

Jak krásně a důmyslně napsal v té příčině slovuťný učenec a professor pařížské Sorbonny. Dr. Bedřich Ozanam, zakladatel konferencí sv. Vincence z Pavla na dobrovolné ošetřování chudých — napsal rektoru koleje sienské, knězi Pendolovi, nabádaje ho, aby i mezi studujícími založil takovou konferenci, jakož i mezi měšťany:

„Velebný otče a milý příteli!

Mnoho jste učinil pro mou malou rodinu i pro mne; avšak mnohem více učiníte a vděčností daleko větší budu Vám povinen, splní-li se naděje, i v Sieně založiti konferenci svatého Vincence. Tento milý spolek jest také mou rodinou; onť mi zachránil víru, když mne moji dobří a zbožní rodiče odumřeli; proto jej miluji a lnu k němu celým srdcem. Plesal jsem upřímnou radostí vida, kterak dobré sítě jeho pěkně se ujímá a zdárně prospívá v této zemi toskánské. Máte tam bohaté dítky. Ach, Otče, jakou užitečnou lekcí na posilnění změkčilých srdcí jejich, jakým blahodárným divadlem ukázati jim chudinu,

ukázati jim Pána našeho Ježíše Krista nejen v obrazech našich největších mistrů, nebo na oltářích ve zlatozáři, nýbrž Krista zraněného v osobě chudšasově! Mluvívali jsme o mdlobě, frivolnosti a takořka nicotě mnohých francouzských i vlašských šlechticů; myslím, že jen proto jsou takovými, že jejich výchově něco scházelo, že se něčemu nenaučili, že něčeho neviděli: bolesti, strádání, bídy! Takoví mladí páni měli by věděti, co jest hlad, žízeň, nouze; měli by viděti nešťastníky, nemocné rodiče, plačící dítky; byli by zajisté spasitelně pohnuti ve svých útrokách; pak-li ne, aj, pak veta je po pokolení jejich.

Věrný, ctihodný příteli! Posílám Vám výborný návod, jak zakládati konference svatého Vincence v ústavech vychovávacích; Vašemu věhlasu netřeba zajisté dalších vysvětlivek; můžete po svém rozumě přizpůsobiti naše skrovné dílo velikému domu, aniž přestanete s námi býti spojeni a účast míti v bohatých odpustcích, jež jsou propůjčeny Spolku sv. Vincence. Brzy budou navštěvovati Vaši nejlepší mladíci učitelem provázeni jízby chudšasův a vrátí se smutni a šťastni zároveň; smutni pro bídu, kterou spatřili; šťastni pro dobrý skutek, který tam vykonali; někteří zůstanou třeba chladni, neporozumějí tomu velikému dílu; avšak druzí budou zachvázeni ohněm lásky, jež pak zanesou do měst, kde našich konferencí dosud není, anebo přidají plápolu starším již konferencím...“ (Ze dne 9. července 1853.).

Ozanam nepsal nadarmo; o svátku sv. Vincence z Pavla (19. července) založil kněz Pendola dvě konference v Sieně, jednu v ústavě, druhou ve městě.

*

Ano, zjev utrpení, bídy a nouze klepá na srdce lidské a dovolává se lásky, soustrastné lásky, jež tam od Boha vložena. Dlužno též, aby všecko domácí okolí dítěte jevilo soustrast, když se ve které způsobě bída ukáže, a aby dítě nezůstalo při zjevě takovém tupo jako němá tvář. Ovšem, jestliže rodiče sami jsou hrubi a krutí ke své čeládce nebo jiným lidem, ať se nediví, že i jejich děti jsou takové.

Z náboženských předmětů působí zejména utrpení Páně na srdce dětské a naplní je upřímnou soustrastí. Vypravujme tedy dětem ochotně o umučení Páně, ukažme jim křížovou cestu, vštěpme jim bolestný růženec a připomínejme, že můžeme snadno zjeviti soustrast Kristu umučenému, máme-li totiž soustrast s trpícím spolubližním; nemožno-li mu pomoci skutkem, alespoň se mají zaň pomodliti.

*

Nejen pro tělesnou bídu bližního mají děti míti smysl a cit; horší tělesné bídy jest duševní, hřích, nepravost, trest očišcový. [modletež se za obrácení hříšníků, modletež se za duše v očištcí.

Láska k povolání.

Z toho se těšíme, co milujeme; proto jenom láska k povolání učitelskému může býti pramenem radostí z povolání toho plynoucích. Milujeme pak povolání učitelské, že jsme pro ně jako zrozeni, že jsme potřebný talent dostali takřka „do vlnku“ už v kolébce, že nám škola poskytuje pole, na němž se mohou naše síly souladně a platně rozvinouti. Možno však a žádoucí jest milovati povolání učitelské z lepšího ještě důvodu, totiž pro Boha; pokládati je takřka za bohoslužbu, jež přivodí požehnání netoliko pozemské pouti, ale i naší věčnosti.

Ona první láska jest dobrá; učitel jí naplněný vytvoří z dítek „bystré hlavy“; avšak nestačí ona oblažiti po všecek život, až do stáří, až do hrobu; nestačí ona za bouří života.

Druhá láska bude hřáti a rozněcovati až do hrobu; onať přivodí dítkám království nebeské, onať rozněcuje v nich slovem i příkladem touhu po viasti nebeské.

Nejlépe ovšem, spočívá-li láska k povolání učitelskému na obojím tom základě. Avšak buď toho Bohu žel, že i v úřadě tomto platí nářek Páně: „Mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených“.

Muži, jenž poznal cíl svého života a dobrým opatřil se kompasem na pouti své, není nic krásnějšího a nic blaženějšího nad omezený, určitý obor působnosti, v němž dobře všecko vidí a mile pořádá, v němž nezanikají slova

jeho, jako zaniká hlas volajícího na poušti, aniž zanikají jeho dobré skutky, jako zaniká krůpěj padlá do oceánu, — obor působnosti, v němž v srdcích svěřených dítek staví sobě pomníky, jež se budou dědit s pokolení na pokolení. Co lepšího nad lásku? A kde jistěji lásky dojíti, než v malém okrsku prostých lidí a ve skromné sféře tiché odloučenosti školní? Proto velekrásný jest úděl učitele a kněze. Jsou-li oba spojeni bázni Boží, láskou k lidu a mládeži, zdárna bude jejich práce. Znají každého jednotlivce; mluví otci, mluví synu, mluví matce, mluví dceři; osada jest jejich světem, jež objímají a na srdce své tisknou.

Popatřme j i n a m od těchto dvou povolání. Co shledáme? Jinde píše se do aktů, ne do srdcí. Úředník přijde a odejde, lid ho nedbá, oň se nestará. Kde však šlechetný kněz, šlechetný učitel vykonav poctivé dílo odchází, aj, jakoby se na chvíli zastavil život jeho, bolno j e m u, bolno těm, jež opouští; jakoby byl slyšán nářek učedníků Páně: „Pane zůstaň s námi, neb se připozdívá!“

Láska k vlasti.

[5]

„D v é k r á s e k spanilých duše mé ovládnulo stánek:

zemská jedna, druhá s výšiny posla nebes;
C í r k e v a v l a s t, ty v mojich milují sestersky
se nadrech,

každá půl, každá má moje srdce celé.“

(Sušil.)

Láska k vlasti jest každému člověku v srdce vštípena velemoudrým Tvůrcem, láska to

k zemi, ke kraji, k místu, kde jsme se zrodili, kde jsme rostli, žili, vychováni byli, kde ochrany a pomoci požíváme proti všelikému násilí, kde se nám tolik dobrodiní skýtá se všech stran.

Lásku k vlasti spatřujeme u všech vzdělaných národů, však i nevzdělaní lnou k rodné půdě své; z lásky k vlasti jsou vykonáni nejrekovnější, nejslavnější, nesmrtelní činové, jak svědčí historie, učitelka národů.

Jaká láska k vlasti plála v srdci božského Spasitele! Přišel na svět, aby všem lidem pomohl, aby všechny lidi spasil; avšak přece napřed obíral se svým milým národem israelským, působil ve své drahé vlasti Palestině a posílaje po prvé sv. apoštoly, poručil jim: „Na cestu pohanů ještě nechoďte a do měst samařských nevcházejte; ale raději jděte k ovcím domu israelského, kteréž zahynuly. Jdouce pak kažte řkouce: Přiblížilo se království nebeské. Nemocné uzdravujte, mrtvé křiste, malomocné očisťujte, zlé duchy vymítejte. Darmo jste vzali, darmo dávejte!“ Jaká to láska ke krajanům! Tím podivuhodnější, že se národ israelský tak nečestně, tvrdě, zarputile, ukrutně choval k svému nebeskému Příteli. Ani ona tvrdost, ani ona ukrutnost nezmenšila vlastenecké lásky Spasitelovy; nehněval se proto, nemstil se, nýbrž soustrastně plakal a vroucně se modlil za nešťastnou vlast, život za ni položil na kříži.

„Když pak jel Ježíš (na oslátku), stlali roucha svá na cestu. A když se již přibližoval k důlu hory Olivetské, počali všichni zástupové učedníků

radujíce se chváliti Boha hlasem velikým ze všech divů, kteréž byli viděli, řkouce: Požehnaný král, jenž se béře ve jménu Páně; pokoj na nebi a sláva na výsostech! Ale někteří fariseové v zástupu řekli k němu: Mistře, potresci učedníků svých! Jimž on řekl: Pravímť vám, že budou-li tito mlčeti, kamení bude volati. A když se přiblížil, vida město, plakal nad ním řka: Ó, kdybys bylo i ty poznalo, a to alespoň v tento den svůj, co tobě jest k pokoji! Ale nyní jest to skryto před očima tvýma. Neb přijdou na tebe dnové, a obklíčí tě nepřátelé tvoji náspem a oblehnou tě a souží tě se všech stran, a porazí tě na zemi i syny tvé, kteří v tobě jsou, a neostaví v tobě kamene na kameni, protože jsi nepoznalo času navštívení svého.“ Luk. 19, 36.—44.

To se stalo na první Květnou neděli; když pak v první Velký pátek s křížem bral se Pán na horu Kalvarii, „šel za ním veliký zástup lidu i žen, kteréžto plakaly a kvílily ho. A obrátiv se k nim Ježíš, řekl: Dcery jerusalemské, neplačte nade mnou, ale samy nad sebou plačte a nad svými syny. Neb aj přijdou dnové, v nichžto řeknou: Blahoslavené neplodné a životy, které nerodily, a prsy, které nekrmily! Tehdyť počnou řkati horám: Padněte na nás! a pahrbkům: Přikryjte nás! Neb poněvadž na zeleném stromě toto činí, což bude na suchém? (t. j. co se bude při zkáze Jerusalema díti s bezbožnými, kdyžtě se nyní se mnou spravedlivým tak nakládá?) Luk. 23, 27.—31.

Ukřižovaný a na kříži ještě posmíváný a tupený Spasitel modlí se za nešťastné krajany: „Otče, odpusť jim; neboť nevědí, co činí.“ Luk. 23, 34.

„Potom vida Ježíš, že všechny věci dokonány jsou, aby se naplnilo Písmo, řekl: Žízním. Byla pak tu postavena nádoba plná octa. Oni pak vloživše houbu plnou octa na yzop, podali ústům jeho. A když přijal Ježíš ocet, řekl: Dokonáno jest! a nakloniv hlavy, vypustil duši.“ Jan 19, 28.—30.

*

Čím kdo věrnějším následníkem Kristovým, čím kdo upřímnějším křesťanem, tím upřímnějším jest i vlastencem, jelikož plní svědomitě všechny své povinnosti, a to jest to nejlepší vlastenectví. Řídiž se tedy hned mládež dle toho!

*

Dějiny národa považovány bývají všude za nejdražší jeho dědictví; jsou pokladem zkušenosti, které nabyly na dráze života svého, zrcadlem ctností a nectností jeho, a učitelem i výstrahou, čeho se chápati a čeho nechati má; jsou konečně paměti rodinné, podávané od otců k synům i vnukům. Národ odloučený od dějin předků svých podobá se ubohému nalezcovi, jenž nadarmo touží a poptává se po rodičích a po rodině; nejen hojný pramen slasti něžných vyšlehl jemu hned u porodu, ale i blahotinný podnět ke ctnostem občanským, k lásce a

k obětem vlasteneckým, bez nichž obecné dobré prospívati nemůže. (Fr. Palacký.)

Já nepřestávám skládati důvěry své v prozřetelnost božskou; povedeť ona konečně vždy k dobrému, třebaš bychom my konce ani nepředvíдали a mezi tím mnoho trpěti musili. Za jedno aspoň ručiti mohu: že nic pro sebe sám hledati a také pro vlast a národ ničeho žádati nebudu, nežli k čemu má právo i spravedlivost před Bohem i před lidmi. (Fr. Palacký.)

*

Již od mládí obrátil jsem všecky síly a snahy k tomu, abych posloužil národu svému k lepšímu se uvědomění o všem, čeho žádá duchovní i mravní jeho prospěch; znaje veškeru důležitost momentu (rázu) národního v novověkém živobytí Evropy, staral jsem se s přáteli svými především o vzkříšení zase citu národnosti, jakožto hlavního léku proti egoismu (sobectví) všepožravému, jakožto pravé matky vlastenectví a hojných ctností občanských. Nesluší klamati se: Národ bez pocitu národnosti podobá se člověku nemajícímu citu pro čest; mužeť nebýti zlým, ale k velkým obětem a činům, jež rozehřívají srdce lidská, zakládajíce spolu blahobyť občanský, málokdy schopným bývá. Totě klíč ke všem tajnostem mého mnoholetého působení, za kteréž dostalo se mi tolik lásky a důvěry u jedněch, kolik nenávisť a pronásledování u druhých.

(Fr. Palacký.)

*

Já od mládí neměl jiné záliby, než působiti pro povzbuzení duchovní národa svého; v tom směru působil jsem po celý život. Co jsem mohl, činil jsem.

Když nyní mohu mluvíti ku květu národa našeho, chci upozorniti přátele své — a všichni jsou moji přátelé, kdož pracují pro povznesení národa — na velikou potřebu, a ta jest následující: Máme mnoho vlastenců, kteří rádi se honosí vlastenectvím, ale nečiní ničeho ve prospěch vlasti a národa svého. Náš národ jest v nebezpečí velikém, všude obklopen nepřáteli, já však nezoufám a doufám, že národ dovede odolat všemu, bude-li totiž chtíti. Není dosti říci: „Já chci“, ale každý musí se přičiniti, musí pracovati, obětovati, co může k obecnému dobrému, zvláště k udržení národnosti..... Teď potřebí, abychom se vzdělávali a dle vzdělaného rozumu jednali.

To jest jediná závěť, kterou bych národu svému, takřka umíraje, odkázal. Nechť nemyslí naši mladí páni, když budou vlastenčiti, že to dokáží; vzdělávati se musí, sebe i celý národ, což není tak těžké, abychom předčili vzdělaností sousedy. A když všichni vlastenci upřímně a pravou vzdělaností pracovati budou, pak nemám strachu o naši národnost a o národ náš. Ten udrží se sám, dokud bude chtíti, a více než jeho nepřátelé si přejí. A aby všichni

synové pracovali ve prospěch vlasti rozšřfováním vědy a osvěty, to dejž Bůh!

(Fr. Palackého posledně promluvená veřejná slova o slavnostní hostinč, dne 23. dubna 1876.

*

Nedostižitelným vlastencem, nejšřtědřejším mecenášem svého drahého národa charvatského, však i upřimným milovníkem druhých národů slovanských, zvláště našeho národa českého, byl nezapomenutelný biskup řakovský, ctihodný patriarcha Josef Jiřř Strossmayer (1810—1905). Mimo jinými řečmi mluvil i naši drahou mateřštinou a v důvěrném byl povždy styku s našimi velikány, s Palackým a Riegrem. Jak si vážil Strossmayer národa našeho a vlastenecké práce „otce národa“, ukázal r. 1898 při oslavě stoletých narozenin Palackého; pravřř v přřpise k výboru slavnostnímu:

„Velemocný, veleznameníý bratrský národ český bude slaviti záhy slavnost stoleté paměti nesmrtelného svého velikána Františka Palackého. Já se k této krásné slavnosti z celé duše, z celého srdce přřpojuji. Slavný nebožřřík byl pravým obrazem i vzorem svého velemocného národa. V něm se jevily všecky přednosti, všecky snahy, všecky síly jeho národa, které ho vedly k vítězství, slávě i k staré svobodě. On celý poklad a bohatství svých vědomostí a svého umění ukryl pod křřidla svého národa, aby tento věděl, řeho

se má stříci a co činiti, aby cíle svého dosáhl. Vzhledem k tomu možno plným právem říci, že obor vědomostí Františka Palackého je pravou vůdčí hvězdou jitřní, která národu jasně svítí a jej k úplné svobodě, síle a slávě vede. Mně zůstane vždy v drahé památce, že jsem velikého nebožtíka tváří v tvář poznal, že jsem s ním o našich věcech i o našich potřebách často přátelsky jednal a hovořil. Všecko, co týž veliký učenec se mnou mluvil, byla samá pravda, která bez pochybnosti k životu, ke spáse i slávě vede.

Národ, který zná svoje velké muže slaviti a vděčně jich vzpomínati, ten národ je zralý i slavný; ten národ, jenž umí svoje těžiště ovládati, žádoucího cíle dříve nebo později dosáhne. Takový národ nosí v duši, svědomí a srdci svém všecky přednosti, všecky snahy, všecky síly svých velikánů, a co je v duši, svědomí a srdci národa, to Bůh sám, kterému se nikdo protiviti nemůže chrání, to spásu i svobodu přináší. Svoboda pak je síla a vítězství Slovanů v celé říši. Svoboda pak, síla a vítězství Slovanů západních a jižních jsou beze všech pochybností základem svobody, síly a vítězství celé říše. Tato svoboda, síla a vítězství na západě a jihu slovanském zaručuje nedobytný a nerozborný svazek celé říše, zajišťuje moc a sílu, která její velikosti a celku ve všem odpovídá. Hrdinský, slavný i znamenitý národ český ostatnímu Slovanstvu v říši, zvláště pak nám na jihu, jest pravým vzorem a příkladem. Proto ještě jedenkrát z celého srdce: Sláva nesmrtelnému českému velikánu Františku

Palackému! Ať žije velemocný, veleznamení, veleslavný národ český!“

*

Jak si národ náš vážil svého biskupského přítele, svého obdivovatele, jak si vážil velikého vlastence *Strossmayera*, vidno z následující blahopřejné adresy král. hlavního města Prahy:

Blahopřejná adresa biskupu *Dru. Strossmayerovi* ku čtyřicátému výročí jeho činnosti biskupské.

Otče a pastýři lidu Svého vznešený!

Jasná okraso a chloubo veškerého Slovanstva!

V jasavém souzvuku nesčetných pozdravů, jež rozléhají se dnes po celém Slovanstvu, přichyl vlídného sluchu Svého i k upřímným slovům, která zalétají k Tobě ode břehů Vltavy, z té země, kde každé oko radostnou nadějí se nítí a každé srdce zázračně okřívá zvukem jména Tvého, známého, milovaného, velebného i v nejskrovnější chatě české! Vždyť nenáleží jen rodné zemi Své, která v Tobě miluje a ctí syna svého nejzdárnějšího, dobrodince největšího, zastance přehorlivého a velekněze opravdu vznešeného; k Tobě vzhlíží s obdivem a láskou jako k nejstkvělejší chloubě své i celé širé Slovanstvo, jehož všechny dítky navzájem ty objímáš velikým srdcem Svým! Ty's nám jasným vzorem lásky

k vlasti a národu, jimž věnoval Jsi všecken život Svůj, vzorem nadšení a obětavé horlivosti pro vše dobré a krásné, jež pěstil a podporoval Jsi všemi silami Svými; vzorem hrdinné stálosti ve Svém přesvědčení, na němž trval Jsi neoblomně v dobách příznivých i zlých, chmurami vratké přítomnosti vždy pevně pozíraje k veliké metě, již zasvětil Jsi všechnv kroky Svoje. Ty's v pravdě jednou z těch postav vznešených, jakých nebe jen po staletích dopřává národům. Ó kéž nám ještě dlouho záříš, Ty jasná hvězdo bratrského jihu! Kéž mnohá ještě léta působíš pro blaho, posilu a potěchu Svého národa i všech jeho bratří krevných a kéž dožiješ se plného zdaru Svých ušlechtilých a vznešených snah, jež velebiti budou veškerá příští pokolení!

V Zlaté Praze osmého dne měsíce září Léta Páně 1890.

Professor Tilšer.

Alois Oliva.

Dr. Fr. L. Rieger.

Dr. Rudolf Schmaus.

Dr. Ant. Lenz.

*

Dne 17. prosince 1861 psala paní Marie Riegrová choti svému do Vídně na říšské radě:

„Denně se za Tebe modlím a Boha prosím, bys bojoval šťastně a zmužile za ubohý národ náš. Jak mnohé bezpráví se nám děje — kéž bys jednou opět stesky naše vykřikl, aby se to rozléhalo po zemích a Evropě — kdo ví, nenaštane-li pak opět doba dlouhého mlčení, doba utrpení nového, kdež nebude nám ani popřáno ozvati se, hlásiti se k svému. Dejž Ti Bůh

zmužilosti a moudrosti. Celý národ — pravil mi otec právě — a my zde v Praze všichni s touhou a napnutostí jen čekáme na to, co se dítí bude, jen k Vám a k Tobě pohlížíme. Protož buď šťasten, miláčku, nezadej národu svému ničeho, a čeká-li pak na Tebe pronásledování a trampoty všeliké, najdeš zajisté odměnu ve svědomí svém a poněkud náhradu v tiché opět domácnosti, v upřímné lásce rodinné! — — — — —

Což myslíš, že mne nedojímá myšlenka ta, jak opět nepřátelé se na Tebe shrnou a nešlechetně zacházeti budou s tím, jenž mi tak milým jest? Zdá se mi při té myšlence chvílemi, jako kdyby někdo drsnou rukou sahal na ránu v srdci otevřenou. Avšak čím lépe se brániti dovedeme, čím obětavější budeme, tím spíše vzejde snad i národu našemu slovanskému slunce jasné a nastanou nám přece jednou doby utěšené a blahé. Naše věc jest tak spravedlivá, že konečně zvítěziti musí, a nedočkáme-li se této doby, pracujmež ku prospěchu pokolení mladšího.*)

*

U paní Riegrové vždy platila jako první zásada, podřídití zájmy rodinné zájmům národním. Sama píše ve svých listech, že jejím heslem musí býti: „Obětuj a zapírej se!“ a jinde opět ujišťuje, že je ochotna ke každé oběti, kteréž by od ní vyžadovalo veřejné působení jejího muže. Ona toužíc sama po tichém životě rodinném, oběti ty přinášela nejen s plným

*) Marie Červinková-Riegrová: Marie Riegrová. Str. 35.

uvědoměním, ale s jakýmsi povznešeným nadšením. „Musím si počínati jako vdova“, psala v jednom listě svému muži, „můj muž mi odešel, on žije jen pro vlast a národ a musím si pomáhati jak mohu.“ Ona nikdy muže svého nezdržovala, vždy jen ho pobízela ku pracím a obětem, a jistě žilo málo žen, které by tak byly dovedly zapíratí přirozený ženě egoismus rodinný a tak ochotny byly bývaly obětovati vše, co jim bylo drahé, zájmům národním.“*)

*

Nápis na pomníku c. a k. praporu
polních myslivců č. 6. padlých na
bojišti ve Vysokově u Náchoda dne
27. června 1866:

„Poutníku, postůj, v dálku než bludná tě
zanese noha; kamenů poslouchej hlas, mrtvých
ti jimi zní řeč: Má-li život cílů mít posledních,
velkých a svatých, balvanem základním všem
povinnost nejprvším buď.“

Pro tu my jsme synové statní ubohých
mátek složili v matičku zem mladých svých
životů květ; bdělí na strážci stojíme, nezdolní,
věrní i v smrti. Krásné jest pro vlast svou žít,
velké však dát za ni krev.“ (Vrchlický).

---

*) Tamtéž str. 38.

Láska k zemřelým.

(Bílé a černé, velké a malé dušičky.)

V malé vsce na jihu českém, v níž jsem se narodil, panoval ještě v letech dvacátých XIX. století starobylý pořádek a mrav, přebýval lid hodný a zbožný, všichni byli mezi sebou jako jedna rodina, milovali se, pomáhali si a — dobře se měli.

I zachovávali se u nás mnohé zvyky a obyčeje po dávných předcích zděděné, každý posvátný čas měl své vlastní, původem jejich byla živá a pevná víra, naděje a láska křesťanská.

Za onoho času neokrašlovali jsme ještě hrobů svých zemřelých, nestavěli jsme na ně skvostných pomníků, nekladli jsme na ně drahých věnců, neposazovali jsme jich vzácným květinám, neosvětlovali jsme jich pestrými barvami a lucernami, jako nyní již také se děje na našem drahém jihu.

Vážíme si ovšem i tohoto pěkného osvědčení lásky a vděčnosti k nebožtíkům a velmi se nám líbí. Hřbitov, proměněný v zahradu, zářící ohněm světél nesčíslných a naplněný truchlícími pozůstalými těch, kteříž tu pod rovy ozdobenými odpočívají ve svatém pokoji, zajisté nás uchvacuje a vidíme-li, jak se každý hlásí ku svému, modlí se za něho, oplakává ho, hluboce nás to dojíká, v nás svaté myšlenky a city budí, nám radost působí a útěchy poskytuje. Živí na zemi obcují se svými mrtvými v hrobě, v životě časném pamětlivi jsou života věčného

po smrti a tím dokazují, že víra bohobojných otcův ovládá posud jejich srdce.

Otcové tuto památku svých v Pánu zesnulých neslavivali způsobem tak okázalým, tak nádherným, někdy až chlubným. Oni neznali se v tom, nýbrž jevíli nelíččeně, upřímně, prostě, čím svaté náboženství je pronikalo.

Hroby na hřbitově našem měly jen dřevěné kříže — s nápisy i bez nápisů. Často po službách Božích zastavili se u nich lidé, poklekali a modlili se. Na Dušičky rozsvěcovali kahance a lucerny, nechávali jich tu státi a svěcenou vodou hroby vykrpovali. Ve chrámu Páně hořely svíce, svíčky a sloupky. Kněz měl kázání, sloužil mši svatou a vykonal modlitby za všecky. Každý chtěl, aby jeho nebožtík byl zvlášť jmenován. Následoval průvod na hřbitov a trvalo dlouho, než se ukončila společná pobožnost.

U nás po obřadech církevních v kostele začali jsme na dušičky pamatovati také doma a již k tomu všecko bývalo připraveno.

Hned před svátkem Všech Svatých věnovala na to matka jeden celičkový den. Ve světnici od včerejška stála díže. Ženské přinesly mouku a zadělávaly — na dušičky.

I zpívaly při tom anebo se modlily, matka předříkávala, starší, již velká sestra válela těsto, já s mladší jsem se díval a pobožně přisluhoval, a děvečky pec vytápěly.

Nastalo dělání dušiček, dělal je, kde kdo byl, a my malí jsme se toho také účastnili.

Dušičky byly obdélné bochníčky, jako housky čili calty, bezky buclaté; dělaly se větší i menší a vedle sebe na prkna se kladly, aby zkynuly.

Napřed zadělala se na ně bílá mouka, tak nazvaná koláčová a válely se z ní bochníky větší a menší.

Když se bílé dušičky octly v peci, zadělalo se na černé, a to mnohem více než bylo bílých větších i menších.

Černé přišly do peci po bílých, počítával jsem, kolik jich jest všech, ale nezůstalo mi v paměti, než že jich bývalo velmi mnoho.

Dušičky se odnesly do přístěnku u velké světnice, ležely tam na opálkách, bílé a černé zvlášť a velké a malé zvlášť, a my děti, pomodlivše se za dušičky, směly jsme již napřed snísti nějakou tu ještě teplou dušičku.

Odpoledne na den Všech Svatých již k nám přicházeli přátelé a známí ze vsi, strýčkové a tetičky, kmotříčkové a kmotříčky — z většího dílu jen dle jména, — domkaři a podruzi, již na statku nádeničili, pazderka náš, jenž na něm celý rok byl zaměstnán a pokládal se jako za čeledína, konšel, serbus, zvoník a mnoho a mnoho jejich dětí. Kdo přišel, dostal dušičku bílou, velký velkou, malý malou a každý slíbil, že se pomodlí za naše nebožtíky.

Nebyli to chudáci a žebráci, byli to naši sousedé i dosti zámožní, chodili k nám také jindy na besedu; podělili jsme je bílými dušičkami a oni se pomodlili.

I domácí chasa již toho dne bílé dušičky dostala a večer za duše všech věrných růženců se s námi pomodlila.

Praví chudáci a žebráci dostavili se k nám až v den Dušiček a nebyli z naší vesnice, nýbrž byli z vesnic jiných, i z blízkého městečka, kde tehdejší větší nouze bývala než ve vesnicích.

Nikdo neodešel s prázdnou, aspoň černou dušičku dostal, kdo k nám zavítal a velké a malé dušičky rozdávaly se nejvíce dle věku příchozích.

Byl-li mezi nimi některý náš bývalý čeledín, pacholek, děvečka, pasák, pasačka, některý náš spolužák, anebo jen náš známý, zajisté ho neminula dušička bílá, a jeden každý za dušičku, jaké nabyl — bílou, černou, velkou, malou — pomodlil se za mrtvé i za živé, za celou rodinu: naši a za dušičky v očištění.

My děti dušičky jsme přinášely v ošátkách a samy jsme jich nadělovaly, já mužským a sestra ženským. Když se jich k nám nahrnulo více, sotva jsme stačily a když nastal večer, dušiček se někdy nedostávalo; matka nakrájela chleba a tak i nejposlednější vzal od nás po dárku.

Nevím, také-li jinde v Čechách a kde všude trval obyčej, na den Dušiček dušičkám přispívati dušičkami. U nás již asi také přestal, časy se zhoršily a hospodáři nemají z čeho bráti a rozdávati.

Tenkráté mezi lidem také mnoho peněz nebylo, že za obilí a za dobytek pro nízké ceny a špatný obchod málo se tržilo.

Však předkové naši neznali marnosti a parád novověkých, jedli, co dům dál, šatili se tím, co si sami vyrobili a neutráceli zbytečně.

(Fr. P r a v d a.)

Cti otce svého i matku svou!

„Synové (a dcery) poslouchajte rodičů svých v Pánu; neb jest to spravedlivé. Cti otce svého i matku svou, kteréž jest první přikázání se zaslíbením, aby dobře bylo tobě a 'abys dlouho byl živ na zemi.“
Efes. 6, 1.—3.

„Když byl Pán Ježíš ve dvanácti letech, a oni vstupovali do Jerusalema podle obyčeje ke dni svátečnímu, a když vykonali dni a navracovali se, zůstalo pachole Ježíš v Jerusalemě, a nevěděli rodičové jeho. Domnívajíce se pak, že by byl v zástupu, ušli den cesty a hledali ho mezi příbuznými a známými. A nenalezše, vrátili se do Jerusalema, hledajíce ho. I stalo se, po třech dnech našli jej v chrámě, an sedí mezi učiteli, poslouchaje jich a otazuje se jich. Žasli pak všichni, kteří jej slyšeli, nad rozumností a odpovědmi jeho. A uzřevše divili se. I řekla matka jeho k němu: Synu co jsi nám tak učinil? Aj, otec tvůj a já se žalostí hledali jsme tebe. I řekl k nim: Což jest, že jste mne hledali?

Zdali jste nevěděli, že já v tom, co jest Otce mého, musím býti? A oni nesrozumněli slovu, které mluvil k nim. I sestoupil s nimi a přišel do Nazareta a byl poddán jim. A matka jeho zachovávala všecka slova ta v srdci svém. A Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí.“ Luk, 2, 42.—52.

Jak krásně dle slov právě uvedených posvětilo božské Páchole, dvanáctiletý Pán Ježíš svým příkladem III. i IV. přikázání Boží! „Pomni, abys den sváteční světil!“ „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ a dobře ti bylo na zemi!“ S drahými rodiči radostně putoval z Nazareta do Jerusalema, dobré tři dny cesty, na slavnost velikonoční, aby se tam klaněl Otci svému nebeskému, aby tam požil beránka velikonočního, jímž se po čase sám měl státi svou přebolestnou smrtí na kříži. Jak se mu líbilo na svatém tom místě, ukázal tím, že tam dle vůle Otce nebeského ještě zůstal, když se již Panna Maria a sv. Josef po osmi dnech vraceli. Když pak po třech dnech tam byl nalezen, vrátil se ovšem s rodiči do Nazareta a byl jim poddán, t. j. byl jich poslušen, jak velí IV. přikázání Boží; byl jich poslušen, ctil je, že prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí!

Co sám jako Dítě činil, toho také právem dožaduje se božský Spasitel na dítkách našich, kdyžtě jim volá ústy svého milého apoštola sv. Pavla: „Synové (a dcery), poslouchajte rodičů svých v Pánu; neb je to spravedlivé. Cti otce svého i matku svou; kteréž jest první při-

kázání se zaslíbením, aby dobře bylo tobě a abys dlouho byl živ na zemi.“ Efes. 6, 1.—3.

Jak toho potřebuje zvláště naše nynější rozpoutaná doba, aby se i děti i rodiče ohlíželi po božském Dítku Ježíši, po přesvaté Matce jeho Panně Marii i po sv. pěstounu Josefu ! Tak mnohé zlo, tak mnohé neštěstí našich dnů pochází ze svévolného přestupování a nešetření IV. přikázání Božího.

*

„Synové (a dcery), poslouchejte rodičů svých v Pánu; neb jest to spravedlivé!“ Otec a matka jsou vůči vám, milí synové, milé dcery, jako apoštolové Páně, jako správcové Boží. Oniž vám ve svatém manželství svém sprostředkovali tento pozemský život; čeho vám dobrotivý Bůh poskytl, jakými schopnostmi a vlohami vás opatřil, dopřál vám takřka rukama vašich drahých rodičů. Voláte sice k nebesům: „Přijď království Tvé!“, ale přišlo vám prostřednictvím vašich drahých rodičů; oniž se postarali, abyste byli brzy po svém narození pokřtěni, aby křtem svatým milost Boží, toto království Boží v nás, byla do nesmrtelné duše vaší vštípeno; abyste se stali dítkami církve svaté, tohoto království Božího vůkol nás; abyste jednou po časném putování došli slávy nebeské, království to Božího nad námi. Voláte denně k nebesům: „Buď vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi!“, ale drazí rodičové vaši naučili vás znáti přesvatou vůli Boží, přesvatá přikázání jeho, a jsou vám též

nápomocni svým příkladem i svou modlitbou, abyste Pána Boha i svaté církve jeho poslouchali. Voláte denně k nebesům: „Culéb náš vezdejší dej nám dnes!“, ale Otec nebeský skýtá vám chleba i všech ostatních potřebností pro život pozemský pilnýma rukama našich drahých rodičů. Jak posvátný jest pot otcův vyroněný při práci pro blaho drahých dítek! Jak posvátná jest starostlivost drahé matky pro blaho drahých miláčků! Pravá láska mateřská jest jako dech z onoho světa. Vy, milé dítky, nebudete nikdy tak bohatými, abyste mohly úplně zaplatiti lásku matčinu, pot otcův! Zaplatiti nebudete moci; nuže dělejte alespoň, co můžete a čeho se Otec nebeský, Otec váš i vašich rodičů, dožaduje: „Poslouchejte rodičů svých; neb jest to spravedlivé. Cti otce svého i matku svou; kteréž jest první přikázání se zaslíbením, aby dobře bylo tobě a abys dlouho byl živ na zemi.“ Ano, poslušné dítě zabezpečuje si veliké požehnání, neposlušné dítě chystá si velikou škodu.

*

Duchovní kázal trestancům v trestnici. Po kázání provázel ho představený smutným domem tím. Přišli tam až do nemocnice. „Tam jsem byl zvláště dojat“, vypravuje duchovní. „Pomyslíl jsem si: Býti uvězněn a k tomu ještě nemocen — toť dvojnásobný trest od lidí i od Boha. Promluvil jsem s každým tím ubožákem několik slov útěchy. U jedné dívky zvláště jsem stanul. Bylo na ní zřejmo, že její srdce jest naplněno lítostí.

Sama kajicně vyznala: Já byla již doma rodičů neposlušna.“

Ejhle, kterak neposlušností dětskou začíná všeliké neštěstí! Kolik to příběhů bylo by tu možno vypravovati! Příběhů o marnotratných synech, o marnotratných dcerách, o nešťastnících, kterým se nelíbilo, jako onomu synu v evangeliu, poslouchati doma dobrého otce, dobré matky; kteří toužili po volném světě, jenž pak ošidiv, oklamav je a v neštěstí uvrhnuv, nemá pro ně, leč bídné mláto! Kolik příběhů bylo by tu vypravovati o sklíčených srdcích otcovských, o hořkých slzách mateřských! Ach, jak mnohá matka mohla by nám vyprávěti o trapné bolesti svého mateřského srdce, když její syn stanul před ní ve své hrubosti a drzosti, jakéž se ve světě naučil — syn, jež jako dítě, jako pacholátko s nejvroucnější láskou byla chovávala, jež dobrý otec nejlaskavější péčí byl zahrnoval! Kolik nocí byla probděla pro drahé dítě, co se pro ně v nemoci nastarala a naplakala, nabděla a namodlila, co vroucích nadějí do něho naskládala! A nyní v jaké drzosti a hrubosti stojí před ní! Ó synové, dcery, poslouchejte rodičů svých! Zastupuj u vás místo Boží, jsou po Bohu vašimi největšími dobrodinci. Poslouchejte rodičů svých, ctěte je, milujte je! Je to spravedlivé, je to první přikázání se zaslíbením.

*

Buď toho Bohu žel, že za našich dnů tolik ubývá této tak nutné ctnosti dětské, poslušnosti. Zdaž mnohdy nejsou tím vinni sami rodiče?

Zdaž nebývají mnohdy rodiče slabými vůči dětem? Proto mnohdy naopak jsou děti silnějšími vůči rodičům. Za stara bývalo jinak. Staří rodičové naši dbali a hleděli, aby dítky na slovo poslechly, a dovedli též rozumně pokárati, potrestati, fídíce se příslovím: „Metla vyhání děti z pekla“.

*

„Cti otce svého i matku svou; kteréž jest první přikázání se zaslíbením, a by dobře bylo tobě a abys dlouho byl živ na zemi!“ Tak píše ve jménu Páně sv. Pavel, tak volal i sám Hospodin s hory Sinaje a napsal též na kamennou desku Desatera.

Jak blaze bylo všem synům i dcerám israelským za všecku jejich úctu, lásku a poslušnost k drahým rodičům; jak dobře jim bylo v krásné zaslíbené zemi Kanaan, v Palestině, v zemi svaté! Však nejen synové a dcery národa vyvoleného, nýbrž všech národů mohou právem očekávati za svou úctu, lásku a poslušnost k rodičům hojné požehnání od Otce nebeského; jestiž Bůh věčná pravda; co slibuje, splní; čím hrozí, stane se. Ó věru veliká část štěstí a blaha synův i dcer spočívá v rukou jejich rodičů a dostane se ho jim za věrné plnění IV. přikázání Božího.

*

Krásný měli obyčej v jedné rodině, že ač zkušený už manželé, přece každou záležitost předkládali staříckému otci, jež chovali vděčně a laskavě jako oko v hlavě; předkládali mu

všecko, radili se s ním, nic bez něho nepodnikali, nic bez něho nepočínali. A dobře jim vždycky poradil, a těšila ho jejich důvěra a přítulnost, a usmíval se na ně mile, jako zapadající slunko usmívá se na milý kraj. Z úst i srdce stařečkova jen požehnání vycházelo na drahé dítky, na milé vnuky, na celou rodinu, na všecku domácnost.

*

Jinde jinak bohužel se děje. Jak smutná byla podívaná v jiném domě, kde brdým manželům se zdálo, že starý otec už jest dlouho živ, že by bylo lépe, kdyby raději už umřel! Byl to již vetchý kmet, nebylo síly, nebylo zubů, nebylo sluchu, zrak už také vypovídal službu. Ký div, že při jídle někdy něco rozlil, něco upustil? Hněval se naň proto syn, hněvala se nevěsta a provedli na konec, že musil ubohý stařec sám jísti v koutku u kamen, a ne společně s druhými u stola. Rmoutilo to ubožáka, že jest odstrčen, a často si zaplakal. Jednou upadl chudásovi talíř z ruky a rozbil se. Hrozně spustila hospodyně, hrozně láteřila. Stařec bolestně zalkal. Celý statek, bohatý statek byl odevzdal synovi, a nyní pro bídný rozbitý hlíněný talíř spíláno mu až běda! Po té dávali mu kousek toho jídla na dřevěné mísce, aby prý jí zase nerozbil. Nějaký trestanec neměl se hůře než tento náš bývalý zámožný, važený hospodář. Než ejhle, co se nestalo! Byl tam také vnouček, kterýž jednou na kuse dřeva dlabal a řezal. Ptal se ho otec: „Co to děláš?“ Odpovědělo dítě: „Dělám miskou,

jako má dědeček; až vy s maminkou budete staří a já budu veliký, budu vám také dávat na mísece jísti, jako vy dáváte dědečkovi.“ Zastyděl se otec, zastyděla se matka; přijali tato dětská slova jako výstrahu Boží; litovali, že se starým otcem tak nekřesťansky zacházeli; vzali ho opět k stolu a snažili se vynahraditi všeliké přikročí jemu učiněné.

*

Synové, dcery, vaňte si svých drahých rodičů! Na dobrodiní, jež jim prokážete, nezapomene Hospodin; jejich požehnání přinese vám štěstí; kdyby si však pro vaši nevážnost, nezdárnost, nelaskavost, nešetrnost musili proti vám stěžovati, stěžovati u lidí, u Boha, zachvátilo by vás neštěstí. Pomněte nezdárného Absolona! Pomněte Ofniho a Fineesa, nezdárných to synů velekněze Heliho! Pomněte vzorného syna Josefa Egyptského! Pomněte vzorného syna Tobiáše!

*

Náš slavný a oblíbený spisovatel Karel Václav Rais, jakožto zdárný syn, složil a dal na hrob svým drahým rodičům, odpočívajícím na hřbitově v Bělohradě, tento nápis:

„Dvě hlavy dobré leží tady v hrobě,
dvě srdce hodná věčné paměti;
jim bylo blahem odpírati sobě
a všecko z lásky dáti pro děti.

Jsou opět spolu, jako byli v žití,
a známé zvony jim tu budou hrát,
kéž duším jejich světlo věčné svítí
a Bůh jim odplat všecko na stokrát!“

Matčín vliv.

Vliv matčín na syny podobá se jenom tichounkému dešti; ale jako jest tento zemi na výsost blahodárny, tak i vliv matčín synům; vštěpujeť jim zejména úctu k náboženství, mravnost, bezúhonnost, cudnost srdce i všeho života; její vlastní cudný příklad, doprovázený laskavostí a zbožnou myslí — toť hlavní síla vlivu jejího.

Poroučí-li otec, pociťují synové nejen přísnost zákona, nýbrž i převahu síly, jež jakoby dráždila k odporu; ale matka-li napomíná a varuje, hlásí se mravní zákon hlasem lásky a získává si srdce. Odtud pochodí vděčná památka, kterouž praví velikáni chovají svým matkám po všecek život až do posledního vzdechnutí svého.

Připadají mi tu na mysl „Vzpomínky na mou matku“, jež nám zůstavil náš drahý nezapomenutelný miláček Václav Kosmák; toť ze všeho krásného, jež nám zlaté jeho péro napsalo, nejkrásnější! Jak mile, jak dojemně čtou se ta slova:

Kdykoliv si vzpomenu na některého ze zemřelých známých, zachvěje se mi obavou srdce; očistec a někdy i peklo tane mi na mysli; ale vzpomínka na mou matku padá mi do duše jako májové slunce; ani jednou mi jí obrazotvornost neukázala v očistci. Věřím, že jest jeden Bůh; věřím, že má matka jest u něho.

Bylo mi pět let. Můj nejmladší bratr, tenkrát asi půl roku starý, ležel na kolébce a spal. Bylo to večer. Matka pravila: „Děti, pojdte se pomodlit, než půjdete spat“. Klekla si s námi ke kolébce a složila spícímu bratříčkovi ruce jako k modlitbě. — „Děti zítra bude sv. Františka Paulánského. Náš František bude mít svátek. Nemůže se chudinka ještě sám ke svému svatému patronovi modliti; pojdte, pomodlíme se za něj.“ — Modlili jsme se. Matka plakala.

U boháčů bývá v takové dni hostina a šampaňské teče. Mé matce tekly slzy — šampaňské to andělů.

*

Můj otec jest kostelníkem. Jedenkrát nebylo nikoho doma. Matka šla sama zvonit poledne. Já, malý ještě jsa hoch, šel jsem s ní na věž. Díval jsem se s věže na svět mi posud neznámý. Bože, jak byl mým mladým očím ten svět velikým! Viděl jsem krásnou úrodnou, krajinu, obilí, louky, lesy, rybníky; vesnici Jakubov, dále Litohoř a docela vzádu, v mlhavé dálce, Budějovice (Moravské). Za Budějovicemi se klonilo nebe až k zemi. — „Maminko“, ptal jsem se v dětinské zvědavosti, „jest tamhle již konec světa, a začíná tam již nebe?“

„Ó ne, mé dítě? Kdybys přišel do Budějovic, viděl bys zase nový kus země, a kdybys šel dále, zase nový a tak pořád. To se nám jen tak zdá. Ale že se nám to tak zdá, učinil Pán Bůh k našemu poučení. Máme se vždy modliti a

býti hodni, aby nám, až budeme se světem u konce, až umřeme, hned nastalo nebe.

*

Jedenkráte jsem šel s matkou přes pole na návštěvu. Byli jsme chudi. Obuv jest drahá. Sezuli jsme střevice a šli bosi. Bylo nám jíti po stráni podle rybníka, kde bylo mnoho drobného kamení. Píchalo mne to. — „Maminko, mne to píchá do nohou,“ žaloval jsem.

„Dítě, nenařkej. Jak to teprve Pána Krista píchalo, když šel bos na horu Kalvarii a nesl ještě těžký kříž a bili ho a strkali jím!“ Vytáhla růženec a počala se modliti. Mne to již nebolelo.

*

Jednou v mém rodišti umřel starý, cizí žebrák. Obec mu dala rakev a pan farář slíbil slušný pohřeb. Chtěli ho však položit v jeho hadrech do rakve. Matka má, uslyševši to, přebírala se v skrovné své zásobě prádla, vybrala košili, zašila ji a zanesla mrtvému žebrákovi.

„Ale maminko, proč mu nedají bohatí, my máme sami málo košil!“

„Inu, dítě, bohatí dávají bohatým, chudým musíme dávat i my chudí.“

*

U nás v Martinkově žila dcera po učiteli, Terinka jí říkali. Vidím ji až podnes, jakoby stála přede mnou. Byla stará, hubená, churavá a viděla sotva na dva kroky. Nosívala dlouhé šaty (u nás říkali, že se nosí po pansku), ale ty šaty byly

vyrudlé a vetché. Bydlila v malé jizbičce v obecní chalupě. Kopati neuměla a žebrati se styděla. Pletla lidem punčochy (na šití již neviděla), a kdo jí za to co dal, z toho žila. Z pokladny chudobinské dostávala nějaký ten groš a za ten si kupovala kávu. Živila se brambóry a chlebem, vydělaným z pletení, a kávou. Ale jaká to byla káva! A ještě jsem často slyšával od žen, které k nám přicházely: „Což Terinka, ta jest fajnová! Takhle jen kafičko, a aby člověka o něco poprosila, — a člověk by jí rád dal, — to Bůh uchovej! Ráda by dělala milostpaní“.

Tenkrát jsem tomu ještě nerozuměl, ale vždycky se mi takové řeči přičily, protože se má matka Terinky pokaždé zastávala.

Bylo to jednou na podzim. V naší zahrádce švestky již byly opadány a jenom na hrušce ještě žlutalo se listí. Přišel jsem z kostela domů. Matka mne zavolala do kuchyně a tam mi strčila do kapsy dva kornouty s kávou a cukrem a pak v šátek zaobalenou buchtičku (bezpochyby si to ušetřila sama od úst) a šeptala mi: „Tu máš a dones to honem Terince. Řekni, že jí to posílám k svátku, — ale neřkej to nikomu, rozumíš?“

„Rozumím!“ a již jsem byl ten tam. Přiběhl jsem k Terince. Seděla u malého okénka a pletla punčochy. Ve světničce byto tmavo, sychravo a vlhko.

„Pochválen Pán Ježíš Kristus!“ pozdravil jsem.

„Na věky. Kdo pak jest to?“

„Tuhle vám posílá maminka něco k svátku!“ řekl jsem místo odpovědi, přiblíživ se k ní.

Poznala mne po hlase. „Ach, ty's to holečku? Vítám tě!“

Vzala kornoutky a šátek, rozbalila jej a vidouc, co jsem přinesl, dala se do pláče. Slzy jí tekly po bledé, vráskovité tváři. Nemohla ani promluvit. Vzala mne za hlavu a políbila mi čelo. Políbení to hřeje mne až podnes do duše. Vzal jsem rychle šátek a utekl. Volala cosi za mnou, ale nevím co, — nevrátil jsem se.

Tenkrát jsem o tom ničeho nikomu neřekl, teď však to snad smím již říci. Má matka již i s Terinkou odešla do světa jiného, kde vydávají vespolek o sobě svědectví, a mně nezůstala leč vzpomínka sladká jako klidný sen, srdcejemná jako národní píseň a nehasnoucí jako hvězda na nebi.

*

Byl jsem asi v první nebo druhé třídě gymnasiální. Lidé mi říkali student a někteří by se byli z toho radovali, kdybych byl býval ze škol vyhnán.

Šel jsem polem. Potkal jsem čeledína, jel s voly orat. Zapomněl si cosi doma.

„Ty“, volal na mne, „pojď, popas mi ty volky trochu na mezi, aby neutekli. Musím skočit ještě domů“.

Vzal jsem bič, stál u volů a volal co chvíli: „Ouhá!“ Šel mimo truhlář a úsměšně se mne ptal: „No, již nejsi studentem? Jsi pastuchou?“

Přišel jsem s pláčem domů a žaloval to matce. Matka se zapýřila, ale hned řekla: „Nech

toho! O pastuchách jest každý rok evangelium v kostele — o truhlářích jsem tam neslyšela ničeho“.

Zasmál jsem se a bylo po trpkosti. Potkal-li jsem kdy potom truhláře, pokaždé jsem si pomyslíl: „Nejsi v evangeliu“.

*

Šel jsem s matkou do Nové Říše. Šli jsme lesem, zvaným „Horou“. Uprostřed lesa na kopci na rozhrání si matka klekla a kynula mi, bych též poklekl a pomodlíl se. Klekl jsem k ní a sepjal ruce.

Když jsme vstali, ptal jsem se: „Maminko, proč jsme se tady modlíli?“

„Víš, zde bývali pochováváni oběšenci. Až budeš veliký a půjdeš někdy tady mimo, nezapomeň se nikdy za ně modlíti. Na ty nešťastné si málo kdo vzpomene.“

*

Bože, byl to krásný večer! Obloha byla jasná a hluboká jako svatá víra, a hvězd se na ní třpytilo a svítilo jako ve víře věčných pravd. Seděli jsme na zápraží. Před námi stála panská štěpnice v plném květu.

Měkký vánek houpal stromovím a donášel nám jemnou vůni. Položil jsem hlavu matce na klín. Ona mne držela jednou rukou kolem krku. V celé vsi bylo ticho jako v kostele při pozdvihování, jen tam dole za mostem hrál někdo na harmoniku.

Bylo mi tak dřímavo a přece ne k usnutí — tak volno, tak lehkou: necítil jsem, že mám tělo.

„Maminko, jak jest asi v nebi krásně!“ šeptal jsem jí. Matka pohlédla vzhůru, vzdychla a hladila mi vlasy.

Hůt — hůt — troubil starý hlásný od kostnice u kostela.

„Slyšíš?“ ptala se matka.

„To jest starý Loucký.“

„Troubí, aby nám připomenul, že čas rychle utíká a do nebe že tak daleko! Pamatuj si to!“

*

Nevím, viděl-li jsem svou matku více než desetkrát u stolu seděti a jísti; kdy a kde jedla, ani nevím. Tak neustále pracovala, že si ani k jídlu času nepopřála. Že první vstávala a poslední šla spat, nebylo mi nikterak ani nápadno; myslil jsem, že to jinak býti ani nemůže. Za dne odpočívati jsem jí nikdy neviděl — leč ve svátek nějakou chvíli odpoledne. Modlívala se pak vždy ze svých starých knížek, aneb — bylo-li v létě — seděla v zahrádce. Někdy se nás pak více sešlo a zpívali jsme. Matka sedávala a usmívala se.

To bylo její jedinou zábavou.

Tolik práce, tak málo zábavy a přece spokojenou býti, to podaří se jen pokornému a čistému srdci.

*

Jedenkrát vyndala má matka mosazný křížek ze skříně, vycídila jej a navlékla na modrou

hedvábnou stužku. „Děti, nezapomeňte: až umru, dejte mi tento křížek na krk.“

„Ale maminko, proč mluvíte o smrti?“

„No, vždyť já ještě neumírám“, chlácholila matka, „ale víte, že smrt přichází jako zloděj v noci. Anebo chcete, abych se já za vámi dívala do hrobu? Toho snad Pán Bůh na mne nedopustí!“

A také toho na ni nedopustil. Za to na otce!

*

Málo dobrého užila má matka na světě a i její konec byl bolestný. Stonala dlouho a těžce. Těšil-li ji kdo na jejím posledním lůžku, říkala: „Lépe trpěti zde, než v očištcí“.

Byl jsem na prázdninách. — Země byla vypráhlá, stromy a vše bylinstvo smutné, napolo svadlé. Člověk, zvíře i sad — vše toužilo po vláze. Konečně jednou odpoledne zdaleka zašlehl blesk, zahučel hrom, rozsoptil se vítr, prach se valil v kotoučích, stromoví se třáslo a vrávoralo, pták i skot i člověk pospíchali pod střechu.

Tma. Blesk na blesk, ráz na ráz Seděli jsme u matky a modlili se. Bouře přeletěla jako rozhněvaný obrovský orel a ze šedých mraků padal teplý déšť. Šli jsme ven nabažit se té pohody. Sytná vláha napojila zemi a vše stromoví. Všechno kvítí dýchalo Bohu díky. Jaká to vůně, jaké to ladno, jaký to nový život! A tam na nebi duha. Šel jsem za matkou. Klečela u okna, otevřela si je a plakala.

„Proč pláčete, maminko?“

Sepjala ruce, pozdvihla oči a šeptala: Duha Boží!“ — Klesla mi umdlena do náručí. Již jí neuvidím!

*

Takovýchto vzpomínek na mou matku probřeskujе mnoho z dalekého nebe dětinství v duši mou, jako když z dalekého jasného obzoru se blýská „na časy.“ Těchto několik jsem napsal, abych alespoň mlhavě vykreslil obraz své matky a spolu mnohých a mnohých jiných matek slovanských; jsemť přesvědčen, že ne jeden, čta tyto krátké nástiny, zadumá se do doby, kdy ještě na klíně matčině dumával v malovaných snech, a že nalezne podobné obrazy v srdci svém. Ano, má národ slovanský ještě mnoho dobrých, ctnostných, nábožných, trpělivých a pracovitých žen a matek, a proto lze mu doufati v budoucnost utěšenou a slavnou. Národ, nemající žen hodných, byť by byl sebe vzdělanější (v obecném nyní slova toho smyslu), jest ztracen, jest obfeleným hrobem.

A kdo vštěpuje našim matkám tyto ctnosti do srdce? Ten, jenž nám dal řeč, naše písně a „duše útlé v těle čilém“ — náš Otec! Matka má jest zřejmým toho důkazem. Rostla's jako polní květ bez ošetřování a pěstění lidského; nebe však ti dalo rosu a slunce teplo. Kvetla jsi v úkrytu; ale červ tě nerozhlodal a mráz tě nepopálil. Dobojovala's. Na trnu života tvého rozkvetly ti růže věčné.

(Václav Kosmák.)

*

Dne 12. července roku 1903 odhalen královskou věru slavností ve starobylém a přeslavném městě Kolně nad Rýnem velikolepý pomník Adolfa Kolpinga, věrného to kněze, zakladatele a prvního generálního předsedy spolků katolických tovaryšů, jakýchž nyní čítá se ve světě 1018 a v nich přes 110.000 členů; mají vlastních domů spolkových 277; mnohé z nich jsou jako paláce. Byltě Kolping napřed také jen tovaryšem — obuvnickým tovaryšem; avšak Prozřetelnost Boží chtěla ho míti knězem. Poslechl. Byl též básníkem a spisovatelem. První báseň, kterou napsal, jest „U hrobu mé matky“ — r. 1833; vyzníváť z ní převroucí, přeněžná úcta a láska vděčného syna k dobré, zbožné matičce. Těmto svým citům vydal i později, r. 1851 v Mohuči na generální schůzi spolku katolických tovaryšů, překrásné svědectví, když za bouřlivé pochvaly pravil přítomným paním: „Ve třináctém roce věku svého dán jsem byl do učení, usedl jsem na ševcovskou stoličku, cestoval jsem potom z dílny do dílny, měl jsem kolem sebe všelijaké lidi, mnohdy hrozná; všecky vlny zla a zloby dorážely na mne. Víte, matky, co mne zachránilo? Měl jsem matku, chudou matku; její jméno už hýbá útroby srdce mého. Všeho, co jsem na své matce vídal, z té duše si vážím. Byl-li jsem pokoušen, vzpomněl jsem si na matku, a nikdy bych se nebyl opovážil tvář v tvář jí popatřiti, kdybych byl spáchal něco nepravého. Když zemřela, vážil jsem si jí ještě více; umřelať plna

víry jako světice, ač byla prostinkou ženou. Že dnes před vámi stojím, že mohu čest a slávu Boží po světě šířiti, i z toho děkuji své matce.“

*

„Šťastný člověk,“ říkával Bedřich Ozanam, slovníčný učenec, professor na Sorbonně, zakladatel konferencí sv. Vincence z Pavla „šťastný člověk, komu dopřál Bůh svaté matky jako mně.“

„Křesťanská matka,“ pravil slovníčný biskup mohučský Ketteler, „jest převelikým darem Božím. Na výsost šťastno dítě, které má matku v pravdě křesťanskou. Vychování člověka dokonává se většinou v prvních šesti letech na klíně matčině. Co se v pozdějších letech v dítěti vyvine, toť mu vstřípila matka do srdce hned na začátku dojmy, jež v nejútlejším mládí přijala měkká, ohebná, vnímavá duše dětská; dojmy ty stanou se druhou přirozeností dítěte a později už nezaniknou. Třebas matka už dávno v hrobě odpočívá, třebas syn bouřemi života sem tam zmítán, třebas už víry a mravnosti pozbývá a věčnému zahynutí vstříc chvátá — zjeví se mu ještě postava zbožné, dobré matky a zavede ho znova na cestu víry a ctnosti.“

Ženám pravidelně není určeno, aby vynikaly v oboru věd a umění; ženy nevystavěly překrásných chrámů, převelebných dómů, nad nimiž srdce radostí plesá; ženy nevymalovaly překrásných obrazů, jimž ve slavných obrazárnách kde

kdo se diví; avšak jedna věc, jedno umění jest jenom ženám vlastní: vychovávajíti světu počestné muže, počestné panny, počestné matky.

Z listů mateřských.

I.

Již tomu přes 250 let, co zavřela své oči vysoce urozená paní, hraběnka Zuzana Černínová, rozená Homutovna z Harasova, paní na Radeníně, Choustníku, Mitrovicích a Kostohatech, a přece listy její, jež kdysi psávala, zahřívají čtenáře dechem lásky až podnes, povznášejí ducha lidského a jasným ozařují světlem věrnou podobiznu pramateře staroslavného rodu panského, hrabat Černínů z Chudenic. Sama nazývala sebe často a ráda „prostou ženou a starou Češkou.“ Hořekuje ve spoustě války třicetileté nad bídou svých poddaných, srdce její hlubokým zachvívá se žalem nad neštěstím drahé vlasti, a poněvadž nemůže jako opuštěná vdova s malými dítkami svými při vši přirozené moudrosti své opřít se zdivočilému tehdy řádění, kráčí se zbožnou myslí, s důvěrou v Boha a praktickou zkušeností svou odhodlaně smutným věkem.

Přečtěme si několik jejích listů*) psaných drahému synu Humprechtovi, jenž se svým

*) Ze spisu: Zuzana Černínová z Harasova. Dopisy české šlechtičny z polovice 17. století. Vydal Fr. Dvorský.

hofmistrem byl se vypravil do světa za příčinou dalšího vzdělání. Do Benátek psala mu z Prahy r. 1645 dne 28. října mimo jiné :

„Můj přenejmilejší synu, pane, pane Humprechte! Dejž Ti milý Pán Bůh tak mnoho dobrého, duši i tělu užitečného, co by Tě na věky těšiti mohlo, toho upřímným srdcem mateřským vinšuji a přeji. Mé nejmilejší dítě! S radostí srdečnou jsem od Tebe tvoje psaní dostala . . . Nad tím jsem hrubě potěšena, že jsi, chvála milému Pánu Bohu, zdráv a všechno se Ti podle vůle Pána Boha dobře a šťastně vede. Dejž Ti milosrdný Pán Bůh předně horlivost k svaté pobožnosti a všem svatým ctnostem, všech sedm darů Ducha svatého a při tom zdraví stálé a všecko to, co já Ti na jeho božské milosti z gruntu mého srdce vinšuji. — — — — —

Mé přemilé dítě! O novinách zdejších bych Ti psala, nevím co dobrého. Tak se praví, že nepřítel Pardubic dobývá a že předměstí u Pardubic popálil. Víš, jakéž jsou zde noviny nejisté i také praví, že by měli sem soldáti, též J. M. knížecí přitáhnouti. Rozličné noviny, u nás přec o přítel i nepřítel, obojí berou, a sami taky kontribuci dávati musíme. Pán Bůh pomáhej! — — — — —

Můj nejmilejší Humprechte! Z vnitřnosti lásky mé mateřské Tě napomínám, hled svého milého Pána Boha vždycky na paměti míti, vůli jeho svatou plniti, všeho všudy, co by proti Pánu Bohu, přikázáním jeho svatým, spazení Tvé milé

duše, svědomí obtíženi, tělu k zlému, škodlivému bylo, se varovati, zlého tovaryšstva a toho, co jsem Ti nejvíc přikazovala, se vystříhati. Pana hofmistra pěkně poslouchej, jím se po Pánu Bohu spravuj a nic dokonce bez vědomí jeho nečiň. Máš, chvála Pánu Bohu, mé milé dítě, čistý rozum; vím, že nic neučiníš, co by proti Pánu Bohu, dobrému svědomí, spasení Tvé milé duše, tělu k zlému a mně osiřelé matce k zarmoucení bylo; nebo se bohdá na Tvůj příjezd a domů navrácení srdečně těším a dny počítám. Mám naději k Pánu Bohu a k Tobě, že mě v mých starostech zastaneš. Dejž Pán Bůh, aby se Ti všechno všudy dobře vedlo. Na tu přenejsvětější a největší pomocníci všech k ní se utíkajících, blahoslavenou Panenku Marii, nezapomínej a vždycky se k ní utíkej, neboť jest věrná orodovnice k svému nejmilejšímu Synáčku. — — —

Já Tvá upřímná matka do smrti zůstávám.

Z. Č. z H.

*

Dne 29. prosince 1645 píše synu svému, H u m p r e c h t ō v i do Ř í m a, těší se z jeho uzdravení, oznamuje mu o smrti jeho sestry, píše o pochodu nepřátelského vojska, o utrpení národa českého . . . . .:

„Urozený pane, pane a můj jistě nejmilejší synu, pane Humprechte! Všemohoucí, nejmocnější Pán Bůh račiž Tobě tento vnově nastávající nový rok a při tom jiných mnoho množství zdravých,

šťastných, potěšitelných a to všecko což by Ti zde časně a potom věčně duši i tělu dobréno, prospěšného a užitečného bylo, dáti; toho Ti mnohem více, než tuto píši, žádám vždycky. Můj přenejmilejší synu! Co to za mou radost, když od Tebe psaní dostanu, obzvláště v této mé tak velké žalosti; neb zde jedním hlasem to pravili: že jsi na smrt nemocen, a já o tom nic nevěděla, až jsem od Tebe psaní dostala na sv. Tomáše . . . Ach, jakž se mám Bohu všemohoucímu vyděkovati, že Tě ráčil pozdraviti a mne sirou smutnou matku Tvou potěšiti! Ježíši Kriste! Pro přímmluvu nejčistotnější Rodičky své Panenky Marie račiž Tě sám dáleji v dobrém, stálém, dlouho trvajícím zdraví chovati a přede vším všudy zlým, duši i tělu škodlivým chrániti. — — — — —

Což by mi po čem bylo, kdybyste Ty a Heřman zdrávi nebyli, když se tak milému Pánu Bohu líbilo a vůle jeho svatá v tom byla, mou nejmilejší poslušnou dceru a Tvou nejmilejší sestřičku Bětušku od nás vzíti k své neskonalé věčné slávě a ji z těchto bíd a těžkostí k sobě do té věčně trvajcí slávy 19. Decembris mezi 13. a 14. hodinou v Klatovech přijíti račil . . . . . Mé nejmilejší dítě! Pro Boha Tě prosím, nestejskej sobě nad její smrtí; vůle Boží se s ní vykonala, jak se Pánu Bohu líbilo, tak se stalo. Musel jsi nejmilejšího pana otce ztratiti, když se Pánu Bohu líbilo . . . . . Mé milé dítě, poruč ji Pánu Bohu a dej za tu dobrou bohabojsčí sestřičku některou mši sloužiti. — — — — —

Dne 3. srpna 1647 píše z Prahy do
Paříže:

„ — — — Mé přenejmilejší dítě! Kdež mi píšeš, že jsem Ti velikou mou radost vyjevila v prvnějším mém psaní, slyšíce všecko všudy dobré o Tobě: jistě mně není možná nijakž toho vypraviti, nercili vypsati, jakou já radost nad Tebou, mé milé, nejmilejší dítě, mám; vinšovala bych, abys jen částku Ty mé radosti účasten byl. Nevím, jak Pánu Bohu mému z toho mám nehodná hříšnice poděkovati, že mi ráčil v tomto mém sešlém věku a šedinách mých toho dáti dočekati, že o Tobě, mé přenejmilejší dítě (ano i zde taky o mladším mém synu, ač pacholeti) slyším všecko všudy dobré; mně mé srdce v mém těle plesá nad Vámi a obzvláště pak nad Tebou, můj nejmilejší synu. — — — — —

Že ti dalšího času k zůstání v Paříži propůjčuji, myslím sobě jedno, že Pán Bůh ráčí mi ten oumysl dávati a vůle Boží v tom jest; druhé, časové nyní divní jsou, není mi to možná psáti, neb jest v této naší milé vlasti přepodivně. Naše milostivá vrchnost sám jakožto udatný pán, kterýž všecknu svou naději v Bohu složil, jest při vojsku svém, ne jako by ten pán byl, ale jako dosti jinší člověk, Bohu svému, králi všech králů, císaři všech císařův, knížeti všech pánův, tomu nepřemoženému, nejmocnějšímu, všemohoucímu Pánu Bohu se poddal a poddává, doufaje v jeho přesvatou moc, že mu pomoci ráčí, jakož jest na tisíc tisícův příkladů, že Pán Bůh nikdy

v sebe doufajícího opustiti neráčí. Takýť Pán Bůh ráčí našemu milému pánu pomoci, když se jeho božské milosti líbiti bude a čas k našemu spomožení přijde. — — — — —

“

Dne 6. listopadu 1647 píše Humprechtovi z Prahy do Brusela:

„ — — — Mé nejmilejší dítě! Tvé psaní 30. Septembris jsem teprva tuto neděli dostala, v němž mi o svém odjezdu z Paříže oznamuješ

Velice mi to těžce na mysli leží J. M. pana hraběte oumysl o tu Hispanii, *) tak se mi praví, že by J. M. K. ráčil míti tam jeti a král španihelský že ho za svého syna chce přijíti, ten by tam zůstal, a já Tebe, přenejmilejší dítě, abych měla tam vystrčiti jako na masné krámy, majíc tu čerstvý příklad před očima, co se s tím hrabětem z Puntorfu stalo; já bych musela hrdlo za to dáti, kdyby, čehož Pane Bože chraň, mělo co býti nejmenšího zlého; nebo se na Boha všemohoucího a Tebe nejvíceji těším, že mně v mé starosti a čím dál tím více sešlém věku za ochrance budeš. — — — — —

“

II.

Znamenitou spisovatelkou polskou byla šlechtična Klementina z Taňských (nar. 1798,

*) Dle úmyslu hraběte Černína měl Humprecht jeti do Španěl.

zemř. 1845). Po dobré přítelkyni Marii dostala se jí do rukou řada výstrah a napomenutí, jež Marie, nemocná matka, předvídajíc brzkou již smrt, napsala své drahé 14leté dceři Amalii, aby až bude matky zbavena, měla alespoň její napsaná mateřská napomenutí. Příčiněním šlechtičny Klementiny z Taňských vydána mateřská ta slova v knize, nazvané „Památka po dobré matce.“ V polském originálu dočkal se spis ten přehojného vydání; do češtiny přeložil jej před lety Fr. M. Vrána. Podáme zde několik úryvků z mateřských těch listů:

„Amalie! Již duše moje zavítá do lepšího stánku, když ty, dcero moje, budeš čísti toto písmo. Jsou to úvahy, rady, napomenutí, prosby umfrající již matky; nepochybuji, že budeš jimi těžiti. Tak mě milujíc, zajisté nikdy na ně chladným nepohlédneš okem, a splníš všecka přání, která v sobě listy tyto zahrnují.

Amalie! Ty's povinna nahraditi svými ctnostmi bolesti moje; nebo trpím-li, opouštějíc život vezdejší, trpím nejvíce pro tebe. Matka, muž, domácí, přátelé potěší se zase po mé smrti, neboť snáze obstojí beze mne. Ty toliko jediná právě mne potřebuješ, pro tebe měla bych ještě žít. Ale jinak tomu chce neodvolatelný soud Boží. Brzy ruce tyto umdlí, nebudou tě více tuliti do lůna; brzy to srdce, které pro tebe a bližní tak horoucně bilo, vychladne, i zasypeš je, dcero, hrstkou bídné země. — — — — —

Dobrota tvoje, libost povahy a což nade vše, opravdové náboženství, jimiž starala jsem

se, napojiti duši tvou, jsou mi zárukou, že svými ctnostmi učiníš otci radost a mě potěšíš; o tom ani pochybovati nechci. Nebe ti dalo krásnou duši, k dobru náchylnou, srdce citlivé, rozum otevřený, bystrý a nejlepšího otce. Važ si drahých těch věcí, hled' si dráhy ctnosti, a snadně dojdeš štěstí . . .“

*

„Šťastný člověk, v jehož zdravém těle zdravá duše bydlí. Nezapomeň nikdy na přísloví toto, dcero moje! Duše naše jest přeúzcce spojena s tělem; a tak jako spokojenost duše působí na tělo, tak i stav tělesný veliký má vliv na stav duševní, mravní. . . . Amalie, pečuj pilně o zdraví své; v mládí lze je buď upevniti, buď navždy podkopati. Určitý pořádek a jednoduchost života jsou základem zdraví. V práci, zábavě, v pohybech tělesných, v jídle, v nápojích, ve spánku, ve všem buď mírná; vždy pilně dbej zákonů, které za jisté a pravé jsou uznány . . . Nejedna žena draze zaplatila přílišnou zálibu v tanci. Nezabraňuji tobě tančiti, vědouc dobře, že tanec jest mládeži milou i užitečnou zábavou; tělu poskytuje milé a příjemné postavy, mladé osobě zručnost, skrze pohybování podporuje zdraví; avšak tanec nemírný velice škodí, zvláště zastuzení po tanci bývá velmi nebezpečno . . .“

*

„Kdo chce býti spokojen, vesel i šťasten, kdo touží dlouhé chvíli uniknouti a sobě zasloužiti jméno osoby ctihodné a zasloužilé, bud

povždy činným. K práci stvořil nás Bůh . . . . Škodlivý jest předsudek, že práce jest toliko pro nižší stavy a že hanobí ty, kdož bez ní býti mohou . . . Co pak nás ve spořádaném domě více dojme, než veselá jeho hospodyňka, povždy činná a pracovitá? Se zálibou na ni patříme. Všude má bedlivé oko, jest duší celého domu, jest vzorem čeledi, rozkoší mužovou, ozdobou své rodiny, Bohu i lidem milá . . . .“

*

„Nemysli, že bys ozdoby svého těla více měla dbáti nežli ozdoby duše. Květ má zajisté krásou převyšovati nádobu, ve které roste, obraz má býti drahocennější než rámeček, ve kterém jest zasazen. Tělo naše přirovnati lze rámcu a nádobě, duši obrazu a květu. Jest tedy naší povinností, o duši více se starati než o tělo. Tělo jest dočasným obydlím duše, třeba bylo sebe krásnější. Tělesné půvaby, zajímavý zevnějšek, nedruží-li se k nim vnitřní, duševní hodnota člověka, jsou jenom svůdnými lákadly . . .“

*

„Nejprvnější ze ctností jest pravá zbožnost. Jest vrozena každému . . . Věřiti v Boha, milovati jej, poslouchati ho, jest nejen povinností, ale i potřebou srdce lidského. Čím by byl život náš bez víry? Kdo by si ho vážil, kdyby smrtí byl mu konec? . . . Nutno však dle víry žíti. Sladká to povinnost.

Amalie, kdo může býti šťastnější, než duše v pravdě zbožná? Navykla od dětinství v každé

příhodě viděti nad sebou ruku Boží; jest pře-
svědčena, že Bůh vidí každý její skutek, že
nemůže na ni zapomenouti, kdyžtě k obrazu jeho
jest stvořena. A tak prospívá spokojeně, životem
i ctnostmi. Ani náhlá změna osudu jí neza-
rmoutí, ani zlý osud jí nezuboží; stojí jako pevná
skála, pokojná, protože důvěřuje v Boha. Nemoc
jí neodejme trpělivosti, chudoba jí nezastraší,
smrt milené osoby jí neuvrhne v zoufalost; po-
važujeť ji toliko za rozloučení na krátký čas.
A když konečně i pro ni nadejde odchod se světa,
musí-li opustiti rodiče, děti, příbuzné, přátele —
ví, že jde k Otci nebeskému a že se za krátko
u něho shledá se svými miláčky.

Nikdo věru necítí potřeby zbožnosti, jako já
v tuto chvíli, kdyžtě již skoro od půl roku mám
smrt stále před očima; nelekám se jí však . . . . .“

*

„Je-li zbožnost první lidskou ctností, lze
směle lásku k rodičům pokládati za druhou . . .
Sotva dítě ví, že žije, již vztahuje ručky k své,
drahé matce; ještě jiných slov skládati neumí,
ale jméno „matka“ již vyslovuje; nezná ještě
nikoho, ale na matku se mile usmívá, jakmile jí
spatří, a na prsou jejích pláč svůj ihned utiší . . .
Jest mi nepochopitelno, jak může které dítě
svých rodičů nemilovati. Komu pak jsme po
Bohu více povinni vděčností, než svým rodičům?
Kdo pak nás po Bohu více miluje, než rodiče? . . .“

*

„Buď obezřetna u výboru četby své. Žena
nemá příliš nazbyt času, aby jej obětovala jenom

knihám. Čti jen takové knihy, které duši povznášejí, srdce zušlechťují a rozumu dodávají nové a pravé osvěty . . . Kdyby mně nebe dopřálo déle žít, byla bych ti vůdcem na dráze této; nebo nikdo tak, jako matka, nezná potřeb dítek. Čítej ráda v knihách nábožných, z nichž září čistá, pravdivá nauka sv. evangelia, přiozdobíš tak duši svou, usnadníš si dráhu ctnosti, dostane se ti útěchy v utrpení. Poznej dále naši literaturu, hloubej v dějepise, v obyčejích a charakteru lidu, oblibuj si knihy dějepisné, krásnější básně, slavnější kusy divadelní, některé cestopisy . . . Nechej románů. Příhody románových hrdin jsou přehnány a pravdě nepodobny. Dobře napsal o románech jeden náš spisovatel: „Romány mají v sobě po větší části liché popisy příhod lidských, svádějí půvabnou smyšlenkou, klamou ducha, dráždí citlivost, rozněcují obrazivost mladých osob; ničemu užitečnému neučí, baví na chvíli a navždy otravují zdravý úsudek i nevinnost jarého věku, zanechávajíce prázdnotu v hlavě a obraz smyšleného neštěstí v srdci.“

*

„Bůh obdařiv člověka touhou po dokonalosti, vlil v duši jeho poznatek osobní své hodnoty, žádost nabytí ctností, dobrých vlastností, šlechetnou snahu od jiných se něčím lišiti a zjednati sobě vážnost. Toť sebeláska. Dobře pochopena otvírá nám dráhu dokonalosti, jelikož všech ctností jest počátkem; ale nadužita stává se vadou, marnivostí.

Marnivost v srdci ženském dává vzniknouti mnohým vadám a přečasto je vrhá do neštěstí. Koketa neschopna upřímného citu, pohrává sobě se štěstím bližního; zkaziti cizí spokojenost, zjednati sobě lásku, již však opětovati nechce a nemůže, jest jí zábavou. Cíníc vše bez rozumu, jehož se skoro bojí, netáže se, zdaž nebude později litovati svých činů. Zajímá ji pouze přítomnost; do budoucnosti pohlížeti se jí nechce; vždyť v ní nevidí, leč ztrátu neb úbytek svých půvabů, kteréž pokládá za své jediné štěstí . . .“

III,

Vzorným synem byl Pius hrabě d'Avernas (1875—1901). Narodil se dne 5. prosince 1875 v krásném štýrském zámku Freybühelu. Koncem září r. 1885 zavedli jej rodiče Dominik a Anna do Feldkirchu ve Vorarlbergu; podrobil se tam gymnasijní přijímací zkoušce a přijat do tamějšího proslaveného jesuitského gymnasia i pensionátu „Stella Matutina.“*)

Těmito slovy označila v listě pečlivá matka, hraběnka Anna, milému synáčku studentovi povinnosti, jichž má dbáti v dálné cizině :

„Vždy a všude pamatuj na Boha, miluj ho z celého srdce svého a nade všecko; pro Boha všecko dělej, k jeho cti a slávě, podle jeho svaté vůle! Buď rád, kdykoliv budeš moci Pánu Bohu a nejsvětější Rodičce Boží osvědčiti svou lásku,

---

*) Hvězda Jitřní. Zsvěcení ústav Rodičce Boží; překrásná socha její trůní nad majestátným portálem nádherné budovy.

nějakou obětí, nějakým sebezapřením, na př. abys přemohl vnitřnou netrpělivost a prudkost, abys zůstal klidným a mírným, abys se neomlouval, abys přemohl zvědavost a p.; anebo abys trpělivě přijal, bude-li co snášeti, naskytne-li se co nepřijemného, a to tak dlouho, jak se bude Bohu líbiti; abys také rád toho či onoho se zřekl, buď sám od sebe, anebo jak ti bude uloženo.

Ničeho se neboj, leč hříchu a jakékoli příležitosti ke hříchu. Vždy pros Boha pokorně a důvěrně za milost, bys nikdy svévolně do hříchu nepadl.

Považ, Bůh tomu chce:

1. abys byl k svým představeným uctivý, upřímný, pln důvěry, poslušný na slovo a povždy ochotný bez reptání;

2. k svým spoludruhům laskavý, uslužný, trpělivý, tichomyslný;

3. povždy milovný pravdy a pořádku, mírný, se vším spokojený, čistotný, vždy vesel a odhodlaný.

Nikdy neopomiň vzbuzovati dobrého úmyslu. Neštiť se nižádné námahy a obtíže, bys svědomitě plnil své povinnosti. Bude-li ti kdy co těžkým, na př. učení, pros Boha i milou Matku Boží a sv. anděla strážce, pros je za pomoc a dostaneš ji; ty však setrvej klidně a trpělivě. Snadně li půjde tvoje dílo, děkuj Bohu, vzdej mu čest. Své smýšlení, tužby i skutky spravuj slovy sv. Aloisa, jenž si tak často říkával: „Co z toho mám pro věčnost?“

Také vzpomínka na nebeskou Matku tvou stále tě provázej; často si připomeň: Jsem jejím dítětem, dívá se na mne; jakým přeje si mne mítí? jak se jí připodobním? co činiti, čeho se varovati, bych jí udělal radost?

Pamatuj na sv. anděla strážce, vzývej ho, cti, následuj. Uctívej srdečně a věčně milé patrony mládeže a zvláště sv. Ignace, jehož chráněncem nyní jsi a jehož ctihodné duchovní syny máš nyní jako nás rodiče, jako zástupce Boží cti a milovati, jim důvěřovati a ve všem jich poslouchati.“

Tohoto naučení matčina byl Pius věrně dbalý; souhlasiloť ono i s požadavky ústavu, téhož žádá i Stella Matutina na svých chovancích. I byl Pius vzorným chovancem v každé příčině, ve studiu i službách Božích, v práci i zábavě, doma i v Boží přírodě, ve svých osobních povinnostech i v malých úřadech, jež mu časem svěřeny.

Gymnasium ve Feldkirchu nemělo tenkrát ještě práva maturitní zkoušky; i musili chovanci do osmé třídy gymnasijní jinam se odebrati; hrabě Pius d'Avermas odešel r. 1892 do Štýrského Hradce, že rodný jeho zámek jest poblíž tohoto hlavního města. Ukončil tam studium gymnasijní dobrou zkouškou dospělosti, načež v listopadu 1894 vybral se do Belgie na universitu lovaňskou studovat práva; bylo mu osmnácte let. Na starobylém učení lovaňském*) obíral se hrabě Pius nejen studiem práv, nýbrž i logikou, morální filosofií, středověkou

*) Universita založena r. 1423.

diplomatikou, studiem socialismu, arabštinou, angličtinou, frančinou a hojnou četbou. Svým věrným křesťanstvím se netajil, i veřejně za přednášek se ozval. Studovalo se mu dobře, velmi dobře; první i druhou státní zkoušku vykonal s vyznamenáním, třetí dobře. Svému studiu svolával Boží požehnání vroucími modlitbami vlastními a doprošoval se jich také jinde.

Dokončiv studia právnická v Lovani, odsloužil si na vojně dobrovolnický rok ve Štýrském Hradci. Přechod od knih k šavli a pušce nebývá vždy lehký a půvabný; universita a kasárna podobají se ve mnohé příčině dvěma svárlivým sestrám. Přípravou na vojenskou službu zajel si Pius na tři dny do Tisisu u Feldkirchu a vykonal si tam u svých milých nezapomenutelných Otců z Tovaryšstva Ježíšova třídní exercicie. Tam si ukul brnění, jímž se chránil; dával věrně císaři, co jest císařovo, ale také povždy Bohu, což Božího. Na utvrzenou poslala mu matka lístek na nějž napsala drahému synu tato „křesťanská pravidla životní“:

1. Žádné ráno bez srdečné modlitby.
2. Žádnou práci bez dobrého úmyslu.
3. Žádnou radost bez vděčného popatření k nebi.
4. Žádnou starost bez trpělivosti a obětování.
5. Žádnou společnost bez vzpomínky na Boha všude přítomného.
6. Žádné utrpené příkoří bez laskavého odpuštění.

7. Žádná spáchaná chyba bez lítosti.
8. Žádná zpozorovaná chyba bez šetrnosti.
9. Žádný dobrý skutek, žádný sebe lepší výkon bez pokory.
10. Žádného chudáka nenechej bez almužny.
11. Žádného strádajícího bez útěchy.
12. Žádný večer bez zpytování svědomí!“

K těmto „Pravidlům“ připsala matka: „Mám odjetí do Gaiberku, *) kdež ještě dále budu Tebe vzdálena; i posílám Ti, jak se mi zdá, všecko, čím moje srdce oplývá pro blaho Tvé. Vše, čeho jsem kdy s otcem Tvým pro Tebe si byla přála, zač jsme se pro Tebe modlili, toužili, kolik štěstí a požehnání pro Tebe vyprošovali — to vše sjednocuje se v tuto chvíli v srdci mém; stručně jest to poznamenáno na přiloženém lístku; přijmi jej, obeznam se s ním; dobře Ti poslouží. Zůstaň, jako až posud, i na dále pokorným, zachovej si zbožnou mysl a pevný charakter. Za te se modlíme, toho se nadějeme, toť naše útěcha; důvěřujeme se v milost Boží a ve Tvou věrnost“.

V říjnu 1897 začal Pius svou vojenskou službu u 3. dělostřeleckého pluku arcivévody Viléma ve Štyrském Hradci. Školní náčelník byl s ním velice spokojen a často jej doporučoval vzorem druhým dobrovolníkům. Po školním vojenském vyučování následovala služba u pluku; ta byla trpčí a obtížnější. Z té duše oddechl si Pius, když koncem září 1898 vybyl si důstojnickou zkoušku. I na vojně plnil povždy věrně a svědo-

*) Statek hraběcí rodiny.

mitě povinnosti náboženské. Privil kdysi neohrožený katolík, plukovník Paqueron: „Nepotýkejme se slovy, ale žijme dobře! Světlo dobrých skutků osvítl kde koho a neuráží nikoho“.

V tomto „dobrém životě“ spočívalo kouzlo, pro něž si každý vážil mladého hraběte Pia.

Po dlouhých úvahách a důkladném přemýšlení rozhodl se Pius, že zůstane ve stavu světském a že upotřebí svých dosavadních právnických studií a zkoušek ve službě diplomatické, ač s druhé strany mu raděno, by si zvolil službu při úřadech politických; smrt konečně všecko rozhodla; skonalt dne 4. února 1901. Předobrá matku držela umdlévající hlavu drahého syna, když se svatá duše jeho loučila.

Dcera o matce.

Nesmrtelná jest památka slovutné paní Marie Riegrové (1833—1891), dcery otce národa Františka Palackého, choti v ůdce národa Dra. Františka Ladislava Riegra. V ní jako by byla ožila blahoslavená Anežka Přemyslovna, strážný to anděl Prahy a matka chudiny v XIII. století. Působiti mezi chudinou bylo pro paní Riegrovou dávným cílem jejích přání, bylo takřka jejím životním ideálem. Touha přijíti do styku s ubohými, vedla ji do pražského spolku sv. Ludmily. Dvě mocné pružiny v její duši, zbožnost a vlastenectví, pudily ji na cestu k chudině. Její láska k Bohu jevila se láskou k trpícím;

mělať na mysli slova Kristova: „Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých bratří nejmenších, mně jste to učinili.“ Mat. 25, 40. Zároveň pak utkvěla v její duši myšlenka: Láska k vlasti zdaž se může lépe jeviti, než láskou k nešťastným z rodáků našich? Plesati s veselými, to není celou zásluhou, to není celou láskou.

Věrný obraz své drahé matky podala dcera její, slovatná paní Marie Červinková ve svém krásném spise „Marie Riegrová, rodem Palacká. Napsala Marie Červinková-Riegrová. Praha. Nákladem obce Pražské. „Tam píše o matce své: „— — — Když šla za svým cílem, za chudinou, a zamyšlena s hlavou sklopenou přecházela po ulicích pražských, zdálo se, že necítí a nezná nižádné únavy. Někdy také říkávala: „Když jdu k chudým, vystoupím lehko třeba do čtvrtého poschodí; ale když mám jíti k bohatým jest mi už první poschodí obtížné.“ *)

Když ji někdo varoval a prosil, aby alespoň v době epidemie neštovičnické zanechala svých návštěv v zapomenutých uličkách u lidu nejchudšího a nejzuboženějšího, usmála se a řekla: „Mně se nic nestane!“ Řekla to s takovým přízvukem jistoty, že nepřipouštěl nejmenší pochybnosti.**)

To, že jsem viděla matku svou choditi a působiti mezi chudými, budu vždy čítati k nejdražším upomínkám svého života a budu vždy litovati, že jsem příležitosti choditi s ní užila

*) Str. 147.

***) Str. 148.

jen někdy, a to jen v posledních letech. Dvě věci byly nejnápadnější v jejím jednání: její velká úcta k chudobě a její neohroženost. Nikdy nepřicházela jako dávající k prosícím, nýbrž vždy šetrně, vždy velmi zdvořile, jako rovný k rovnému. Skýtala nejenom hmotnou podporu, nýbrž i duševní napomenutí, poučení, povzbuzení . . . Ničeho se nebála, ničeho se neštítala, a to jí otvíralo srdce trpících. Promluvte si k ubohému sebe krásnější slova, ale odtáhněte ruku od jeho dítěte, které se k vám tlačí, a v duši ubožákově nevzbudili jste, leč trpkost, dali jste mu tímto hnutím cítit nechut, ano propast mezi ním a sebou, kterou cit váš nedovedl překlenouti. Ale tohoto citu nebylo v duši mé matky, proniknuté soustrastí, láskou a úctou k trpícím, a to bylo zjevno v každém jejím hnutí. Ona vzala do svého náručí plačící dítě a chovala je. To zůstalo v paměti matky dítěte, a tato ještě po smrti Riegrové s radostí vyprávěla, když u ní byla nebožka paní, že jí dítě chovala.*)

Ale většinou ženy, které navštěvovala a jímž pomáhala, neznaly jejího jména, nepátraly po něm, když náhodou je neznaly anebo když zvláštní pomoci její hledati nepřišly. Matka sama vyprávěla, že jí říkají „černá paní“ a „šedivá paní.“ V poslední době říkali obyčejně: „Chodí sem šedivá paní“, snad pro šedé její vlasy.

Teprve když zemřela, prolétlo její jméno všemi ústy. Já sama slyšela ji jmenovati „naše

*) Str. 157.

milostpaní“ a pak „nebožka paní“, „nebožka milostpaní.“

Nemohu popsati dojmu když po smrti její přicházela jsem do rodin, kde mne nikdo neznal a kde na chudé stěně visela její podobizna v rámečku. Já ptávala se zúmýslně, kdo k nim dříve chodíval, a tu ženám vstoupily slzy do očí, a počaly mluvíti o nebožce paní, a některá žena naříkala: „Kolik nocí jsem ji oplakala! To jsem ztratila svého největšího dobrodince.“ A jiná opět si povzdechla: „Ta neměla umřít — to chudí lidé plakali!“

A mně se zdálo, že nemůže býti pro nás větší útěchy a pro zemřelou vzácnější a dražší památka než tyto vzpomínky, které zanechala mezi chudinou.“ *)

Bernard Jindřich Overberg.

v z o r n ý k n ě z, u č i t e l i v y c h o v a t e l.

Dne 1. května roku 1904 bylo tomu 150 let co se ve vesničce Voltlage, v bývalém knížectví Osnabrückém, narodil Bernard Jindřich Overberg, vzorný kněz, učitel i vychovatel. ** Rodiče neměli ničehož nazbyt; avšak byli poctiví otec obchodoval po domech s látkami a zbožím pleteným.

*) Str. 159.

***) Požehnaný život jeho vylíčil kolik životopisců: Krabbe Reinermann, Katerhamp, Herold, Knöppel, Kellner; dvou po sledních zde zvláště použito.

Synáček byl tělesně slabý; i neprospíval valně ani v učení. Událo se, že zemřel farář. Všecka farnost hluboce truchlila, dojemny byly obřady pohřební; to dojalo Bernarda tak, že si umínil, také státi se knězem, ulehčí-li mu Bůh učení. A věru od té chvíle zdárněji prospíval; sousední farář a kaplan ujali se ho a vštíplili mu začátky latiny. Roku 1770 přijat na gymnasium v Rheině; svou pilností a poslušností získal si lásku všech profesorův i spolužákův. Filosofii a bohosloví studoval v Münsteru od r. 1774. Při zkouškách a veřejných disputacích byl vždycky z prvních. Dvorní rada Münstermann vybral si ho domácím učitelem; i bylo chudým rodičům ulehčeno; však hodná matka když byla zvěděla úmysl synáčkův, že si umínil, ba Bohu slíbil státi se knězem, pravila odhodlaně: „Pomohu ti, dítě, kdybych měla peníze kraj světa sbírat!“

Zatím zemřel otec. Prázdniny trávil Bernard u drahé matky. Prosilo ho jednou několik sousedek, aby jejich dítky, jež pro nedostatečné vědomosti náboženské nebyly připuštěny k sv. přijímání, vyučoval, by přece mohly přistoupiti k stolu Páně. Učinil jim to. Učil se s dítkami podle metody tehdy obvyklé, vyslýchal a vyslýchal; avšak špatně pochodil; čemu se děti dnes naučily, zítra zapomněly nebo spletly s tím, co již uměly. Mrzel se mladistvý katecheta a chtěl již nechatí té marné práce; než zkusil ještě jednu věc; vypravoval dětem biblické příběhy a k těmto připojoval přiměřené pravdy z katechismu.

Dílo se dařilo, děti radostně naslouchaly, pěkně prospívaly; na podzim směly k stolu Páně.

Roku 1780 posvěcen jest na kněze. Velmocný generalní vikař münsterský a ministr, svob. pán František z Fürstenberka, nabízel vzornému novoknězi velmi příjemné místo domácího učitele u jedné šlechtické rodiny; ale Overberg místa toho nepřijal; toužil žít mezi lidem; i stal se kaplanem ve vsi Everswinkelu; dostával tam 90 marek ročně. Letitému faráři ulehčil zejména tím, že převzal všecko vyučování náboženství; vyučoval tak, že si brzy získal srdce mládeže i celé farnosti.

S novou nabídkou přišel generalní vikař a ministr, svob. pán František z Fürstenberka; byl by rád na zvelebení školství zřídil v Münsteru normální školu, t. j. učitelský seminář; doporučen mu pilný kaplan Overberg. Zajel si Fürstenberk do Everswinkela, nepozorován obcoval v kostele katechesi Overbergově a shledal, že právem jest chválen a doporučen; ihned mu nabídl, by se přestěhoval do Münsteru. Bránil se, bránil skromný sluha Páně, ale pak svolil — roku 1783, navštívil ještě napřed různé školy venkovské, aby poznal vyučování i učitele. Shledal málo potěšitelného; usoudil, že pokleslé školství potřebuje především vnitřní pomoci, lepšího totiž vzdělání učitelův. To bylo také Fürstenberkovo přesvědčení, k tomu směřoval i jeho Školní řád pro biskupství münsterské z r. 1777.

Prvními posluchači v normální škole byli již skuteční učitelé, jimž běželo o žádoucí zdokonalení, aby mohli vyhověti novému školnímu řádu; mnozí ovšem byli učiteli jenom dle jména; nedostávalo se jim většiny příslušných vědomostí a vlastností. I měl s nimi Overberg pernou, velmi pernou práci. K posluchačům tohoto druhu přibyli nováčci, mladíci, kteří se teprv chtěli stát učiteli.

I vyučoval Overberg dopoledne od 9—12 hodin, odpoledne ode 2—5, a to v methodice, ve vědě náboženské, v biblické dějepřavě, v realích; s méně nadanými obíral se nad to ještě i ve svém přibytku; ostatek času vedle povinností a služeb kněžských zabrala svědomitá, velmi svědomitá příprava školní. Jak o této přípravě smýšlel, vidno z jeho „Deníku“, kdež na příklad ke dni 4. listopadu 1789 si poznamenal:

„Dnes ráno učilo se mi těžko a velmi neurčitě i nejasně. Příčinou, jakáž v takových případech byla by mně nejmítanější a obyčejně mi nejprve napadá, jest: Jakási nevolnost! Avšak hlouběji-li hledím, sbledávám jiný důvod, že jsem setotíž nepřipravil dosti pečlivě, anebo že jsem odkládal s přípravou až na krátkou chvíli před vyučováním, čímž se přihází, že pak chvátám a chvátám, pro krátkost času příliš se namáhám a hlavu neschopnu si činím k reflexím. Toť zdá se, přivodilo mi částečně dnes ráno zmatek u vyučování. Možná také, že to byl spravedlivý a mně velmi prospěšný trest Boží, že nebyly mé úmysly dosti čisté a že jsem se

příliš spoléhal na své síly . . . Ó Pane, pro svaté jméno své, vysvobod' mne z toho zla; dopřej mně milosti, by jenom Tvá vůle byla mi povždy pohnutkou!“

Vedle zvláštní přípravy neopomíjel Overberg přípravy v š e o b e c n é; obíral se především nej přednějšími paedagogickými spisy své doby zejména Rochovem, Felbigrem. Na všecku tu obrovskou práci nestačil ovšem den; i přibíral a přibíral noci; spával jen 5 hodin; i z těch si chtěl ještě ubrati, ale že onemocněl, zůstal při pěti. Když mu po několika letech přidán pomocný učitel, nemusil již odpoledne vyučovati.

Jakož sám z té duše horlil o dobrou výchovu mládeže, tak se přičiňoval nadchnouti pro ni i své posluchače. Soudil, že na zemi není vyššího a důležitějšího úřadu nad úřad knězův a učitelův. Až hrůzu budila slova, jimiž líčil zhoubu a spoustu, kterou páchá špatný učitel; za to však nejdéle a nejčastěji hovořival o požehnané činnosti dobrého učitele, o odměně, jakáž mu přísluší zde i na věčnosti. Aj, tu bylo znamenati radost a blahou naději na tvářích posluchačů; i lhostejní činili předsevzetí, že se věnují svému povolání s celou duší a že svědomitě použijí doby přípravné, doby studia; ba mnozí venkovští učitelé účastnili se třeba desetkrát, ba i dvacetkrát vyučovatelského kursu Overbergova, a to na vlastní útraty; tak se jim líbil šlechetný ten muž, jeho metoda, jeho vroucí zjev a láska!

Vážně, zbožně povždy počínal vyučování vzýváním Ducha svatého: „Veni sancte Spiritus!“

Znamenitě působil na srdce posluchačů, snažil se naplniti věrností u povolání, a tož i především věrností k Bohu, jež jest nezbytným základem pravého charakteru; věděl dobře a byl přesvědčen, že sebe lepší nadání, sebe lepší schopnost bez charakteru jest planá a nicotná.

Pěstuje náboženskou horlivost svých svěřenců, pěstoval zároveň i jejich pozornost; bedlivě naslouchali jeho vývodům vyučovatelským a vychovatelským, jež jim vyvozoval z dušesloví; nebyla to ovšem soustavná psychologie, jak se nyní přednáší; avšak úspěchy byly znamenité; posluchači dobře všecko chápali, dobře si pamatovali; podávánať jim pravidla a zásady v přiměřených příkladech a vypravováních ze života. Vyučování končeno kostelní písní.

Když kurs ukončen, zkoušení kandidáti písemně i ústně; podle zkoušky dostalo se jim vysvědčení buď pro hlavní školu nebo pro venkovskou; vysvědčení platilo jen na tři léta; za tři léta musili se učitelé znova podrobiti zkoušce; i bylo jim stále dále se vzdělávati; a tomuto ustavičnému sebevzdělání položen základ právě na oné normální škole Overbergově; rozsíváno na ní símě, jež bohatý přinášelo užitek; překrásné vydal mu svědectví Fürstenberk: „Spisy Overbergovy i jeho vyučovací metoda budí všude podiv. Jest to muž vážný, mírný, trpělivý, prostý ctižádosti, sobeckosti, bezelstný; vytrvale a neohroženě vybudoval budovu národní výchovy“.

A jakož byl Overberg učitelům výtečným učitelem, tak jim byl i láskyplným přítelem,

rádcem a těšitelem; velmi často ho navštěvovali; neměl on sice nikdy času nazbyt, avšak návštěvy ony byly mu milý; který učitel, bývalý posluchač, přijel kdy do Münsteru, každý ho navštívil; bydlel v kněžském semináři; psávali si vespolek; mnohému byly řádky Overbergovy drahou památkou až do konce života.

*

Již v druhé polovici XVII. století poručil müsterský kníže-biskup Krištof Bernard z Galenu, by ve větších městech byly zřízeny i zvláštní dívčí školy; i bylo škol takových za časů Overbergových dosti; působily na nich učitelky; avšak o vzdělání a průpravu těchto nebylo s dostatek postaráno; i v té věci stala se nyní náprava přičiněním Overbergovým; normální kursy osvědčily se i učitelkám, ba těmto i lépe než učitelům. Hlásily se dívky, jež z upřímné lásky k Bohu a bližnímu chtěly se státi učitelkami; jsou přijaty a většina zůstala věrná svému povolání učitelskému až do smrti. I mohly pak dívčí školy opatřeny býti dokonalými učitelkami, z nichž mnohé povolány i do sousedních zemí; vyšší úřady vydávaly o nich překrásná svědectví; tak na př. píše konsistoř müsterská: „O působnosti a činnosti učitelek nabyli jsme zkušenosti, že větší jest zdar a úspěch na takové škole dívčí, kde působí učitelka, než kde učitel. Příčinou toho asi větší vnímavost, dřívější vyspělost, jemnější mysl ženské mládeže, však také asi větší pilnost, úřední věrnost a poslušnost, jakož i více zručnosti v zacházení se žačkami.“

Toť zajisté opět pochvalné svědectví o Overbergovi. Kterak docílil takové horlivosti u učitelek? Rozněcoval především v srdcích jejich vroucí zbožnost a věrnost k Bohu. K vůli služnému, k vůli platu nebyly by se věnovaly povolání tak namahavému; byltě ten plat tenkrát příliš chudoučký a bídný; jiných bylo tedy potřebí pohnutek: lásky k Bohu, lásky k nesmrtelným duším, naděje odplaty nebeské; tyto pohnutky se osvědčily.

Horlivé, obětavé kandidátky učitelství brával s sebou do klášterní školy „Lotrinských panen“, kdež vyučoval náboženství a počtům; tamtéž chodili s ním jindy také učitelé, účastníci kursu, posluchači normální školy.

Každou neděli míval v kostele oněch „Lotrinských panen“ křesťanské cvičení; těšily se na ně nejen děti, jichž přicházelo velmi mnoho, nýbrž i bohoslovci a mužové z intelligence; takových promluv, takových obrazů, takových podobností, jakých užíval Overberg, neslyšeli ještě nikdy; slovutný hrabě Bedřich Stolberg, slavný konvertita, jest pln chvály. Na to ovšem na všechno velmi svědomitě se připravoval, jak opět vidno z jeho „Deníku“; tak čteme na př. ke dni 7. úuora 1790 tuto poznámku:

„Ukazuješ mi, ó Bože, a denně toho zakouším, že sám ze sebe nic nemohu. Bojím-li se, že vyučování, jež jsi mi poručil, nezdaří se mi, aj, pak stane se opak; avšak slibují-li si a spoléhám, že dobře budu učit, mýlím se. Zdaž mi nekyneš, abych nedůvěřoval svým silám, nýbrž Tvé

milosti? Ó Bože, Tys ke mně tak dobrotiv ! Právě dnes ukázal jsi mi, že pokaždé odstraníš překážku, mám-li mládež veřejně v kostele vyučovati. Dopřej mi konečně i té milosti, bych při všem jednání a konání, zvláště však při vyučování mládeže měl povždy na mysli jen Tvou svatou vůli. Ach, Otče, Otče můj v Jesu Kristu, pomoz mi, bych jim nepodával tvrdého jídla místo mléka, plev místo zrní, bych se u věcí méně důležitých příliš dlouho nezdržoval a důležitých nezameškával. Dopustil jsi, bych se při vyučování bral cestou dosud neobvyklou ; není-li užitečnější, než která dosud byla obvyklá a nechcešli, bych se po ní ubíral, odvrát mne . . .“

Zvláště bedlivě a svědomitě připravoval dítky na první svaté přijímání.

*

Roku 1809 stal se Overberg ředitelem kněžského semináře a spolu dostalo se mu děkanství u Panny Marie; již dříve před tím byl jmenován členem synodální zkušební komise a ukázal již zkoušeným, co jest to na shromážditi si něco theologických vědomostí a býti theologicky vzdělán.

Bylo mu tenkrát 55 let; avšak předchozími přečetnými pracemi školskými i mimoškolskými v duchovní správě byly tělesné síly jeho již valně opotřebovány; síly duševní stále byly čerstvy a svěží; ač vysoká postava jeho byla již skloněna, ač řídké vlasy již šedivý, přec zářné oko jeho svědčilo, že duch stále stejně čilý.

Ředitel kněžského semináře vždycky aby byl osoba vážná a vážená; a takovým byl Overberg; byltě znám jeho vzácný osobní charakter, byla známa jeho činnost spisovatelská, jeho zásluhy o školství; bohoslovci ctili jej jako hlubokého myslitele, jako slavného paedagoga a důkladného theologa; k tomu družily se jasný rozum, čistounké, ctnostné srdce a jemná, klidná mysl.

Theologickým přednáškám naslouchali seminaristé v akademii; seminář pečoval o jejich praktické, asketické a liturgické vzdělání; cvičení asketická řídil Overberg; nad něho věru nebylo; působilo-li již jeho slovo, působil ještě více jeho příklad; snažiltě se tak věrně o křesťanskou, o kněžskou dokonalost.

Byl ředitelem 17 let; současně zasedal ve školní radě, vyučoval na škole normální, pracoval v duchovní správě, kázal, křesťanská cvičení konal, zpovídal, nemocné navštěvoval. A což jeho korespondence! Nebylo kněze, nebylo učitele v knížectví münsterském, jenž by nebyl měl kolik listů Overbergových; a jak si jich vážili! A což těch denních návštěvníků! Od Božího rána až do pozdního večera dvéře se takřka nezavřely; přicházeli kněži, učitelé, poenitenti, žebráci chudina.

Nejmilejší četbou byla mu kázání Taulerova, a Kempenského „Následování Krista“. Breviář modlil se hlasitě. Modlíval se i na procházce. Denně vstával o půl čtvrté. U oltáře podobal se andělu Božímu. Chodil si jen jako seminaristé; s nimi také pospolu obědval a večeřel. Nábytek

měl prostinký, za to však znamenitou knihovnu, z níž ochotně půjčoval a daroval. V srpnu chodíval na 14 dní k příteli na venkov; vrátiv se slavil jmeniny a hned druhý den začal vyučovati na normální škole.

*

Až do roku 1816 spravovala školství v biskupství münsterském zemská školní komise; nejčinnějším a nejzasloužilejším členem byl Overberg; když pak roku toho duchovní kněžství münsterské saekularisováno a uvedena pruská vláda, stal se Overberg konsistorním radou; i bylo mu jako v konsistoři, tak i u světské pruské vlády spolupracovati o zvelebení školství; a pracoval znamenitě; odměnou udělen mu roku 1818 vysoký řád orla III. třídy; později povýšen na vrchního konsistorního radu; roku 1823 nabízen mu kanonikát nově zřízené kapituly münsterské; byl by měl 3600 marek příjmu; avšak pro churavost nepřijal nabídky; znova a znova naň doléháno; přijal konečně alespoň čestný kanonikát; avšak až do smrti podpisoval se povždy jenom a jenom: učitel na normální škole.

*

Od r. 1818, kdy se mu rozbolela noha, churavěl Overberg a churavěl; sil mu ubývalo a ubývalo; přes to se přemáhal, vyučoval, pracoval, zvláště v normální škole; toť byla jeho nejmilejší práce; byltě z té duše přesvědčen, že vzdělavaje učitelstvo, přispěje nejvíce ku vzdělání a výchově

mládeže a tak i ke cti a slávě Boží, a k blahu svých spolubližných. Ovšem byl si povědom, že kurs jen tak krátký, jak se na jeho normální škole provozoval, nemůže poskytnouti vzdělání úplného a ideálně žádoucího; a proto stále a stále toužil, by se zřídil dokonalý, úplný učitelský seminář, učitelský ústav a velice se zaradoval, když zemští stavové roku 1790 se usnesli, že seminář takový zřídí; zapsal si tenkrát do „Deníku“: „Ó Bože, jak Ti děkuji, že jsi dnes přiměl zemské stavy, by se jednomyslně usnesli položití základ učitelskému semináři! Žehnej všem, kdož spolupůsobili, a dejž by začaté dílo bylo Tobě ke cti skrze Ježíše Krista. Amen.“ Zatím však překazily chystané to dílo strašné války; teprv r. 1826 otevřen pro pro Vestfálsko katolický seminář v Bürenu, v bývalé kolleji jesuitské; ředitelem zvolen farář Kloke, Overbergův dobrý známý; studium bylo dvouleté. Přichvaloval si Overberg a napsal příteli: „Nyní mohu klidně umřít; seminář bürenský mne nahradí“. Podzimní kurs na normální škole v Münsteru roku 1826 pokládal za poslední; začal ho jak obyčejně; brzy však pro mdlobu postoupil paedagogiku viceřediteli Höllingovi; podířel si jen vyučování náboženské. Chystal se na smrt; poslední pořizení jsou datována většinou z této doby. Zavolal si mladého kněze Bullenbara, jenž mu také byl pomáhal na normální škole, zavolal si ho a pravil mu: „Brzy umru; ještě bych Vám rád něco pověděl“. Bullenbar se lekl řeči té a dal se do pláče. „Neplačte“, těšil ho Overberg; „m u s í m e ť se jednou rozloučiti.

Sedněte si.“ Oznámil mu, jak si přeje, by se naložilo s jeho pozůstalostí; také o škole rozmlouval a mnil, že bude učitelům ob tři léta podrobovati se zkoušce, jak již dříve bývalo obyčejem a jak i školní řád poroučí.

Vyučoval v kurse až do konce; dne 7. listopadu poslední hodinu ukončil těmito slovy: „Odevzdejme se zcela Pánu Bohu!“ To bylo jako na rozloučenou; nikdo z posluchačů se nenadál, že půjdou za krátko na pohřeb tomuto přelaskavému učiteli. 8. a 9. listopadu měli míti zkoušky, u nichž bylo předsedati Overbergovi; i připravovali se ještě; také předseda se připravoval — na smrt. Zaopatřen sv. svátostmi, všecek do nejsvětější vůle Boží odevzdán, skonal dne 9. listopadu odpoledne; poslední slova jeho byla: „Ježíši, Tobě žiji! Ježíši, Tobě umírám!“

Co bývalo návštěv u živého, tak a mnohem více u zesnulého; přišli kandidáti učitelství, přišli bohoslovci, přišel biskup, přišel generalní vikář atd. atd. „Umřel svatě“ pravil biskup. Ó věru svatě; tak svatý život, jako byl život jeho, bývá korunován svatou smrtí a slávou nebeskou. Co přišlo lidstva, když drahý zesnulý vystaven v rakvi v semináři! Nával byl takový, že strážcové nemohli zabrániti, by si mnohý neustříhl vlasů zemřelého miláčka.

V neděli dne 12. listopadu jest pochován se slávou a účastenstvím, jakýchž nebylo v Münsteru pamětníka; všecko město i okolí doprovázelo ke hrobu vzorného, svatého kněze, láskyplného učitele a vychovatele. Co to vroucích

modliteb vzneslo se k nebesům, co upřímných slz skanulo na zemi!

Brzy po pohřbě zbudován dobrovolnými příspěvky oslavenci krásný pomník na seminářském nádvoří, obelisk s poprsím Overbergovým a symboly jeho úřadu kněžského, učitelského a spisovatelského; pod poprsím nápis:

Bernard Overberg,
učitel na normální škole.

Teprv dole na podstavci jsou vyznačeny další jeho důstojnosti, a tož: Kanovník, děkan, ředitel biskupského semináře, synodální examinator, konsistorní rada a rytíř červeného řádu orla III. třídy.

Overbergův hrob ozdobil křížem přítel jeho, generalní vikář Melchers; nápis dal tento:

Není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti, leč jméno Ježíš. Skutky apoštolské 4, 12.

Na druhé straně:

Víra, naděje, láska.

Nejkrásnější pomník zbudoval si ovšem Overberg sám neúnavnou činností pro blaho školy, lepším vzděláním učitelstva, pracemi spisovatelskými, věrným plněním povinností jakožto ředitel kněžského semináře, jakož i svým v pravdě

kněžským životem. V každých dějinách paedagogiky bude častně jmenováno jméno jeho.

*

Nejznamenitější dílo Overbergovo jest: „Návod ku zdárnému vyučování školnímu pro učitele knížectví münsterského“; pracoval o něm několik let; vydáno roku 1793 přičiněním biskupa i stavů zemských; učitelé i kněží s radostí je přijali, nejčelnější paedagogové tehdejší chválou zahrnuli; za krátko osmkrát vydáno. „V úvodě“ promlouvá ku kněžím a učitelům, jež nazývá „milými bratry v Kristu,“ dává poučení všeobecná, zvláště pak významně píše o důstojnosti a povinnostech učitelových:

„Jsem učitel, t. j. jsem od Boha povolán, od své vrchnosti ustanoven, od obce o mne postaráno, a přísahou jsem zavázán, abych učil děti užitečným pravdám, bych je vychovával k pravé moudrosti a bázni Boží.

Jsem učitel: Jest mi zastupovati rodiče, kteří své děti posílají mi do školy; mám býti duchovním otcem všech dítek, jež mi jsou svěřeny; mám rodičům pomáhati u jejich výchově, mám co moha nahraditi, co oni vinně či bezděky opominuli u cvičbě a kázni dítek svých. Jaké to otcovské srdce musím míti, jakou pečlivost!

Jsem učitel: Mně jest svěřena školka celé obce, z níž tato má jednou býti osázena; všichni nadějí se do mého přičinění mnoha dobra . . . Neměl bych se vynasnažiti, bych svědomitě po-

užil všeho času i všech sil, abych naději oné vyhověl?

Jsem učitel: Jsem od Boha svým svěženým dítkám ustanoven takofka viditelným andělem strážným; uložil mi jako svým andělům, bych pečoval o spásu jeho milých dítek a je jako na rukách nosil, by si neurazily nohou o kámen. Můj úřad podobá se tedy úřadu svatých andělů strážných. Neměl bych tedy také býti svatým, abych byl v ruce Boží dobrým nástrojem na posvěcení tolika duší?

Jsem učitel: Svěžen mi poklad tisíckrát dražší všech pomíjitelných pokladů zemských — poklad, jejž si můj Pán a Spasitel zjednal svou krví, pro nějž se nerozpakoval svůj život obětovati — nevinné, očištěné a posvěcené duše, na nichž podobenství Boží a původní krása obnovena. Což kdyby si u mne pozemský král schoval svou podobiznu do zlata zasazenou a drahokamy ozdobenou, abych mu jí uchránil před zloději, od pošpinění a zkázy? Zdaž bych nevynaložil co největší pečlivosti a opatrnosti? Větší pak opatrnosti, větší péče, většího přičinění zasluhuje obraz nad všelike obrazy, duše dítky mně svěženého, duše krví Kristovou očištěná, jeho smrtí vykoupená, nesmrtelná, od Boha tak milovaná.

Jsem učitel: Poručeno mi bděti nad živými chrámy Ducha svatého; mám jich uchrániti všeho, co se Duchu svatému přičí; mám se přičiniti, by se mu v těch živých přibytcích líbilo... Jak čist tedy musím sám býti, abych dovedl chrámy Ducha svatého čistými zachovati!“

Vylíčil tak v e l e b n o s t úřadu učitelského, pojednává Overberg v dalších odstavcích o hrozné zodpovědnosti učitele špatného, však i o krásné odměně učitele dobrého; pojednává o nezbytných fyzických a morálních v l a s t n o s t e c h učitelových.

V druhém díle „Návodu“ promlouvá o p o v i n n o s t e c h před vyučováním (náležitá příprava), z a vyučování (kázeň a metoda), p o vyučování. Ve stati o m e t h o d ě píše o pěstění rozumu, paměti, o čtení, psaní, počítání; o p r e s t ř e d c í c h, jimiž se udržuje pozornost; o způsobě, pomáhati dětem k pojmům. V povinnostech po vyučování rozepisuje se, kterak si má učitel denně vydati počet, jak své dílo byl vykonal; kterak má pečovati o školní budovu, o pořádek a čistotu; kterak se chovati ke knězi a rodičům svých žákův, čím se obrátí jakožto vedlejším zaměstnáním. Na konci „Návodu“ čteme zname- nitý denní pořádek.

Roku 1804 vydal „R u k o v ě ť n á b o ž e n - s k é h o vyučování“ a dva „Katechismy“, velký i malý. Rukověť z rozkazu vlády na státní útraty rozdána všem učitelům a autorovi vysloveny srdečné díky a pochvalné uznání. Nad to pořídil pěkné „Biblické dějiny Starého i No- vé h o z á k o n a“; roku 1900 vyšly u d v a c á t ě m vydání; schválně jsem si je nedávno objednal; pravá to rozkoš jimi se probíratí a viděti jejich praktické uspořádání.

Kde kdo ctil Overberga a vážil si ho; měl mnoho veleupřímných přátel, byl vítán v nejvznešenějších a nejvzdělanějších společnostech; tak zejména byl rádcem, domácím přítelem a zpovědníkem kněžny Amalie Gallizinové, do jejíhož domu a společnosti tam se shromažďující i Goethe přicházel. Co dobrého vykonala neobyčejná dáma ona na podnět Overbergův pro školství a všeliké jiné blaho lidstva! Dosloužil jí přechoťně až k blažené smrti její.

Rovněž podivuhdná a neunávná byla činnost jeho ve zpovědnici; k němu kde kdo se utíkal, u něho tak mile a spokojeně se zpovídalo; toužil sám po dokonalosti křesťanské a vlecoťně byl nápomocen svým poenitentům, aby rovněž dokonalými byli.

Každá svévolná úchylka od Boha a přikázání Božích byla Overbergovi hrozná; ošklivil si i sebe menší chyby; proto byl velice pokorný, a na základě pokory dobře se buduje budova dokonalosti; všecek jeho život byla ustavičná modlitba a oběť.

Na konec přečteme si několik zápisů z „Deníku“ Overbergova:

„23. října 1789. Děkuji Ti, ó Bože, za nábožnost, které jsi mi dnes ráno při mši svaté propůjčil, a za pomoc při vyučování. Nebyl jsem valně vděčen. Dvakrát dal jsem almužnu s jakousi nelibostí, jednou nedodržel jsem pořádku při své práci. Nešetřil jsem v čerejšího předsevzetí, ba ani na ně nevzpomněl (před každou prací představit si vůli Boží a Boha za zdar prositi). Ó Bože, čím bych mohl býti a čím jsem? Stále zřejměji

mně ukazuješ, že mne chceš užívatí nástrojem na rozmnožení cti své, ježto mi dopřáváš tolikere důvěry u lidí. Co však dělám, abych byl důstojným nástrojem? Co to dobra v duši mé zadrženo a udušeno neskrocenou žádostivostí! Ó Pane, nauč mne umrtvovati se; připoutej k sobě mou vzdornou vůli, připoutej si ji, jakýmkoli způsobem, chudobou, nemocí, potupou, láskou, strachem!

2. dubna (Velký pátek). Privil jsi, nejmilejší Ježíši, že až budeš povýšen všecko k sobě přitáhneš. Ejhle, nyní jsi povýšen na dřevě kříže, povýšen nad anděly a archanděly, povýšen nade vše na zemi i na nebi, povýšen až na pravici Otce svého! Nuže naplň svůj slib, přitáhni nás k sobě, dej nám živou víru, pravou naději a vroucí lásku!

23. června. Již kolikrát jsem poznal, Bože, jak mi spasitelno, dopustíš-li na mne neklid, pokušení, bolest duševní, tělesnou — dopustíš-li je na mě, když chabnu a polevuji. Hýbají mnou ona dopuštění; prccitnu a horlivěji se pak snažím; poznávám nyní, že jsou mi mnohdy potřebnější než vezdejší chléb.

Jak milostivě přicházíš mi vstříc, k Tobě-li chvátám! Včera slunko velice pálilo, překáželo vzrůstu obilí, avšak prospívalo jeho zralosti; z toho nové mi vzešlo světlo: poznal jsem užitek utrpení, jež nám brání korati, co jsme původně chtěli.

Pane, majestátně hrozné jsou blesk a hrcm, hrozné, ale blahodárné; otřásají zemí, čistí vzduch, otřásají a čistí mnohé srdce.

6. května 1791. (Začátek mého 38. roku.) Marnost přáti si dlouhého života a nedbati dobrého. Učiň, Pane, abych příště jenom Tobě žil. Přečinů mého mládí, mé neopatrnosti a nedbalosti nevzpomínej.

10. července 1793. Četl jsem nemocné T. životopis sv. Aloisa. Jaktěživ nebyl jsem tak dojat, jako tentokrát; sotva jsem se ubránil slzám. Zahanbila mne jeho snaha míti vždy méně a méně potřeb, kdežto ve svém mládí byl zvyklý na hojnost.

21. dubna 1794. (Pondělí velikonoční.) Včera ráno jako bych byl tužil, jak nám bude v den těla vzkříšení, až procitneme k věčné blaženosti. Spal jsem dobře a klidně, nižádný sen mne nerušil. O třech hodinách procitl jsem ranami z dřl. Měsíc svítil, slavík tloukl. Zazpíval jsem si píseň o vzkříšení. Vstal jsem a zašel jsem si do zahrady. Měsíc, slavík, kvetoucí stromy — jaká to milá společnost!

2. května 1819. Včera byly moje narozeniny podle těla; před 65 lety porodila mne za bolesti má dobrá matka. Těší mne, že jsem alespoň poněkud vyhověl nadějím, jež do mne spolu s dobrým otcem skládala. Oba — věčný Tobě dík, ó Bože — oba žili a umřeli v Tvé svaté bázni. Brzy spočinou v zemi i mé kosti; dopřej nám všem jednou slavného vzkříšení. Kéž se dobře připravím na den svého znovuzrození, na den 6. května!“

Poslední zápis v „Deníku“ jest tento:

„Dnes dne 1. dubna 1826 jest inthronisován jakožto biskup münsterský náš drahý, důstojný

světící biskup Kašpar Maxmilián svob. pán Droste-Vischering. Hlahol zvonův oznamuje v tuto chvíli, že inthronisace vykonána. Nemohl jsem slavnosti té obcovati; jest mokro a zima; byl bych si ublížil na zdraví.

Bože, který jsi nám tohoto důstojného sluhu svého biskupem daroval, zachovej ho, posilni ho, by po drahná léta pásl Tobě k libosti svěžené stádece Syna Tvého!

Že se takových slavností nemohu již účastniti, jest mi prospěchem; odumírám světu, a svět odumírá mně. Bože, Tobě čest a sláva na věky!

Pravdymilovnost a upřímnost.

Pravdymilovnost a upřímnost šlechtí lbezně člověka, a navykneme-li jí dítě, usnadníme si výchovu jeho. Dítěti je sice přirozenější mluvit pravdu než lháti, přes to však i lživost a neupřímnost záhy se ukazuje; často bývá toho příčinou bujná obrazotvornost, přílišná fantázie, přílišné a neopatrné pěstování bajek a pohádek; jinde lžou a přetvařují se děti z bázně před trestem. Budiž jim moudře a laskavě připomenuto a často opakováno, že každá zúmyslná lež jest horší a přísnějšího zasluhuje trestu, než-li upřímně vyznané pochybení, a třebaš že lhář svým šibalstvím ujde trestu zde na světě, však že hůře s ním bude na věčnosti. Budtež jim připomenuty vlastnosti Boží, zvláště jeho

všudepřítomnost, vševědoucnost, svatost, spravedlnost. Bůh jest věčná pravda, ďábel otcem lži; kolikrát selžeš, tolik krokův odstoupíš od Boha a přistoupíš k duchu zavrženému.

Nejčastější však cesta, kterou dítě dospívá lživosti a neupřímnosti, jest lživost a neupřímnost dospělých, bohužel mnohdy vlastních rodičův. Co se to naslibuje, co nahrozí otec, matka dítěti, aby je k něčemu přiměli! A dítě brzy se přesvědčí, že ty sliby, ty hrozby byly neupřímné, nepravdivé. Kolik lží dopadá do uší prostosrdečného dítěte, aby si ho dospělí, mnohdy opět vlastní rodiče, dobírali a obveselení měli! Tak se podkopává pravdymilovnost v útlém dítěti, a ono následujíc příkladu takového lže, lživě hrozí, lživě slibuje, lživě si dobírá děti mladších sebe.

Vrchol nerozumnosti a převrácenosti se strany rodičů jest, přimoc-li dětem poroučejí, aby za jistých okolností lhaly. Jakou to metlu chystají si na sebe!

Vychováti dítě, aby bylo pravdy milovno a upřímné, není těžko, jsou-li vychovatelé sami pravdy milovní a upřímní; neboť jsouc dítě podle duše živým obrazem živého Boha, věčné Pravdy, má smysl pro krásu, počestnost a bohulibost oné pravdymilovnosti a upřímnosti; třeba jen příhodně smysl ten budit a pěstovati. Bylo útěchou i jedné africké černošce, že syn její, záhy zemřelý, nikdy neselhal; bylo jí to útěchou v zármutku nad smrtí synovou a zřejmě se tím chlubila cestovateli.

Jakým povzbuzením pro děti a upřímnost jejich, slyš-li, kterak svatí mučedníci a

svaté mučednice dali se raději nejkřutším způsobem popraviti, než-li by třeba jediným lživým slovem byli se zpronevěřili pravdě, víře, Bohu, Kristu Pánu! Raději smrt než-li lež! Toť bylo heslem jejich před soudnými stolicemi pohanskými, často i před vlastními rodiči, kteří byli zatím ještě pohany. Jak dojemno čísti na příklad v životě sv. Perpetuy, urozené Karthagiňanky, mladistvé matky, kterak k ní do žaláře vešel staříčkový otec, pohan, aby ji odvrátil od Krista a uchránil jí života! Prosil: „Dcero, ustrň se nad mými šedinami, ustrň se nad svým otcem! Hle, těmito rukama dochoval jsem tě do tvého kvetoucího věku a miloval jsem tě nade všecky bratry tvoje. Nevydávej mne lidem v pohánění. Rozpomeň se na svou matku, na bratry i tetu, pohleď na své dítě, které bez tebe na živu neobstojí. Odlož tvrdošijnost, abys nás všech nezahubila!“ Jak prosil stařec, líbal dceru, padl jí k nohám — jen aby zapřela Krista! Jaké to pokušení pro pravdu a upřímnost křesťanskou! Avšak pravda zvítězila. Ukázala svatá dcera na džbán v žaláři stojící a ptala se otce: „Jak se jmenuje tato nádoba?“ „Džbán,“ odpověděl otec. — Dcera: „Jako se tato nádoba nemůže jinak jmenovati, než co jest, tak ani já nemohu jinak o sobě říci, než co jsem, totiž křesťanka, a tou zůstanu!“

Litovala světice, litovala otce, že on jediný z celého rodu nebude se radovati z umučení jejího. Smuten odešel. Marno bylo i další jeho domlouvání a přemlouvání, marny prosby; vele-

ochotně a s radostí, zpívajíc Kristu vešla se spoludruhy a sv. Felicitou do zápasistě, divadla, kdež na ně před očima tisícův a tisícův pohanských, křesťanské krve lačných diváků měla býti poštvána dravá zvířata. Sv. Perpetua kráčela první, krásná, důstojná jako královna a vyvolená nevěsta Kristova. Na mučedníky puštění levharti, medvěd a divoký kanec, na sv. Perpetuu a Felicitu divoká kráva; porazila je a vláčela po zemi; v žaláři dokonala mečem katovým dne 6. března 203. Takovýchto upřímných, pravdy a Krista milovných mučedníkův a mučednic čítá se z prvních tří století křesťanských téměř třinácte millionův! Věztež to naše dítky, věztež to i dospělí, a nebude jim za těžko pravdu mluvit i podle pravdy jednati.

Dítě pro pravdymilovnost a upřímnost vychované bude míti právě tyto ctnosti v duši takřka žárné sluníčko, jehož světlo a zář zaplaší tak mnohý hřích, zejména krádež a necudnost; hřichy tyto nevzejdou, nejsou-li současně doprovázeny lhavostí a přetvářkou; bojíte se hřích p r a v d y. Vůbec všecka výchova dítek pravdymilovných a upřímných jest snazší a lehčí.

S e b e ů c t a.

Svědomitosti jest velice nápomocen cit pro čest; i ten budiž v čas probouzen a pěstěn, ovšem v bratrské shodě s p o k o r o u, což věru opět jenom v k ř e s t a n s t v í, jenom v pravém k ř e s t a n s k é m ovzduší, jenom

křesťanskou výchovou může se díti. Ať zví dítě a jest pamětlivo, že jest dítkem Otce nebeského, vykoupencem Kristovým a posvěceno že jest od Ducha svatého; že tedy nesmí ničeho konati, čím by na sobě nebo na bližním porušilo, poskvřnilo tuto důstojnost; neboť jako jest dbáti cti své, tak jest šetřiti i cti bližního.

*

Jak krásně rozuměl této sebeúctě mládeneček sv. Vít! Dobře ho vychovali pečliví křesťanští vychovatelé, chůva Krescencie a manžel její Modest; nezmátly ho ani prosby otce Hyly, nezmátly ho ani sliby, ani vyhrůžky císařského místodržitele Valeriana, zarputilých to pohanů. Dorážel naň Valerian: „Proč se zdráháš obětovati našim nesmrtelným bohům? Nevíš, že císař přísně rozkázal křesťany mučiti a utracovati?“

Odpověděl svatý Vít: „Nikdy nebudu sloužiti ďáblům a mrtvým modlám; klaním se a sloužím jen pravému Bohu Kristu!“

Zaúpěl otec Hylas: „Politujte mne a plačte se mnou; syn můj vrhá se do záhuby!“

„Nevrhám se do záhuby,“ vece syn, „ale chvátám do sboru spravedlivých vyvolenců Božích.“

I poručil ho místodržitel zatím zmrskati a vrátil ho otcí. Brzy rozzuřilo se z rozkazu císaře Diokleciana strašné pronásledování křesťanů. Z vnuknutí Božího odešel Vít se svými vychovateli Modestem a Krescencí od krutého otce a přeplavil se ze Sicilie do Lukanie v jižní Itálii.

I tam hlásili se neohroženě ke Kristu. Jsou jati, do žaláře vrženi. Marny sliby pohanské, marny hrozby. Jsou mučeni a na smrt odsouzeni. Nelekali se, nebáli se. Neuškodilo sv. Vítu roztažené olovo, do něhož byl vržen; neuškodil mu dravý lev, jenž naň v divadle poštván; teprv v žaláři na skřipci spolu se svými drahými vychovateli vypustil svatou duši svou, duši, jež plála tak vroucí láskou k Bohu, duši tak svědomitou, duši jatou tak vzácnou sebeúctou (dne 15. června 303).

*

Pravá křesťanská sebeúcta liší se od pozlátka světské ctižádosti tím, že účinkuje na člověka a všecko jeho chování, i když jest sám a sám a nikdo ho nepozoruje — že jest skromná a pokorná; kdežto světskou sebeúctou stává se člověk otrokem světa a bývá sváděn k přetvářce a pokrytectví, lživosti a patolízalství. Nedobře tedy dělají vychovatelé, kárají-li nezpůsoby a chyby svých dítek jenom těmito slovy: „Co pak si o vás pomyslí lidé!“ Takováto sebeúcta plazí se jen jako hlemýžď po zemi, kdežto pravá sebeúcta zalétá orlem k nebesům.

Takovýmto nerozumným, jenom světským cítem pro čest udržuje se podnes — ač se chlubíme takovým pokrokem, takovou kulturou — udržuje se krutý obyčej souboje. Jindy týž svět, týž světský cit pro čest zdržuje člověka od úkonu spravedlivého, nutného po-

třebného, jako na př. zdržuje tak mnohého, aby nešel k sv. zpovědi, aby nešel k stolu Páně, aby se neohlížel na postní přikázání atd. Ano, takový jest svět, takový jest světský cit pro čest.

*

Jak se pachtili o světskou čest fariseové! Co dobrých skutků se nakonali, aby měli čest u světa! Pokáral je božský Spasitel a varoval i nás pravě: „Pilně se varujte, abyste spravedlnosti své nečinili před lidmi, abyste od nich vidíni byli; sic nebudete míti odplaty u Otce svého, jenž jest v nebesích. Protož když dáváš almužnu, netrub před sebou, jako pokrytci činí ve školách a na ulicích, aby ctěni byli od lidí. Amen, pravím vám, vzali odplatu svou. Ale když ty almužnu dáváš, ať neví levice tvá, co činí pravice tvá, aby almužna tvá byla ve skrytě, a Otec tvůj, který vidí ve skrytě, odplatí tobě. A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci, kteří obyčej mají ve školách a na úblech ulic stojíce modliti se, aby byli vidíni od lidí. Amen, pravím vám, vzali odplatu svou. Ale když ty se budeš modliti, vejdi do pokojíka svého, zavři dvéře a modli se Otci svému ve skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí ve skrytě, odplatí tobě. . . .“

Spisy pro mládež.

Spisů pro mládež přibývá a přibývá. „Knihovny“ mládeže se množí a množí. Kéž by však to byly povždy pravé, přiměřené spisy, jež mládeži v každé příčině s vědčí!

Nelze schváliti každé knížky, která není z jiné příčiny psána, leč jen na zábavu a na ukrácení chvíle. Mařiti čas, plýtvati časem, tak drahým statkem, toť pošetilost. Těkavé dítky „roztěkají“ se četbou takovou ještě více a pozbudou záliby na četbě zdravé. Každá knížka pro mladé čtenářstvo má míti cílem, vůli dobře spraviti, srdce pro dobro rozohniti a zároveň podati i užitečné vědomosti a pravidla pro život. Vypravované příběhy mějtež základ v čilém svěžím životě, a ne pořád jen v titěrnostech, jakéž se spatřují v dětské světničce. Mýlí se, kdo myslí, že v dětských spisech mohou a mají zase děti mluvíti a jednati. Jako se mládež v životě ohlíží po vzorech lidí dospělých a jimi — třebaš nevědomky — se spravuje, tak může a smí býti i ve spisech pro děti.

Zavrhnouti a zamítnouti jest spis, jenž by z malých čtenářů nadělal jen způsobilých, uhlazených, zdvořilých loutek pro divadlo světa a proto hlásá jim jen jakousi zevnější morálku, jejímž cílem jenom chvála lidí, jenom lidem se zalíbiti. „Musíš býti čistotný, sic bys se druhým nezalíbil. Nesmíš lháti, sic by ti druzí nevěřili. Nesmíš krásti, sic by si druzí na tebe prstem ukazovali!“ Tak se píše ve spisech pro

mládež. Máme však jin é ústředí, jin o u pohnutku všeho jednání — nejsvětější vůli Boží. Toť kompas všeho lidstva, tedy i mládeže.

Ovšem nemíníme, aby ke každému dobrému skutku, ke každému šlechetnému předsevzetí, ke každé dobré myšlence připojen byl mravoučný povzdech, mravoučné pravidlo; skutky mluví samy. Varujme se moderní chyby, nevychovávejme ustavičně jen slovy, nechme i příklady mluvit!

*

Spis pro mládež nebudiž r o m á n e m. Jest jím, shání-li spisovatel jenom úžasné, spletité, dobrodružné a hrozné události; rozplývá-li se ve sladkobolných, mazlivých líčeních; libuje li si v sentimentálních reflexích, místo aby děj klidně se vyvíjel. Takovýmto spisem podává se mládeži strava nebezpečná, překořeněná; obrazotvornost zbujní, skutečný život mizí a ztrácí se; dostavuje se nespokojenost, omrzelost, zoufalost, ba i sebevražda.

Kdo kreslí stále jen k a r r i k a t u r y, sotva zobrazí ušlechtilou postavu; kdo viděl mnoho nepočetného a špatného, stane se otrlým, přivykne tomu a pozbude smyslu pro dobro a krásu. Špatný tedy spis pro mládež, který se přílišně obírá zločinci. V pravdě zdařilý spis pro mládež se zálibou si přečte i dospělý člověk.

Spolužáci.

V Athenách studovali druhdy pospolu tři mladíci, z nichž dva velepožehnanou mají památku u všeho vzdělaného lidstva — sv. Basil Veliký a sv. Řehoř Nazianský, třetí pak smutné jest paměti — císař Julian Odpadlík; myslil, že bude „nadčlověkem“, zřekne-li se křesťanské víry, jako za našich dnů tak mnohý pobloudilec pyšně se téhož domýšlí. Nebude nezajímavo všimnouti si této trojice bývalých spolužáků; vysvitne z toho pozorování charakternost upřímných křesťanů a bezcharakternost odpadlíků.

*

Pečlivými strážci a zastánci pravého učení byli svatí otcové, učitelé a spisovatelé církevní, mužové to Duchem svatým zvláště osvícení; nejstarší z nich slují sv. otcové apoštolští, že byli žáky sv. apoštolů; po nich následují sv. otcové (mají tyto 4 hlavní známky: svatost, dávnověkost, učenost, uznání od církve); chybí-li která ze čtyř těchto známek, jsou to jen spisovatelé církevní, a vyniká-li zvláště učenost, slují sv. učitelé církevní.

Z těchto sv. učitelů, a to z řeckých, jsou nejpamátnejší: sv. Athanasius Veliký, patriarcha cařihradský, sv. Basilius Veliký, biskup v Caesareji Kappadocké, jeho bratr, sv. Řehoř Nyssenský, jeho přítel sv. Řehoř Nazianský, patriarcha cařihradský, a sv. Jan Zlatoústý, rovněž patriarcha cařihradský.

I.

Sv. Basil Veliký narodil se r. 330 v Nové Caesareji, v maloasijské provincii Pontu. Otec byl učitelem řečnictví, zámožný a velice vážený pro svůj ctnostný život; se svou manželkou Emmelií měl deset dětí, pět synů a pět dcer; Basil byl ze synů nejstarší; druhý jeho bratr byl Řehoř později biskup v Nysse, takéž v provincii Kappadocii; nejmladší bratr byl Petr, později biskup v Sebaste v Armenii.

Ze sester byla Macrina nejstarší, pravá světice. Jaká to vzácná rodina! Otec, matka, sestra, tři bratři, však i babička ctí se v církvi jako světci a světice. Po smrti otcově odešel do Caesareje v Kappadocii, slavného to města, metropole nejen pro Kappadocii, nýbrž i pro provincie Pontus, Armenii, Galatii, Paphlagonii a Bythynii. V Caesareji po prvé se setkal s Řehořem Nazianským.

Otec Řehořův, pohan, zastával čestné úřady v Naziansu, městě kappadockém; za manželku měl zbožnou křesťanku Nonnu, kteráž vroucně toužila, aby se manžel stal křesťanem; slíbila na ten úmysl, že první její syn zasvěcen bude službě Boží. Bůh ji vyslyšel. Roku 335 bralo se několik biskupů městem Nazianzem na první všeobecný církevní do Nicaeje. Zastavili se tam, kázali tam, a kázání jejich dotkla se srdce manžela Nonnina, že požádal za sv. křest, stal se křesťanem. Byla prý hlava jeho tenkrát ozářena podivuhodnou září. Byl-li už jako pohan vážen, byl nyní jako křesťan

ještě váženější; stal se knězem, ba i biskupem; měšťané nazívanští nedali jinak. I zastával svatý ten úřad, později od slavného syna podporován, až do r. 374, kdy, maje skoro sto let, blaženě skonal. Vedle Řehoře měl ještě druhého syna, **C a e s a r i a**, jenž se proslavil jako dovedný lékař; byl osobním lékařem císařů Konstantina a Juliana; přes všecko jejich přemlouvání zůstal věrným katolíkem.

Řehoře poslal otec do Caesareje na studie, kdež jak řečeno, se sešel s Basilem.

Škola caesarejská nestačila velebohatým vlohám Basilovým a Řehořovým; i rozhodli se, že se vyberou k věhlasným učitelům. Basil odešel do **C a ř i h r a d u**, kdež seznal slovuťného pohanského rhetora Libania, z Cařihradu pak do **A t h e n**, jež dosud byly pokládány za přední učiliště řecké vzdělanosti. Řehoř vybral se zatím do **P a l e s t i n y**, kdež naslouchal rhetoru Thespesiovi, pak do **A l e x a n d r i e**, aby poznal velikého patriarchu Athanasia; konečně zaměřil taktéž do Athen, aby se tam sešel s Basilem a aby pak oba pospolu v nejpřímnějším přátelství věnovali se dalšímu vzdělání. Milovali se podobnou láskou, jako druhy **D a v i d** a **J o n a t h a s**, syn **S a u l a**, prvního krále israelského. V obou mladících plála táž láska k Bohu, táž touha po vědomostech, totéž nadšení pro pravdu a ctnost, týž smysl pro náboženství a zbožnost, táž snaha po intelektuelní i ethické, po rozumové i mravní dokonalosti; nejmilejší cesta byla jim do školy a do kostela, co jim zbylo peněz, přechoťně rozdávali chudině.

Přátelství toto, založené na tak šlechetném a svatém základě, osvědčilo se oběma hned v Athenách velice blahodárným, potrvalo po všecek další život a vydalo přehojné ovoce.

*

Školy athenské byly tehdy ve mnohé příčině mládeži nebezpečny. Učitelé byli stoupenci pohanstva; brojili proti křesťanům slovem i písmem, jakož císařové římsští dělali mečem. Císařský princ **J u l i a n**, jenž byl spolužákem Basilovým a Řehořovým, byl právě těmito učiteli všecek odcizen sv. víře. Studující mládež nevedla si taktéž vzorně. Slyšme, co o tom píše Řehoř:

„Hluk a vřava, tleskání a syčení, chtivost a žárlivost sofistických žáků v Athenách lze přirovnati hluku a hádkám, jakéž druhdy panovaly ve všech řeckých větších městech při koňských dostizích, čímž jak víme, bylo měšťanstvo rozdvojeno ve sporné strany, neustálý nepokoj vzbuzen, vzpoury, bitky, krveprolévání přivozeny. Jako se při dostizích hádají a sazejí o koně, tak, chce v Athenách každý student svému učiteli sofistovi rozmnožiti počet posluchačů a tak i příjmy zvýšiti. Agituje se po celém Řecku. Přijde-li nováček do Athen, přijme ho pohostinu, kdo jej byl získal; po té dobírá si ho druh po druhu, jemněji či hruběji, dle toho, jakého je zevnějšku. Následuje přijetí do studentského svazu. V průvodě po dvou jdou mladci s nováčkem do lázní. Poblíž lázní strhnou křik, jakoby jich nechtěli do lázní pustiti. Tlukou na dvéře. Tím má býti

nováčkovi nahnáno strachu; jakmile se vykoupá, přijmou ho jako přítele a druha.“

Basil a Řehoř ušli této dotěrné obřadnosti svou vážností, kterouž hned při svém příchodě do Athen osvědčili. I za všeho dalšího pobytu vzdalovali se vášnivého a rozpustilého počínání svých kolegů. Přebývali spolu, jedli spolu, studovali spolu, sloužili spolu Bohu. Hleděli si všech předmětů obvyklého i tehdy *trivia* (grammatika, dialektika, rhetorika) a *quadrivia* (geometrie, arithmetika, astronomie, musika); hleděli si i historie a lékařství. Netoliko však ve vědách, v nichž brzy nade všechny spolužáky vynikli, hleděli věrní dva přátelé své cti, nýbrž přičinili se, aby uprostřed pohanů křesťany nejen slouli, ale také jako křesťané vzorně, svatě žili. S pomocí Boží se jim to podařilo. I byli za to váženi nejen od křesťanů, nýbrž i pohanů; každý s úctou hleděl na „Kappadoky“. Jen Julian na ně nevrážil. Když dokončivše svá studia opouštěli Atheny, vyprovázeli je celí zástupové na břeh mořský a srdečně se s nimi loučili.

*

Sv. Basil, přijav r. 357 svěcení, žil jako poustevník a uspořádal život klášterní v Pontu a Kappadocii; jest to řehole Basiliánů, podnes na Východě kvetoucí; zvláště vloženo jim na srdce vychovávat mládež a pečovat o sirotky. Zvolen biskupem ve svém rodišti Caesareji (r. 371), zářil světlem pravé víry a dobrých skutků. Poblíž města vystavěl ústav, zvaný Basiliás,

jenž budil podiv všech přichozích. Byly tam prostranné dvorany pro ošetřování nemocných, pro uhostění chudých a pocestných, příbytky pro lékaře, dílny pro řemeslníky.

Neohroženě hájil víry i proti císaři Valensovi, jenž by byl rád celou říši učinil arianskou, bludařskou. Poslal císař na sv. Basila svého místodržitele Modesta. Modestus začal lichotivě, a když to neprospělo, hrozil zabavením majetku, načež sv. Basil klidně odpověděl, že mimo několika knih ničehož nemá. I hrozeno mu vyhnanstvím, odpověděl opět: „Celá země jest mi vyhnanstvím, jen nebe jest mi pravou vlastí.“ Hrozeno mu skřipcem. Odpověděl: „Nebojím se muk; mé tělo je tak vyčudlé, že prvním rázem bude konec muk a života.“ „A co smrt?“ tázal se Modestus. „Té se ještě méně bojím,“ odvětil sv. biskup, „ta jest mi milostí, protože mne spojí s Bohem.“ I řekl místodržitel nevrle: „Tak se mnou ještě nikdo nemluvil.“ Světec na to: „Bezpochyby jsi neměl dosud biskupa před sebou.“ Zvěděv to všechno císař Valens, chtěl sv. Basila ztrestati vyhnanstvím; avšak rozmysliv se, nechal ho na pokoji.

Roku 378 padl císař u Adrianopole v boji s Goty. Církvi se na čas ulehčilo. I pracoval sv. Basil neúnavně dále, hájil neohroženě jednoty víry a získal si vedle sv. Athanasia nejvíce zásluh o zastavení a odklizení nešťastného bludu Arioova, jenž upíral božství Kristova. Napsal v té příčině znamenité dílo ve třech knihách jakož i jiný důkladný spis o Duchu

s v a t é m. Dochovalo se nás též jeho 37 homilií (kázání), kniha obřadní, 336 listů a řeč křesťanským mladíkům, v níž ukazuje, jak i křesťané mohou s prospěchem studovati pohanské spisovatele. Všecky tyto práce literární vynikají nejen bohatým, hlubokým obsahem, nýbrž i krásnou formou; důstojně se řadí ke klasickým dílům řeckého starověku. Právem za všecku svou požehnanou činnost, za všecky své heroické ctnosti, nazván sv. Basil Velikým. Skonal v Pánu 1. ledna 397, skonal se slovy Spasitelovými: „Otče, v ruce Tvé poručím ducha svého!“ Nejenom metropole, nejenom ostatní biskupství podřízená, nejenom Malá Asie, nýbrž „všecek křesťanský svět truchlil nad ztrátou učitele pravdy a zachovatele církevního pokoje“, praví přítel jeho, sv. Řehoř Nazianský, jenž byl od zvěčnělého miláčka i posvěcen na biskupa města Sasiny.

*

Následuje několik úryvků ze spisů sv. Basila.

Za panujícího hladu následkem sucha, takto n a b á d a l k p o k á n í, ukazuje zvláště lakomcům nicotu bohatství :

„Rychle a směle se vrháme do hříchu, ale zdlouhavě a nedbale obracíme se k pokání. Kdo pak slzy roně prosil, aby nám s nebe spadla úrodná rosa a déšť? Kdo pak, jako druhdy David, smáčel slzami lůžko své, aby shladil své hříchy? Kdo umýval poutníkovi nohy a očistil je od prachu,

aby přiměl Pána Boha k milosrdenství? Kdo sytil ubohého sirotka, aby Bůh i nám poskytl pokrmu? Kdo se ustrnul nad strádající vdovou, aby i sám nyní měl co jísti? Roztrhni, lakomče, hříšný dlužní úpis, aby i tvůj dluh, tvá vina byla zničena. Zruš, lichváři, nespravedlivou smlouvu, aby nám země obvyklou úrodu opět vydala. Neboť mezitím, co se lichvou proti zákonům přírody rozhojňuje měď a zlato a cožkoli jiného neúrodného, pozbývá země své plodnosti a za trest svým obyvatelům je stížena kletbou neúrodnosti.

Ukažte, kdož jenom na zisk smýšlíte a na nabromadění statku, ukažte, co pomohou vaše skryté poklady, bude-li se nad námi ještě dále vznášeti metla rozhněvaného Boha. Brzy budete bledšími než vaše zlato, jakmile i vám bude se nedostávat chleba, jímž jste za dnů hojnosti pohrdali. Představte si, že již nebude prodavačů, že již nebude obilí v sýpkách; co pak vám pomohou sumy peněz? Nebudete s nimi pochováni? Či není zlato prachem? Nebude jako neužitečný prach ležeti vedle prachu tvého, duše zbaveného, těla?

Tolik máš — a přec nejpotřebnější tobě schází, abys totiž mohl sebe sám uživiti. Udělej, můžeš-li, ze všech svých statků sebe menší mráček, poruč z něho spadnouti několika chladivým krůpějím, přinuť zemi k úrodě, zmenši všeobecnou tíseň svým pyšným bohatstvím! Šťastným bys se pokládal, kdybys mohl pod střechem svou přijmouti nějakého zbožného sluhu Páně. jenž by, jako

druhdy prorok Eliáš, svou modlitbou tě vyprostil z nynější bídy; byl by ti vítán, třebaš by byl chudý, utrápený, bos, třebaš prostinkým rouchem přioděn, právě jako Eliáš. A kdybys na prosbu takového muže dosáhl pomoci a ochrany, zdaž bys konečně nepojal v opovržení své poklady, jež ti připravily tolik zbytečných starostí?

Zdaž bys neodvrhl od sebe zlato jako nicotné bláto? Zdaž bys nepoznal, že co jsi dříve zbožňoval a za všemohoucí pokládal, jest nicotným a klamným přítelem v čas nouze? Pro tebe dopustí Bůh tyto truchlivé časy, jelikož jsi ze svého nadbytku nikomu ničehož nedával, že jsi hladové míjel, že se's od truchlících odvracel, že se's nesmíloval nad těmi, kdož ti k nohám padali. Nepravosti několik málo lidí přivodí často zkázu celému národu, rouhání jednoho přivede trest na všechny. Achaz dopustil se svatokrádeže, a celé vojsko israelské trpělo; Zambri zhřešil u Madianitů, a celý Israel pykal.

Nuže všichni soukromě i veřejně podrobme zkoušce a zpytování život svůj; hledme na nynější sucho jako na kárajícího kazatele, jenž nám mluví do duše pro naše hříchy; řekněme zkroušeně s Jobem: Ruka Hospodinova dotkla se mne . . .“

*

Znamenitou chvalořečí oslavil sv. Basil památku 40 sv. vojínů mučedníků v armenském městě Sebaste, umučených za krutého císaře Licinia roku 320. Že nechtěli

modlám obětovati, jsou za kruté zimy svlečeni, na zamrzlou vodní nádržku zavedeni, celou noc tam necháni, až zmrzli. Památka jejich koná se dne 10. března.

„Kterak by mohl ustati slavit památku mučedníků, kdo k nim láskou plane, a kdyžtě čest, kterou prokazujeme služebníkům Božím, jest svědectvím naší lásky ke společnému nás všech Pánu? Úcta křesťanských reků jest však i pobídkou k následování jich. Velebiž tudíž ze srdce upřímného toho, jenž mučednictví podstoupil, abys i ty stal se mučedníkem dle smýšlení, abys i ty takto bez pronásledování, bez ohně, bez mrskání dosáhl téže slavné koruny.

Dnes pak představuje se nám netoliko jeden krvosvědék, dnes slavíme netoliko dva či deset hrdinů, nýbrž čtyřicet najednou. A tito všichni, tak jakoby jedna duše je oživovala, osvědčili ve stejné, nadšené víře stejnou trpělivost v mukách, stejnou vytrvalost v boji za pravdu. Vesměs sobě podobní, byli za jedno ve smýšlení, ve snaze, v oběti, proto je také zdobí jedinstevná koruna slávy. Která řeč by důstojně vyjádřila jejich zásluhy? Ani čtyřicet výmluvných jazyků nestačilo by na důstojnou jejich chvalořeč. Přes to však hodláme slaviti jejich památku a k užitku vám zde shromážděným chceme je předvésti v obraze hrdinné ctnosti.

Řečníci a malíři představují mnohdy scény z bojiště, onino ozdobou slova, tito nádherou barev, a jedném i druhým již kolikrát se podařilo, diváky či posluchače rozníti ke statečnosti. Snad

se i nám podaří cos podobného, zejména u duší, které s našimi světci jsou duchovně spřízněny svou horlivostí a šlechetností. Toť zajisté nejzvučnější chvála, kterou můžeme mučedníky slaviti: roznítiti se, bychom jich následovali. Nebudeme se při tom řídit způsobem světských chvalořečníků, kteří čerpají látku z pozemských pramenů; vždyť co jest z tohoto světa, nestačí na chválu a oslavu těch, kteří světu odumřeli.

Naši světci neměli společné vlasti, každý byl z jiné země; nyní však jak velebnou mají vlast společnou, nebeskou! Jejich příbytkem je město živého Boha, založené jeho všemohoucí rukou, nebeský Jerusalems, nás všech matka, jak dí Pavel. Různé jest pokolení, různý rod lidí, avšak v duchovní říši jsou všichni jednoho rodu. Všichni mají Boha společným Otcem, všichni jsou bratři, božským synovstvím v téže lásce Ducha svatého. Taktě se přidružili i naši mučedníci šťastnému zástupu těch, kdož od věčnosti jsou vyvoleni Boha oslavovati; nepřišli tam po jednom, nýbrž v celé četě. A jaký byl ten jejich příchod?

Pro svůj vysoký vzrůst a mladistvou sílu byli zařazeni do císařské armády, kdež se odvahou a válečnou zručností tak vyznamenali, že došli vážnosti jak u císaře, tak u všeho vojska.

Když prohlášen nespravedlivý a bezbožný rozkaz, jímž křesťanské vyznání pod nejpřísnějšími tresty zakázáno, užito hned muk všeho druhu proti vyznavačům, a od pohanských soudců spojeny proti nim lest a úklady a nelidské ukrutenství. Zde hrozili nemilosrdní katané, tam

plápolal oheň, blýskal se meč, vztýčen kříž, kopány jámy, rachotila kola, svištěly biče, aby se věřícím nahnalo strachu. Mnozí prchli, jiní podlehli, a opět jiní kolísali . . . Tu vystoupili oni chrabří a nepřemožitelní bojovníci Kristovi před císařova splnomocněnce, jenž byl rozkaz ohlásil a poslušnosti žádal; vystoupili a jasným hlasem, směle a zmužile, vyhrůžek se nebojíce, pohledů na mučidla se nelekajíce, vyznali, že jsou křesťané. Ó, šťastných jazyků, s nichž řinula se svatá slova, jimiž vzduch posvěcen, andělé radostí, satan a duchové jeho hrůzou jsou naplněni a jež nebes Pán zapsal do knihy života!

Každý z nich předstoupil z řady, tedy do prostřed a vyznal: „Já jsem křesťan. Jako ti, kdož v zápasisti se hlásí k právu zápasu, udávají před zábradlím svá jména a pak vstupují na bojiště, tak i oni, nechavše svá jména rodná, ohlásili jméno, jež po Spasiteli všem je společné: „Jsem křesťan.“ Co učinil místodržitel? Chytrý a dovedný, jak lichocením sváděti, tak hrozbami lekati, zkusil napřed vábením zmoci stálost jejich víry. „Nekazte si své mladosti,“ pravil; „nekazte si radostí svého života předčasnou smrtí. Jaká to hanba, aby mužové, kteří se vyznamenali na poli slávy, umřeli smrtí zločinců!“ Nad to sliboval jim peníze, čest a důstojenství dle císařského plnomocenství, a zkusil kde jaké lsti, aby zlomil jejich stálost. Že to všecko bylo marno, chopil se jiného prostředku; rozvinul před nimi divadlo hrozných muk a strašné smrti. A co mučedníci? Zvolali: „Dary chceš nás, nepříteli Boží, svěsti,

bychom odpadli od živého Boha a pekelným duchům sloužili? Myslíš si, že jsi s to tolik nám poskytnouti, kolik chceš vyrvati? Nenávidíme tvých darů, jež by nám přinesli zkázu, nepřijmeme od tebe cti, z níž by nám vzešla hanba. Slibuješ nám zde na zemi nicotné bohatství a pomíjejitelnou slávu; u císaře chceš nám získati čest, a pravému Králi našemu chceš nás odloučiti? Co pak nám slibuješ nějakou malichernost z nicoty světa, kdežto my celým světem zhrdáme? Vše, co oko zří, ničím není proti naději, kterou v srdci chováme. Vidíš překrásnou, velebnou oblohu, vidíš zemi a nesčetné divy její? A přec nic z toho všeho nevyrovná se rozkoši a blaženosti spravedlivých; neboť vše pozemské pomine, ale věčné potrvá. Nám se chce jenom jednoho daru: koruny spravedlnosti; nám se chce jenom jedné slávy: nebeské slávy; my se bojíme jenom jedné věci: pekla. Jenom pekelný oheň je nám strašný; oheň, kterým ty nám hrozíš, je naším spolutvorem; on i uctíti dovede ty, kdož vašimi boby pohrdají. Vaše muky jsou nám jenom jako šípy, s nimiž si dítky hrají. Zraníš nám jenom tělo, jež pak přijme tím slavnější korunu, čím déle dovedlo trpěti. Že vám, krutí soudcové, dána moc na naše tělo, rádi byste i naši duši panovali, a že vám nedáme přednost před naším Bohem, zuříte, jako bychom byli vás nějak hrozně potupili. Proto se chápete proti nám těchto strašných muk, abyste naši poslušnost proměnili ve zločin. Avšak na nás nedočkáte se zbabělosti; nemyslete, že se nám

lakotně chce dlouhého života, anebo že se dáme zastrašiti; my jsme hotovi pro víru a pro lásku Boží dáti se koly lámati, na skřipci trápiti, spáliti, či kterýkoliv jiný způsob smrti podstoupiti.“

Pyšný barbar slyše tu řeč, vzkypěl hněvem a přemýšlel, jak by těmto hrdinům připravil co nejkrutější a nejzdlouhavější způsob smrti. Brzy se rozmyslil. Krutá byla zima: budou svlečeni, na zamrzlou vodní nádržku zavedeni, celou noc tam necháni, až zmrznou. — — —

Svlékli se a za kruté zimy chvátali vstříc slavnému vítězství ěkouce: „Ne roucho, ale starého člověka jsme svlékli. Děkujeme ti, Bože, že s rouchem zároveň i hřích odkládáme. Čím se Ti odsloužíme? I náš Spasitel byl svlečen. Jaká to čest, když sluha trpí, co trpěl Pán! . . . Krutá jest zima, ale milý odpočinek. Ještě jednou několik okamžiků a lůno Abrahamovo nás zahřeje. Za jedinkou noc dostane se nám věčnosti.“ — —

Tak se navzájem povzbuzující a těšící, strávili noc na ledě, jakoby stáli na vojenské strážce; s radostí trpěli a životy své obětovali . . . Jaké to divadlo světu, andělům i lidem! Korunou spravedlnosti korunoval je Ježíš Kristus, náš Pán, jemuž čest a sláva na věky věkův. Amen.“

„Jak čistí staré pohanské klassiky“ ukazují křesťanským mladíkům sv. Basil touto řečí: „... Z mnoha důvodů, milí mladíci, vidí se mi poraditi vám a říci, co pokládám za nejlepší a co i vám prospěje, přijmete-li to. Jsem stár, již mnoho jsem prožil, již jsem s dostatek poznal měnivost štěstí a značnou zjednal jsem si ve věcech lidských zkušenost, takže mohu těm, kdož do života teprve vstupují bezpečnou ukázkou cestu. Přijmete-li ochotně slova má, budete náležitě k těm, kdož od Hesioda na druhém místě jsou chváleni; pak-li nepřijmete, nechci se o vás nějak nepříjemně vyjádřiti, avšak vzpomeňte si sami na verše, v nichž Hesiod praví, že nejlepším je ten, kdo sám ze sebe ví, co má činiti; dobrým ten, kdo se drží toho, čemu dobrému od druhých byl naučen; kdo však k žádnému z obou nepatří, ten že jest člověkem zcela neschopným. Nedivte se však, jestliže jsem pro vás, kteříž den ze dne do školy chodíte a se slavnými muži starověku skrze spisy, jež nám zůstavili, obcujete, ještě něco užitečnějšího nalezi.“

Musímeť býti přesvědčeni, že nás čeká přetěžký boj, pro nějž nesmíme se štítiti nižádné námahy. Abychom se pro boj ten vyzbrojili, jest nám se obráti s básníky, dějepisci, řečníky, vůbec se všemi muži, kteříž mohou přispěti k našemu duševnímu rozvoji. Jest-li mezi křesťanskými a nekřesťanskými naukami jaká příbuznost, bude nám znalost jejich s mnohým prospěchem; pakli není mezi nimi příbuznosti, přec přirovnání jejich

a poznání rozdílů značně přispěje k upevnění nauky lepší . . .

Spisy básníků obsahují věci velmi rozmanité; i nemůžete všemu bez rozdílu své pozornosti věnovati; vypravují-li vám však činy nebo řeči šlechetných mužů, zamilujte si je a hleďte se jim připodobniti; udá-li se mluvití o lidech nehodných, odvráťte se od nich, zavřete si uši, jako druhdy učinil Odysseus za zpěvu Siren; neboť četba špatných spisů razí cestu k špatným činům. I jest nám velmi pečlivě dáti pozor, abychom se zálibou řeči nepřijali do sebe nepozorovaně špatnosti, jako ti, kdož s medem jed polykají!

Totéž pravím o dějepiscích . . . Ani zručnost řečníků ve lži nesmí nám býti vzorem. Za to však zapamatujme si místa, kde velebí ctnost a kárají nepravost . . . Jako když trháme růže, vyhýbáme se trnům, tak i ze spisů, takových shromáždíme si, co nám s užitkem a vyhneme se tomu, co by nám bylo se škodou. — — — Že pak chceme skrze ctnost dospěti blaženého života věčného, skrze ctnost, na jejíž oslavu mnoho napsali básníci, historikové, a ještě více filosofové, jest nám především takovýmto spisům věnovati pozornost. Toť nemalý zisk, jestliže mladistvé duše se obeznámí se ctností, ježto nauky takovýchto učitelů ctnosti utkví v nich nezrušitelně. Což jiného obmyšlel Hesiod svými verši, jež zná kde kdo, než aby mládež zanítil pro ctnost? Praviť, že drsná ze začátku a obtížná je cesta za ctností, plná potu a námahy;

pro přikrostit její není každému dáno, jí se bráti, na ni vkročiti, vrcholu dostoupiti. Kdo však přece vrcholu dostoupil, vidí, že cesta jeho byla daleko příjemnější než cesta, kteráž vede za nepravostí. Pravil mi vzdělaný muž, jenž umí vnikati do ducha básníků, že všecko básnění Homérovo jest chválou ctnosti.“

*

Z paedagogické moudrosti sv. Basila, jak ji spatřujeme v různých jeho spisech.

„Dítky, milujte své rodiče; a vy otcové nepopouzejte k hněvu synů a dcer svých!“ Efes, 6, 4
 Neporoučí-li toho i přirozenost? Pavel nevybízí k ničemu novému, nýbrž jen těsněji upíná pouta přirozenosti. Miluje-li lvice plod svého života a bojuje-li vlk za svá mláďata, jak se omluví člověk, jenž neslyší přikázání a přirozenost mění, na př. syn, jenž stáří otcovo zneuctívá, anebo otec, jenž po druhé se oženiv, zapomíná se nad dítkami z prvního manželství? Veliká jest u nerozumných zvířat vzájemná láska mláďat a starých, jelikož Bůh, jenž je stvořil, nedostatek rozumu nahradil silnějším pudem. Jak pak jinak bylo by možno, aby jehňátko, jež z chléva vyběhlo, mezi nespočetnými ovceci po barvě a hlasu poznalo svou matku, aby za ní běželo a u ní známého zřídla mléka hledalo? A kdyby i vémě matčino bylo sebe chudší, přece se s ním jehňátko spokojí a hopkujíc pomine sebe plnější vemena druhých ovec. A jak pozná matka mezi tisíci

jehňátky své vlastní? Mají přec týž hlas, touž barvu, týž čich. Ano, ale mají silnější pud.

•

K nepsaným zákonům přirozeným náleží, aby ti, jimž vysoká propůjčena moc, byli rozvážni, musejí-li koho trestati.

Představený netrestej náruživě. Se zlostí a hněvem bližního kárati, není vyprostiti ho z hříchu, nýbrž sebe sama do hříchu zaplésti. Proto dí apoštol: „Nesluší se na služebníka Páně, vaditi se, ale aby byl tichý ke všemu, způsobilý k učení, trpělivý, jenž by v mírnosti trestal ty, kteří se protíví pravdě,“ II. Tim. 2, 24. 25.

•

Chceš-li dle nebeských žítí zásad, andělský žítí život a býti spolubojovníkem ve škole Kristově, otuž se, bys dovedl snášeti protivenství, a zmužile vstup do společnosti mnichů, osvědč se mužem hned na začátku tohoto odříkavého života, nenechej se zdržovati náklonností k svým tělesným příbuzným, nýbrž veď si zmužile; jedná se o to, bys zaměnil smrtelné za nesmrtelné.

*

Napodobuj, člověče, zemi! Vydej ovoce, jako ona, a nebuď horším, nežli je ona, kteráž duše nemá. Vydała ovoce ne pro svůj požitok, nýbrž tobě na prospěch; tvá však dobročinnost tobě prospěje.

Sloužití jest důležité dílo ; zjednává nám království nebeské. Je to síť ctností, uzavírá v sobě všecka přikázání Boží, především pak pokoru, matku všech ctností.

*

Zivotopisy slavných mužů, kteří poctivě žili, jsou nám světlem na cestě života. Když jsme slyšeli vypravovati život Mojžíšův, zmocnila se nás touha ctnosti toho muže si osvojiti; vidělat se každému následování hodnou a chvalitebnou mírnost jeho.

*

Nesnadno vypočítati všechny hanebnosti opilství . . . Opilci zpusošivše a zneuctivše duši, ničí si i zdraví těla . . . Jaká to smutná podívaná pro oči křesťana ! Muž v rozkvětu života a zdatného těla, muž vyznamenaný v řadách vojáků, nesen na nosítkách domů, ježto se nemůže ani vzpřímiti, ani na nobách státi. Muž, jenž by měl nepříteli nahnati strachu, jest terčem smíchu mládeži na náměstí; bez meče je na zemi povalen, bez nepřátel jest usmrcen. Ozbrojený muž v plné mladistvé síle stal se kořistí vína a jest hotov trpěti, čehokoliv se nepřátelům zachce. Opilství je zkázou rozumu, zkázou síly, předčasným stářím, předčasnou smrtí ! Co jsou opilci jiného než modly pohanů ? „Ústa mají, a nemohou mluvíti ; oči mají, a nemohou viděti ; uši mají, a nemohou slyšeti ; chřípě mají, a nemohou voněti ; ruce mají, a nemohou makati ; nohy mají, a

nemohou choditi.“ Ž. 113, 5.—7. Kdo to způsobil? Kdo jest vinen tolikerým zlem? Kdo nám namíchal toho mámvivého prostředku? Opilství.

*

Přál bych si, abys hluboko do srdce si vštípil div stvoření, abys pak kdekoli budeš, před jakým-koli druhem rostliny staneš, živě si vzpomínal na Stvořitele. Zvláště hledíš-li na zeleň trávy nebo květiny, pomni lidské přirozenosti, pomni obrazu moudrého Isaiáše; že „všeliké tělo jest jako tráva a všeliká sláva jeho jako květ polní“. Is. 40, 6. V tomto případném obraze vyjádřil prorok krátkost života a skrovnou radost nad pozemským štěstím. Kdo se dnes ještě těší zdravému tělu, kdo si v blahobytu hoduje, kdo mladistvou červení kypí, jest čilý a veselý a jako by nepřemožitelný ve své síle — tenť již zítra může býti ubožákem, tenť brzy nemocí neb stářím bude stráven . . . Jedinká noc, jedinká zimnice, jedinký zápal plic nebo pohrudnice může člověka do hrobu sklátiti. Proto přirovnal prorok lidskou slávu polní travě.

II.

Sv. Řehoř Nazianský byv od svého drahého přítele Basila posvěcen na biskupa, pomáhal nějaký čas svému otci, jenž byl biskupem v Nazianzu. Když otec r. 374 skonal, nastoupil na stolec biskupský syn. Roku 379 povolán příčiněním císaře Theodosia do Cařihradu proti arianům, bludařům upírajícím božství

Kristova, však i proti macedonianům, upíračům božství Ducha svatého. Smutná byla podívaná na Cařihrad, když tam sv. Řehoř stanul. Všecky chrámy byly v rukou bludařů. Sv. Řehoři bylo vzíti zavděk se soukromou kaplí, zvanou Anastasia (Vzkříšení); tam konal služby Boží, tam hlásal nauku Páně, tam usvědčil ariany i macedoniany z hanebného bludu a klamu, v jakémž udržovali zaslepený lid; odtamtud pomohl pravé víře ke vzkříšení; bludaři houfně se vraceli do církve. Když roku 380 zavítal císař Theodosius do Cařihradu, s radostí viděl, co byl Řehoř zatím vykonal. I poručil všecky chrámy katolíkům vrátiti a na všeobecné přání lidu chtěl Řehoře biskupem, patriarchou cařihradským ustanoviti. Avšak Řehoř se zdráhal v Cařihradě zůstat; jen by byl rád ještě císaře přiměl, aby se přičinil o svolání všeobecného sněmu církevního. Dosaženo toho r. 381; byl to II. všeobecný sněm, a to právě v Cařihradě, Arianismus znova odsouzen a s ním zároveň i macedoniasmus; usneseno však též, aby se Řehoř stal patriarchou cařihradským. Ani tentokrát nepovolil světec; nebylť přede dvěma léty přišel s úmyslem, aby v Cařihradě zůstal, nýbrž aby tam církvi svaté pomohl, a až pomůže, že se zas vrátí do vlasti. Zvolen tedy místo něho Nektarius, a Řehoř rozloučiv se bohonadšenou řečí vrátil se do své otčiny, ustranil se na poušť a strávil ostatek života v modlitbě, postech, bdění a básnění, až roku 389 blaženě v Pánu skončil. Dochovalo se nás jeho 45 řečí, 242 listů, 400 básní. Všecko psáno krásnou, klassickou řečí,

všecko plno hluboké moudrosti ; právem nazýván sv. Řehoř čestným názvem „Theologus.“

*

Takto se byl sv. Řehoř loučil v Cařihradě: „... Vy jste moje obhajoba, moji svědkové a koruna slávy, abych poněkud směle mluvil slovy apoštolovými. Toto stádce před tím nepatrné a nedokonalé, že je sotva bylo znamenati; ba nebylo to ani stádce, nýbrž jakýsi pozůstatek po stádě, bez pořádku, bez pastýře, bez pastvy, ovce po horách a hlubinách bloudfcí, rozprášené.

— — — — —

Strašná bouře burácela nad církví, strašná zvěř vrhla se na nás, smutná temnota všecko přikryla a zastřela, temnota horší deváté rány egyptské. (Míní temnotu bludu Ariova i Macedoniova, z nichž první upíral božství Kristova, druhý božství Ducha svatého. Promlouvá dále vzletným způsobem o nejsvětější Trojici.)

— — — — —

Končí těmito slovy: S Bohem Anastasie¹⁾, jež jsi dostala jméno dle naší zbožné naděje! Ty jsi naší víře, jež byla předmětem pohrdání, opět dopomohla k lesku a rozkvětu. S Bohem, nové Silo, zářné místo vítězství, kde jsme pro archu úmluvy našli trvalý odpočinek, kdyžtě po čtyřicet let byla bloudila na poušti.²⁾ S Bohem, i ty veliký, velebný chrám³⁾, naše nové dědictví,

¹⁾ Míni svatyni „Vzkříšení.“

²⁾ Míni, že po 40 let byli katolíci v Cařihradě zbaveni svých chrámů.

³⁾ Chrám Boží Moudrosti.

jemuž nynějšího lesku dodala čistá nauka církevní; ty kdysi Bohu odcizený Jebusi, a nyní skrze nás Jerusalemem učiněný. S Bohem, ostatní chrámové, jež svou krásou tomuto se blížíte a jako vláčící páska různé strany tohoto města pojíte! . . . S Bohem, apoštolové, ⁴⁾ kteří jste byli vzory pro mé boje! S Bohem, vznešený trůne biskupský, důstojnosti tolik záviděná a tak nebezpečná! S Bohem, zástupe velepastýřů i kněží, jenž jsi zdoben vážností i věkem; i vy všichni, kteří sloužíte sv. oltáři a blížíte se k blížícímu se Bohu! S Bohem, kůře nazareovců, harmonie žalců, noční bohoslužbo, cudnosti panen, pokoro paní, lkající dave vdov a sirotků, oči chudiny, k Bohu i ke mně upřené! S Bohem, i vy hostinné útulny, přítelkyně Kristovy, v nichž jsem i já našel útočiště za svého utrpení! S Bohem, i vy horliví posluchači, jež poutala řeč má, kteří jste si slova má zaznamenávali. S Bohem, ohrado tohoto řečniště, kolem níž tak často se tísnil lid spásy chtivý! S Bohem, císaři, palácové i dvořánové, kteří snad svému knížeti jste věrni, ale Bohu většinou nevěrni. ⁵⁾ Tleskejte rukama a povyšujte si svého řečníka ⁶⁾ až do nebe: můj vám obtížný hlas dozněl; avšak neoněmí na věky, nýbrž pokračovati bude v posvátném boji, bude pomáhati ruka i péro. Ovšem pro přítomnost uložili jsme si mlčeti. S Bohem, veliké a Kristu drahé město! Přiblížte se pravdě, snažte

⁴⁾ Chrámové sv. apoštolů.

⁵⁾ Většina dvořenínů byli ariani a macedoniani.

⁶⁾ Míni bludařského kazatele.

se o lepší mravy a ctěte Boha lépe než dosud. Není hanbou změnití své smýšlení, ale záhubno je ve zlém setrvati. — — —

S Bohem, svatí andělé, pod jejichžto ochranou jest tato svatyně a s ní i moje osoba, jak zde, tak i ve vyhnanství; vždyť můj osud spočívá v ruce Boží. Loučím se i s Tebou, nejsvětější Trojice, předměte mého myšlení a rozkoši má! Kéž lid tento Tebe si zachová a Ty jej! Kéž den ze dne slyším, že lid tento vždy víc a více Tebe velebí i svou věrou i svým životem!

Synáčkové moji, zachovejte mi svatý závdavek, pomněte mých pronásledování. Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž se všemi námi Amen.“

*

O lásce k chudině takto promlouval sv. Řehoř: „Bratři a spoludruhové chudoby — neboť ač jeden druhého jaksi převyšovati se zdá, přece všichni jsme skutečně chudi a potřebujeme milosti Boží — přijměte tuto naši řeč o lásce k chudině ne úzkoprse, nýbrž velkodušně, abyste za to přijali poklady království Božího, a modlete se zároveň, bychom vám je bohatě podali. — — —

Není to snadná věc, mezi ctnostmi rychle nalézti přednosti a palmou ozdobiti tu, která nad ostatní vyniká, tak jako není snadno na louce plné krásných květů nalézti kvítek nejkrásnější a nejtrvanlivější. Krásná je víra, krásná naděje, krásná láska, tyto tři, a to svědkem krásy víry je Abraham,

jenž si zasloužil chvály spravedlnosti své víry; svědkem krásy naděje Henochem, jež prvního, přiměla naděje, aby vzýval jméno Hospodinovo a s Henochem všichni spravedliví, kteříž pro svou naději tolik protivenství snášeli; svědkem krásy lásky božský apoštol, jenž pro svůj národ israelský neváhal na sebe sama kletbu svolávat, a se sv. apoštolem i sám Bůh, jenž se láskou nazývá. Krásné jest pohostinství, jehož je mezi spravedlivými svědkem Lot v Sodomě a mezi hříšnicí hříšnice Rahab. Krásná je láska bratrská, jakož je svědkem Pán Ježíš, jenž netoliko naším bratrem se nazýval, ale pro spásu naši i trest podstoupil. Krásná je blahovůle k lidem, jakož jest opět svědkem Pán Ježíš, jenž člověka na konání dobrých skutků nejen stvořil, nýbrž pro nás i člověkem se stal, aby nám byl vzorem a vůdcem ku všemu dobrému. Krásná je shovívavost, jak zase svědčí Pán Ježíš, jenž odmítl pluky andělské na svou ochranu a Petra pokáral, když na touž ochranu byl tasil svůj meč, ba služebníku poraněnému ucho vrátil. Podobného cos zříme na Štěpánovi, učedníku Ježíšovu, jenž se modlil za ty, kdož ho kamenovali . . . Krásné jest, krotiti tělo, jak zříme na Pavlovi . . . Krásné jest modliti se a bdíti, čehož svědkem Pán Ježíš, jenž se před svým utrpením modlil a bděl. Krásná je cudnost a panictví; pomněme Pavla, pomněme Pána Ježíše, jenž se z Panny narodil . . .

Ale jak je krásná láska k chudině? Známe ji? Hledíme si jí? . . . Odpočíváme na vysokých a nádherných polštářích, na lůžcích nejvzácnějších

a jest nám protivno, třeba jen slyšeti smutné blasy chudasů. I to myslíme, že je potřebí, by naše světnice byla plna vůně z květin nejvzácnějších a neobyčejných, by náš stůl oplýval nejdrahocennějšími a nejsladšími vůněmi, abychom se úplně poženštili. Otroci musejí býti pohotově, krásně ozdobeni, s vlasy vlnícími, pečlivě oholeni, aby byli jako dívky, aby oči necudně chtivé měly hojně pastvy . . . Náš stůl aby se prohýbal pod tíží pokrmů, všecky říše přírody aby hojně přispívaly: vzduch, voda, země, aby takřka nestačilo místa pro umělé výrobky kuchařů a pekařů. Jakoby byl závod pořádán o to, kdo nejlépe dovede lichotiti nevděčnému břichu, těžkému to a zle působícímu břemenu, nenasytné a nestálé bytosti, kteráž sebe samu ničí skrze pokrm, jež zničila. Chudas musí se spokojiti, má-li dostatek vody; my však plníme poháry vínem až k opilosti, ba až za opilost. Jedním vínem pohrdáme, druhé chválíme a třetím filosofujeme . . . Ach, jak jest to možná, tělu tak hověti a chudé bratry nechat strádati? . . .“

*

Z paedagogické moudrosti sv. Řehoře Nazianského, jak ji spatřujeme v různých jeho spisech:

„Velikým dobrem je věda. Nemíním toliko vědy naší, která se vztahuje k spáse a jedná o kráse dober duševních, nýbrž míním také vědu světskou, kterou někteří slepě zavrhnou, ježto prý je plna mēlčin a úskalí, ježto prý člověka od Boha odvádí . . . Nezavrhneme vědy, že se ně-

kterým nelíbí, ale pokládejme nepřátele její za lidi hrubé a nevědomé; oniť by si přáli, aby se jim podobal celý svět, aby mohli skryti svoji nevědomost pod nevědomostí ostatních. Kdo vyniká buď jen dobrými mravy, aneb jen výhradně vědou, podobá se člověku jednookému; kdo však vyniká oběma zároveň, toť člověk dokonalý!

*

Nic nevidělo se mi tak velikým a žadoucím jako ke smyslům býti přísným, proti smyslným věcem býti uzavřeným, tělesné rozkoše a světských choutek býti prostým, do sebe zabraným, věcmi pozemskými se obrátí jen pokud potřebí; s Bohem a vlastní duší se zabývati. Po mém soudě jest to uměním všech umění, vědou všech věd, řídití a spravovati člověka, jenž jest proměnlivější a nestálější všech živoucích bytostí.“

III.

Kdo by se byl nadál, že po ukrutných pronásledováních křesťanů se strany císařů římských, jež trvalo bezmála 300 let, dosedne na císařský trůn muž, jenž nejenom že bude ve své říši nauku Kristovu trpěti, nýbrž sám se stane křesťanem? A stalo se. Jako druhdy za kruté bouře na jezeře Genesaretském volali učedníci úpěnlivě: „Pane, zachovej nás, hyneme,“ a Kristus pokynul, a stalo se utišení veliké, tak i tenkrát vyslyšel vroucí prosby křesťanů strádajících. Stalť se císařem Konstantin, syn Konstantia Chlora spolu-

vladaře ukrutného Diocletiana, a sv. Heleny, jež nalezením sv. kříže v Jerusalemě známa všemu světu. Že Diocletian Konstantinu Chlorovi nedůvěřoval, musil mladý Konstantin zůstatí jako rukojmí na dvoře císaře Diocletiana. Z rukojemství propuštěn dostal se k otci svému do Britanie a po smrti jeho povolán augustem. Ze všech vladařů, kteří tenkrát velejší římskou měli mezi sebou rozděleni, byl Konstantin nejschopnějším a nejlepším. Když zemřel augustus (císař) Galerius, spojil se prostopášný Maxentius a Maximin proti Konstantinu a Liciniovi, roku 312. Blížil se rozhodný boj. Vida přesilu Maxentiovu, modlil se Konstantin vroucně žádaje pomoci s nebe; i spatřil po polednách s vojskem svým nad sluncem světlý kříž a nápis „Tímto zvítězíš!“, v noci pak ve snách viděl Krista s týmž znamením a rozkaz jeho, aby znak ten dal na své prapory. I dal Konstantin zhotoviti skvostné „labarum“ (prapor) s monogramem Kristovým. Pod touto záštitou Boží poraženy jsou před branami římskými u mostu Milviova voje Maxentiovy. Maxentius prchaje utonul v řece Tibeře. Pln vděčnosti vydal Konstantin spolu s Liciniem přepamátný e d i k t m i l a n s k ý r. 313, kterýmž dal křesťanstvu úplnou svobodu a vrátil zabavené statky. Když pak Licinius baže po samovládě pozbyl trůnu i života, stal se Konstantin r. 323 samovládcem celé ohromné říše římské. Vítězství Konstantinovo nad Maxentiem, vlastně však i vítězství křesťanství nad pohanstvím, hlásá podnes v Římě vítězný

oblouk Konstantinův, jež mu dal senát postavit s nápisem „Osvoboditeli města a původci míru“.

Konstantin počínal si jako panovník křesťanský. Vydal v z á c n é z á k o n y ve prospěch křesťanů, nařídil svěcení neděle, osvobodil statky církevní od daní, udělil moc soudní biskupům, podporoval s t a v b y c h r á m ů, jichž celou řadu z vlastních peněz vystavěl a nadal, tak zvláště v Římě chrám božského Spasitele v Lateráně, chrám sv. Petra na Vatikáně, chrám sv. Pavla na cestě Ostijské, zrovna jako jeho matka sv. Helena byla zbudovala v Jerusalemě chrám Božího hrobu, na hoře Olivetské chrám Nanebevstoupení Páně, v Betlemě chrám Narození Páně. Pohanům zakázal tajné, s neřestmi spojené oběti, zrušil některé zbytečné chrámy modlářské, odstranil trest smrti kříže a zohavování odsouzenců v obličejí, obmezil nelidské zápasy gladiatorské. S papežem Silvestrem I. přičinil se o první obecný sněm v Nicaeji r. 325, aby byl odklizen blud Ariův, jež upíral božství Kristova. I to bylo pro církev velevýznamné, že Konstantin opustiv roku 330 Řím, zvolil si sídlem nepatrné Byzantium, jež přestavěl a velenákladně ozdobil. Zde už nestrpěno žádného pohanského chrámu, nýbrž budovány samé krásné chrámy křesťanské, z nichž zvláště vynikal chrám pokoje, později při obnově, podniknuté císařem Justiniánem, nazvaný, „chrám Boží moudrosti“. Řím zbaven mocného vlivu dvora císařského, stal se středem duchovní říše Kristovy a sídelním městem náměstka jeho, jež

pak odtud svobodně vládl, nejsa světskou mocí obmezován. Nový Řím (Byzantium), na počest císařského zakladatele Konstantinopolis nazvaný, stal se sídelním městem říše římské.

Po velikonocích r. 337 začal Konstantin churavěti, i dal se zanésti do chrámu. Kleče vyznal hříchy své a přijat mezi katechumeny. Po té vybral se na venkovské sídlo Achyron u Nikomedie, aby se tam připravil na sv. křest, jež pak konečně přijal z rukou biskupa Eusebia. Zemřel r. 337, 20. května na Hod Boží svatodušní. Byl to duch veliký, muž výtečných vlastností; právem sluje Konstantinem Velikým.

*

Všichni nástupcové Konstantina Velikého byli křesťany, jenže někteří hověli bludu arianskému, a synovec pak Julian od víry křesťanské odpadl. Byl sice Julian od přirozenosti povaha silná a ušlechtilá, ale špatným a převráceným vychováním stal se nejprve pokrytcem, potom nadšeným ctitelem pohanství a nepřitelem křesťanství. Jak již na začátku tohoto pojednání zmíněno, studoval v Athenách, maje za spolužáky sv. Basila a sv. Řehoře Nazianského; tito s bolestí pozorovali nepřiměřené vlastnosti Julianovy a jeho nadšení pro pohanství; sv. Řehoř o něm zřejmě napsal: Jaké neštěstí si vychovává říše ve svém lůně!“

Když byl roku 361 svými legiemi provolán za císaře a strýc jeho Konstantinus zahynul, odpadl od víry; odtud jeho jméno Julian Odpadlík.

Lichotiliť mu pohanští pochlebníci, že on prý vyvolen, aby zachránil hynoucí modloslužbu a starou slavnou říši římskou. I kázal Julian otevřít chrámy pohanské, zřídil po příkladě křesťanském pohanskou hierarchii, zavedl při bohoslužbě hymny, obřadné knihy, kázání; obětoval tolik obětních zvířat, že podotýká tehdejší pohanský spisovatel Ammianus Marcellinus, kdyby byl déle živ, byl by nastal nedostatek hovězího dobytka. Zakládal též nemocnice a chudobince; napodobil vůbec křesťanství, chtěje jím oštěpovati neplodný a schnoucí strom pohanství. Křesťanů sice nepronásledoval mečem a ohněm, nepronásledoval jich přímo, nýbrž zabrať církvi statky, zbavil křesťany úřadů, zavřel jim školy, podporoval bludařství.

Avšak snahy Julianovy byly marny; často jen posměch klidil za svou horlivost i od pohanů. Všecko namáhání, aby mrtvolu pohanstva vzkřísil k novému životu, selhalo. Zklamal se též velice, když chtěje se posmívati proroctví Kristovu, že chrám jerusalemský nebude už nikdy státi, poručil znova jej stavěti. Se všech stran svolával Židy a pomáhal jim, aby si chrám zbudovali ještě skvostněji než byl prve. I byla radost veliká u Židů a chutě dali se do práce. Tehdejší biskup jerusalemský, sv. Cyrill, upozornil křesťany, kterak právě tímto bezbožným podnikem slova Páně teprv dokonale budou splněna, až ani kámen na kameni nezůstane. I počala se země třásti, stavitelé dílem usmrceni, dílem zasypáni, dílem poraněni; stavivo rozházeno a rozmetáno.

A když se Židé přece ještě jednou pokusili položit základy nového chrámu, vyšlehl ze země plameny, a ztrestáni jsou rouhači ještě hůře než prve. (Ammianus Marcellinus XXIII.)

Rozezlený Julian chystal se nyní k násilnému pronásledování křesťanů; ale smrt, jež ho stihla na výpravě proti Peršanům v Ktesifontu (r. 363), překazila jeho záměry. Prostřelen šípem, nabral prý krve a mrštiv jí k nebi zvolal: „Zvítězil jsi, Galilejský!“ Myslil, že se tak porouhá Kristu Pánu ještě v poslední chvíli, ale řekl pravdu; zvítězil Kristus nad Julianem, zvítězí nad každým jiným zaslepeným nepřitelem, nad každým jiným nešťastným odpadlíkem.

Jak požehnaná je památka sv. Basila, sv. Řehoře! Jak neblahá památka Julianova! Byli spolužáky; první dva, zůstávající věrnými křesťany, byli znamenitými lidmi; Julian odpadnuv od Krista, zpronevěřiv se svaté víře, stal se špatným člověkem. Kolikrát se opakovala historie těchto spolužáků! Kolik to lidí i za našich dnů, kteříž opouštějíce osvědčenou cestu křesťanské poctivosti, po níž kráčeli pospolu se svými druhdy spolužáky, myslí, že budou „nadčlověky“, zřeknou-li se křesťanské víry, vrhnou-li se do náručí modernímu pohanstvu, jež si dává zvučný titul „volné myšlenky“! Ubožáci! Kam spějí? Tamtéž, kam Julian Odpadlík: ve zkázu a neštěstí.

Pomni, abys den sváteční světil!

Slavně, zvučně v šíř i dáli,
slyš! zní zvony kostelní
přes pole a lesy, skály
v svaté ticho nedělní.

(Sládek).

P o c t i v e c j e d e n p í š e :

„Chci vám povědět něco o svém nejmilejším příteli. Kam až nejdále do mého mládí sahá paměť má, vím, že mě navštívil každý týden a mnoho dobrého mi povždy prokázal. Jak jsem se již jako dítě těšil na jeho návštěvu! Nemohl jsem se ho ani dočkati. Jak se všecko v domě uvádělo do pořádku! Byl to milý host celého domu. Při jeho příchodě bylo všecko sváteční. A jak přívětivý byl ten náš milý host! Vždycky mi přinesl něco dobrého; ba co nejlepšího mám, za to větším dílem jsem povinen díky mému nezištnému příteli a dobrodinci.

Jak řečeno, přišel každý týden, zůstal u nás jeden den, málokdy dal se zdržeti ještě druhý den. Přišel za radosti i žalosti; býval povždy dobré mysli, přívětivým, laskavým přítelem. Věru štěstí jej mít; bez něho nemohl bych si života svého ani představit.

Ovšem nesoudí všichni lidé, jako já. Můj milý přítel jest už velice stár, dožil se již přehojné nevážnosti, pomluvy, týrání. Ach, že jest od tak mnohých zneuznán! Jak bolně to

působí, vidíme-li, že nejlepší úmysly zle se vykládají, nejupřímnější dobrodiní se zamítají! A toho stále doznává můj přítel.

Kdo jest on?

N e d ě l e !“

I.

Právem se nazývá neděle dnem Páně, že jej máme zcela Pánu svému, Bohu trojjedinému zasvětit. Ovšem určení naše pro věčnou blaženost žádá, bychom každý den, ba každou chvíli byli Pána Boha pamětlivi a svatě před ním kráčeli; že však o všedních dnech jest se nám současně zabývati věcmi a starostmi pozemskými, záležitostmi domácími a občanskými, bývá naše nebeské snažení jaksi tlumeno, rušeno; i máme to štědře a hojně nahraditi v neděli, v den Páně.

V neděli, v den Páně, volá nám svatý hlas, že jsme určeni nejen pro tuto zemi, nýbrž že náležíme vyššímu světu, vyššímu, nadpřirozenému řádu, království Božímu. V neděli, v den Páně, živě cítíme, že jsme vyšší bytosti než všecko tvorstvo vůkol nás, že jsme pokolení Boží, živý obraz Boží, dítky Otce nebeského, jak nám hlásá Písmo svaté na přčetných místech.

*

Jestliže každý den, pak zvláště ve sváteční den překrásně zní žalm 148: „Chvalte

Hospodina s nebes, chvalte ho na výsostech. Chvalte jej všichni andělé jeho, chvalte jej všechny mocnosti jeho. Chvalte jej slunce i měsíc, chvalte jej všechny hvězdy i světlo. Chvalte jej nebesa nebes i všechny vody, které jsou nad nebesy, chvalte jméno Hospodinovo. Neboť on řekl, a učiněny jsou, on přikázal, a stvořeny jsou. Upevnil je na věky a na věky věků; přikázání uložil jim, a nepomine.

Chvalte Hospodina ze země, drakové i všechny propasti. Oheň, krupobití, sníh i led a vítr bouřlivý, jež vykonávají rozkaz jeho. Hory a všichni pahrbkové, stromoví ovocné i všichni cedrové. Zvěř divoká i všeliká hovada, zeměplazi a ptactvo pernaté.

Králové země i všichni národové, knížata i všichni soudcové země. Mládenci i panny, starci s mladšími chvalte jméno Hospodinovo; neboť vyvýšeno jest jméno jeho samého. Chvála jeho nad nebe i zemi a povýšil lid svůj. Píseň všem svatým jeho, synům israelským, lidu přibližujícímu se k němu. Alleluja.“

Tak pje tvorstvo Tvůrci svému.

Víme však, že by marno bylo naše stvoření, kdyby po smutném pádu lidstva nebylo nadešlo naše vykoupení. Proto též ustoupila starozákonní sobota naší křesťanské neděli, abychom si v tento první den téhodne po vděčně připomínali toto dílo našeho vykoupení, jež božský Spasitel korunoval svým slavným z mrtvých vstáním, podivuhodným nanebevstoupením a milostným sesláním Ducha svatého.

K velebným žalům sobotním druží se tedy nyní ještě velebnější hymny nedělní, jež jménem všeho křesťanstva zaznívají ze srdce i úst všeho kněžstva novozákonního v hodinkách církevních, však i ze srdce i úst všeho zbožného lidu, jenž se svým kněžstvem pjeje v neděli nej-světější Trojici.

II.

„Dnes k Tobě, k Tobě, Bože můj,
rozpínám blažen náruč svou
a všechn vznět a všechn cit
zní k Tobě písně modlitbou.“

(*Pakosta.*)

Světlíme neděli, světlíme svátek, když od služebných prací odpočíváme, předepsaným službám Božím obcujeme a bohumilé skutky konáme.

Pracemi služebnými rozumíme takové práce, jež se vykonávají s tělesným namáháním, jako práce řemeslnická, rolnická, tovární a j. Všelická taková práce jest v neděli a ve svátek zapovězena, není-li svrchovaně potřebná, na př. při požáru, povodni, jiném neštěstí, nebo jindy zase, koná-li se bez řádného církevního dovolení, jakéž bývá uděleno často zvláště o žních.

Tímto odpočinkem od služebné práce má se nejen tělu dopřáti osvěžení, nýbrž má i duši býti poskytnuta příležitost více si hleděti oslavy Boží, více si hleděti svého posvěcení, než jí to

bylo možno ve všední dny. I máme pobožně celou mši svatou slyšeti, máme i kázání slyšeti, máme odpoledním službám Božím obcovati, svaté svátosti přijímati, nábožné knihy čísti a jiné dobré skutky konati, jako na př. navštívit nemocné, podarovati chudobné, navštívit hřbitov a pomodliti se tam za drahé zesnulé.

Ovšem na prvním místě stojí mše svatá. Jestliž mše svatá ustavičná obnova křížové oběti Krista Pána, jest středem našeho svatého náboženství, jest přezářným sluncem všech duchovních úkonů, jest vrcholem bohoslužby, jest školou a pramenem všelike lidské obětavosti. Jaký tedy div, že církev svatá zavazuje pod těžkým hříchem každého křesťana, jakmile přišel do rozumu, by v neděli a ve svátek obcova mši svaté a to pobožně! Jsme pak pobožně přítomni mši svaté, když ji proto slyšíme, bychom se Bohu klaněli a jej ctili; když se vystřiháme všeho, co překáží vnitřní pobožnosti nebo ji ruší; když mezi mši svatou dáváme pozor na to, co se na oltáři koná.

Veleslavný hrdina a vlastenec tyrolský *Speckbacher*, nerozdílný druh *Ondřeje Hofera*, stíhal v srpnu 1809 prchající nepřátele, Francouze a Bavorů. Jednu sobotu stanuli vítězní střelci Tyrolané s jedné strany Inského údolí, Francouzi a Bavorané s druhé strany. I zavolal na ně mocným hlasem *Speckbacher*: „Zítra je neděle, my vás necháme na pokoji. Kdyby však vám napadlo, do nás se pustiti, pak bychom se spravili!“ Nepřátelé byli dojati těmito slovy a

nechali zbožných Tyrolanů, když na druhý den služby Boží konali a nahlas sv. růženec se modlili.

A co díme o přeslavném Křištofu Kolumbovi, objeviteli Ameriky! Byltě on nejen odhodlaným, nepřemožitelným plavcem a námořníkem, nýbrž i velehorlivým křesťanem a věrným synem církve katolické. Denně konána na jeho lodích společně ranní i večerní modlitba! Nikdy v neděli, ve svátek nevyplul schválně na širé moře, nikdy nesměli lodníci ve svaté ty dny konati práci služebných; v posvátné ty doby podobaly se lodi Kolumbovy plavícím se chrámům, v nichž ze všech srdcí i úst zaznívala chvála Boží. Dobře si byli vědomi mužové tito třetího přikázání Božského a poctivě je plnili; věděliť, že jest to vůle Boží, že jest to vůle svrchovaného Pána a ta jim byla nade všecko. Kéž by i nám!

*

Tu však přichází jiný pán, jeho chrámem je třeba továrna, dílna, pisárna nebo vůbec nějaký světský dům; jeho věřícím lidem jsou jeho dělníci, tovaryši, učňové, osoby služebné a vůbec jeho poddaní. Ten jim třeba hned napřed, když je přijímá do služby, oznámí: „U mne se pracuje i ve svátek“, anebo když jim toho neoznámí, nepustí jich na služby Boží.

Bohužel, že tento hřích, toto pohrdání službou Boží, toto pohoršlivé znesvěcování dne Páně za našich dnů tak zhoubně se rozmáhá a to k největší škodě společnosti lidské. Vždyť Kristus Pán dosud neodvolal svého slova: „Hleďte nejprve království

Božího a spravedlnosti jeho, a všecko ostatní bude vám přidáno“. Dosud neodvolal své výstrahy: „Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši své kdyby škodu utrpěl?“ Dosud platí přísloví: „Bez Božího požehnání marno lidské namáhání!“

A jak má Bůh žehnati lidem, kteří rouhavě znesvěcují den Páně? Ci jest nyní ve světě lépe, že se sváteční dnové znesvěcují prací služebnou anebo hříšnými rozkošemi a zábavami místo služeb Božích? Zdaž nesoudíme dobře, pravíme-li, že nynější bída, nouze, strast nespokojenost, soužení jest větším dílem ovoce bezbožného znesvěcování dnů svátečních? Pán Bůh nebývá beztrestně posmíván; jako ve Starém Zákoně až dosud trestá lidi, kteří svévolně přestupují jeho III. přikázání nebo I. a II. církevní.

L o d n í k a p i t á n žádal jednou v neděli na svých lidech, aby vykládali zboží z lodi na pevnou zemi. Někteří ihned se měli k dílu; avšak jeden pravil, že se to přičí jeho svědomí, že jest den Páně. Namítal na to kapitán, že jsou tak daleko z vlasti, zde že neplatí nedělní řád jako doma. Odpověděl lodník, že pro něho v š u d e platí Boží přikázání. I rozhněval se kapitán a poručil mi: „Jdi tedy do přístavu a zjednej tam někoho jiného za sebe!“ Vece na to lodník: „I to se přičí mému svědomí.“ I rozkřikl se kapitán: „Na místě jsi propuštěn; tu máš svoji mzdu a jdi si!“ Lodník vzal mzdu a šel; myslil si: „Kdo ví, k čemu to bude dobré!“ Za několik

dní roztrhl se parní kotel na oné lodi a většina lidu zahynula. Pán Bůh nebývá posmíván!

Jako onen dospělý lodník smýšlely i dvě hodné dívky, bratr a sestra. Vídaly, jak v jedné zahradě neděli jak neděli pracoval jakýsi chudás. I zašly si v neděli za ním. Chlapec řekl: „Nevíte, že jest dnes neděle a ta že patří Pánu Bohu?“ Muž se zahleděl na děti a pravil: „Kdo jste a co zde chcete?“ Hoch na to dí: „Já se jmenuji Bedřich a tahle je moje sestra Anna. My jsme vám jenom chtěli říci, že neděle patří Pánu Bohu a že ji máme světit.“

Muž se zamračil a ryl dále. Za chvíli se rozkřikl na děti: „Co čekáte? Co je vám do toho, co já dělám? Jděte domů!“ Hoch na to přívětivě: „Půjdeme, ale napřed vám něco dáme!“ A podal mu peníz.

Jak se podivil muž! Děti řekly ještě jednou: „Dnes je Boží neděle, dnes se nemá rýti...“ a odešly.

Muž odhodil rýč, zahleděl se za dítkami a řekl si: „Ano, dnes je Boží neděle!“ Vícekrát v neděli nepracoval; dívky ony prokázaly mu službu anděla strážného!

„Slavně, zvučně v šíř i dáli,
slyš, zní zvony kostelní
přes pole a lesy, skály —
svaté ticho nedělní.

Teď to hrá a teď to volá
a teď mocně zaplesá —
a to srdce neodolá,
musí s nimi v nebesa.

Vzhůru, vzhůru letí, náhle
svatou jato zbožností,
tam k té výši neobsáhlé
až ke branám věčnosti.“

(*S l d l e k*).

III.

„ — — — zvon náš — — —
vždy ke svornosti, k srdečnému svazku
má obec vést, v ní udržovat lásku.
To budiž pro vždy znovu cíl,
proč mistr sám jej vytvořil.
Ať vysoko nad bídu naši
a ve stan modrý nad námi
se soused hromu klidně vznáší
a hraničí až s hvězdami ;
ať nám je hlasem s nebes výše,
jich hvězdy zlaté, jejichž krok
jde Tvůrce k slávě nebem tiše
a vede ověnčený rok.
Jen věčným tužbám jiných světů
ret kovový buď zasvěcen,
co hodinu však v spěšném letu
svým křídlem čas naň ťukni jen.

— — — — —
A jak tón každý v uchu hyne,
ač mohutně zvon zvučí je,
tak učiž nás, že všecko mine,
že vezdejší vše dožije.

— — — — —
Radost městu zvuč tím kovem,
mír buď zvonu prvním slovem !“

(Ze Schillerovy „Písně o zvonu.“)

Věru radost zní zvonem zvláště v den Páně, mír a pokoj ohlašován lidu věřícímu zvláště v Boží neděli. Jsou kraje, jsou země, kde si radosti té, míru a pokoje z té duše váží. Týž poctivec, jehož slova jsme svrchu uvedli, byl jednou celý rok v Anglii; i vypravuje své tamější nedělní zkušenosti, jak následuje:

„Bylo to pilné město, v němž jsem přebýval. Přečetné komíny tovární chrlily celý týden černý kouř, po všecky dny leželo celé město pod černým tím mrakem. Avšak v neděli ráno nebylo po mraku ani památky; krásně, volně pod modrým blankytem nebeským leželo krásné město, a milounké slunce zrcadlilo se v oknech pečlivě očištěných. Byl to zcela nový obraz. Ve všední dny netrhly se ulice chvátajícím lidem, jedoucími vozy, pádící pouliční drahou a omnibusy; plno pískání, plno cinkání — jako stálý z dále přicházející rachot hromu. Ale dnes v neděli, zvláště v prvních ranních hodinách, jest všude ticho, posvátné ticho. Daleko široko vozu neslyšeti. Místa, kde ve všední dny stávají drožky a kočáry, jsou prázdná. Nejezdí ani pouliční koňská dráha — kočí i koně mají dnes neděli. Celé město přidá si dnes hodinu spánku; pro kuchyni všecko včera v sobotu již opatřeno; dnes v neděli nebylo by kde co koupiti — všecky obchody jsou zavřeny. Noviny se nevydávají, psaní poštou došla se neroznášejí; i listonoši mají Boží neděli.

Nadešel čas služeb Božích. Zvony líbezně seznávají. Všecko chvátá do chrámu Páně, každý s kancionálem. Velebné prostory chrámové zaznívají zpěvem, modlitbou, slovem Božím, zbožnou účastí při nejdražší oběti. Každý jako by se chtěl zásobiti milostí Boží na celý týden. Též odpoledne a podvečer plní se kostely zbožnými návštěvníky, a čas ostatně zbylý tráví se v Boží přírodě, do hospod nemožno, protože jsou vesměs zavřeny. Nemožno-li do Boží přírody, baví se rodiče s dětmi ve svých rodinách hrou, hudbou, zpěvem a četbou.

Drahou nerad kdo v neděli jede; proto i počet vlaků snižen na pětinu; průměrně jedou v každou stranu jenom dva vlaky. V lednu 1880 sřítíl se nejdelší most světa ve Skotsku; celý železniční vlak po něm jedoucí zmizel v moři; avšak zahynulo jenom 20 lidí. Kterak to? Více jich vlakem nejelo; bylať n e d ě l e!

Ve Skotsku původně vůbec nejezdil žádný vlak v neděli; když pak později několik jednotlivých vlaků bylo povoleno, stával v neděli u nádraží kazatel Robert Burns a horlil tak horlivou řečí proti znesvěcování neděle, že se pasažéři většinou vzdálili a vlak zůstal prázdný!

Začátkem roku 1889 způsobilo v Anglii hroznou nevoli a vzbudilo nejráznější odpor, že pojednou po ulicích londýnských prodávány americké noviny, novýorský „Herald“; protest neustal, až nedělní ten prodej zakázán. Toť nám připomíná horlivost, jakouž druhdy po zajetí babylonském v V. století př. Kristem Pánem v Jerusalemě

horlil o svěcení soboty vzácný vlastenec a milovník národa i zákona Božího, Nehemiáš, jenž takto napsal v Písmě svatém :

„V těch dnech viděl jsem v Judstvu, ani tlačí víno lisem v sobotu, nosí snopy v bromadu a nakládají na osly víno, hrozny, fíky a všeliké břemeno a vnášejí do Jerusalema v den sobotní. I osvědčoval jsem, aby v den, kterýž sluší prodávati, prodávali. I Tyrští bydleli v něm, přinášejíce ryby a všelijaké věci prodejné a prodávali v sobotu synům Judským v Jerusalemě. I domlouval jsem přednějším Judským a řekl jsem jim: „Jaká jest to věc zlá, kterou vy činíte a poskvřňujete dne sobotního? Zdali téhož nečinili otcové naši a přivedl Bůh náš na nás všeliké toto zlé, i na toto město? A vy přidáváte kněvosti na Israele, rušíce sobotu“ .

Stalo se pak, když měli otevřené brány jerusalemské v den sobotní, řekl jsem, aby zavřeli brány a přikázal jsem, aby jich neotvírali až po sobotě; i ze služebníků svých některé postavil jsem u bran, aby žádný nevnášel břemene v den sobotní.

I zůstali kupci a prodavači všelijakých věcí prodejných venku před Jerusalemem jednou i po druhé. I osvědčil jsem jim, řka: „Proč zůstáváte naproti zdi? Učiníte-li to opětně, vztáhnu ruku na vás!“ I tak od toho času nepřicházeli v sobotu.

Řekl jsem také levitům, aby se očistili a přišli k ostřihání bran a svěcení dne sobotního (t. j. aby ostřihajíce bran, nedali poskvřňovati soboty koupí a prodejem).

„Také i proto pomni na mne Bože můj a odpust mi podle množství slitování svých!“ (Nehem. 13, 15—22.)

Co dělal tehdy Nehemiáš v Jerusalemě, dělají Angličané doma. Hájí si Boží neděle, ne-nechají si ji znesvěcovati, jest jim dnem modlitby dnem služeb Božích, dnem klidu a odpočinku. Vědí dobře, zač za všechno mají Boží neděli děkovati, ač ve všední dny jsou plni horlivosti, práce a přičinění a to dle svého přísloví: „Čas jsou peníze“. Neděle stala se jim největším dobrodincem. Slavný dějepisec jejich M a c c a u l a y vyznává upřímně: „Kdyby se u nás neděle po staletí nebyla pečlivě světila, byli bychom chudým a nevzdělaným národem“. Nedělí stali se Angličané národem velikým. V Anglii se nevěře a revoluci nedaří, jako v jiných zemích. Proč? Protože se tam neděle jako tichý anděl míru týden co týden snáší s nebes výšin, zavítá do každého domu, tolika srdcím přináší pokoj, jest smírcem mezi jednotlivými stavy a spojuje, co se snad během týdne bylo rozdvojilo. Komu děkuje Anglie za své bohatství, za svou sílu? Sama to vyznává: „Tajemství našeho požehnání spočívá v neděli“.

Roku 1851 byla vypsána v Anglii cena za nejlepší spis: „Jaké požehnání plyne ze svěcení neděle lidu pracujícímu?“ I zaslalo 1044 anglických dělníků svoje vypracování o tematě tom. Jeden z nich, zámečnick F a r g u h a r, napsal mimo jiné: „Klidnou neděli miluji na všecko. Lepší společnosti než mé rodiny a dobrých knih

se mi nechce“. Slovnutný anglický právník **Wilson** prohlásil: „Chtějí-li se mladí začátečníci dočkat úspěchu, nesmějí v neděli pracovat. Nedělní práce není prostředkem štěstí...“ Anglický vrchní soudce **Hale** napsal svému vnuku: „Za 50 pracovních let svého důležitého úřadu nabyl jsem těchto zkušeností: 1. Čím svědomitěji jsem si hleděl povinností nedělních, tím lépe dařila se mi práce v témdni. 2. Ačkoliv jsem byl ustavičně vrchovatě zaměstnán, nikdy mi nechyběl čas k náležitě přípravě“.

Když slavnému anglickému ministrovi **Palmertonovi** blahopřáli o narozeninách a projevíli svůj milý podiv nad jeho tělesnou i duševní čilostí v tak vysokém věku a při tolika pracích, odvětil vděčně, „že za svou dosavadní čilost i za pevné ještě zdraví děkuje zvláště svému zvyku, že v neděli se povždy zdržoval všeliké práce“.

IV.

„K oltáři Páně plni touhy spějme,
ku Kristu Pána drahé oběti,
ze hloubi duše Hospodinu pějme,
by shlédl mile na své — na děti!“

Kolika lidem za našich dnů jest neděle místo dnem odpočinku a služeb Božích, dnem zbytečné práce, dnem všelijakého sportu, dnem nestřídmosti, dnem rozpustilých a hříšných radovánků! Jaká to nevděčnost vůči Pánu života i smrti, vůči Dárci všeho času, vůči Bohu nejdobrotivějšímu!

Potkal kdysi muž na cestě chudáka, jenž ho svou bídou velice dojal. I vytáhl měšec, dal mu šest peněz — jediný si podržel. Než, ejhle, co učinil podarovaný! Vrhł se na dobrodince a uloupil mu i jediný onen peněz. Toť podobenství: Bůh nám daruje každý týden šest dní k práci, sedmý vyhrazuje sobě, bychom jej strávili ve svaté službě Boží a k svému posvěcení. Avšak, tisíce, tisíce lidu okrádá Boha o tento jeho svatý den, nemá nižádné vděčnosti a uznalosti; a jako onen lupič v podobenství zasloužil trestu, tak i lidé neděli znesvěcující trestu zasluhují a také ho docházejí, trestajíť se vlastně již sami, připravujíť se o nejkrásnější den, připravujíť se o Boží požehnání.

Již t ě l o potřebuje neděle, což teprve d u š e! Toť brzy poznali i zlatokopové v Kalifornii. Plni chtivosti zlata a zisku kopali i v neděli; ale brzy viděli, že by si místo zlata vykopali předčasný hrob; tělo nestačilo, slyly jim vypovídaly službu.

Bez neděle, totiž bez náležitého svěcení neděle člověk brzy sestárne a jako květina zvadne. Divil se jednou kdosi, že v celém zástupě zedníků neviděl žádného staršího člověka a ptal se po příčině? Odpověděli mu: „Přes 40 let málo kdo z nás vydrží — nemáme neděle.“

Dle výpočtů lékaře Dra. M u s s a y e, prodlouží si člověk, neděli pravidelně světlí, život o sedmý díl. Dokladem jsou tu též Židé, kteří svědomitě světlíce sobotu, dosahovali a dosahují podnes vysokého věku.

I nemá tvář, zvláště tažný dobytek, potřebuje dne odpočinku. Veliká společnost drožkařů v Londýně zkoušela jednou, jaký bude výsledek, bude-li jeden díl jejich koní jezdit jenom šest dní, druhý sedm dní. I ukázalo se, že koně, jezdící sedm dní, byli časem stíženi hojnějšími nemocemi a dříve stali se neschopnými další práce. Proto společnost ona přestala vůbec v neděli jezdit.

Cestovatel vypravuje: Šel jsem v neděli kolem uhelných dolů v Pennsylvanii; na poli viděl jsem plno mezků. Hoch, průvodce, pravil mi, že mezci ti šest dní jsou pod zemí v šachtách při práci, na neděle však vytáhnou se vždycky nahoru, sice že by dole oslepli. Kdykoliv jsem potom slyšel o znesvěcování neděle, vždy jsem si vzpomněl na ony mezky v Pennsylvanii“.

Dobře tedy praví slavný lékař Dr. Pavel N i e m e y e r: „Zachovávání klidu nedělního jest velenutnou ochranou proti vlekcoucím chorobám a proti náhlému povalení těla. Nařízení odpočinku po šesti dnech práce není tudíž ustanovením libovolným, nýbrž nutným požadavkem naší přirozenosti“. Dobře praví Dr. W a r r e n: „Pokud má zkušenost sahá, vždycky jsem shledal, že lidé, kteří se v neděli zhostili všelikých světských starostí a prací, dovedou pak během týdne vykonati sebe těžší a značnější práce“. Denní práci opotřebovaná síla nenahradí se úplně jenom nočním odpočinkem; na nabrání úbytku sil musí nastoupiti neděle. Dobře nazval hrabě

Schafesbury neděli „spořitelnou lidstva“.

Krásně dí slovutný jeden spisovatel: „Jest to pravda, že o nedělních slunce krásněji září než jindy? Jest tomu asi tak, vím to již od svého dětinství, a nad to možno se o tom vždycky znova přesvědčiti. Jestliže jest u nás neděle, vidíme neděli v celém světě. Takto rozněcuje se na našem srdci nedělním i slunce nebeské a proto o nedělních krásněji září než kdy jindy“.

Tolik lidí rádo by vidělo ve své pokladnici zlato se třpytiti, rádo by slyšelo stříbro zníti. Což není jiného ještě půvabného lesku, jiného ještě libého zvuku? Radím vám: Jděte si za ranního jitra Boží přírodou.“ S každé trávy, s každého stébla, s každého lístku na stromě třpytí se překrásné krůpěje rosy a vůkol vás zaznívá velebný chorál ptactva zpěvavého, pěvců to, kteří nesejí, nežnou, neshromažďují do stodol, a Otec nebeský živí je. A když se rozezvučí zvony kostelní, zvoucí vás na služby Boží, zdaž slavnostněji než kdy jindy nezní hlas jejich? Slavnostní to zvonění budí vroucí touhu srdce našeho, budí naši naději, vyzývá k modlitbě, unáší nás do nebes.

Dobře, že se i lidští zákonodárcové konečně rozpomněli na neděli a k třetímu přikázání Božímu přidali i své zákony o neděli. Sluší se zajisté růženci našeho života, aby po šesti železných perlách následovala jedna růže. Lidé hamiždní chtěli již tuto zlatou perličku roztepati v plech, chtěli tuto milou růžičku nechati zakrněti vlivem lakoty a hrabivosti. Všední dnové připadají mně

jako začazená komora, kdežto neděle jako čistounké okénko, kterým viděti daleko do světa, ba až na věčnost . . . Neděle jest více než jenom den odpočinku, jest žebříkem Jakubovým, po němž duše stoupá k Otci nebeskému — nebe jest věčná neděle. Naše neděle jest kouskem nebe na zemi, jest poslem s nebe. Kdo zhrdá neděli, zhrdá nebem; kdo zlehčuje neděli, zlehčuje sebe . . .

*

Třetí přikázání Boží jest nejsladším přikázáním, jest jako otevřenou branou do ztraceného ráje. Jak laskavě zve nás Otec nebeský, abychom svěťice den jeho, zabezpečili si své štěstí! Pravíť tak mile: „P o m n i, a b y s d e n s v á t e č n í s v ě t i l!“ A slibuje: „Odvrátíš-li v sobotu v den sváteční nohu svou, tak abys nečinil vůli svou v den svatý můj, a nazveš-li sobotu dnem rozkošným (t. j. svou rozkoší, čili budeš-li ji rád světiti způsobem Bohu příjemným) a svátek Hospodina dnem slavným, a budeš-li jej slaviti, tak abys nečinil cest svých (t. j. žádného díla a obchodu, jakož ani žádných hříchů a nepravostí), ani aby se nalézala vůle tvá a abys mluvil řeč (t. j. abys neprovozoval své vůle a nemluvil daremných řečí); tehdy se kochati budeš v Hospodinu a vyzdvihnu tě (dí Hospodin) na výsosti země a nakrmím tě dědictvím Jakuba, otce tvého; neb ústa Hospodinova to mluvila.“ (Is. 58, 13, 14).

Neříkej tudíž nikdo: „M u s í m neděli světiti“, nýbrž řekni raději: „S m í m ji světiti“. Jestíť ona milým d a r e m Božím. Tak jak otec, jenž ráno

musí po své práci odejít, praví milým dítkám, jež rovněž musejí se rozejít do školy nebo po práci: „Děti, v sedm hodin večer budu již doma; hleďte, aby nikdo z vás nescházel; porozprávíme si, přečteme si něco, pobavíme se!“ — tak nás volá i milý Otec nebeský na neděli, volá nás k svému srdci, chce nás potěšiti. „Soboty mé svěťte, aby byly znamením mezi mnou a vámi, a abyste věděli, že já jsem Hospodin Bůh váš.“ (Ezech. 20, 20.) I mluvil k Mojžíšovi, řka: Mluv synům israelským a díš k nim: „Vizte, abyste soboty mé ostříhali; neboť znamením jest mezi mnou a vámi v národech vašich, abyste věděli, že já jsem Hospodin, jenž posvěcuje vás“. (2. Mojž. 31, 12, 13.)

*

Špatný člověk nemá mnoho z neděle, pokud zůstane hluchým k laskavé výzvě zvonů nedělních: „Oslavujte Boha, smiřte se s Bohem!“

V jižní Africe v území Namaqua darován před lety křesťanské obci první zvon. Veliká z toho byla radost, upřímně a vděčně vyznal jeden tuzemec: „Zaslechnu-li hlas zvonu, jako bych slyšel nebeský hlas: „Jdi sloužit Bohu!“

Kéž tedy i v naší drahé vlasti volají nám srozumitelně zvony chrámové: „Važte si neděle, jděte sloužit Bohu!“ Kéž slyšíce milý jejich zvuk, chvátáme do chrámu, do předsíně to nebeské, Boha uctíti, jej odprositi, za přijatá dobrodiní poděkovati, za nové milosti a potřebná požehnání poprositi, sebe posvětiti, svých drahých svatých patronů vzpomenouti!

Šesté přikázání Boží.

Co se týče šestého přikázání Božího zapomínají mnozí, že i s t y d l i v o s t takořka patří k andělům strážným od Boha nám určeným, a že hřích štítí se světla, že zlo rádo ve krytě bývá pácháno. Čeho cudný a počestný člověk u přítomnosti d o s p ě l ý c h, rovněž cudných a počestných, nemůže mluvit bez nitrného odporu a studu, to nepatří ani před d ě t i, ani do školy. Zdeť jest nitrný hlas správného svědomí neklamným měřítkem, k a m až poučování rozšířiti, zdeť nám spíše n e g a t i v n ě než pozitivně působiti.

Vše, co stydlivost zvyšuje, hájí zároveň cudnosti, chrání od necudnosti. Stydlivost jest dobrý, nitrný, všestranný soudce; obejde se bez podrobného poučování. Napadne-li dětem něco, čeho zjevně konati n e v i d ě l y lidi dospělé, zajisté neubrání se myšlence: T o ť h ě í c h! Příkladem doporučí se příběh Noemův. Neznaje síly vína opil se Noe a ležel obnažen. Dobří synové Sem a Jafet kráčeli pozpátku a zakryli nahotu otcovu. Zdeť vidíme, co jest stydlivost a co dělá. Kdo dovede dětem podati tento příběh se svatou vážností a mravní důstojností, mnoho přispěje k jejich cudnému chování. Můžeme dospělým dítkám směle říci, že v rodině má muž ženu milovati více než kteroukoli bytost pozemskou a zachovati jí věrnou lásku až do smrti; a navzájem

zase žena muži. Tím řečeno d o s t; neboť co jsou hříchy proti VI. přikázání Božímu, leč hříchy proti oné slíbené lásce, slíbené ve svatou chvíli před oltářem Božím?

Šetrnost ke zvířatům.

I němá tvář, i zvíře nalezní soustrast v srdci lidském; jestiž hříšno zvířata bez potřeby trápati nebo bez příčiny zabíjeti; kdo to přece dělá, projevuje hrubou, krutou, krvelačnou mysl; trapič zvířat stává se trapičem lidí. To věděli už i p o h a n é; nejvyšší soud athenský, areopag, odsoudil hocha na smrt, že byl ptáčkům vyloupal oči; odůvodnili přísný ten rozsudek takto: „Kdo jako hoch jest tak krutým ke zvířatům, bude jako muž tím krutší k lidem“. Písmo sv. takto mluví: „Spravedlivý stará se i o hovado své, ale srdce bezbožného jest ukrutné“.

Jako jest hříšno u k r u t e n s t v í ke zvířatům, tak rovněž jest hříšná zase přílišná láska k nim, láska, která zvířeti dopřeje většího pohodlí, lepšího zaopatření než chudásovi, než služce. Nerozumno, ba hříšno bráti psa, kočku do postele!

Aby děti šetřily zvířat, povězme jim občas nějaký příběh ze života světcův i světic Božích, jak se oni něžně chovali k němé tváři. V té příčině vynikal zvláště sv. František Serafínský; pro svou svatost a nevinnost těšil se bezmála takové nadvládě nad zvířaty, jako

naši prarodiče Adam a Eva, dokud byli nezhrěšili; zvířata jakoby byla rozuměla jeho hlasu, jeho rozkazům. U městečka Bevagny spatřil hejno různých ptáčků; zašel si k nim a pravil: „Milí bratři ptáčkové, poslyšte slovo Boží! Máte svému Stvořiteli zač děkovati; přikryl vás peřím, dal vám křídla, pustil vás do čistých prostor vzdušných, stará se za vás o všecky vaše potřeby.“ Světec mluvil a mluvil, a ptáčkové poslouchali a poslouchali, hlavičky klonili, jakožka aby lépe rozuměli; potom se mezi nimi procházel; neuletěli, povděčně se naň dívali; až jim křížem požehnal a dovolil odletěti, odletěli.

Z Bevagny přišel do Alviana. Kázal pod širým nebem; vlaštovky ho vyrušovaly; obrátil se k nim vece: „Vlaštovičky, milé sestry, už jsme se vás dost naposlouchali; nyní bych já rád mluvil; poslyšte slovo Boží a umlkněte, dokud já budu kázati.“ I stalo se utišení veliké; zpěvačky vlaštovičky seděly mlčky a uctivě až do konce kázání!

V městě Gubiu a v okolí hrozně řádil vlk. Jak užasli měšťané, když světec přišel s dravou tou šelmou na náměstí! Přivedl ho na svém cingulu, na svém opasku; před tisíci lidu učinil s ním smlouvu řka: „Bratře vlku, obyvatelé tohoto města budou tě živiti, ty však nesmíš už nikomu a nikomu ublížiti!“ Poklekl vlk a třikráte zakýval hlavou. Po dvě léta chodil do města, nasytil se tam, co mu dali, a nikomu neublížil.

Podobné něžnosti dočítáme se v životě sv. Růženy Limanské.

Vděčnost.

S pravou křesťanskou pokorou úzce souvisí vděčnost k Bohu a lidem, ba obě ty ctnosti žijí a tyjí navzájem ze sebe a podporují se vespolek, jakož zase naopak pýcha činí člověka nevděčným a nevděčnost obyčejně z pýchy pochodí. Nabádejž tedy vychovatel dítky den co den ku vděčnosti vůči Bohu a vůči lidem. Modletež se dítky nejen ráno a večer, před jídlem i po jídle, před vyučováním i po vyučování, nýbrž děkujtež rodičům a jiným osobám svého okolí za každý dar, za každé posloužení. Přijmouti dobrodiní a nepoděkovati — aj, toť dobrodince uráží.

Mohlo by nevděčné dítě na svůj nevděk podobně býti upamatováno, jako jedna dáma na dráze. Vstoupila do vozu; všecka místa byla již obsazena. Starý pán jeden byl tak úslužný, že povstal se svého místa a nabídl je dámě; sám stál, až dojel vlak stanice, kdež dáma vystoupila; ano jen vystoupila, ani slovem nepoděkovavši úslužnému pánovi. Nechal ji odejíti hezký kousek cesty, od vlaku, pak jal se za ní volati: „Milostpaní, něco jste zapomněla!“ Rychle se obrátila a ptala se chvatně: „Co jsem zapomněla!“ Pán: „Zapomněla jste se poděkovati za místo, jež jsem Vám přenechal!“

Dítě vděčné nepropadne tak často a snadno nespokojenosti. Jest dobře připomenouti ob čas dětem z tak zvaných dobrých domů, jak zle se mají chudí lidé a jejich ubohé děti, jaká bída

hlad a nouze panovávaly v městech od nepřátel obležených, anebo za času hladu a moru.

Vedle stálé vděčnosti k Bohu jest dítky cvičiti zvláště ve vděčnosti k rodičům, jest jim často připomínati, co všecko rodiče pro ně již učinili, co dosud činí, jak trpí, jak strádají, jak laskavě pečují, a to z lásky, z upřímné lásky; jest dítky nabádati, by se denně za rodiče modlily a jim pilností, zvedeností radost dělaly. Jak takového vzbuzování vděčnosti jest skutečně potřebí, vysvítá ze smutné zkušenosti a bolného vyznání tak mnohých rodičů, že jim nikdo na světě života tak neztrpčil, jako vlastní děti!

Věda a víra.

„Muž ten byl sprostný a upřímný
a bál se Boha.“

Dle Joba Silvio Pellico o Voltovi.

Všecek učený svět zná slavného fysika Alexandra Voltu. Narodil se v městě Komu v Lombardsku dne 18. února 1745 († tamtéž 5. března 1827.) Už jako studující vynikal nad spolužáky. Nade vše si obliboval přírodní vědy, zejména fysiku, a tu opět zvláště se zabýval elektřinou, jež tehdy byla ještě všecka záhadna. Dva spisy, jež o elektřině napsal, zjednaly mu učitelskou stolicí na krá-

lovské škole v Komu; tam stal se i ředitelem. Věhlasu mu přibývalo; vynalezl elektrofor, elektroskop a euditometr. Roku 1779 jmenován profesorem na universitě v Pavii. Tam shromažďoval posluchačstvo ze všech končin Evropy. R. 1782 vynalezl kondensátor. Rád cestoval, navštěvuje všude ústavy přírodovědné i muže učené. Spatřujeme ho ve Švýcarech, Německu, Holandsku, Francii, Anglii. Zatím objevil v Bologni profesor Galvani první známky elektřiny živočišné; v oboru tom pracoval Volta dále a odhalil světu elektřinu dotyčnou. Z r. 1789 pochází Voltův sloup.

*

Ano, všecek svět zná slavného fysika Alexandra Voltu; kéž by znal týž svět i upřímného křesťana a věrného syna církve katolické Alexandra Voltu! Věru, líbezně pokochali jsme se a osvěžili čtouce ve výtečném časopise: „*Stimmen aus Maria Laach*“ pojednání C. A. Knellerovo T. J. o velikánu onom; i podáváme tuto několik úryvků; jestli to nejpraktičnější apologie křesťanství, jestli to nejkonkretnější důkaz, jak se mylí, kdo myslí, že věda se neshodne s věrou; zůstává Volta povždy vzácným učitelem bázně Boží.

~

Roku 1801 dlel Volta v Paříži, kamž si jej schválně pozvala francouzská akademie, aby před ní experimentoval; doprovázel ho slovučný

chemik **B r u g n a t e l l i**. Přijati s největší úctou od pařížských učenců, hostil je i sám **N a p o l e o n**, jakož byl též přítomen sezením akademickým o dnech 7., 12., 22. listopadu, kdež přednášel **Volta** o identitě elektřiny a galvanismu. Oblečen v kroj akademický seděl první konsul **Napoleon** mezi **Hauyem** a **Laplacem**, bedlivě naslouchal a dotazoval se; na konci první přednášky podal i své názory o galvanismu, po druhém sezení bavit se ještě půl druhé hodiny s **Volta**. Paříž byla všecka nadšena. Šlechetnému vynálezci dostalo se přehojné cti a četných vyznamenání; jmenován členem francouzské akademie; zařaděn od **Napoleona** do členstva italské akademie, jež měla teprv býti založena, od téhož ctitele svého poctěn později rytířstvím čestné legie, řádem železné koruny, jmenován senátorem a hrabětem království Italského.

Pařížská komise zkušební o galvanismu zprávou ze dne 2. prosince posoudila velepříznivě **Voltovy** objevy a vývody; celá akademie přijala zprávu tu jednomyslně a **a k k l a m a c í**, čehož jindy nebývalo, vyznamenala **Volta** zlatou medailí; k tomu přidal **Napoleon** dne 8. prosince dar 6000 lir a roční rentu 3000 lir.

Všecka tato pařížská sláva neoslnila skromného učenca, zbožného křesťana. V sobotu večer byl dojel Paříže, v neděli ráno už chvátal do kostela, aby naplnil Boží i církevní zákon. Zábav a požitků nevyhledával ve světovém tom městě, společnost a známost s učenici byla mu milejší;

obcovoal s Dolomieuem, Saussurem, Cuvierem ; navštěvoval vědecké sbírky, musea, továrny, technické ústavy ; velice si všímal očkování, jež tenkrát právě bylo zaváděno. Přes všeliké pocty zůstal tak skromným, že si mnohdykrát za poledne zašel do pekařského krámu, koupil si pečivo a cestou pojídal. Svůj první list z Paříže svému bratru končí těmito slovy :

„Buďte zdraví ! Líbám Tebe i milé dívky. Řekni jim, aby nezapomínaly za mne pomodliti se „Zdravas“, jakož ani já nezapomínám za ně se modliti !“ — Dne 10. listopadu píše své manželce : „Mně věru milejší klid a útulnost našeho domácího života, než přiboj marné slávy. Toužím vrátiti se a všecky vás opět obejmouti.“

Ač chvátal, nemohl tak lehko domů se dostat, pařížští ctitelé i tím ho vyznamenali, že jej jmenovali členem poradního sboru italských šlechticů, kteří měli koncem r. 1801 v Lyoně raditi se, jak upravití cisalpinskou republiku a zejména Bonaparta zvoliti jejím presidentem. I bylo mu tudíž dlouho ještě pobýti v Lyoně, tím déle, že i nebezpečně tam onemocněl. Z nemoci té zotavil se úplně teprve v Zenevě, kam si ho přítel lékař Odier dne 17. února 1802 pozval.

*

Návratem z Francie nastal v životě Voltově nový oddíl ; jeho výzkumy přírodopysné byly dostoupily vrchole ; ovšem ani ve stáří nepouštěla ho láska ku vědě ; horlivě sledoval její pokroky ; neostýchal se jsa už starcem na-

slouchati v koleji přednáškám svého žáka profesora Macchetiho; napsal ještě několik vědeckých pojednání; avšak celkem možno konec XVIII. století pokládati koncem Voltovy vědecké produkce. Příčin toho možno kolikero uvést, zvláště pak onu, že pro svůj věhlas a slovnost byl dožadován pro různé politické úřady a práce. Taktě zvolen poslancem za kraj Lario: r. 1801 (jak už zmíněno) byl členem lyonského shromáždění; r. 1803 spatřujeme ho presidentem rady kraje larijského; od roku 1809 byl senátorem království Italského a bydlel proto až do r. 1814 v Miláně. Hleděl si pilně a svědomitě úřadů těchto. Podařilo se mu, že rodné jeho město Komo zůstalo hlavou kraje, kteréžto důstojnosti už mělo býti zbaveno; podařilo se mu, že v témž rodném městě zřízen biskupský seminář. Pádem Napoleonovým nastaly ovšem nové poměry; senát milánský luzou rozeznán.

Ji no u příčinou, jež další vědeckou produkci Voltovu zdržovala, byla tělesná choroba, smutná to památka po nemoci, jež ho byla v Lyoně zachvátila. R. 1804 po opětovné radě lékařů prosil, aby byl zproštěn úřadu professorského; avšak Napoleon se zdráhal; „jen když prý třeba jen jednou do roka bude přednášeti — postačí to nesmíť prý universita býti zbavena své nejkrásnější ozdoby; nesmí prý jméno Voltovo zmizeti ze seznamu profesorů“.

Kdyžtě t a k t o bylo rozhodnuto, nemohl Volta, leč zůstati professorem. R. 1805 přijel

Napoleon do Italie, aby se v Miláně dal korunovati korunou královskou. Navštívil též Pavii, navštívil universitu. Voltu zase zvláště vyznamenal; byl přítomen jeho přednášce, pochválil ho znova a znova, jen aby se nevzdával professury; poklepal mu přátelsky na rameno vece: „Dobrý general umříž na bojišti, ale nevzdávejž se!“

I dojednáno, že p r a v i d e l n ý c h přednášek bude prost, jenom z jara že se podejme jistého kursu. Přednášel tímto způsobem až do r. 1812; po té vzdal se úřadu. Když pak po pádu Napoleonově znova zavedeno panství rakouské, stal se Volta po přání císaře Františka ředitelem filosoficko-mathematické fakulty.

Byl povždy horlivým pěstitelem vědy, byl laskavým otcem studujících; i litoval kde kdo, kdyžtě konečně r. 1814 v 74. roce věku svého odebral se na dobro do svého rodiště K o m a.

Blazí byli dnové odpočinku Voltova. Přes hojný majetek, přese všechny pocty a vyznamenání zůstával prostým, skromným učencem; nábytku nového si nepořizoval, jsa spokojen se starým, ježž byl zdědil po svém otci a pradědu; odívati se slavnostním úborem bývalo mu obtíží, a bylo věrnému sluhovi jeho A p o l l o n i o v i užívati různých nevinných lstí, aby dostal pána svého do lepšího, zánovnějšího kabátu; zavedl obyčejně nějakou rozprávku o úkazech přírodních, ale schválně řekl něco chybného; Volta jal se opravovati chybu, jal se ho poučovati a rozmluvil se t a k, že ani nepozoroval, že má nový kabát na sobě. Nerad také uděloval audienci cizincům,

kteří schválně stavili se v Komu, aby poznali světového učence; i v té věci poradil si Apollonius či jak mu Volta říkal Polonio; bývaloť mu líto aby s nepořízenou odešli ctitelé pánovi, aby ho ani nespátřili; i zaváděl opět řeč o nějakém úkaze na obloze, až vylákal pána na terasu, odkudž ho tento poučoval a vysvětlení podával, nevěda, že ho z úkrytu pozorují jeho ctitelé; byli rádi, že ho alespoň spatřili.

Denně obcoval mši svatě, a to většinou zpívané mši svatě v biskupské kathedrale; pod varhanami na straně evangelia bývalo jeho místečko; vroucně se tu modlival růženec anebo z modlitební knihy; byl věru vzorem zbožnosti každému, kdo naň popatřil.

Po mši svatě stavoval se u knihkupce Ostinelliho a pozeptal se na literární novinky, anebo u optika a strojníka Pedraglia, s nímž hovořival o novotách fyzikálních. Ostatek dne zabýval se vědeckou četbou a svou rodinou. Také rád navštěvoval prosté venkovany a sedláky, bavil se s nimi vesele, žertoval, hádanky jim dával i polentu s nimi v nízkých chýších pojídal. Však nejen přívětivost a zábava vodila ho k lidu, nýbrž i štědrost a skutky milosrdenství; naučil se té ctnosti od svého otce. jehož rukama prošly nesčetné almužny; přestědrým almužníkem byl i slavný syn; nad to uděloval lidem při takových návštěvách i moudré rady z bohatého pokladu svých vědomostí, zvláště ve příčině zdravotnictví. Kde kdo ho miloval. Pro učenost říkali mu „il mago“ (kouzelník), avšak pro dobročinnost při-

dávali: „b e n e f i c o“ (dobroděj); i byl tedy celý titul jeho u lidu; „i l m a g o b e n e f i c o“ (kouzelník dobroděj).

Bydle ve venkovském sídle svém K a m p o r e (druhé bylo L a z z a t e) brával se podvečer do kostela dosti vzdáleného, modlil se před svato- stánkem, navštívil kněze a po té vracel se domů.

Blížil se konec života. Na sklonku února 1827 zachvácen Volta zimnicí. Ulehl. Dne 4. března povolal si kněze a důstojně a zbožně chystal se k smrti. V noci se mu přitížilo; znova přišel kněz a udělil mu poslední pomazání. Kříž, pod nímž ve své laboratoři byl objevil tolik tajů přírody, svatý ten kříž líbaje zvolal: „Pane, v ruce Tvé poručím ducha svého!“ a skončil světový učenec, šlechtný člověk, věrný křesťan.

*

Slavný žák Voltův, profesor M a c c h e t i, takovéto vydává svědectví o svém učiteli: „Volta nebyl z filosofů, kteří vzdorně zneužívajíce talentu svého, t o u ž měrou vzpírají se svému Bohu, kterouž se jim podařilo poněkud odhrnouti záclonu, jež zrakům davu zastírá světovládné zákony přírodní. T a k o v ý m t o Volta nebyl. Jemuž byly studie a vzácné objevy vždy novou a novou pobídkou podivovati se všemocnému Stvořiteli a milovati ho, podivovati se nekonečnému množství tajů, jichž tak skrovňoučkou částičku mohl duch lidský dosud odhaliti. Zahrnut chválou světa, zahrnut ctí a důstojenstvím, nezanechal své přirozené prostoty a nikdy se nedomyšlel,

že pro vědeckou slávu může se vymknouti sebe nepatrnější povinnosti, jež náboženství lidstvu ukládá. My všichni jsme ho vídali, kterak se účastnil bohoslužebných výkonů veřejně v zástupech prostého lidu, a možná, že i vám, moji posluchači, otcové vaši ukazovali ctihodného stříbrovlasého kmeta říkajíce: „Toť slavný Volta!“ Ano, slavný Volta kořil se Bohu, dárci všeho talentu a zřídla všelikého lidského věhlasu.“

Svědectví Macchettiho stvrzeno svědectvím mnoha jiných vrstevníků Voltových; tak praví Zuccala: „Často a důkladně zabýval se Volta základy, na nichž zbudováno katolické náboženství; proto dovedl o něm mluvit s jasným úsudkem a stkvělou učeností. U víře v jednotlivá dogmata, u plnění náboženských vědomostí, projevoval učelivost a věrnost jako nevinné dítě“.

Pokud byl profesorem v Komu, zabýval se o prázdninách studii náboženskými, často dlel v klášterních knihovnách, zvláště v knihovně bývalé jezuitské koleje. Byl věru i vzdělaným theologem, avšak nikdy a nikterak neosměloval se na základě svých přírodovědeckých vědomostí, na základě svého přírodovědeckého věhlasu chtít reformovati názory a praxi církevní; dalek byl toho; vyznal veřejně: „Moderní objevy, nové vědomosti, jež jsme získali, dráhy, na něž jsme nastoupili, nesmějí si osobovati jakési povýšenosti nad starou pravdou, nesmějí nás srážeti se starých stezek“.

Mnohému vzdělanci, učenci nebývá tak za těžko uvnitř v srdci, neprotiviti se zjeveným

naukám naší víry, jako zevně před lidmi své vnitřné náboženské přesvědčení ukázati, své obyčejné křesťanské povinnosti před tváří prostého lidu věrně plniti. Že byl Volta prost takovoto liché bázně lidské, už zmíněno. Doma, v Paříži, v Lyoně a kdekoliv jinde meškal, pravidelně den co den obcoval mši svatou a o svátcích přijímal svaté svátosti. O Božím Těle zdobíval velekrásně svůj dům v Komu; brávaloť se kolem něho procesí. Byl pokorným a vroucím ctitelem starobylého sv. kříže ve chrámě Zvěstování Panny Marie; nejinak choval se k Rodičce Boží; její obraz nade dveřmi svého domu vždycky uctivě pozdravoval, kdykoliv se domů brával; každou sobotu hořivala u něho lampa; zapomněl-li kdy sluha Apollonius, rozžal sám pán. Už od zbožných rodičů naučil se denně modliti sv. růženec, a zvyku tomu zůstal věren do smrti.

Jako sám z té duše byl oddán Kristu a sv. církvi jeho, tak se i přičiňoval, aby podobnou lásku roznítíl v srdcích svých spolubližních. O svátcích odpoledne sedával ve farním kostele sv. Donnina v Komu, sedával uprostřed zástupu dítek a vykládal jim katechismus.

Na začátku r. 1815 marně se přičiňoval kanovník Ciceri o obrácení člověka na smrt nemocného; odmítalť tento všeliká otcovská napomenutí knězova říka, že „náboženství sluší sprostému lidu, mužové vědy že ho nepotřebují“. I poukázal Ciceri na Voltu, tomu že přece nikdo neupře učenosti, a on jaký všude dává příklad zbožnosti a poctivého života křesťanského! A věru

jméno Voltovo působilo na nešťastného zatvrzelce; pravil: „Není-li zbožnost Voltova jen zdánlivá, nýbrž upřímná, vyzpovídám se!“ I poprosil kanovník Voltu, aby napsal ubohému nemocnému několik řádků a tak přispěl ku spáse duše jeho.

Veleochotně vyhověl Volta tímto listem :

„Divím se, jak může kdo pochybovati o mé upřímnosti a pevnosti v náboženství, jež jest katolické, apoštolské, římské; v něm jsem se narodil, v něm jsem vychován, k němu jsem se vždy uvnitř i zevně hlásil. Ovšem mohl jsem si lépe hleděti dobrých skutků, jež příslušejí katolickému křesťanu, ovšem mnohdy jsem zhřešil, avšak zvláštní milostí Boží — jsem si toho věru vědom — nikdy jsem nepochybil proti víře. Jestliže mé křehkosti a poklesky koho přiměly domnívati se ve mně jaké nevěry, tuž zajisté abych zadostučinil, prohlašuji, že toto svaté, katolické náboženství bylo vždycky a jest posud jediným, pravým a neomylným; ustavičně děkuji milému Pánu Bohu, že mi víry takové propůjčil; v ní chci žíti, v ní umříti, pevně doufaje, že dojdu života věčného.

Víra tato jest ovšem nadpřirozený dar Boží, přes to nezameškal jsem lidských prostředků, bych se v ní ještě více utvrdil a zapudil všeliké pochybnosti, jež by snad mne chtěly pokoušeti. Studoval jsem její základy, četl jsem spisy apologetův i odpůrcův, vážil jsem jejich důvody a dodělal jsem se nejskvělejších důkazů, jež svaté učení křesťanské i přirozenému rozumu do-

ličují věrohodným, takže každá hříchy a naruživostmi nezaslepená, každá přirozeně šlechtná duše nemůže, leč přátelsky obejmouti a zamilovati si svatou víru katolickou.

Kéž by se neminulo s účinkem toto mé vyznání, za něž jsem byl požádán a jež rád jsem napsal i podepsal svou rukou! Můžete je komukolivěk ukázati, jelikož se za evangelium nestydím.

V Miláně dne 6. ledna 1815.

Alexander Volta.“

Vyznání toto ještě za života Voltova otištěno a hojně rozšiřováno. Neméně nežli onen svrchu zmíněný nemocný „osvícenec“ byl povděčen Voltovi i slavný básník Silvio Pellico. Děkujeť prozřetelnosti Boží, že ho zavedla k slavnému tomu fysikovi, sic že by byl snad utonul v pochybách a nejistotě. Častěji spolu hovořivali. Pravil jednou Volta, že kdyby sebe výše vyšinul se duch jeho, kdyby roztrhl všecek závoj, jenž zakrývá taje přírody, vědy, vždy že spatří nesmazatelné stopy všemohoucnosti Boží.

Silvio Pellico bral slova Voltova ve smyslu plytkého deismu; tu však zajiskřily oči starcovy nevolí a z úst finula se vroucí chvála evangelia a Krista Pána; vyznal, že s radostí a úctou koří se svatému kříži, v němž všecka jeho naděje.

Tuto svou rozpravu s Voltou Silvio Pellico potom zbásnil a pcdal v líbezných verších líbezný obraz velikého slavného přírodozpytce; nadpisem

užil slov, jimiž Písmo svaté velebí velikého Joba: „Muž ten sprostný byl a upřímný a bál se Boha.“ Job 11, 1. Ano takový byl Volta !

Zdraví a jeho škůdcové.

Výchovu mládeže možno přirovnati ku pěstění ušlechtilého stromu, který má po čase nésti ovoce k potěše jiným. Pěstovaný stromek bude prospívati, bude-li vyhověno hlavně třem podmínkám: a) Musí býti stromek ze zdravého semene, z dobrého jadra. b) Musí růsti za příznivých okolností, t. j. musí dostávati z půdy, do které byl zasazen, dostatek výživných látek, musí býti dostatečně zavlažován a sluncem ozařován. c) Musí býti pečlivě chráněn před nebezpečnými škůdci, před hmyzem, který by kmen jeho rozhlodával a před housenkami, které by listí i kvě jeho ožíraly. A tak i výchova dítek a úspěch jejich v učení a studiích může se dařiti za tří podmínek: a) Budou-li tělesně zdravý a duševně alespoň prostředně nadány. b) Naleznou-li v kruhu svých nejbližších, v němž se zrodily a v němž vyrůstají, dosti mravních zásad, dobrých příkladů a tepla lásky, aby srdce jejich se zušlechtila a duše staly se vnímavými pro další vychování. c) Budou-li chráněny před špatnými druhy a všelikými škodlivými vnějšími vlivy, aby se, jak říkáme, „nekazily“.

První tedy podmínkou jest kromě duševního nadání, alespoň prostředního, pevné zdraví. Jen zdravý žák může všem povinnostem, jež mu škola ukládá, vždy vyhověti a učení i studium se zdarem dokončiti. Dítě bez všelikého nadání a dítě neduživé, po případě špatně živené, učením stane se posléze nervosním, neotřese-li si slabého svého zdraví ještě vážněji, ba nepřivodí-li si dokonce snad i předčasnou smrti tuberkulosou.

Ale i na zdravém žáku, na zdravém studujícím vymstí se průběhem let, jestliže o zdraví svoje se nestará a zdravotnických požadavků vůbec nedbá. Škola pečuje sice o zdraví žactva, jak předpisy školní toho žádají; třídy se denně čistí od prachu a smetí, přiměřeně se vytápějí a provětrávají; přihlíží se k tomu, aby žáci měli pohodlná sedadla a nekřivili si páteře, aby měli přiměřené osvětlení a nekazili si zraku; při rozvrhu hodin dbá se toho, aby těžší předměty střídaly se s lehčími; po každé hodině vyučovací poskytuje se žákům přestávka, aby se mohli osvěžiti na čerstvém vzduchu; dává se jim příležitost tělocvikem a hrami, aby tužili tělo; doporučuje se jim bruslení, koupání atd.; ale všecko to by nestačilo, kdyby se nedbalo o zachování zdraví žáků doma, v rodině. Prodlíť žák ve škole za celý týden průměrně 20 až 30 hodin, ostatní všecek čas stráví v bytě rodičů a strávovateli. Tu třeba míti stálý a bedlivý zřetel nejen k oněm zdravotním předpisům, jimiž se

řídí škola, nýbrž kromě toho nutno dbáti : aby byt nebyl přeplněn, aby žáci nespali v pokoji neprovětraném, tím méně v pokoji zakouřeném dýmem z tabáku ; aby chodili dle možnosti brzy spat a raději časněji vstávali ; aby se denně omývali studenou vodou netoliko v obličeji, nýbrž i na prsou ; aby nečetli dlouho do soumraku ; aby nepili líhových nápojů, leč v míře nejmenší ; aby se zdržovali kouření ; aby nepřepínali ducha studováním jiných mimoškolních předmětů ; aby duševní práci střídali s odpočinkem, nevinnou hrou, lehčí četbou, zpěvem, po případě hudbou ; aby chodili každý den na procházku, pokud možno do volné přírody atd. — — — — —

(Z řeči ředitele Fr. Polívky).

*

Zdravotní desatero :

I. Zdraví jest bohatství, proto chraň je všemožně a varuj se nákazy.

II. Žádné choroby, ani poranění nepodceňuj a hled bezodkladně je léčiti.

III. Pamatuj, že choroby a náklonnosti k nim přecházejí na potomstvo.

IV. Zij střídavě a prostě, přiměřeně svému tělu, roční době a konané práci.

V. Tělo své čisti denně a týdně se koupej.

VI. Oblékej sebe i děti volně, dle doby roční, píše lehčeji než těžce.

VII. Lůžko měj každý sám pro sebe, ne příliš měkké.

VIII. Dbej, aby tvůj byt (dílna, učírna) byl suchý, vzdušný a světlý.

IX. Cti práci hmotnou i duševní, miluj obě a střídej je.

X. Varuj se lshovin a popřej si mírně a občas slušného požitku, chceš-li dlouho býti tělesně i duševně čilým. (Dr. Fr. Veselý : Zdravotní desatero. Str. 1.)

*

Moderní život při všech svých vymoženostech kulturních a velkolepých vynálezech jakoby na posměch lidským tužbám o pokrok činí nás slabšími a nemocnějšími. Příliš se vzdalujeme přirozeného života. Bylo dříve řídkým případem, aby matka svým mlékem nevyživila novorozeněte, aby mu odepřela pokrmu přirozeného, ve vlastním těle svém hojně uchystaného. A dnes, co to ve všech stavech matek, které z pouhé obavy o krásu svého těla nebo z předstírané slabosti odpírají dětem svým prsu mateřského, dávajíce je kojiti neznámými kojnými nebo vyživují je umělými náhražkami, po nichž tolik bledých a slaboučkových dítek!

Odrostlejší pak děti sytí někteří rodiče až příliš silnými pokrmy masitými, jiní jim dávají stravu hubenou, a to ještě v míře skrovné, říkajíce, že slabý žaludek dětský nesnese silné stravy. Obojí směr je špatný; zlatá je střední cesta. Dětem patří potrava výživnější

než dospělým; neboť má hraditi, co denně tělo spotřebuje na výkony životní, na udržování tělesné teploty i na vytvoření nového tkaniva, na vzrůst těla. Dětem patří strava silná, avšak lehce záživná, hodně míchaná a různá.

Co denně tělo spotřebuje na výživu svalů a krve, dávají mu látky bílkovité čili dusíkaté, které jsou v mase, luštěninách, ve vejci, mléce, tvarohu a sýru. To, co tělo vydá na dýchání a teplo, dávají pokrmy bezdusíkaté čili teplotodné, jako: máslo, sádlo, oleje, mouka, brambory, cukr a j. Čeho tělo potřebuje na vzrůst kostí, k vyměšování šťáv žaludečních, slin a pro jiná ústrojí, dávají látky nerostné, jako sůl, také zelenina, koření a j.

Odpovídá strava většiny našich dětí uvedené potřebě těla? (Al. Černý: O hlavních zásadách dětského zdravotnictví. Str. 6.)

*

Sebe krutější války, sebe zhoubnější nemoci nepřivedly lidstvu tolik zla, jako zneužívání lihovin; spravedlivý jest tedy boj proti alkoholismu. Velmi poučnou stať v této příčině podal prof. Josef Kubín, pojednávaje ve „Věstníku českých profesorů“ o „Školách švýcarských a jihofrancouzských“. Píše: „Proti hrozné neřesti, alkoholismu, bojuje škola švýcarská i francouzská s rozhodným úsilím. Všechny školy, ani dívčích nevyjímajíc, opatřeny jsou vývěskami, jež líčí slovem v pravdě výstražným zhoubnost i strašlivé následky alkoholismu. Všimněme si

vývěsek losanských. Mottem jejich jest výrok: „Střídmost jest základem sfly duševní.“ Obsahují řadu úvah a myšlenek o zhoubných účincích alkoholu, pokud je vyřkli vzácní mužové domácí. I praví na př. Luc. Decoppet, řed. banky kantonu vaudského: Hospoda je nepřitelem spořivosti.

Fr. Virieux, státní rada: Mnohonásobné jsou příčiny, jež vedou do káznice; alkohol však jest jediným dodavatelem kolonií trestaneckých.

Secretan, plukovník a velitel divise: Voják opilý nezneuctuje sama sebe jen, zneuctuje stejně svůj stejnokroj, své druhy, svůj prapor. Ze sta devadesát případů nekázně vojenské spadá na vrub opilosti. Cesta do šatlavy vede hospodou.

Rambert, předseda soudu losanského: Největší počet provinilců mohlo by shrnouti běh života svého v krátké přiznání: Pítí mně zničilo! Je třeba nejen chrániti se obvyklé nestřídmosti, než i všelikého pítí prostopášného. Mnoho nešťastníků odpykalo neblahou ránu zasazenou v opilství mnoholetým uvězněním, dlouhými výčitkami svědomí. Neblahé následky, jež v zápětí přivádí nemírné požívání nápojů alkoholických, co den se konstatují před soudem: nemoc, nechť k práci, úpadek a bída jsou nejobyčejnější; zhusta jest to vězení, ztráta práv občanských, život zneuctěný, rodina, jež ocitla se zhola v neštěstí chybou jediného člověka.

Dr. Guillaume, ředitel statistické kanceláře švýcarské: Ze sta sebevražd 27 připadá na vrub alkoholismu. Atd.

Ještě důtklivěji líčí hrůzy alkoholismu školy francouzské. Toť pravý výkřik zděšení, jenž zaléhá do duše mládeže školní, aby v ní získal apoštoly antialkoholismu do života. Učitelům rozdílí se dobrozdání francouzské Akademie lékařské o nebezpečích, jež působí nemírné požívání nápojů alkoholických. Mají za vhodných příležitostí poučovati žáky o tomto:

1. Co rozlišuje zvláště člověka od zvířete, je svoboda jednání, smysl pro dobré a zlé, a tož smysl pro vlastní zodpovědnost.

2. Jakmile člověk ztratí dvojitý smysl tento, poklesne a upadá na stupeň hovada.

3. Jestliže úpadek tento udál se nemocí, je to neštěstím pro člověka; stává se však pro něj hanbou, přivodí-li úpadek ten sám nemírným požíváním nápojů opojných, poněvadž se zbavuje samochtě nejušlechtilejšího atributu, jenž udává povýšenost jeho: a to jest m r a v n í v ě d o m í!

4. Ovšem kdo mírně užívá kvašených nápojů, nechce ještě tomuto úpadku; čeho hledá, jest pomíjející radost a chvilkové vrácení sil.

5. V takových mezích hygiena nemá proč toto užívání kárati; není-li nevyhnutelné pro zdraví, může býti docela s užitkem.

6. Ale ať jest sebe mírnější, není bez nebezpečí. Není třeba dospěti až k nemírnému užívání nápojů kvašených, abychom uznali, že vlivem alkoholu mozek se dráždí, duch jest čilejší a dívá se na vše s lepší stránky.

7. Člověk začne vyhledávati tohoto pocitu příjemného. A tu vězí nebezpečí; toto lehké vzru-

šení mozkové jest jen první stupeň opilosti. Ale jak se mu oddáš náruživě, navykáš si nepozorovaně opájení, upadáš rychle do všech béd fyzických i morálních, které má v zápětí opilství — a od těch dob jsi ztracen!

8. Ať je jakákoliv povaha nápoje kvašeného, působí hlavně alkoholem. Obyčejná pálenka může býti příkladem.

9. Při jde-li do lačného žaludka třeba jen v mírné dávce, žene krev k žaludku, stahuje jej a působí hojnější vyměšování šťáv zažívacích. Účinky tyto, daleko menší při žaludku plném, minou beze stopy, bylo-li požití pálenky nahodilé. Děje-li se však častěji, stane-li se zvykem, návaly krve k žaludku jsou prudší, trvalejší; vyvine se zánět, šťávy stravovací pořidnou a místo jich zaujmou moky, jež jsou trávení na úkor. Ponenáhlu ochromuje a zastavuje vyměšování šťáv užitečných; tak se stane neschopným trávit. Zároveň dostavuje se pocit horka a pálení v dutině žaludeční, dostaví se dávení tekutin jednak fádnicích, jednak kyselých nebo hořkých, ztráta chuti k jídlu. Později bolesti žaludeční převalí se do slabin a kříže; píchání nebo těžkosti zvrhnou se v přenáramné hryzení. I nastává smrt následkem ochablosti, časté pak bývají komplikace, buď souchotiny nebo vak žaludeční.

10. Účinky alkoholu neomezí se na žaludek; valná část tohoto moku oběhem krve působí zhoubně na mozek, na játra, na plíce a na ledviny.

11. Mozek ze všech orgánů pociťuje nejúčinněji vliv alkoholu.

12. Byv stráven a stoupaje k mozku, alkohol roznítí jeho činnost. Nejprve jest to pouhé zjitření více či méně prudké, jež propuká až v zuřivost, kdy člověk bývá schopen všelikých zločinů.

13. Opakuje-li se tato prostopášnost neustále a brzy za sebou, přivodí nevyhnutelně delirium tremens, jež končí smrtí. — Kdo poddá se každodenně vlivu alkoholu, třeba jen mírnému, pouhé zachvívání nervové má v zápětí hojný nával krve k mozku a konečně jeho změknutí. Dostavuje se bolení hlavy, závrať, halucinace, postupné umenšení schopností duševních a morálních, duševní lenivost, ztráta paměti, rozpaky slovní, třesení údů, občasné záchvaty deliria mírného nebo prudkého, jež střídá se často se záchvaty padoucnice (zvláště při navyklém pití absintu); konečně dostavuje se zhroupení, blbost, ochrnutí. Co pijanů, nežli je stihne tento poslední osud, v prchlosti a svárlosti ztrácí všecek smysl pro povinnost, co jich zničí nebo zneuctí své rodiny prostopášností, nebo zločiny, co jich skončí v káznici!

14. Také k játrům žene alkohol nejprve nával krve; ale když se stane užívání jeho hojným a trvalým, nastane opravdové zanícení, potom hnisání jater, zvětšení objemu jejich, až i degenerace. Všecky tyto zlořády hlásí se poruchou zažívací, v posledních periodách pak zhoršuje se

k tomu úzkostmi, jež předcházejí smrt, když hlenovitě zanesený žaludek zatěžuje plíce i srdce.

15. Dech pijanů jest nasycen alkoholem, jenž vychází z plic. Proniká je nadobro; puď k nim návaly krve a usnadňuje jejich zápal. Odtud pochází: kašel suchý, záchvatový, tvrdšíjny, často se přihlásí zánět plic, průdušek, mnohdy i souchotě, ale skoro vždycky vada srdce ční.

16. Nemoci srdce jsou velice bolestné, působí tísnivý tlak; končívají buď mrtvicí nebo zhola vodnatelností.

17. Také u ledvin vzněcuje alkohol činnost, jak jimi prochází; jestli toto dráždění opakuje se častěji, tkaniva ledvinová trpí návalem krve a zanítí se, jako tomu bylo u mozku, jater a plic. Pak dostaví se bolesti ledvin, močení krve a hnisu; konečně zánět močového měchýře, zatajování moče nebo močení bezvolné. Bolestné operace odsuzují nešťastníky k hrozným mukám, která si zkracují často samovraždou.

18. To není ještě vše: účinkem alkoholu objeví se časté vředy, ba i karbunkule; u leckterého pijana ohlásí se vyrážka po všem těle, trvalá trudovitost, nebo docela lišeje; u některých dna, písek močový, jež tak často vystřídá močový kámen.

19. Vedle těchto neřestí disponuje zneužívání alkoholu pijany ke všelikým jiným nahodilým nemocem, ztěžuje tyto nemoci, brání v hojení ran, jest na závadu šťastnému výsledku operací...

Opilství bývá příčinou přehojných nehod. Opilec nebo jen podnapilý alkoholem, člověk často velice mírný a rozumný, stává se svárlivcem nebo chvastounem; pijáctví činí člověka nerozumným, slabým, neobratným. Opilost skytá chirurgovi četné potíže: činí léčení nesnadným nebo neúčinným; nedopouští často užiti prostředku blahodárného: puštění žilou, davidla, chloroformu; nutí odložití operaci naléhavou; dohání k prostředkům násilným, kde by byla stačila mírnost; donucuje lékaře, aby nakládal se svým pacientem, jako nakládá zvěrolékař s hovadem. — Zakořeněná otrava alkoholem má následky ještě hroznější: nejmenší poranění, jež by u člověka střízlivého a zdravého minulo bez vážnosti, jest u pijana často příčinou strašlivých věcí.

Uvážíme-li všechny tyto následky alkoholismu, zdaliž nemáme ze školy činiti výmluvnou hlasatelku všech těchto béd tak hrozných, tak nedohledných? Zdaliž nemáme ze žáka vypěstiti budoucího apoštola nadšeného a neúprosného, jenž by potíral neřest tuto slovem horlivým a plamenným ku blahu svých spolubratří? . . . . Bohužel, naše škola takovou hlasatelkou dosud není. A přece je s pravdou, že mnohým krajinám kořalka jest denním netoliko nápojem, ale i jídlem; pojídají kořalku z mísy, do které si chleba nadrobili . . .^a *)

*) Věstník českých profesorů. Ročník XV. Str. 381.

Kdo mnoho pije, sám svou hlavu bije.

*

Jak krásně vypadá rostlina tabák! Má veliké vejčité, úzce zakroucené listy, podlouhlé květy bílé, růžové nebo červené, silně voní, jest půvabnou ozdobou zahrady. Co zhouby však působí předčasné, nevčasné, nemírné kouření tabáku!

„Mladík z koleje Middletownské hraje football, padl pojednou na zemi. Ústavní lékař rychle zavolaný mohl jen zjistiti smrt studentovu, což učinil řka: Nezabila ho hra, ale tabák. Zemřel anginou srdeční, kterou si způsobil přílišným kouřením cigaret. Nedbal mých výstrah a zaplatil svou neposlušnost smrtí.“ (Dr. Walter).*)

Badatelé zjistili, že v kouři tabákovém jest 17 otravných látek: Kyanovodík, sírovodík, kyselina mravenčí, octová, propionová, máselná, valerová, ubličitá, kreosot, pyridin, pikolin, kollidin, čpavek, kysličník ubličitý, nikotin, nikotianin. Ovšem nikotin má velikou převahu nad ostatními jedy, a proto vyniká i působnost jeho nade všechny; slyšme, co o tom praví osvědčený odborník, svrchu uvedený Dr. Walter, c. k. vrchní okresní lékař:

„Nikotin jest jed narkotický, vstřebávající se velmi rychle a působící především na ústředí nervová (mozek). Zhoubný účinek jeho na lidský organismus seznán a vědecky prozkoumán

*) J. J. k., O kouření a jeho účinnosti, Str.

byl teprve r. 1850 v senačním případě úkladné otravy nikotinem, již se dopustil hrabě Bocarmé na svém švakrovi. Mírný stupeň otravy (závrať, tlučení srdce, bolení hlavy, bledost lící, vrhnutí) představí si, kdo si vzpomene na první svůj pokus kouřiti. Kapka čistého nikotinu podkožně vstříknutá nebo do spojivky kápnutá dovede zvíře usmrtiti za několik minut.

Dle pokusů Claude-Bernarda účinkuje nikotin čivem bloudivým na srdeční činnost, zmnožuje, sesiluje ji a zmoženým takto tlakem krevním podporuje vyměšování moče. Je-li napjetí srdce přílišné, nastává křeč věnčité cévy srdce, a člověk touto otravou stížený má pocit úzkosti (angina pectoris), před očima se mu zatmívá. Otrava čistým nikotinem má v zápětí okamžité strnutí svalů (tetanus). Počasná otrava nikotinem působí bolesti žaludkové, nespavost, příznaky, které pomínou, jakmile požívání nikotinu zanecháme . . . Při pitvě náruživých kuřáků shledal Zenker ve dvou případech plíce zahnědlé a vysušené jako uzené maso . . . Kuřáci bývají bledí, mají povleklý jazyk, trpí žáhou, jemnost chuti na jazyku je ztenčena, dásně uvolněny, spojivky oční jsou často zánětlivě zduřelé. Mezi kuřáky často vyskytují se duševní nemoci.

Doutník držení v zubech může dvojím způsobem neblaze účinkovati: jednak vdechováním kouře, obsahujícího při špatnějším druhu tabáku více nikotinu; jednak zlovykem žvýkati konec doutníku. V konci doutníku tkvícím

v ústech soustřeďují se výrobky spalováním tabákového a vsakují do nespáleného ještě zbytku doutníku. Na sliznici dutiny ústní a do slin přichází takto množství látek jedovatých, a čím kratší zbytek doutníku, tím soustředěnějších. Nikotinu bývá při konci doutníku v ústech třikrát až čtyřikrát tolik, co při konci hořícím.* *)

*

Působnost kouření na ducha jest neméně zhoubná než na tělo. Zasahuje-li mor tabákový svými účinky v první řadě mozek, nemohou funkce jeho, jakožto nástroje duše, tím netrpěti.

Kouřením oslabuje se paměť, stěžuje se práce rozumová. Účinky mravní jeví se v tom, že kouřením sešpatňuje se chuť a působí se nepřirozená chorobná žízeň, jež hledá ukojení v požitku lihových nápojů. Tak se spolčuje nikotinismus s alkoholismem.

*

Účinky kouření na mládež. Americký lékař Dr. Seaver zjistil nepříznivý vliv kouření na mládež, měře vzrůst, váhu i vývoj duševní žáků. Rozdělil je na tři skupiny: 1. kteří nikdy nekouřili, 2. kteří kouřili někdy a 3. stálé pravidelné kuřáky. Měřil půl čtvrtá roku a dospěl těchto výsledků: Žáci 1. skupiny nabyli na váze v době této 6·6 % více než žáci skupiny

*) Tamtéž. Str. 11.

2. a o 10·4 % než skupina 3. Co se týče vzrůstu do výše vzrostli nekuřáci o 11 % výše než skupina 2. a o 24 % výše než skupina 3. Objemem hrudníku vzrostl u 1. skupiny o 22 % více než u 2. a o 26·7 % více než u skupiny 3. Mohutnost plic vzrostla u žáků skupiny 1. o 49·5 % více než u 2. skupiny a o 77 % více než u 3. skupiny.

Francouzský lékař Dr. Decaisne vyšetřil 38 hochů ve věku 9—15 let, kouřících cigarety. U 27 z nich (71 %) našel příznaky chorobné, jež přičítal kouření: vady oběhu krevního, poruchy zažívací, tlučení srdce a náchylnost k silným lihovinám. U 12 hochů shledal silné krvácení z nosu, u 10 neklidný spánek, u 12 zvědovavání sliznice v ústech.

I na vývoj intelektu, na rozvoj duševních schopností má kouření škodný vliv. Svůdnosti tabáku nejspíše podléhají povahy slabší mezi mládeží; následuje oslabení vůle a přestupky jiné: alkoholismus, předčasné probuzení pudu pohlavního, karban; rozptyluje se pozornost, omezuje se vnímavost, ohrožuje se prospěch v učení.

Hoch, který po tajmu kouří, klesá v mravnosti; zvykne si lháti, přetvařuje se, zatouží i po jiných nedovolených věcech, sezná svůdnost hříchu, odbočuje znenáhla od dobrých zásad vštípených, oddává se snění, ztrácí bystrost a hotovost úsudku a rozeznávání, ztrácí chuť k práci, k námaze tělesné a duševní, přestane pojímati život vážně, zakřňuje duševně i tělesně, jde krok

za krokem za ovocem zapovězeným, upadá v osidla neřesti.*)

*

Ve většině států severoamerické Unie jest mládeži kouření zakázáno, někde do 18., někde až do 21. roku. Norský sněm zakázal prodávati a poskytovat tabáku osobám mladším 16 let. Do 16 let nesmí žádný hoch, žádná dívka pracovati v továrně na tabák, a policii jest uloženo, aby kuřákům, kteří nedosáhli toho věku, odňala dýmku, tabák i doutníky; mimo to pokutují se pokutou peněžitou postižení neposluchové. Bylo by to na výsost žádoucí i u nás.

*

Necudnost. Pro necudnost ztrestáno jest lidstvo potopou světa, pro necudnost zahynula ohněm bezbožná města u Mrtvého moře: Sodoma, Gomora, Adama, Seboim; necudnost trestána podnes přechetnými časnými tresty, z nichž nejčastější je ztráta zdraví. Kolik to lidí předčasně padá do hrobu, že si necudností podryli své zdraví. Nešťastní zaslepenci, kteříž svévolně nedbali šestého přikázání Božího „Nesesmilníš“!

*

Roku 1902 od 1.—6. září zasedal v Bruselu světový kongres, radící se o zdravotnictví a péči o mravnost. Všemi hlasy všech přítomných účastníků ze všech končin světa přijata mimo jiné také tato resoluce:

---

*) Tamtéž. Str. 19. 20.

„Kongres jest přesvědčen, že veleúčinným prostředkem proti šíření pohlavních nemocí jest poučení o podstatě těchto nemocí a o hrozných následcích jejich. Zvláště mužská mládež budiž poučena, že cudnost nikterak není na úkor zdraví, naopak že s hlediska lékařského a hygienického nezbytně musí býti doporučena.“

*

„Čistota mladých lidí jest jejich fysickou, mravní a duchovní ochranou. Budiž v té příčině mládež navykána způsobům starých, cudných Gallů.“ Dr. E. Périér.

„Škodlivost necudnosti jest známa a nepopíratelná; že by cudnost škodila, jest lživý výmysl.“ Dr. Lurbled.

„Lékařská fakulta university v Kristianii pokládá za svou povinnost, vydati toto slavné prohlášení: Za našich dnů častěji se veřejně tvrdilo, že přísný mravní cudný život jest na úkor zdraví; v novinách a ve schůzích se názor ten brzy velice rozšířil. My všichni zkoumali jsme věc tu a shledali, že není ani jediného případu, jenž by nasvědčoval klamně té domněnce.“ Nikolayson, Winge, Jochmann, Heiberg, Ijort, Wann, Müller, Schönberg, professoři lékařské fakulty na universitě v Kristianii.

(Viz také články „Cudnost“ a „Šesté přikázání Boží“).

STANOVY

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně.

---

§ 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické s vyloučením všeliké politiky.

§ 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování některé pravdy katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Obširné životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všeliké listy běžné,
5. Předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznámka: Orgánem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje jest »HLAS«, časopis církevní.

§ 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knih běžných, obrazův atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§ 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkrát na vždy položí 20 K r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď najednou, anebo ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách po 10 K r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplaceny budtež. Kdo by do té doby vklad nezaplátil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však témuž ústavu 200 K věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věci Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 100 K, bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 40 K dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 20 K položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží 1 výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 20 K, vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřebí druhého nebo třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomé ji dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vpp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámiti ráčili. Podobného oznámení písemného potřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, nebo jinam se přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, knihovny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele nebo za spoluúdy věčné do Dědictví podle tříd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž na př. spoluúd III. třídy k prvním 20 K opět 20 K, stane se spoluúdem II. třídy atd. Avšak spoluúdství postoupiti jinému se nedovoluje.

7. Každý přistupující račiž jméno a místo přebývání svého jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a poslední poštou zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, bere na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všechny živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li líbo a možno-li jinou mši svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd jakožto věrný katolík spolu konati neopomine.

9. Zemřelí, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 20 K za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (8.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu, ovšem nejméně 20 K, po jednom výtisku dostávají má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

11. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdně od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor schází se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby, čeho potřebí, v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet svých údův odcházejících doplniti nebo i rozmnožovati, avšak ne jinak, než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušícím c. k. úřadům.

15. Kdo těmž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§ 5. Rozeslání knih a výtvorův uměleckých.

O rozeslání knih, spisův a jiných předmětů Dědictvím vydaných, postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví hned račiž oznámiti, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidlem v této věci zůstane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spolu-úd v hlavní komisi v Benediktinském knihkupectví v Brně, v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci, knihy sobě vybíratí má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiž se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná knihkupectví a přiložiž 6 h., kterýžto peníz přísluší knihkupci za práci a obálku, mimo to ještě 12 h na kolkovaný list nákladní.

Poznamenání II. Všeliké dopisy v záležitostech: Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adressou Vd. msgr. Dr. Josef Pospíšil, inful. prelát při stolič. chrámu Páně v Brně, starosta Dědictví Cyrillo-Methodějského; zásilky peněz a objednávky knih pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adressou:

**Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně, Alumnát.**

§ 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, anebo všeobecnými předpisy ustanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisaře.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví svatého Cyrilla a Methoděje, a podá o tom předběžnou zprávu vys. c. k. místodržitelství a svému P. T. nejdůstojnějšímu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou výnosem nejd. bisk. konsistoře v Brně se dne 7. srpna 1879, č. 2297, a výnosem vys. c. k. místodržitelství v Brně se dne 2. srpna 1879, č. 23.376.

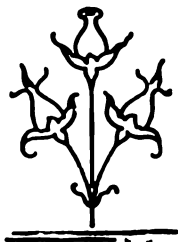
Poznámka redakce. Dle § 5. stanov přijímají se rody položením 40 K; k tomu podotknouti třeba, že rod se béře, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, není-li synův, odbíratí budou knihy, pokud žijí, dítky pak jejich, jiné jméno nesoucí, nemají už práva toho.

* * *

Údů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré údstvo očekává, o slavnosti svatých apoštolů Cyrilla a Methoděje, nebo v některý den v oktávě téže slavnosti mši svatou za živé a zemřelé spoluúdy sloužili; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou mši svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církve odloučených. Ostatní údové nekněží konejtež s týmže nábožným úmyslem v naznačeném čase vroucí modlitby.

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctihodných otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně v oktávě svatého Cyrilla a Methoděje dvě mše svaté za údy Dědictví se sloužily.

Údům, kteří o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje nebo v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se pomodlí, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856 plnomocné odpustky, které se i duším v očistci přivlastniti mohou.

Prosba k velebnému duchovenstvu.

Stává se nejednou, že po úmrtí horlivého šífitele knih našeho Dědictví, jenž pro všechny jeho členy ve farnosti a v okolí obstarával vyzvedání ročního podílu v knihkupectví k tomu ustanoveném, odběrací lístky na tyto podíly přicházejí na zmar a že tím členové, kteří dle stanov povinni jsou na odběrací lístky své v dotčeném knihkupectví roční podíl vyzvednouti, ve veliké nesnáze uvedeni bývají, nevědouce, co sobě počítí. Obrátí-li se podílníci ti na představenstvo Dědictví, na starostu a pokladníka, jsou i tito v nemenších nesnázích, zvláště ztratily-li se podílníkům ve větším počtu i diplomy, v nichž čísla podílníkův a rok, v němž do Dědictví vstoupili, zaznamenány jsou. Pak nezbývá, leč pracně vyhledávati v repertoiru jména podílníkův těch, vystopovati v matrice Dědictví rok a vklad jejich, a v knihkupectví, k němuž příkázání byli, vyšetřovati, kolik ročních podílů již sobě vyzvedli a kolik ještě vyzvednouti právo mají. To vše však s velikou ztrátou času a spolu s výlohami poštovními i s výlohou za nově vystavený lístek odběrací spojeno jest. A což teprve, když se ztratily nejen lístky a diplomy s čísly podílníků, nýbrž i jména jejich nejsou známa a na představenstvu Dědictví se žádá, aby najednou veliký počet všech údů Dědictví celého okolí nebo celé rozsáhlé farnosti, jichž ani jména ani čísla nebyla udána, v matrikách vyhledalo a jim nové lístky vydalo!

Aby se takovým zmatkům a obtížím předešlo, prosíme velebné duchovenstvo, kteréž vyzvedání ročních podílů pro členy Dědictví z děkanství, z farnosti nebo z okolí obstarává, aby lístky odběrací na bezpečném místě, totiž v archivu farním uschovávalo a k němu i úplný seznam všech tamních členů Dědictví i s čísly diplomů přiložiti a tak zachovávatí ráčilo. — Zároveň se p. t. velebné duchovenstvo česko-slovanské snažně žádá, aby Dědictví Cyrillo-Methodějské opět, jak bývalo jindy, mezi lidem hojně šířiti, rovněž i samo do Dědictví hojně přistupovati ráčilo.

Dr. Josef Pospíšil,

starosta Dědictví.

K laskavému povšimnutí p. t. údům!

1. Každý úd nechť sobě lístek odběrací buď u sebe nebo na farním úřadě uschová, poněvadž toliko na poukázání jeho díla Dědictvím vydaná obdrží.

2. Kdo by list odběrací ztratil anebo komu dochází, nechť ve vyplaceném psaní (franko) od „Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně“ nového listu sobě vyžádá a k témuž cíli číslo listu ztraceného udá, které v diplomu zaznamenáno nalézá, a nemá-li ani toho, aspoň nechť řádně jméno své a rok přistoupení k Dědictví oznámí; na poštovní výlohy a za zhotovení nového lístku nechť 20 h (nejlépe v poštovních známkách) přiloží.

3. Každoročně dle možnosti na podzim, když to oznámeno bude „Hlasem“, nechť každý úd list odběrací dá podepsati od svého duchovního pastýře na důkaz, že na živě jest a právo má, díla odebírat, a takto podepsaným listem nechť se vykáže v knihkupectví na listě spředu naznačeném, kde se mu kniha vydá.

4. Od vydávání a zaobalení zásilky každoročně platí se v knihkupectví za knihu po 6 haléřích. Kdo však ve dvou letech díla svá z knihkupectví nevyzdvihne, bude se za to míti, že se práva svého vzdává a je Dědictví věnuje.

5. Radno jest, aby všichni údové farnosti neb i celého dekanátu (vikariátu) se společně o svá díla v náležitém knihkupectví přihlásili, jelikož jim takovým způsobem povozných útrat ubude; ovšem musejí všichni své odběrací lístky od duchovního pastýře podepsané neb aspoň čísla těch lístků s připojenými jmény a s potvrzením vel. duchovního pastýře na své knihkupectví zaslati, zároveň i poplatek vypadající za vydání oněch knih po 6 h za knihu (jakož nad to 12 h za poštovní lístek, děje-li se zásilka poštou) připojiti a útraty zasláním způsobené sami zapraviti. Kdo by chtěl, aby mu byla jednotlivě podílná kniha poslána pod křížovou obálkou, nechť ve vyplaceném listě svému knihkupectví pošle svůj odběrací lístek a přiloží ve známkách poštovních kromě 6 h za knihu ještě 30 h na poštovné.

6. Pro uvarování všelikého zmatku jest každý úd povinen, knihy své odebírat z toho knihkupectví, kteréž mu zpředu vykázano jest; přestěhuje-li se však blíže jiného, jemu přístupnějšího knihkupectví, nechť to „Pokladníkovi Dědictví Cyrillo-Methodějského“ oznámí, a stane se po vůli jeho.

7. Úmrtí každého úda nebo vymření rodiny za úda zapsané račtež dpp. duchovní správcové nebo p. t. příbuzní zemřelého pokladníkovi laskavě oznámiti.

Seznam spisů,

které Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně za 56 roků své činnosti vydalo :

R. 1851. — Moravan, kalendář na r. 1852. (pořadatel v r. 1852 až 1859 B. M. Kulda)	ve	5.000	výt.
R. 1852. — Moravan, kalendář na r. 1853	"	2.000	"
Obraz sv. Ludmily od Jos. Hellicha	"	2.000	"
R. 1853. — Moravan, kalendář na r. 1854	"	2.000	"
Podíl č. 1. Procházka Tom., Putování Krista Pána po sv. zemi	"	2.000	"
Mapa Palestiny od Jana B. Fáborského	"	2.000	"
R. 1854. — Moravan, kalendář na r. 1855, ...	"	4.000	"
Podíl č. 2. Fr. X. Škorpík, Missie tichomořské, ...	"	3.000	"
Mapa Cerné Hory od Jana B. Fáborského	"	3.000	"
R. 1855. — Moravan, kalendář na r. 1856, ...	"	4.500	"
Podíl č. 3. Procházka J., Montalembertův Život sv. Alžběty, ...	"	3.500	"
Manes Josef, Diplom pro údy D. sv. C. a M. (umělecká mědirytina) dává se každému novému údu.			
R. 1856. — Podíl č. 4. Sušil Fr., Josefa Flavia O válce židovské	"	4.000	"
Moravan, kalendář na r. 1857, ...	"	8.000	"
Mapa Palestiny 2. vyd.	"	2.000	"
Procházka Jak., Život sv. Alžběty 2. vyd.	"	2.000	"
R. 1857. — Moravan, kalendář na r. 1858, ...	"	10.000	"
Podíl č. 5. Štulc V., Život sv. Cyrilla a Methoděje	"	8.000	"
Obraz sv. Cyrilla a Methoděje od Jos. Hellicha	"	8.000	"
Podíl č. 6. Novotný V., Fabiola od Wisemana	"	8.000	"
Mapa Italie stř. od Jana B. Fáborského	"	8.000	"
Obrázek sv. Cyrilla a Methoděje (8°) od Jos. Hellicha	"	24.000	"
R. 1858. — Moravan, kalendář na r. 1859, ...	"	10.000	"
Podíl č. 7. Valouch Fr., Život sv. Jana Kapistrana	"	10.000	"
Podíl č. 8. Dudík Ant., Pravé dějiny sv. mučovníků vých.	"	10.000	"

R. 1859. — Moravan, kalendář na r. 1860, (poř. B. M. Kulda a Ig. Wurm)	ve 12.000 výt.
Podíl č. 9. Dr. Bílý Jan, Dějepis sv. katol. církve	" 12.000 "
Obraz sv. Vojtěcha od Jos. Hellicha,	" 12.000 "
R. 1860. — Moravan, kalendář na r. 1861, (poř. v r. 1861—1866 Ig. Wurm)	" 15.000 "
Podíl č. 10. Procházka Jak., Život sv. Františka Borg.	" 13.000 "
R. 1861. — Moravan, kalendář na r. 1862,	" 15.000 "
Podíl č. 11. Procházka Mat., Život Bl. Jana Sarkandra	" 15.000 "
R. 1862. — Moravan, kalendář na r. 1863,	" 14.000 "
Podíl č. 12. Procházka Jak., Život sv. Angely z Mer.	" 13.000 "
R. 1863. — Moravan, kalendář na r. 1864,	" 14.000 "
Podíl čís. 13. Dr. Hošek Fr. X., Život a spisy sv. Augustina	" 13.000 "
R. 1864. — Moravan, kalendář na r. 1865,	" 13.000 "
Podíl č. 14. Ronovský Fr., Hospodářská kniha	" 13.000 "
R. 1865. — Moravan, kalendář na r. 1866,	" 15.000 "
Podíl č. 15. Dr. Chmelíček Jos., Cesta do sv. země I.	" 13.000 "
R. 1866. — Moravan, kalendář na r. 1867, (poř. Ig. Wurm a Jan Kř. Vojtěch)	" 12.000 "
R. 1867. — Moravan, kalendář na r. 1868, (poř. v r. 1868—1873 Jan Kř. Vojtěch)	" 14.000 "
Podíl č. 16. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do sv. země II.	" 13.000 "
R. 1868. — Moravan, kalendář na r. 1869,	" 12.000 "
R. 1869. — Moravan, kalendář na r. 1870,	" 14.000 "
Podíl č. 17. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl I.	" 13.000 "
R. 1870. — Moravan, kalendář na r. 1871,	" 13.000 "
R. 1871. — Moravan, kalendář na r. 1872,	" 15.000 "
R. 1872. — Podíl č. 18. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl II.	" 13.000 "
(Moravan, kalendář na r. 1873. vydán byl již nákladem Bedřicha hraběte Sylva Tarouccy.)	
R. 1873. — Podíl č. 19. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl III. a Soukop Jan, Výlet do Solnohradu	" 13.000 "
R. 1874. — Podíl č. 20. Poimon Fr., Žena křesť. dle Marchala	" 12.000 "

R. 1875. — Podíl č. 21. Procházka Mat., Křesť. muž od Marchala	ve 12.000 vř
R. 1876. — Podíl č. 22. Kosmák V., Kukátko I.	" 13.000 "
R. 1877. — Podíl č. 23. Dumek J., Hospodářská čítanka	" 11.800 "
R. 1878. — Podíl č. 24. Kosmák V., Kukátko II.	" 11.500 "
R. 1879. — Podíl č. 25. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. I.	" 10.000 "
R. 1880. — Podíl č. 26. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. II.	" 10.000 "
R. 1881. — Podíl č. 27. Hakl Boh., Cesta do Říma	" 9.500 "
R. 1882. — Podíl č. 28. Dobrý J., Haringera Život cth. Klem. M. Hofbauera	" 9.500 "
R. 1883. — Podíl č. 29. Kosmák V., Kukátko III.	" 9.500 "
R. 1884. — Podíl č. 30. Procházka Mat., Sborník sv. Methodějský	" 9.550 "
R. 1885. — Podíl č. 31. Rejzek A., Sv. Josafat	" 9.050 "
R. 1886. — Podíl č. 32. Dr. Procházka Mat., Missie jesuitské	" 9.050 "
R. 1887. — Podíl č. 33. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 1. část . . .	" 9.050 "
R. 1888. — Podíl č. 34. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 2. část . . .	" 9.050 "
R. 1889. — Podíl č. 35. Rejzek A., Bl. Edmund Kampion	" 9.050 "
R. 1890. — Podíl č. 36. Kosmák V., Kukátko IV.	" 9.100 "
R. 1891. — Podíl č. 37. Jos Koudelka, Život sv. Aloisia	" 9.100 "
R. 1892. — Podíl č. 38. Kosmák V., Kukátko V.	" 9.100 "
R. 1893. — Podíl č. 39. Korec, Poutní kniha II. díl, Modlitby a písně . . .	" 15.000 "
R. 1894. — Podíl č. 40. Rejzek A., Bl. Anežka Česká	" 9.500 "
R. 1895. — Podíl č. 41. Weinberger M., Obrazy z katolických missií	" 9.500 "
R. 1896. — Podíl č. 42. Čtvero vzorů kř. života. Napsali Fr. Tater, A. Hrudička, F. Janovský	" 9.500 "
R. 1897. — Podíl č. 43. Tri povídky. Napsal František Valoušek	" 9.500 "
R. 1898. — Podíl č. 44. Učení katol. náboženství — Podíl č. 45. Tenora Jan, Život sluhy B. P. Martina Středy	" 8.000 "
R. 1899. — Podíl č. 46. Kolísek Leop., Lurdy	" 9.500 "
R. 1900. — Podíl č. 47. Bartoš Fr. Domáci čítanka	" 10.000 "
R. 1901. — Podíl č. 48. Zpět k Římu. Napsali Fr. Janovský, J. Weiss a P. Pavelka	" 9.500 "

R. 1902.	— Podíl č. 49. Hruďička A., Františka Slavatová, Vrba R., O úpadku stavu rolnického, Perútka Fr., Katechismus střídmosti a zdrženlivosti	ve	9.500	výt.
	Z toho zvláštní otisky:			
	A. Hruďička, Františka Slavatová	"	1.500	"
	R. Vrba, O úpadku stavu rolnického	"	1.500	"
	Fr. Perútka, Katechismus střídmosti	"	1.500	"
R. 1903.	— Podíl č. 50. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl I.	"	10.000	"
R. 1904.	— Podíl č. 51. Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost. Šťastný Vlad., Památce Fr. Sušila	"	9.000	"
	Z toho zvláštní otisky:			
	Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost	"	1.000	"
	Šťastný Vlad., Památce Fr. Sušila	"	1.000	"
R. 1905.	— Podíl č. 52. Rondina-Jirák, Anežka a Zuzanna, Weinberger M., Z katol. missí	"	10.000	"
R. 1906.	— Podíl č. 53. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl II.	"	10.000	"
	— Podíl č. 54. Hamerle-Schroller, Chcete popravu neb opravu manželství?	"	18.000	"
	— Podíl č. 55. Zíka Jan, Volná škola	"	18.000	"
R. 1907.	— Podíl č. 56. Roselly-Florian, Krištof Kolumbus	"	10.000	"
	— Podíl č. 57. Vrba, Rozmach kapitalismu	"	15.000	"
R. 1908.	— Podíl č. 58. P. Cyrill Jež, S. J. Božské Srdce Ježíšovo, pramen blaženosti	"	12.000	"
	— Podíl č. 59. Dr. Jos. Samsour, Papežové v dějinách	"	10.000	"
	Podíl č. 60. František Jirák, Přírodopisná čítanka I.	"	10.000	"
R. 1909.	— Podíl č. 61. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl III. sv. 1.	"	10.000	"
R. 1910.	— Podíl č. 62. Rypáček Frant., Msgr. Vlad. Šťastný. — Oliva Vác., Tovařystvo Ježíšovo	"	10.000	"
R. 1911.	— Podíl č. 63. Procházka Emil, Do Sv. země. Zpráva o II. lidové pouti r. 1910	"	8.000	"
R. 1912.	— Podíl č. 64. Frant. Jirák, Přírodopisná čítanka II.	"	8.000	"
R. 1913.	— Hlavinka Al: Dějiny světa III. díl	"	2.000	"
R. 1914.	— Fr. Janovský: Vyahovatelská rozhledna	"	8.000	"

Výprodej knih

z Dědictví sv. Cyrilla a Methoda v Brně

za cenu velmi sníženou.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnost knih na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu neb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe nebo pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a namnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím však také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podíly dávati mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně nebo písemně na poklad. téhož Dědictví, Dra. Al. Dvořáka, regenta bisk. alumnátu v Brně, Antonínská ul. Kdo již napřed peníze posílá, přidejž, objedná-li se více knih, ku ceně knih také 12 h na kolkovaný nákladní list, objedná-li se jen jedna kniha, 20 h na vyplacenou zásilku pod křížovou obálkou. — Zároveň vybízí ctěné příznivce dobrého tisku, aby hojně za údy přistupovali. Vklad III. tř. pro osobu doživotně obnáší 20 K, pro rod, pro knihovny a podobné věčné údy na vždy 40 K. Každý nově přistouplý úd obdrží ihned kromě posledního podílu ještě 3 knihy nádavkem v odměnu, a členové kněží slouží každoročně za všechny živé i zemřelé spoluúdy mše sv. — Pťpp. údové, kteří na splátky do D. C. M. vstoupili, žádají se, aby další splátky a doplatky posílali.

Seznam knih, které Děd. sv. Cyr. a Meth. za sníž. ceny prodává:

J m é n o d í l a	Počet exempl. na skladě	Pův. cena		Sníž. cena	
		K	h	K	h
<i>Procházka M.</i> , Život bl. Jana Sarkandra	2	4	—	2	—
<i>Dr. Chmellčák J.</i> , Cesta do sv. země, II. díl	19	3	—	1	—
<i>Dr. Chmellčák J.</i> , Cesta do Francie a Španěl, I. díl	50	2	—	1	—
" " " " " II. "	50	1	50	—	60
" " " " " III. "	50	1	—	—	40
<i>Rejzek A.</i> , Bl. Edmund Kampian	20	2	40	2	—
<i>Korec</i> , Poutní kniha II. d. Modlitby a písně.	2790	3	—	1	50
<i>Rejzek A.</i> , Bl. Anežka Česká	367	2	40	2	—
<i>Weinberger M.</i> , Obrazy z katol. missií .	615	2	40	2	—
<i>Tater, Hrudíčka, Janovský</i> , Čtvero vzrů kř. života	860	2	40	2	—
<i>Valoušek F.</i> , Tri povídky	1130	2	40	1	40
<i>Tenora Jan</i> , Život P. Martina Středy T. J.	1198	3	—	2	—
<i>Kolásek Leopold</i> , Lurdy a pouť do Lurd .	714	2	40	2	—
<i>Bartoš Frant.</i> , Domácí čítanka	390	2	40	1	50
<i>Janovský, Weiss, Pavelka</i> , Zpět k Římu .	33	2	—	1	50
<i>Hrudíčka A.</i> , Františka Slavatová, <i>Vrba</i> <i>B.</i> , O úpadku stavu rolnického, <i>Perutka</i> <i>Fr.</i> , Katechismus střídmosti	1880	2	60	2	—
Z toho zvláštní otisky:					
<i>Hrudíčka, Františka Slavatová</i>	400	1	40	1	—
<i>Vrba, O úpadku stavu rolnického</i>	483	—	80	—	40
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, I. díl	2610	3	—	1	50
<i>Konečný F. J.</i> , Jen katol. náboženství má budoucnost, <i>Štastný Vl.</i> , Fr. Sušil	2871	2	40	1	40
Z toho zvláštní otisky:					
<i>Konečný, K.</i> , náboženství má budoucnost	400	2	—	1	—
<i>Štastný Vl.</i> , Památce Františka Sušila	470	—	40	—	30
<i>Rondina-Jírák, Anežka a Zuzanna, Wein-</i> <i>berger</i> , Z katolických missií	3280	2	40	1	40
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, II. díl	3290	3	—	1	50
<i>Hamerle-Schroller</i> , Oprava manželství . .	3253	—	—	—	10
<i>Záka Jan</i> , Volná škola	7704	—	—	—	10
<i>Roselly-Florian</i> , Krištof Kolumbus	3330	3	—	1	50
<i>Vrba</i> , Rozmach kapitalismu	7380	—	50	—	20
<i>Jež Cyr.</i> , Bož. Srdce Ježíše, pramen blaž.	5110	—	30	—	10
<i>Samsour Dr. J.</i> , Papežové v dějinách . .	3736	1	50	1	—
<i>Jírák Fr.</i> , Přírodopisná čítanka I.	3515	1	50	1	—
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, III. díl, 1. sv.	4310	3	—	1	50
<i>Rypáček F.</i> , Ms. Vl. Štastný, <i>Oliva Vdcl.</i> Tovaryšstvo Ježíšovo	4667	3	—	1	50
<i>Procházka E.</i> , Do Sv. země. Pouť r. 1910	7166	3	—	2	50
<i>Jírák Fr.</i> , Přírodopisná čítanka II.	7474	1	50	1	—
<i>Hlavinka Al.</i> Dějiny světa II díl 2. svazek	6850	3	—	1	50
<i>Janovský Fr.</i> Vychovatelská rozbledna	8000	3	—	—	—

Statistický výkaz údu Dědictví sv. Cyrilla a Methoda podle roků, kdy vstoupili

Roku	přistoupilo údu	z nichž jest zakladatelů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodů a údu věčných	Kněží
1850	59	5	6	5	43	4	45
1851	350	10	5	17	318	61	168
1852	535	8	5	5	517	161	147
1853	745	—	—	4	741	221	71
1854	799	—	—	1	798	144	67
1855	1247	1	—	6	1240	268	137
1856	1228	1	—	2	1225	287	122
1857	1697	—	—	3	1694	276	259
1858	1291	—	—	2	1289	202	95
1859	1475	1	—	2	1472	352	107
1860	1041	1	—	—	1040	184	50
1861	831	—	—	1	830	186	70
1862	695	—	—	1	694	122	22
1863	593	—	—	—	593	77	25
1864	205	—	—	—	205	55	5
1865	126	—	—	—	126	14	2
1866	130	—	—	2	128	34	2
1867	151	—	—	—	151	50	10
1868	170	—	—	2	168	48	28
1869	106	—	—	—	106	36	10
1870	78	—	—	1	77	5	6
1871	40	—	—	—	40	—	2
1872	48	1	—	—	47	1	5
1873	50	1	—	—	49	2	9
1874	68	1	—	1	66	1	12
1875	49	1	—	9	39	—	11
1876	45	—	1	6	38	—	14
1877	47	1	—	9	37	2	10
1878	21	1	—	10	10	—	5
1879	64	1	—	13	50	8	12
1880	51	4	—	—	47	12	11
1881	56	1	—	—	55	3	14
1882	59	—	—	—	59	8	22
1883	54	—	—	—	54	7	14
1884	57	—	—	—	57	10	22
1885	162	1	—	—	161	82	36
1886	47	—	—	1	46	18	6
1887	38	—	—	—	38	8	4
1888	61	—	—	—	61	11	25
1889	66	—	—	—	66	13	27
Společno	14635	40	17	103	14475	2918	1709

Roku	přistoupilo údů	z nichž jest zaklada- telů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodů a údů věčných	Kněží
Převáženo	14635	40	17	103	14475	2918	1709
1890	105	—	—	1	104	15	57
1891	140	—	—	—	140	13	78
1892	183	—	—	—	182	16	114
1893	154	1	—	—	154	16	76
1894	151	—	—	—	151	14	61
1895	118	1	—	—	117	14	59
1896	149	—	—	—	149	14	89
1897	73	—	—	—	73	10	42
1898	172	—	—	—	172	7	123
1899	181	1	—	—	180	15	56
1900	86	—	—	—	86	19	33
1901	70	—	—	—	70	7	40
1902	81	—	—	—	81	12	33
1903	62	—	—	—	62	16	33
1904	84	—	—	—	84	11	31
1905	51	—	—	—	51	3	25
1906	109	—	—	—	109	6	84
1907	74	1	—	—	74	12	16
1908	71	—	—	—	71	9	32
1909	41	—	—	—	41	10	10
1910	83	—	—	—	83	3	14
Souhrn	16832	44	17	104	16665	3150	2805

Seznam zemřelých údů Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje. *)

Diecése brněnská.

Vys. dp. msgrc Adamec Ant. sídelní kanovník v Brně, pokladník Dědictví.

Vdp. Šilinger Tomáš, O. S. A. kons. rada, chefredaktor Hlasu, říšský a zemský poslanec v Brně.

*) Uctivě žádáme všech p. t. příznivců našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúďů správě Dědictví rychle oznamovali, jelikož se to u mnohých teprve po letech stávalo.

Hájek Josef ze Slatiny.
Hortova Josefa z Hodova.
Nevrkla Jan z Običtova.
Trávníček Frant. z Dědic.

Diecése olomoucká.

Dp. Slavík Jakub, farář v Malenovicích.
Dosoudilová Aloisie z Chvalkovic.
Kubík Jan ze Znorov.
Odstrčilék Josef z Přestavlk.
Opletal Jakub, nadučitel v Nivnici.
Rod Martina z Marianny Jana a Korytné.

Příjem a výdaj Dědictví sv. Cyr. a Meth.

od 1. ledna do 31. prosince 1913.

Číslo	Příjem a výdaj	Na	Na	
		úpisích	hotovosti	
		K	K	h
	Koncem roku 1912 obnášelo jmění	167800	2237	56
	Nový příjem r. 1913:			
I.	Jistiny *).	900	500	
II.	Úroky z jistin	—	6898	75
III.	Vklady a splátky a odkazy **)	—	888	70
IV.	Za prodané knihy	—	163	74
V.	Různé příjmy	—	27	55
	Souhrn příjmů . . .	168700	10716	30
	Výdaj r. 1913:			
I.	Nový podíl	—	6401	68
II.	Daně	—	389	29
III.	Za jistiny	400	465	84
IV.	Poštovné a povozné	—	137	21
V.	Různé výdaje	—	601	90
	Souhrn výdajů . . .	400	7945	92
	Rozvaha:			
	Když se od příjmů	168700	10716	30
	odečte výdaj	400	7945	92
	zbývá koncem roku 1913:	168300	2770	33

*) Dar dp. faráře Tom. Coufala v Záhoří (500 K).

**) Odkaz vdp. far. Jos. Svátka v Bohdalové (84·20).

Dr. Josef Pospíšil,

t. č. starosta.

Dr. Jak. Hodr,

t. č. zůstavitel účtů.

Dr. Alois Dvořák,

t. č. pokladník.

Řídící výbor „Dědictví sv. Cyrilla a Methoda“.

Msgr. Dr. Josef Pospíšil, inful. prelát II. a arcijáhen stol. chrámu P. v Brně, domácí prelát Jeho Svatosti, komtur c. r. řádu Františka Josefa, biskupský rada a konsistorní assessor, v Brně, starosta. — **Msgr. Dr. Robert Neuschl**, domácí prelát Jeho Svatosti čestný kanovník, pap. komoří, bisk. rada a konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně, jednatel. — **Dr. Alois Dvořák**, bisk. rada a konsist. assessor, docent dogmatiky a regens bisk. bohosl. ústavu (alumnátu) v Brně, pokladník. — **Antonín Bartoš**, c. k. prof. nábož. v Brně na realce. **Dr. František Bulla**, bisk. rada a konsist. assessor, professor bohosloví v Brně. **Dr. Josef Dvořák**, bisk. rada, konsist. assessor a professor bohosloví v Brně. — **Dr. Karel Eichler**, konsist. rada, katecheta v Brně. — **Ferdinand Harna**, limbo orn. farář ve Chvalkovicích u Olomouce. — **Alois Hlavinka**, konsist. rada, farář v Litenčicích. — **Msgr. Dr. Jak. Hodr**, domácí prelát Jeho Svatosti, sídelní kanovník královské kapitoly, pap. komoří, biskupský rada a konsistorní assessor, em. professor bohosloví v Brně, revisor ú č t ů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda. — **Dr. František Hošek**, konsistorní rada, emer. professor bohosloví v Meranu. — **Dr. Tomáš Hudec**, kons. assessor, professor bohosloví v Brně. — **František Janovský**, biskupský rada, rytíř c. r. řádu Františka Josefa, c. k. professor náboženství na ústavu pro vzdělání učitelek v Brně. — **Frant. Korec**, kons. rada, děkan a farář v Urbanově. — **Msgr. Dr. Jos. Kupka**, papežský komoří, sídelní kanovník král. kapitoly biskupský rada a konsist. assessor, rytíř c. r. řádu Františka Josefa, v Brně. — **Jan Novotný**, kons. rada, děkan a farář v Radostíně. — **Emil Procházka**, prof. nábož. na lyceu a ústavech Vesny v Brně. — **Msgr. Fabian Roháček**, domácí prelát Jeho Svatosti pap. komoří, sídelní kanovník král. kapitoly, bisk. rada a konsist. assessor, em. spiritual bisk. alumnátu v Brně. — **Dr. Josef Samsour**, bisk. rada a konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně. — **Dr. Jan Sedlák**, konsist. rada, prof. bohosloví v Brně. — **Josef Svoboda**, č. kanovník, bisk. rada a konsist. assessor, arcikněz, děkan a farář v Lulči. — **Jan Tenora**, konsist. rada, farář v Chvalkovicích. — **Maximilian Weinberger**, konsistorní rada, správce fary a I. vikář při biskupském chrámu Páně v Brně. — **Dr. Pavel Vychodil**, O. S. B., konsist. rada ředitel tiskárny v Brně.

Oznámení.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoda vydalo a hojnému šíření doporučuje:

== POUTNÍ KNIHU, MODLITBY A PÍSNĚ. ==

Sestavili Fr. Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. II. českém gymnasiu v Brně.

Prodává se u pokladníka Dr. Al. Dvořáka, regenta bohosl. ústavu v Brně, ve snížené ceně za 1 zl. č. 2 K.

Poutní knize dostalo se církevního schválení a doporučení od nejdůst. biskupské konsistoře v Brně: Přihlížeje k žádosti ze dne 26. listopadu 1893 schvaluje biskupská konsistoř předloženou sobě »Poutní knihu« a přeje, aby dílo toto dlouhé a úsilovné práce hojného užitku mezi věřícím lidem přineslo. Spolu pak dosvědčuje, že odpustkové modlitby, v knize této uvedené, jsouce věrnými překlady modliteb v »Raccolta di orazioni e pie opere« obsažených, spolehlivými a správnými jsou a že odpustky za modlitby tyto — jak na str. 27. udáno jest — i duším v očistci způsobem přimluvy přivlastniti lze. Dáno v biskupské konsistoři v Brně dne 30. listop. 1893, č. 5346.

Dr. Fr. Zeibert, kapit. děkan.

Homolka, sekretář.

Od nejdůst. arcibiskupské konsistoře v Olomouci :

Librum ab Haereditate SS. Cyrilli et Methodii pro anno 1893 editum »Poutní kniha« attentioni Ven. Cleri recommendamus. (Currenda Consistorialis IV, a. 1894, n. 5577.)

Zvláště pak schválila a všele doporučila »Poutní knihu« nejdůst. biskupská konsistoř v Hradci Králové: Vyřizujíce žádost ze dne 31. března 1894, klademe sobě za čest sděliti, že v nejbližším čísle zdejšího Ordinariátního listu bude uveřejněno:

Poutní kniha. Modlitby a písně. Sestavil František Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. českém gymn. v Brně. Tiskem benediktinů rajhradských v Brně.

Po předmluvě a úvodu, ve kterém jest velmi dobré poučení o pouti a odpustcích, následuje na 837 stranách veliký výběr krásných, v duchu církevním sepsaných modliteb, rozjímání, promluv a notami opatřených písní. Účelem knihy jest odstraniti rozjímání, promluvy a písně nevhodné a nevkusné, které uvádějí samu poutní pobožnost v lehkost a nevážnost, a podati vůdcům poutníkův a jednotlivým poutníkům pobožnosti dobré. Kniha tato vyhovuje tomuto účelu dokonale. Všele ji doporučujeme a žádáme, aby duchovní správy na ni důtklivě upozornili a obzvláště vůdce poutníkův, aby si ji opatřili a jí jako nejlepší příručky užívaly. Úprava jest velmi slušná, cena mírná.

Biskupská konsistoř v Hradci Král., dne 12. dubna 1894.

Ed. Prašinger, gen. vikář.

Fr. Hampl, rada.

Z časopisů velmi příznivě posoudili a důtklivě doporučili »Poutní knihu« »O b z o r e«, »H l a s« a »H l í d k a« v Brně, »V l a s t« a »Č e c h« v Praze.

Roč. 66. „HLAS“ 1914.

časopis věnovaný zájmům našeho lidu vůbec a jednotlivých stavů zvláště, psán jest slohem řízným, srozumitelným a jasným.

»HLAS« přináší články úvodní o všech událostech sběhnuvších se na poli politickém, národním, církevním, národohospodářském a společenském, dále přehledy politické, různé zprávy, dopisy, články hospodářské, literární, bursu, trhy, loterii atd. — Části zábavné věnuje se obzvláště péče. Jmenovitě píše pod čáru oblíbení u našeho lidu proslulí spisovatelé. — Pro velikou svou rozšířenost hodí se »HLAS« pp. obchodníkům, živnostníkům k ohlášení inserátů nejrozmanitějšího druhu. — Ceny levné.

„HLAS“ vychází jako denník a týdeník.

Denník stojí poštou měsíčně 2 K 50 h, ročně 30 K, týdeník čtvrtletně 2 K, ročně 8 K.

Administrace „HLASU“ v Brně, Starobrněnská ul. č. 19-21.

BUDOUCNOST.

Roč. 32. 1914.

Orgán českoslov. strany křesť.-sociální na Moravě a ve Slezsku.
(Dříve »Obrana práce a Dělnictva.«) Vychází každý pátek.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 4 K.
Redakce i admin. v Brně, Biskupská ul. č. 1.

Roč. 17. **SELSKÉ HLASY**, 1914.

Katolické rolnické noviny věnované potřebám a zájmům našeho rolnictva a středních stavů.
Orgán katol. spolku čes. rolnictva na Moravě, ve Slezsku a Dol. Rakousích.

S přílohami: **Zeměděl. Obzor, Selka, Sel. Besedy, Selské Cepy.**
Vychází každou středu.

Redakce a výpravna je v Brně, Biskupská ulice č. 1.
Roční předplatné 8 K.

Selské Hlasy

malé vydání, vycházejí každý druhý čtvrtek. Předplatné ročně 3 K.

Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny
vychází:

Knihovna našeho lidu.

Krásné, zábavné a poučné čtení.

Knihovna duchovní.

Sbírka spisů vedoucích a povzbuzujících ku zdravé
zbožnosti.

MORAVAN.

Kalendář na rok 1915. Roč. 64. Cena 90 h.

Benediktinská knihtiskárna má hojný sklad knih, obstarává tiskopisy všeho
druhu správně a levně, a také má své vlastní knihařství a hojný výběr
menších i větších obrázků. — Seznam knih lze dostat zdarma a franko

---

Roč. 22. NÁŠ DOMOV 1914.

Oblíbený měsíčník zábavně-poučný vychází od 1. ledna
1908 tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny
v Brně za spoluvydavatelství olomoucké jednoty »Našeho
Domova«. Redakce zůstává i dále beze změny v Olomouci. —
Předplatné ročně 4 K.

Roč. 9. NÁŠ VĚK. 1914.

Vychází každý pátek. Číslo za 2 h.

Redakce a administrace v Brně, Starobrněnská ulice č. 19—21.

Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských v Brně

vydává tyto časopisy:

HLÍDKA.

Měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii.
Redaktor Dr. Pavel Vychodil. — Sešity po 5 arších velké 8°.
Předplatné ročně 10 K.

Škola Božského Srdce Páně.

Měsíčník pro katol. lid, zvláště však pro bratrstva.
Celoročně i s poštovní zásilkou 3 K 20 h. — Přílohy ku
„Škole B. S. P.“ bývají ve zvláštním předplacení tyto:

Anděl Strážný. Časopis pro křesťanskou mládež,
hojně obrázky vykrášený, vy-
chází mimo prázdniny měsíčně o 2 arších v barevné obálce
a stojí v předplacení 1 K 60 h ročně.

Květy Marianské. List měsíční ctitelů Panny
Marie. Vychází měsíčně o 2
arších v barevné obálce a stojí v předplacení 1 K 60 h ročně.

Kosmák Václ. Sebrané Spisy. Nové vydání

Vycházejí ve dvojím vydání: na lepším a prostém papíře.

Dosud vyšlo XVII dílův. Ceny jejich jsou:

Díl I.	stran 768.	Dražší K 2·80,	lacinější K 2·—.
Díl II.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl III.	" 710.	" K 2·80,	" K 2·10.
Díl IV.	" 512.	" K 2·10,	" K 1·60.
Díl V.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl VI.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl VII.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl VIII.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl IX.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl X.	" 560.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl XI.	" 565.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl XII.	" 437.	" K 1·60,	" K 1·20.
Díl XIII.	" 576.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl XIV.	" 600.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl XV.	" 612.	" K 2·80,	" K 2·—.
Díl XVI.	" 513.	" K 2·40,	" K 1·80.
Díl XVII.	" 600.	" K 2·40,	" K 1·80.

Vydání lacinější předplatné na 5 sešitů 1 K 30 h; na lepším
papíře 2 K.

Od téhož spisovatele Fr. Janov- ského vyšlo: --- ---

1. **Sváteční kázání** na celý rok. Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.
2. **U kříže Kristova.** Postní kázání. Brno. Josef Schmidt.
3. **Pán Ježíš na hoře Kalvarii.** Postní kázání. Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.
4. **Sláva na výsostech Bohu!** Kázání na posvátnou dobu vánoční. Telč. Emil Šolc.
5. **Hvězda Jitřní.** Sváteční kázání Mariánská. Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.
6. **P. Marco d'Aviano.** Strážný duch Vídně a Rakouska za tísně turecké r. 1683. Brno. Papežská knihtiskárna bened. rajhradských.
7. **Beránek Boží.** Postní kázání. Telč. Emil Šolc.
8. **Práce křesťanstvím posvěcená a svatí patronové její.** Telč. Emil Šolc.
9. **Práce před Kristem a po Kristu.** Slavnostní řeč při svěcení praporu Jednoty sv. Josefa v Telči. II. vydání. Telč. Fr. Janovský.
10. **Co mluví hodiny.** Úvahy denní. II. vydání. Telč. Fr. Janovský.
11. **Ježíš, cesta, pravda a život.** Kázání na posvátnou dobu velikonoční. Dačice. Antonín Kasalý.
12. **Paraklitus.** Kázání na dobu svatodušní. Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.
13. **Tomáš Morus.** Obrázek z dějin anglických. — **Adolf Kolping.** Zakladatel Jednot katolických tovaryšů Brno Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
14. **Milujme se!** Úvahy o lásce k bližnímu Telč. Frant. Janovský.
15. **Hrdlinové křesťanští.** Obrazy ze života slavných sluhů Páně a dobrodinců lidstva. Dačice. Ant. Kasalý.
16. **Rosa Mystica.** Sváteč. kázání Mariánská. Olomouc. R. Promberger.
17. **Emmanuel.** Kázání na posvátnou dobu vánoční. Praha. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna (V. Kotrba).
18. **Alexander Volta.** Telč. Emil Šolc.
19. **Moderní choroba.** Časové úvahy. Hradec Králové.
20. **Zpět k Římu! čili Za matkou a pro matku.** Obrazy ze života slavných konvertitův a rekovných sluhů Božích. Brno. Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.
21. **Mater Admirabilis.** Sváteční kázání Mariánská. Praha, Cyrillo-Methodějská knihtiskárna (V. Kotrba). Cena 70 hal.
22. **Otče, zhřešil jsem!** Sedmero postních kázání. Praha, Cyrillo-Methodějská knihtiskárna (V. Kotrba). Cena 1 K.
23. **Pius hrabě d'Avernas,** věrný následovník sv. Aloisa, 20 haléřů.

24. **Chvála katechismu.** Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.

25. **Pod praporem pravdy.** Úvahy a obrazy ze života pravých velikánův. Praha. Katol. spolek tiskový. (Cyrillo-Methodějské knihkupectví.)

26. **Petr Barbarič.** Věrný následovník sv. Aloise. Ivančice. Nákladem katol. spolku českých učitelů na Moravě.

27. **Immaculata.** Sváteční kázání Marianská. Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.

28. **Sv. Otec Pius X.** Životopis. Brno. Emanuel Werner.

29. **Blahoslavení Agatangelus a Kassian.** Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.

30. **666. výročí Vranovské Panny Marie.** Brno. Nákladem vlastním.

31. **Řím a university.** Hradec Králové. Časové úvahy

32. **1500. výročí sv. Jana Zlatoústého.** Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.

33. **Co mluví hodiny.** III. opravené vydání. Brno. Spolek katolických tovaryšů.

34. **Karel Veliký a Alkuin.** Brno. C. k. český ústav ku vzdělání učitelů.

35. **700. narozeniny sv. Alžběty.** Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.

36. **Jindřich Garnet, T. J.,** mučedník za zpovědní tajemství. Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhrad.

37. **Sv. Otec Pius X.** Pomněnkou na kněžské jubileum Jeho Svatosti i na šedesátileté Jubileum Jeho Veličenstva. Brno. Papežská knihtiskárna benedikt. rajhradských.

38. **700. výročí I. řádu sv. Františka.** Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.

39. **Vychovatelská kytice pro dům i školu.** Brno. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.

40. **Dvanáct ročních měsíců dle víry a obyčejů lidových.** Brno. Papežská knihtiskárna benedikt. rajhradských.

41. **Obrazy z dějin církevních.** Učebnice a čítanka pro ústavy učitelské a lycea. Praha. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna (V. Kotrba).

42. **Tyrolsko roku 1809.** Brno. Nákladem vlastním.

43. **Pomněnka na 25leté biskupské jubileum Jeho Svatosti papeže Pia X.** Brno. Nákladem vlastním.

44. **Slovo Boží na neděle a svátky.** I. Doba vánoční. Brno. Papežská knihtiskárna benedikt. rajhradských.

45. **Slovo Boží na neděle a svátky.** II. Doba velikonoční. Tamtéž.

46. **Slovo Boží na neděle a svátky.** III. Doba svato-dušní. Tamtéž.

47. **Věda a víra.** Ze života universitního profesora Ferriniho. Tamtéž.